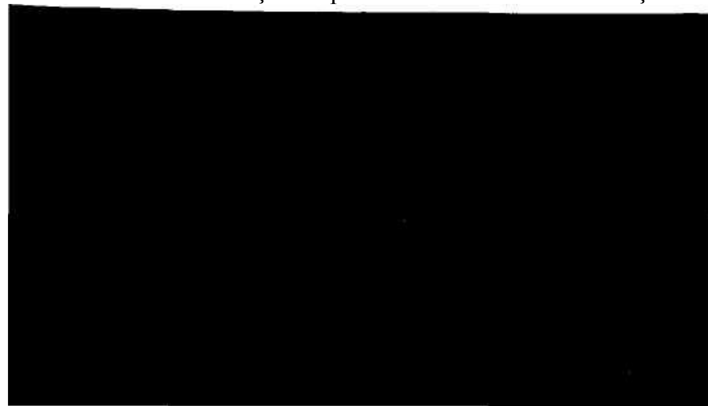
GLOBUS
MichelTournier
Membru al Academiei Goncourt
~ Amanţii taciturni

1)	Traducere de BOGDANA SAVU	•
j	EDITURA UMIVERS	
	Bucureşti 1992	

COPERTA COLECŢIEI : ION STATE
Grafica şi ilustraţia : ANNA-MARIA ORBAN Redactor : ANGELA CISMAŞ
MICHEL TOUKNIER
LE MEDIANOCHE AMOUREUX © Editions Gailimard, 1989
ISBN 973-34-0228-1

Amanţii taciturni

EL. YVES OUDALLE. Numele meu. M-am născut la Yport, pe 21 martie 1930, tata era marinar-pescar iar mama se trăgea dintr-o familie cu mulţi copii. Tatăl meu practica pescuitul de coastă cu o barcă pe care-ar fi putut s-o conducă şi singur, dar pe care o exploata împreună cu un tovarăş de-al lui pînă ce fratele meu mai măre avea să împlinească vîrsta la care îi putea fi de ajutor. Prezenţa acestui frate al meu mi-a încrîncenat viaţa. îl invidiam şi mă apăsa o dorinţă mistuitoare de-a fi mai presus decît el. Soluţia, o aveam în faţa ochilor de fiecare dată cînd tîrgul cel mare de miercurea ne aducea la Fecamp, port de vase ce pescuiesc în Terra Nova. Fratele meu pescuia macrou, scrumbie, cochilii Saint-Jacques. Eu aş pescui morun. Pleca în fiecare dimineaţă şi se întorcea seara într-o barcă de şapte metri. Eu m-aş îmbarca pentru patru luni pe un trauler din cele de şaptezeci de metri lungime şi unsprezece lăţime pe care le admiram iarna, cînd erau aduse la reparat în doc uscat în vederea marii plecări. El nu era decît un mic meseriaş, eu aş fi însă un maestru. M-aş duce pe bancurile din Terra Nova şi din Arctica, în mările cele

mai reci din lume, cu un echipaj de cincizeci de oameni. N-aveam decît tm. gînd, să termin cu şcoala şi să mă-mbarc.

Legea interzicea angajarea unui mus sub cincisprezece ani. Ştiam că, totuşi, puteai să pleci şi dacă n-aveai vîrsta, sub tutela unei rude. Astfel, datorită unui unchi îndepărtat, căpitan de bord, reuşii să semnez primul contract la vîrsta de treisprezece ani.

Nu ştiu cum era viaţa copiilor în uzină, în fundul minelor de cărbune sau izolaţi, pe cîmpiile din Beauce, în mijlocul turmelor de oi. Ştiu însă că cea a unui mus pe un vas de pescuit în larg era un iad. Aşa cum scria, liniştit, dicţionarul Larousse de pe vremea aceea la articolul „ţap ispăşitor", „musul era ţapul ispăşitor al echipajului". Pentru a-l exploata, a-l călca în picioare şi a-l sodomiza, bărbaţii de pe vas aveau două argumente : „Toţi am trecut prin asta. O să facă şi el ce-au făcut şi-ăilalţi" şi : „Aşa se-nvaţă meserie". Meserie, asta voia să-nsemne să „enoc-tezi" morunul, adică să-l goleşti de sînge şi să-l speli în apă multă înainte de a-l arunca în cală. Şi pentru asta trebuie să stai cu mîinile continuu afundate în apa de mare timp de şaisprezece pînă la douăzeci de ore, cit durează „ziua" de pescuit, şi nu-i greu de imaginat ce cioturi violacee, crăpate, plesnite, roase de saramură ajung aceste mîihi, care nu mai par a fi mîini de om. Şi astăzi mai port stigmatele acelei groaznice ucenicii.

Dar munca încă nu-i nimic. Căci „jegosul", aflat pe treapta cea mai de jos a ierarhiei de la bord, trebuie să stea la dispoziţia echipajului

adesea doborît de oboseală, de enervare şi băutură. In mod normal, este ajutorul bucătarului şi aleargă de pe o punte pe alta cu supiere, cafetiere şi gamele, sau împarte în stînga şi-n dreapta zeci de ţigări aprinse ca-re-i umplu gura şi-l asfixiază. Şi nu rareori scurtul lui somn e întrerupt de cîteva şuturi care-l scot afară din culcuş ca să-i servească pe cei din tura de noapte. Dar cum aş fi putut să mă plîng ? Doar insistasem atîta ca s-ajung acolo ! „Tu ai căutat-o, netotule !" Şi, peste toate astea, mai era şi ciudata şi atotputernica solidaritate a echipajului care, fără vreo îndoctrinare politică, ştie bine că este, în bloc, victima unui sistem economic şi social. La fel se întîmplă în toate clasele exploatate... Mizeria şi suferinţa îi fac pe membrii clasei respective cruzi unii faţă de ceilalţi, dar cu toţii ştiu că mizeria şi suferinţele trebuie imputate maşinii şi stăpînilor ei. Pentru pescarii în Terra Nova, stăpînul este armatorul. Pe armator, simplul pescar nu-l vede niciodată, e o lipitoare mitică, un căpcăun ascuns. îl înfruntă numai căpitanul, după ce se-ncheie pescuitul. îi face un raport oral în care amestecă cifre şi detalii umane, admiţînd încă de la începutul jocului că o rană gravă sau chiar o moarte survenită la bord îl vor impresiona mai puţin de-cît o campanie deficitară. De modul în care se înfăţişează el acolo depinde reangajarea întregului echipaj şi chiar şi a lui.

Nu l-arn întîlnit pe armatorul meu înainte de a ajunge eu însumi căpitan. Dar aveam şaisprezece ani cînd. cei doi copii ai lui îşi

făcură apariţia pe Frehel, traulerul cu remorcă ce prospecta coastele abrupte ale Groenlandei de opt zile, fără prea mari rezultate. Atmosfera de la bord era furtunoasă, iar sosirea acestui băiat de optsprezece şi a fetiţei de zece ani, emanaţii ale armatorului, nu putea să pice mai prost. Totuşi, de cînd o şalupă îi adusese acolo de pe un vas luxos de agrement, căpitanul se străduia să-i primească pe Frehel cu toate onorurile şi să-i iniţieze in tainele marii meserii. Prea absorbit de corvezile mele, nu am avut cine ştie ce răgaz să-i urmăresc în cele patruzeci şi opt de ore pe care le petrecură la bord, dar am fost actorul involuntar al unui incident datorită căruia, fără îndoială, experienţa deveni pentru ei picantă. Tocmai curăţăm cu peria puntea din spate cînd apăru secundul cu cei doi vizitatori. Era un colos fără minte, foarte mîndru de barba lui neagră, peste măsură de îngrijită şi de trabucurile scumpe din care sugea întruna. Se opri în dreptul meu şi arătă cu degetul chiar spre trabucul care se stinsese. încurcîndu-mă în mătură, pînă la urmă am scos din buzunar bricheta mare de alamă cu petrol, atribut al uneia din îndatoririle mele de mus, şi făcui să ţîşnească din din ea o flacără mare, negricioasă. Spre ghinionul meu, în momentul în care mă apropiam de trabucul secundului, un tangaj brusc mă aruncă înainte. Flacăra pătrunse sfîrîind în frumoasa barbă ferchezuită şi lucioasă. Secundul făcu un salt înapoi scoţînd un urlet. La îndemîna lui se afla o putină cu scrumbii, cu un morun mare deasupra. îl apucă de

coadă şi mă lovi cu el peste faţă cît putu de1 tare. Asta, pe traulere, se numeşte „cravaşa bancurilor", o curea vîscoasă

şi, ţepoasă cu care toţi ucenicii de pe vase au avut de-a face. Eram prea deprins cu bătăile ca să mai fiu afectat de lovitura asta. Tînărul fiu al armatorului a fost, se pare mai afectat decît mine. „Vino, Nadege", spuse el făcînd calentoarsă împreună cu sora lui. îi privii cum se îndepărtau, gîndindu-mă că dezaprobarea lor n-ar face decît să-mi agraveze cazul în ochii secundului. Cel puţin aflasem prenumele fetiţei.
EA. E-adevărat că mă numesc . NADEGE. Tatăl meu spunea : „I-am ales prenumele ăsta ca- s-o oblig să fie încîntătoare. Altfel, o va face să fie ridicolă". Or, din cauza acestui prenume am suferit întotdeauna, de parc-ar fi fost unul ridicol, căci eu sînt tocmai opusul femeii „încîntătoare". în viaţa unei fetiţe există un moment crucial, o încercare decisivă, în urma căreia nimic nu mai este ca-nainte. Priviţi-le cum se îngrămădesc la ieşirea de la şcoală. Dintr-o singură privire le veţi recunoaşte pe cele nevinovate, care n-au fost supuse acelei încercări. Sînt slăbănoage sau durdulii, graţioase sau sţîngace, vesele sau melancolice, dar se vede" că nu le pasă, că nici măcar n-au habar. Celelalte, trecute prin încercare, iniţiate, pot fi recunoscute după oglinda pe care-o poartă în fundul sufletului. Acestea şi-au pus într-o zi blestemata întrebarea fatidică şi totuşi atît de neînsemnată : „Oare sînt drăguţă ?" în clipa aceea, pe umeri

li s-a lăsat toată alienarea condiţiei feminine. Da, femeile ar trebui să militeze ca să li se acorde, la fej ca şi bărbaţilor, dreptul la urîţenie. Ar trebui să se termine odată şi cu această convenţie abjectă ce- impune ca o femeie de mai mult de treizeci de ani să nu fie întrebată ce vîrstă are, să se evite chiar şi cea mai mică aluzie, ca şi cum ar fi vorba de o boală ruşinoasă. A proceda astfel înseamnă să împărtăşeşti opinia curentă potrivit căreia o femeie devenită adultă, şi care a încetat deci să mai fie o pradă proaspătă şi rîvnită, e numai bună de aruncat la gunoi.
Oare sînt drăguţă ? Nu oglinzii mele i-am pus această întrebare, ci mamei. Aveam unsprezece ani. Ea mă orbea cu frumuseţea, cu eleganţa, cu arta ei de-a se purta în lume. Ieşeam de la oculistul care tocmai îmi pusese pe vîrful năsucului o pereche de ochelari mari de bagă. Trebuie să fiţi de acord că întrebarea nu mai putea fi ocolită. Mă uitam cu înfrigurare în toate vitrinele, încercînd să-mi zăresc în ele imaginea. în mod normal, ar fi trebuit să întreb : oare îmi stă bine cu ochelarii ăştia ? „întrebarea crucială" profită oarecum de asemănarea cu această întrebare anodină pentru a i se strecura în . loc : „Oare sînt drăguţă?" Şi-acum mai aud răspunsul mamei. Răspunsul acela mi-a rămas tatuat pentru totdeauna pe piele : „Nu,. dar ai un aer simpatic şi inteligent, şi asta face mai mult". Eram disperată. Căci a fi simpatică şi inteligentă nu însemna nimic pentru mine. Nu exista decît o singură alternativă : drăguţă sau nefericită. Mama, cu un

cuvînt, tocmai mă hărăzise nefericirii. „Fuce mult mai mult," Cum oare aş fi putut crede această afirmaţie aruncată cu o dezinvoltură seducătoare, în vreme ce mama părea să fi pus totul în joc pentru a demonstra celorlalţi şi, fără îndoială, şi ei însăşi că, deşi se născuse la Fecamp şi se trăgea din mai multe generaţii trăite în ţinutul Caux, asta nu însemna că nu era una dintre femeile cele mai strălucitoare ale societăţii internaţionale a armatorilor ?
Simpatică şi inteligentă în loc de drăguţă şi elegantă. Mi-au trebuit ani de zile ca să mă pot obişnui cu gîndul că acesta mi-e destinul. Am sfîrşit prin a accepta că, deşi nu era „mult mai bine", nu era nici neapărat un blestem. Mai ales că aceste două calităţi par să se excludă uneori. Să fie un semn de inteligenţă ? Am un simţ ascuţit al prostiei şi un fler care nu dă greş în privinţa asta. Cît despre oamenii la care-am reperat-o, oscilez între o respingere imediată, radicală şi fără drept de apel şi o indulgenţă amuzată, uri dispreţ amestecat cu înduioşare. „Te rog : fii frumos şi taci !" I-am pus pe mulţi pe .fugă cu această rugăminte.
Cum aerul meu inteligent şi ochelarii păreau să mă predestineze, am făcut studii : o licenţă în literatura clasică la facultatea din Rouen. Acolo l-am întîlnit pe Alexis, care se pregătea pentru agregaţia de filosofie. Filosofii sînt nişte profesionişti ai inteligenţei. Ceea ce alţii cultivă ca amatori, spiritul, subtilitatea, fineţea, penetraţia, intuiţia, viziunea sintetică, pentru ei reprezintă profesiunea însăşi. Cu

asta m-a avut. Îmi imaginez că puţine fete au fost seduse de lectura comentată a unor pagini de Leibniz, Kant, Hegel, Heidegger. Asta rni s-a întîmplat mie. Acum, după atîta vreme, rni se pare caraghios, dar nu mi-e ruşine. Ne-am căsătorit. Mult prea tineri, după părerea unanimă a familiilor noastre. Tulburările din Mai 1968 ne-au apropiat, apoi ne-au despărţit. E greu ca un cuplu să supravieţuiască unei asemenea experienţe. Nu mai conteneam să-mi bat joc de ardoarea revoluţionară a lui Alexis. E adevărat că, dintotdeauna, îşi concepuse rolul său de profesor de filoso-fie într-un sens socratic, hărăzit să trezească spiritele, să neliniştească, să nască tulburări. Salută acel Mai 68 ca pe propria lui înscăunare. Eu vedeam altfel lucrurile. De fapt, pentru el totul se rezolva prin discursuri, printr-un potop de vorbe de nestăvilit care mătura totul în cale, obstacolele, adversarii şi simplul bun simţ. Confunda noţiunile de a lua puterea şi a lua cuvîntul, iar eu nu pierdeam nici o ocazie de a-i arăta acest lucru. Copleşită de ridicol, m-am retras la Fecamp, în sinul familiei. Oamenii din ţinutul Caux trec drept taciturni, şi-aceasta era calitatea pe care o apreciam cel mai mult după verbozitatea şaizecioptista. M-am dus să mă refac la ţară, am trecut la regim de pîine goală, dar de băut beam, căci păstrasem obiceiul, deprins în Cartierul Latin, de-a petrece ore întregi în cafenea. Lumea bună din Fecamp era scandalizată văzîndu-mă cum bat bistrou-rile din centru sau din port. Aşa l-am întîl-nit pe Oudalle. Recruta un echipaj pentru

vaporul pe care tocmai fusese numit comandant de Uscătorie 1. Stătea în fundul cafenelei la o masă la care candidaţii veneau cu actele unul după altyil, ca la spovedanie. Masiv, domol, cu privirea albastră pe sub sprîn-cenele blonde, Oudalle părea la fel de vorbăreţ ca şi un urs alb de la polul Nord. Mi-a plăcut de el imediat. Mai tîrziu, mi-am amintit că nu era prima noastră întîlnire. In urmă cu douăzeci de ani, în timpul unei croaziere pe care-o făceam în familie pe unul din iahturile Companiei, tatăl meu ne trimisese, pe fratele meu şi pe mine, să petrecem două zile pe un trauler din flota noastră, care lucra prin apropiere. Lucrul ăsta făcea parte din educaţie, încă din primele clipe, mă şocase atmosfera impregnată de-o brutală tristeţe care domnea în acea ocnă plutitoare. Acolo am fost martora unei scene violente : secundul îl lovi peste faţă cu un morun pe tînărul mus care fusese cît pe ce să-i, ardă faţa încercînd să-i aprindă trabucul. Cu siguranţă, nu l-aş fi recunoscut pe acel adolescent în ursul alb din cafenea, dar el îmi auzise prenumele — un prenume destul de rar ca să nu-l poată uita, mai ales că şi împrejurările în care-l aflase erau destul de deosebite.

Am avut ocazia să vorbesc cu el despre sentimentele, prin forţa lucrurilor ostile, pe care le nutresc lucrătorii de pe mare faţă de cei ce le sug sîngele şi care sînt, pentru ei, armatorii. Dar noi — copiii Căpcăunului —-

1 La Secherie (în orig.) — nume familiar dat companiei generale de pescuit în larg (n. ediţiei fr.).

crescuserăm în cultul oamenilor „Marii meserii", al acelor pescari din Islanda celebraţi de o pleiadă de scriitori, de la Victor Hugo, con-tinuînd cu Pierre Loti şi Joseph Conrad, pînă la Roger Vercel. Era vdrba aici de epopeea noastră familială, de lumea noastră, grandioasă şi întunecată, cu eroii şi netrebnicii ei, şi mai ales de flotila noastră de vapoare cu pînze, apoi cu aburi şi acum cu motoare diesel pe care Compania le armase în aproape un secol de existenţă şi ale cărei machete scrupulos de exacte împodobeau vitrinele marelui birou al Uscătoriei. Toate acestea jucau, desigur, un rol important în sentimentele mele faţă de Oudalle. A plecat în larg la trei săptămîni după prima noastră întîlnire şi, în timpul celor cinci ani care au urmat, am fost fericită să-l aştept, să mă gîndesc la el, să-i scriu, nu fără ca o alta în mine să rîdă, batjocoritoare, de acest rol de nevastă de pescar, virtuală văduvă, rătăcind pe ţărmurile pustii în văl cernit, rol pe care-mi plăcea să-l joc. De ce să neg ? Eram pasionată de literatură — şi sînt în continuare — şi mă gîndeam nu fără emoţie la Gaud, personajul din romanul lui Pierre Loti, care se stinge de dragoste, în singurătate, în timp ce Yann al ei navighează pe mările îngheţate. Mai ales unul din pasajele romanului mă tulbura prin mireasma lui de fetişism care surprinde într-o carte atît de naivă : Atingea deseori hainele lui Yann, frumoasele lui haine de nuntă, despăturin-du-le, împăturindu-le la loc, ca o maniacă, — mai ales una din bluzele lui, de lină albastră, care-i păstrase jorma trupului; dacă o arun-

cai uşor pe masă, desena ea singură, de parcă aşa îi era obiceiul, conturul umerilor şi-ai pieptului său.

EL; Unchiul meu îmi spunea că un marinar în Terra Nova n-ar trebui să se-nsoare niciodată. E vorba aici,, evident, de soarta soţiei neglijate trei sferturi din an, singură acasă cu copiii. Pentru ca tatăl lor să nu devină un străin, le vorbeşte despre el cît mai mult. Dar ce le mai poţi spune atîta amar de vreme, dacă nu ai o imaginaţie de romancier ? Şi nici ea nu trebuie să facă din cel absent un sfînt, un erou, un geniu al binelui. Căci vine apoi marea încercare a întoarcerii, dificila: lui reintegrare într-un mediu care s-a desprins cu absenţa lui. Poveştile sale cu gheţari, cu furtuni şi cu peşti îi plictisesc pe comeseni iar el, la rîndul lui, nu mai este la curent cu viaţa de zi cu zi a celor de prin împrejurimi. De cîte ori plecarea tatălui într-o nouă cursă nu e aşteptată cu nerăbdare de toată lumea f

Sînt nevoit să constat că dificultatea mari-, narului de a trăi în cuplu se manifestă tocmai în conversaţie. Tot stînd despărţiţi, nu prea mai au ce să-şi spună.

. Cazul meu era complicat de o dimensiune socială sau, cel puţin, profesională. Marinarul care o ia în căsătorie pe fiica armatorului trece în ochii confraţilor săi drept un transfug, aproape un trădător. Cu atît mai mult cu cît este bănuit că ascultă de mirajul banilor. Echipajele de pescuit în larg provin rareori din Fecamp. Fecamp este oraşul, domeniul armatorilor. Pescarii, în schimb, pro-

vin din tîrgurile şi satele din regiunea Caux. Ei aparţin aceloraşi pături sociale defavorizate ca şi cei din agricultură. Pentru că m-am născut la Yport (care numără vreo mie de" locuitori), sînt considerat aproape un burghez. M-am însurat deci cu o domnişoară de la oraş. Pe deasupra şi bogată, şi educată. Divorţată, e drept, dar de un tip cu agregaţie de filosof ie. Aş fi avut de ce să fiu intimidat dacă aş fi fost la prima tinereţe. Numai că marea meserie mă ţinuse multă vreme celibatar, şi numai după ce-mi obţinusem brevetul de căpitan la Şcoala de hidrografie^ şi pescuit din Fecamp m-am gîndit să mă însor. Fără îndoială, voiam să mă prezint cum trebuie în faţa noii mele familii şi să am măcar o caschetă cu galoane pe care să i-o arat logodnicei mele. Încă o concesie făcută celor bogaţi. Numai că toţi aceşti ani petrecuţi în mijlocul echipajului, numai printre bărbaţi, nu au însemnat şi o pregătire pentru viaţa conjugală. în mintea lui Nadege dispuneam la început de un oarecare capital mitologic. Ea fusese crescută în sînul acestei dinastii de armatori în cultul pescuitului în larg. Mă asculta pasionată cînd îi povesteam despre isprăvile mele

în larg. Cu timpul, capitalul s-a epuizat. Pasiunea ei s-a preschimbat în respect. Apoi, singurul lucru pe care mi l-a mai oferit a fost răbdarea. Iar răbdarea îşi are limitele ei...
EA. Şi totuşi, e adevărat că facem parte din acelaşi mediu, iar lucrul ăsta se simte în raporturile dintre noi. Adu-ţi aminte. Într-o zi ai îndrăznit să-mi faci o declaraţie care ar
16
fi sunat într-un mod cu totul ciudat în urechile oricărei alte femei. Eram goală, în picioare în faţa ta. Manile ţi se plimbau pe corpul meu cu o minunată încetineală. Mi-ai spus...
EL. Eşti frumoasă ca un morun !
EA. Eram încîntată în virtutea francmasoneriei căreia îi aparţineam amîndoi, şi al cărei semn este acest cavînt.
EL. Morun, merluciu, batog tînăr, egrefin, batog uscat, narvaga, cod... Aveam tot atîtea cuvinte pentru acest peşte-fetiş cîte are arabul pentru cămilă. Şi e adevărat că tare mai e frumos morunul nostru, cu cele trei înotătoare dorsale, cu cele două înotătoare anale, cu . rochia-i împodobită cu nervuri şi pete de leopard şi mai ales...
EA. ... mai ales cu bărbia lui mustăcioasă care-i întruchipează sensibilitatea şi umorul.
EL. La urma urmelor, un vînător are foarte bine voie să-i spună soţiei căprioara mea sau prepeliţa mea. Şi pe urmă, ce... Ondine, Melusine, Sirenele. Femeia-peşte îşi are legenda, prestigiul ei !
Din nefericire, un eveniment avea să ne tulbure francmasoneria şi, în acelaşi timp, viaţa mea personală. Tocmai făceam escală la Saint-Pierre-et-Miquelon cînd, pe 23 martie 1973, primii o telegramă laconică şi fără drept de apel :

Navă dezarmată definitiv la încheiere cursă. A nu comunica informaţia echipajului! Semnat: Morunul.
Degeaba încercasem să mă obişnuiesc cU gîndul acestui sfîrşit brusc venind de la Fecamp, capitala morunului, lovitura era oricum brutală. Dar cum să le porţi pică acelor vechi familii de armatori din Fecamp pentru că-şi iau. mîna de pe tine după o luptă distrugătoare cu timpul ? Batogul sărat, aliment al săracilor şi produs de săraci, lasă locul codului îngheţat sau congelat în momentul în care bancurile epuizate de o exploatare in-, tensă sînt din ce în ce mai rare. Cele mai ' multe din traulerele de pescuit în larg sînt aruncate la fiare vechi. Iar eu, mă-ntorc pe uscat şi mă trezesc şomer la patruzeci şi trei de ani. Iată-mă deci pămîntean sută la sută şi soţ cu normă întreagă. Ce întorsătură !
Tu ai reacţionat printr-o hotărîre care, numai cu timpul am înţeles acest lucru, te costa atunci şi pe care o luaseşi pentru mine, pentru a mă salva, pentru a salva cuplul nostru. La şase luni după întoarcerea mea definitivă, încuiai _ frumosul nostru apartament cu ferestrele ce dominau portul Fecamp şi ne instalam la Grouin-du-Sud, lîngă Avranches, într-o casă de vară a familiei pe care-a.i restaurat-o ca să poată fi locuită tot anul. Această peregrinare de la un capăt la altul al Nor-mandiei avea un scop foarte precis : să mă îndepărteze de mediul din Fecamp unde criza şi descompunerea profesiunii mele întreţineau o atmosferă insuportabilă şi, mai ales, să-mi
18
arate sub o formă nouă marea, de care mă lipsise încheierea carierei mele.
Sub o formă nouă, da, şi asta-i încă puţin spus ! Căci în ţinutul Caux nu se cunoaşte cuvîntul plajă cu ceea ce evocă el din fineţea nisipului şi fauna vilegiaturiştilor: Faleze înalte, de cretă, roase continuu de valuri şi de intemperii care smulg din ele frînturi de rocă, plaje pline de galeţi pe care resacul îi rostogoleşte cu un huruit de greblă, acesta este malul mării de la noi. Mărturisesc, fără să-mi fie ruşine, că nu ştiu să înot, eu, care am în spate atîţia ani de navigaţie. Scăldatul, bronzatul şi alte asemenea zbenguieli estivale, ca şi acel talmeş-balmeş al aşa-zisului pescuit submarin cu măşti, labe, combinezoane, puşti şi sticle cu oxigen, toate astea sînt ocupaţii de parizieni, de bogătani trîndavi ce vin să se joace cîteva zile cu oceanul. Noi nu ştim să ne jucăm cu oceanul.
La Grouin am descoperit opusul mării, opusul oceanului : refluxul şi modul lui de folosire, pescuitul pe jos. Pescuitul propriu indigenilor, neştiut de cei veniţi în vacanţă, care se practică încălţat cu espadrile vechi bine strînse pe picior,

îmbrăcat sumar, şi care cere o profundă complicitate cu „liziera", acea zonă ambiguă, litigioasă, magică, rînd pe rînd acoperită şi descoperită de oscilaţiile nivelului mării.
Pescarul pedestru trăieşte în ritmul maree-lor. Pentru el sînt mai importante orele fluxului şi refluxului decît cele ale răsăritului şi apusului de soare. El se supune marelui şi misteriosului orologiu astronomic, ale cărui

cifre se numesc solstiţii, eehinocţii, maree vii, sizigii. Anuarul oficial al mareelor pe care-l ţine la căpătîi îi stabileşte cu luni înainte -ziua în care va trebui să prevadă un picnic pe plajă, să se trezească la ora trei dimineaţa sau să stea pe loc fiindcă e vremea fluxului slab.
Cum frumosul meu trauler modern cu capacitatea de 1485 de tone-registru fusese trimis la casare, mă deghizez în vagabond şi pornesc în expediţie cu găleată, cutie cu sare, cazma, traistă, harpon mare, coş, năvod de crevete, fără să uit cumva sticla în care să aduc apa de1 mare pentru a le găti, dar plec la drum mai ales cu inima tresăltînd deja de acea bucurie a îndelungatelor ore de hoinăreală prin stufărişuri, locuri mîloase, băltoace, stînci, lagune şi nisipuri mişcătoare. Diseară o să răstorn pe masa din bucătărie arici de mare şi scoici, caracatiţe şi crabi de ţărm, cuţite-de-mare şi midii şi,' dacă ne vor binecuvînta zeii mărilor, un homar cu cleşti greoi, albaştri, şi cu o detentă caudală de temut.
EA. La început, m-am crezut datoare să te însoţesc în expediţiile tale şi, fără îndoială, în ce te priveşte, şi tu te-ai străduit sincer să mă asociezi plăcerilor tale de pescar. Dar a trebuit pînă la urmă să recunoaştem că era vorba de plăceri solitare, de bucurii egoiste pe care,- dorind să le împărtăşeşti cu cineva, le distrugi. Eforturile tale de a mă sili să fiu gata la ora prevăzută de teribilul Anuar oficial al mareelor, ca să mă-nveţi să scot din ganga lui de nisip cuţitul-de-mare — solen

ensis, cum precizezi tu cu o pedanterie de autodidact — cu ajutorul unui fir de oţel rigid terminat printr-un vîrf de plumb conic, să mă hotărăsc în sfîrşit să-mi strecor mîna goală pe sub coama de iarbă-de-mare a unei stînci şi să prind corpul puternic, rece ca gheaţa, al unei caracatiţe sau al unui ţipar-de-mare, să... să... să... nu mai ştiu, atît de puţine urme lăsau toate acele sfaturi şi dojeni care plouau continuu asupra mea, da, toată acea zadarnică ucenicie pînă la urmă mai mult ne-a despărţit în loc să ne apropie. Şi-apoi a venit şi lovitura de graţie — acea întîinîre extraordinară cu Patricio Lagos, ale cărui invenţii au căpătat pentru noi valoare de simboluri.
EL. Era într-o dimineaţă senină de septem-brie, după o maree de echinocţiu, cînd micul golf arăta pustiit, rătăcit, aproape patetic. Mergeam pe o plajă acoperită cu oglinzi de apă în care fremătau peşti plaţi, şi presărată cu scoici neobişnuite, buccine, negişori, halio-tide, palurde.
Dar cum nu prea aveam chef de pescuit, ne uitam mai ales în direcţia coastei dinspre sud, învăluită într-o ceaţă lăptoasă. Da, în aer plutea misterul, aproape drama, şi n-am fost prea surprins cînd mi-ai arătat, la vreo sută de metri mai încolo, două trupuri înlănţuite acoperite de nisip. Am alergat îndată înspre ceea ce credeam a fi nişte cadavre de înecaţi. Dar nu erau înecaţi acoperiţi de nisip. Erau două statui sculptate în nisip, de o stranie şi sfîşietoare frumuseţe. Trupurile stăteau în-

c°l&cite într-o uşoară adîncitură, încinse cu o fîŞie de pînză cenuşie, murdară de mîl, care ie făcea să pară şi mai adevărate. Privindu-le, gândul te ducea la Adam şi Eva înainte ca Putnnezeu să insufle viaţă în nările lor de jut. Te puteai gîndi şi la acei locuitori din Pompei, cu trupurile lor mineralizate de ploaia de cenuşă a Vezuviului. Sau la oamenii din Hiroshima, vitrificaţi de explozia atomică. Chipurile lor arămii, presărate cu paiete de ittieă, erau întoarse unul către celălalt, dar distanţa ce le despărţea era de netrecut. Numai mîinile şi picioarele li se atingeau.
Am rămas o clipă în faţa acelor două tru- neînsufleţite, ca lîngă un mormînt de deschis. în momentul acela a ţîşnit din nu ştiu ce ascunziş nebănuit un fel de dră-cuşor caraghios, cu pieptul şi cu picioarele goale, îmbrăcat în nişte blugi cu franjuri. în- , c?pu să danseze cu graţie, făcînd gesturi largi din braţele-i ce păreau că ne salută, apoi că se apleacă înspre cele două trupuri care zăceau, ca pentru a le culege şi a le înălţa pe urmă către cer. Plaja pustiită în urma refluxului, lumina palidă, cuplul de nisip, nebunul care dansa, toate acestea ne învăluiau într-o nălucire melancolică şi ireală. Şi deodată dansatorul a împietrit, căzut parcă în extaz. Apoi s-a înclinat, a îngenuncheat, s-a prosternat în faţa noastră sau, mai curînd — după cum ne-am dat seama -— în faţa unei apariţii din spatele nostru. Ne-am întors. Din dreapta, stînca Tombelaine se înălţa din ceaţă. Dar, fl^ai cu seamă, plutind precum un miraj sa-harian deasupra norilor, insuliţa Mont-Saint-
Michel. strălucea cu toate ţiglele ei roşii, cu toate vitraliile piramidei ei abaţiale.
Timpul se oprise. Trebuia să se intîmple ceva care să-l pună din nou în mişcare. O uşoară atingere mă gîdilă în tălpi. O limbă înspumată îmi linge degetele de la picioare. •Ascultînd cu atenţie, percepem foşnetul ne-sfîrşit al mării ce se tîrăşte făţarnică spre noi. în mai puţin de-o oră, acea imensă întindere dezgolită, aflată în bătaia vîntului şi-a soarelui, va fi înapoiată adîncurilor verzui şi primitoare.
— Dar or să fie distruşi ! ai strigat tu atunci.
Dansatorul se înclină în semn de încuviinţare cu un zîmbet mîhnit. Apoi se ridică din-tr-un salt şi începu să mimeze întoarcerea fluxului, de parcă ar fi vrut să-l însoţească, să-l încurajeze, chiar să-l provoace prin dansul lui. La fel fac şi vrăjitorii africani ca să aducă ploaia sau să alunge demonii. Iar marea îl ascultă, ocoleşte la început marginile adînciturii în care zăceau cei doi, apoi găse'şte spărtura, lasă să se strecoare înăuntru un nevinovat firicel de apă, apoi două, trei. Mîinile împreunate fură atinse primele, şi se desprin-seră una de alta, lăsînd să atîrne cioturi de încheieturi frînte. Priveam îngroziţi acea dizolvare capricioasă, inexorabilă a cuplului pe care continuam să-l simţim uman, apropiat nouă, premonitoriu poate. Un val mai puternic se abătu asupra capului femeii luîndu-i jumătate din faţă, apoi veni rîndul umărului drept al bărbatului să fie distrus, iar noi

îi găseam şi mai emoţionanţi, aşa mutilaţi cum erau.
Cîteva minute mai tîrziu eram nevoiţi să batem în retragere şi să părăsim cupa de nisip în care se roteau vîrtejuri înspumate. Dansatorul ne însoţea şi se dovedi că nu era nici nebun, nici mut. Numele lui era Patricio Lagos şi venea din Chile, tocmai din insula Chiloe, unde s-a născut, şi care se află în sudul coastei chiliene. E populată de .indieni specializaţi în exploatarea pădurilor. Studiase în acelaşi timp sculptura şi dansul la Santiago, apoi se expatriase în acest ţinut îndepărtat. Problema timpului îl obseda. Dansul, artă a clipei, efemeră prin natura ei, nu lasă nici o urmă şi suferă de a nu se putea înrădăcina în vreo continuitate. Sculptura, artă a eternităţii, sfidează timpul căutînd materiale indestructibile. Dar, prin aceasta, ajunge pînă la urmă tot la moarte, căci marmura posedă o vocaţie funerară evidentă. Pe coastele Mării Mînecii şi ale Atlanticului, Lagos descoperise fenomenul mareelor, guvernat de legi astronomice. Or, mareea ritmează jocul dansatorului de pe plajă şi îmbie, în acelaşi timp, la practicarea unei sculpturi efemere.
— Sculpturile mele de nisip sînt vii, afirma el, -iar dovada este faptul că mor. Ele sînt opusul statuii din cimitir, care este eternă pentru că e lipsită de viaţă:
Sculpta astfel cu înfrigurare cupluri în nisipul abia' descoperit de reflux, căci una şi aceeaşi inspiraţie îl făcea şi să danseze, şi să sculpteze. Era important ca opera să fie încheiată în răstimpul dintre flux şi reflux.

căci acel răstimp trebuia să fie o paranteză de odihnă şi de meditaţie. Marele moment era, însă, întoarcerea fluxului şi îngrozitoarea ceremonie a distrugerii operei. Distrugere lentă, minuţioasă, nemiloasă, voită de un destin astronomic şi care trebuia să fie însoţită de un dans liric şi sumbru. „Celebrez patetica fragilitate a vieţii", spunea el. Şi-atunci, tu i-ai pus o întrebare primordială pentru noi, la care el a dat un răspuns obscur şi misterios, cred eu.
EA. Da, am ridicat problema tăcerii. Căci, după datinile şi obiceiurile noastre, dansul este însoţit de muzică şi, într-un anume fel, el nu este decît muzica încarnată, muzica întrupată. Astfel, acel dans pe care-l executa tăcut în jurul cuplului ce zăcea în nisip avea în el ceva paradoxal, ceva insolit. El a respins, pur şi simplu, cuvîntul tăcere.
„Tăcerea.? a spus el mirat, dar nu există tăcere ! Natura detestă tăcerea, tot aşa cum are oroare de vid. Ascultaţi plaja în timpul refluxului : gîngureşte prin miile de buze umede întredeschise spre cer. Volubilă. Pe vremea cînd învăţam franceza, m-am îndrăgostit de acest cuvînt graţios şi ambiguu. I se potriveşte rochiţei-rîndunicii, a cărei tulpină subţire se înfăşoară la nesfîrşit în jurul altor plante' mâi robuste din jur pe care, pînă la urmă, le sufocă sub bogăţia ei delirantă, presărată cu pîlnii albe. Valul este şi el volubil1. înlănţuie cu tentaculele-i lichide pieptul şi coapsele amanţilor mei de mîl. Şi îi distruge. Este sărutul morţii. Dar valul este volubil şi prin

gînguritul acela copilăresc şi şoptit atunci cînd se revarsă peste mîl. îşi strecoară limbile lui sărate printre nisipuri scoţînd suspine jilave. Ar vrea să vorbească. îşi caută cuvintele. E un prunc ce gîngăveşte în leagăn."
Şi a rămas în urmă, iar cînd am ajuns pe plajă ne-a părăsit cu un gest discret de adio şi cu un zîmbet trist.
EL. E cam nebun sculptorul tău dansator, dar e-adevărat că, traversînd Normandia de la est la vest, emigrînd din galeţii de la Fe-camp înspre nisipurile de la Mont-Saint-Mi-chel, am schimbat şi vuietul oceanului. Talazurile coastelor din Caux macină miliarde de pietricele într-un huruit asurzitor. Aici mareea murmură înaintînd cu paşi de pescăruş.
EA. Acea falsă tăcere nu ţi-a mers. La Fe-camp, am iubit un bărbat taciturn. în tine se afla condamnarea întregii vorbării convenţionale cu care se înconjoară oamenii în raporturile dintee ei. Bună ziua, bună seara, ce mai faci, foarte bine, dar dumneavoastră, ce vreme groaznică... Ucideai toată trăncăneala asta cu' o privire de plumb. Aici ai devenit ţîfnos. în tăcerile tale eşti urîcios, în monologurile •tale se simte că bombăm.
EL. Atenţie ! N-am condamnat niciodată expresia „ce vreme urîtă !" Nu cred că e inutil să vorbeşti de ploaie şi de timp frumos1.

1 Sriitorul foloseşte aici la propriu expresia figurată pariez de la pluie et du beau temps = a vorbi de una, de alta (n, tr.).

E un subiect foarte important pentru marinari. Eu găsesc în buletinele meteo multă poezie lirică. Chiar aşa. Cuvintele rostite trebuie să se potrivească cu cerul şi cu marea. Cuvintele din Fecamp nu sînt în armonie cu aerul din Avranches. Aici e vorba de ceva ca o chemare dulce şi perfidă, o solicitare la care nu pot să răspund.
EA. Aici sîntem despărţiţi de o imensă plajă de tăcere care sporeşte cu refluxul de fiecare zi. Marea logoree din Mai 68 mă făcuse să visez la 6 înţelepciune laconică, la cuvinte cumpănite, rare, dar pline de-nţeles. Noi ne cufundăm într-o muţenie apăsătoare, la fel de goală ca şi acea verbozitate studenţească.
EL. Mi-ar plăcea să ştiu ce vrei. Acum nu mai conteneşti să-mi reproşezi că tac. Nu dai înapoi de la nici un atac, oricît ar fi el de jignitor.
EA. Asta ca să te smulg din tăcerea ta. Caut criza, izbucnirea, scena de familie. Ce-i aia o scenă de familie ? Este triumful femeii. Atunci cînd femeia a reuşit, în sfîrşit, tot hăr-ţuindu-1, să-l scoată pe bărbat din tăcerea lui. Şi-atunci el ţipă, tună şi fulgeră, înjură, iar femeia se lasă scăldată cu voluptate de acea aversă verbală.
EL. Ţi-aduci aminte ce se spune despre contele de Carhaix-Plouguer ? în societate, el şi soţia lui dau impresia că se înţeleg perfect. Schimbă doar cuvintele necesare ca să nu

dea de bănuit. E-adevărat, nici un cuvînt în plus. Căci asta nu e decît o faţadă. Contele, aflînd că soţia lui îl înşela, i se adresă pentru ultima oară comunicîndu-i hotărîrea lui de a nu mai vorbi niciodată cu ea între patru ochi. Dar, lucru extraordinar, în ciuda acestei mu-ţenii, el a găsit totuşi mijlocul de a-i face trei copii.
EA. Eu nu te-am înşelat niciodată. Dar îţi amintesc că ţi se întîmplă să nu-mi acorzi nici măcar acel minim de cuvinte necesar pentru a nu trezi bănuieli. Duminica mergem de obicei să luăm prînzul într-un restaurant de pe coastă. Cîteodată rrti-e atît de ruşine de muţenia noastră, încît îmi mişc buzele în tăcere, pentru ca ceilalţi clienţi să creadă că vorbesc cu tine.
EL. într-o dimineaţă cînd luam micul dejun...
EA. îmi amintesc. Erai cufundat în cititul ziarului. Dispăruseşi în spatele ziarului desfăcut în chip de paravan. Poate fi cineva mai prost crescut ?
EL. Ai apăsat pe clapa de pornire a unui mic magnetofon pe care tocmai îl puseseşi pe masă. S-a auzit atunci un concert de fluierături, horcăituri, gîlgîituri, răsuflări şi sforăituri, totul organizat, ritmat, cu întoarcere la punctul de plecare şi reluarea întregii game. Te-am întrebat : „Ce-i asta ?" Iar tu mi-ai răspuns : „Ăsta eşti tu cînd dormi. E tot ce ai să-mi spui. Şi-atunci, înregistrez.

— Eu, sforăi ? — Evident că sforăi ! Dar nu ştii. Acum poţi s-auzi. E un progres, nu ?"
EA. N-am spus totul. împinsă de tine, de sforăitul tău nocturn, m-am informat. în mine încă mai somnolează studenta care-am fost. Am descoperit o ştiinţă, roncologia, o încercare de definire a sforăitului nocturn. Iat-o : „Zgomot inspiratoriu în timpul somnului, provocat, în momentul pătrunderii aerului de avea vibraţie a vălului palatin sub efectul conjugat şi simultan al aerului care soseşte prin nas şi al aerului care se năpusteşte prin gură". Asta e. Adaug că acest tremur al vălului palatin este foarte asemănător cu cel al pînzei de corabie zbîrnîind în vînt. După cum vezi, e tot o problemă de navigaţie.
EL. Sînt sensibil la această escapadă nautică, dar vreau să-ţi amintesc că n-am navigat niciodată pe o corabie cu pînze.
EA. Cît despre remediile propuse de ron-cologie, cel mai radical este traheotomia, adică deschiderea unui orificiu în trahee pentru ca respiraţia să se facă în afara căilor nazale normale. Dar mai există şi uvulo-palato-fa-ringo-plastia —

pentru cei iniţiaţi u. p. f. p. — care constă în a rezeca o parte a vălului palatin, inclusiv a omuşorului, şi a-i înlătura vîrfurile pentru a limita astfel posibilităţile de vibraţie.
EL. Ar 'trebui să li se spună tinerilor la ce se expun prin căsătorie.

EA. Şi asta reciproc. Cum să poată bănui o tînără ce zgomot de locomotivă cu aburi emite făt-frumosul pe c'are-l iubeşte ? Totuşi, ăsta-i adevărul : în lungile ceasuri nocturne petrecute alături de un sforăitor pe cinste, ea îşi construieşte o filosofie destul de amară.
EL. Şi ce spune filosofia asta roncologică ?
EA. Că un cuplu se construieşte încet-încet de-a lungul anilor şi că acele cuvinte pe care le schimbă cei doi capătă, cu timpul, o importanţă din ce în ce mai mare. La început, gesturile sînt de ajuns. Apoi dialogul cîştigă în suprafaţă. Trebuie să cîştige şi în adîncime. Cuplurile mor cînd nu mai au ce să-şi spună. Relaţiile mele cu un bărbat încetează în seara în care, întîlnindu-mă cu el după o zi petrecută în altă parte, nu-mi mai vine să-i povestesc ce-am făcut, şi nici pe el n-am chef să-l aud spunîndu-mi cum şi-a petrecut acele ore fără mine.
EL. E adevărat că n-am fost niciodată vorbăreţ. Dar ţi se întîmplă destul de des să mă întrerupi cînd spun cîte-o poveste, pentru că nu te interesează.
EA, Pentru c-ai> mai povestit-o de-o sută de ori.
EL. într-o zi mi-ai făcut, în legătură cu asta, o propunere diabolică, şi chiar şi astăzi mă mai întreb dacă vorbeai serios. Mi-ai propus să-mi numerotez poveştile. Din momentul
30
acela, în loc să spun una de la început pînă la sfîrşit cu toate nuanţele de rafinament ale unui bun povestitor, m-aş fi putut margini să spun ce număr are, iar tu ai fi înţeles îndată despre ce e vorba. Dac-aş fi spus 27, tu ai fi găsit în memorie povestea cu cîinele bunicii îmbrăcat din greşeală pe şalutierul meu şi revenit la Fecamp cu o vedetă militară. Cînd aş fi anunţat numărul 71, ne-am fi gîndit amîndoi în tăcere la prietenia atît de fidelă a celor doi pescăruşi pe care-i salvasem şi-i hrănisem pe un vas *şi care au ştiut să mă regăsească pe o altă navă. La numărul 14 ne-ar fi venit în minte odiseea bunicului cu ocazia unicei lui vizite la Paris. Şi atunci de ce-mi mai reproşezi că tac ?
EA. Iţi ştiu toate poveştile şi le povestesc chiar mai bine decît tine. Un bun povestitor trebuie să ştie să fie mereu nou.
EL. Nu neapărat. Repetiţia face parte din joc. Există un ritual al povestirii pe care-l respectă copiii, de exemplu. Fără să le pese de noutate, ei cer sa li se povestească aceeaşi poveste în -aceiaşi termeni. Orice schimbare îi face să tresară de indignare. Tot aşa, există un ritual al vieţii de zi cu zi, al săptămînilor, al anotimpurilor, ăl sărbătorilor, al anilor. Viaţa fericită ştie să se strecoare în aceste tipare fără să se simtă îngrădită.
EA. Greşeşti crezînd că ideea mea de a-ţi numerota poveştile nu avea alt scop decît să te facă să taci. Aş fi putut la. fel de
31

bine s-o folosesc şi ca să>te fac să vorbeşti. Ţi-aş fi spus pur şi simplu : 23. Şi îndată ai fi început să-mi povesteşti cum ai trăit tu în oraşul Le Havre asediat între 2 .şi 13 septembrie 1944. Dar mă întreb sincer : aş putea oare răbda să ascult aceeaşi poveste spusă la nesfirşit, în aceiaşi termeni ? Aş avea oare acea imaginaţie copilărească de care e nevoie pentru aşa ceva ?

EL. Sînt convins că e tocmai invers. Minţi sau te minţi. Şi mai este celălalt punct de vedere, al meu. Există o anume idee ce trezeşte teamă, şi tocmai bună pentru a ucide dialogul unui cuplu, ideea urechii virgine. Dacă xm bărbat schimbă femeia, el o face ca să găsească la cea nouă o ureche virgină pentru poveştile lui. Don Juan nu era nimic altceva decît un incorigibil hâbleur 1 — cuvînt spaniol care înseamnă plăcut la vorbă. O femeie nu-l interesa decît atîta timp — un timp, vai, scurt — cit ea credea în vorbele lui seducătoare. Umbra unei îndoieli surprinsă în privirea ei îi strecura un fior de gheaţă în inimă şi-n sex. Şi-atunci pleca, se ducea să caute în altă parte delicioasa şi calda credulitate, singura ce dădea cu adevărat greutate vorbăriei lui încîntătoare. Toate astea arată importanţa cuvintelor în viaţa cuplului. De altfel, atunci cînd unul din cei doi se culcă cu o a treia persoană, se spune că îl „înşală" pe celălalt, ceea ce înseamnă că situezi înşelăciunea m dome-

1 De la spaniolul hablador, derivat de la verbul hăblar, a vorbi (n.t.).

niul limbajului. Un bărbat şi o femeie care nu s-ar minţi niciodată şi şi-ar mărturisi imediat toate trădările nu s-ar înşela unul pe celălalt.

EA. Fără îndoială. Dar ăsta ar fi un dialog între cinici, iar rănile pe care şi le-ar face în numele transparenţei i-ar despărţi destul de repede.

EL. Atunci trebuie să minţim ?

EA. Da şi nu. Intre obscuritatea minciunii şi cinismul transparenţei este loc pentru o întreagă gamă de clarobscururi în care adevărul este ştiut, dar ţinut sub tăcere, sau dinadins ignorat. în societate, curtoazia interzice ca anumite, adevăruri să fie rostite pe şleau. De ce nu ar exista şi o curtoazie în viaţa cuplurilor ? Tu mă înşeli, eu te înşel, dar nu vrem să ştim. Adevărata intimitate e cea crepusculară. „Vrei abajurul puţin mai jos să-l pleci", spunea fermecătorul Paul Ge-raldy.

EL. In cupluri, poate, dar cu siguranţă nu între femei. Intre ele cinismul cel mai crud se manifestă nestînjenit. Doamnelor, între voi sînteţi nişte înspăimîntătoare cumetre ! Aşteptam într-o zi la coafor în încăperea pentru „Domni", despărţită de salonul de dame doar printr-un paravan. Am fost de-a dreptul indignat de complicitatea coafezelor, mani-chiuristelor, a celor de la snălat şi a clientelor într-o sporovăială generalizată în care se-

cretele cele mai intime ale trupurilor şi-ale cuplurilor erau expuse fără cea mai mică reţinere.
EA. Vrei să spui poate că bărbaţii între ei se jenează ?
EL. Mai mult decit crezi. în orice caz, mai mult decît femeile. Vanitatea masculină, atît de ridicolă în general, le impune în cazul ăsta o anume pudoare. De exemplu, nu ne face prea mare plăcere să vorbim despre bolile noastre.
»
EA. 'E adevărat că „secretele intime", cum aşa de drăguţ le numeşti tu, se reduc la foarte puţin în cazul bărbaţilor. La ei, totul se termină întotdeauna cu cifre. De atîtea ori sau atîţia centimetri. Or, secretele femeilor sînt extrem de subtile şi ascunse ! Dar complicitatea noastră este cea a oprimaţilor, deci o complicitate universală căci pretutindeni femeia este supusă voinţei bărbatului. Nici un bărbat nu va cunoaşte vreodată profunzimea sentimentului de complicitate ce poate uni două femei chiar total străine una de alta. îmi amintesc de o călătorie în Maroc. Eram singura femeie din micul nostru grup. Cum se întîmplă foarte des în Sud, am fost imediat abordaţi de un băiat foarte tînăr care ne-a invitat pe loc să luăm ceaiul la el. Acolo sîn-tem întîmpinaţi de tatăl înconjurat de fiii lui, trei sau patru, nu mai ştiu exact. Cel mai mic cred că de-abia începuse să meargă. Uşa încăperii care dădea probabil spre celelalte camere era mascat^ de o cuvertură care din cînd în cînd se mişca încetişor şi atunci zăream un

ochi negru furişînd o privire spre noi. Mama, fetele, bunica, soacra, ascunse înăuntru, aşteptau, ascultau, spionau. Mi-am adus aminte de protestele femeilor în casele cărora se instala robinet cu apă curentă. Pentru ele luaseră sfîrşit drumurile la fîntîna din sat, prilej de lungi şi delicioase sporovăieli cu celelalte femei. Cînd am plecat de-acolo, m-am întîlnit falã-n faţă cu o tînără care se întorcea acasă, Mi-a zîmbit doar mie, căci eram singura femeie, şi în zîmbetul acela era o întreagă lijme de călduroasă fraternitate. Şi cînd spun fraternitate, ar trebui să spun „su-roritate", dacă acest cuvînt ar exista.
EL, Probabil că lucrul ăsta se-ntîmplă destul de rar pentru a merita să i se dea un nume.
EA. Asta, mai ales, fiindcă bărbaţii sînt cei ce construiesc limbajul. într-un roman ciudat intitulat Miracolul insulei femeilor, Gerhart Hauptmann propune o robinsonadă închipuită de el. îşi imaginează cum, în urma naufragiului unui pachebot, nişte şalupe pline numai de femei eşuează pe o insulă pustie. Se formează astfel o republică a femeilor, cu vreo sută de ^etăţence.
EL, Iadul curat !
EA. Ba deloc, dimpotrivă ! E marea surori-tate. Ideea pe care o apără Hauptmann este aceea că, dacă femeile se ceartă, ele o fac din cauza bărbaţilor. Bărbaţii sînt marii vinovaţi

ce seamănă zîzanie între surori. Lucrul e valabil chiar şi la maici, pe care le tulbură confesorul lor comun.
' ' EL. Şi acesta e miracolul ?
EA. Nu, miracolul constă în faptul că într-o zi, după mulţi ani de comunitate suro-rală fericită, una dintre femei se trezeşte, în mod inexplicabil, însărcinată.
EL. Sfîntul Duh, bineînţeles. '
EA. Lucrurile s-ar putea totuşi rezolva dacă ar da naştere unei fete. Dar răutatea sorţii vrea ca ea să aibă un băiat. Aşadar, sfîrşitul insulei femeilor a sunat. Virusul viril îşi va împlini opera lui distrugătoare.
"EL. în concluzie, pentru că tu şi cu mine avem neşansa de-a aparţine unor sexe opuse, nemaiavînd nimic să ne spunem, nu ne mai rămîne decît să ne despărţim. Măcar să o facem cu răsunet. Să-i chemăm pe toţi prietenii noştri la o cină nocturnă.
EA. Un medianoche, cum se spune în spaniolă.
EL. Să alegem noaptea cea mai scurtă a anului pentru ca ultimul dintre invitaţi să plece cînd se iveşte soarele deasupra golfului. Eu o să mă ocup de meniu. N-o să se mănînce decît din produsele pescuite de mine.

EA. Noi vom vorbi cu ei, ei vor vorbi cu noi, şi aceasta va fi marea conversaţie despre cuplu şi despre dragoste. Un medianoche închinat dragostei şi mării. După ce fiecare îşi va fi isprăvit povestea, tu vei bate cu cuţitul în pahar, anunţîndu-le. solemn vestea cea tristă : „Oudalle şi Nadege se despart fiindcă nu se mai înţeleg. Li se întîmplă chiar să se ia la harţă. Apoi o tăcere ameninţătoare îi înconjoară..." Şi cînd ultimul invitat va fi plecat, vom pune pe uşa casei o tăbliţă : DE VÎNZARE, apoi ne vom îndepărta la rîndul nostru, fiecare în altă direcţie.
FA€URĂ ÎNTOCMAI. Trimiseră invitaţii pentru se?'"a solstiţiului de vară tuturor prietenilor lui Nadege şi-ai lui Oudalle. Nadege reţinu toate camerele de la trei hoteluri din Avranches. Oudalle, ajutat de doi prieteni, pregăti din peştele pescuit de el o masă rămasă de pomină prin bogăţia ei.
Era încă lumină cînd se prezentară primii invitaţi. Erau cei care avuseseră de făcut cel mai lung drum, căci soseau direct de la Arles. Apoi, aproape imediat, sunară la uşă vecinii cei mai apropiaţi, şi se mai scurse o jumătate de oră pînă ce începură să sosească următorii. Musafirii se succedară astfel toată noaptea, într-un constant balet de maşini, aşa cum şi voiau Nadege şi Oudalle, care nu prevăzuseră o cină obişnuită, în jurul unei mese, ci un serviciu permanent la care fiecare lua parte după cum sosea. La început se serviră crabi în sos propriu, un consomeu de scoici cu cru-

toane şi anghile afumate. Apoi nişte paguri-pustnici flambaţi cu whisky şi arici-de-mare violeţi, afumaţi. Se aşteptă, după tradiţie, a douăsprezecea bătaie anunţînd miezul, nopţii, pentru a se servi mîncarea' regală, homari Pompadour înconjuraţi de • căluţi-de-mare. Noaptea continuă apoi cu caracatiţe cu ardei iute, paella de sepie şi o tocană de animale bătrîne în vin alb. Cînd se crăpă de ziuă, s-au adus haiiotis în vin alb, clătite umplute cu anemone şi scoici Saint-Jacques cu vin de Champagne. A fost astfel un adevărat ospăţ marin, fără legume, fructe sau zahăr.
Un grup de meseni se adunase pe terasa înaltă ai cărei stîlpi ajungeau pînă pe plajă. Nici Nadege, nici Oudalle n-ar fi putut «pune cine a avut ideea de a depăna prima poveste. Ea se pierdu în noapte, ca şi, fără îndoială, a doua şi a treia. Dar, surprinşi de ceea ce se întîmpla la ei acasă, făcură astfel încît povestirile ce urmară să fie înregistrate şi păstrate. Se adunară astfel nouăsprezece, şi aceste povestiri erau cînd poveşti, inaugurate prin formula magică şi tradiţională „a fost odată", cînd nuvele povestite la persoana întîi, crîmpeie de viaţă adesea sfîşietoare şi sordide. Nadege şi Oudalle ascultau, uimiţi în faţa acelor construcţii imaginare pe care le vedeau înălţîndu-se în propria lor casă şi care se năruiau apoi odată cu ultimul cuvînt rostit, pentru a face loc altor evocări la fel de efemere. Se gîndeau la statuile de nisip ale lui Lagos. Urmăreau cu luare-aminte lenta transformare pe care acea succesiune de ficţiuni o săvîrşea înlăuntrul lor. Li se părea că

nuvelele, neîndurător de realiste, pesimiste, distrugătoare, nu făceau decît să-i despartă, să nimicească cuplul pe care-l formau, pe cînd poveştile, savuroase, calde, binevoitoare, se străduiau, dimpotrivă, să-i apropie. Or, dacă nuvelele se impuseseră la început prin adevărul lor apăsător şi melancolic, poveştile, pe măsura scurgerii nopţii, cîştigaseră în frumuseţe şi în forţă pentru a ajunge în final la o strălucire fermecătoare. în primele ceasuri, Ange Crevet, copilul umilit şi plin de ură, Ernest braconierul, Theobald sinucigaşul, îngrozitorul tată al Blandinei, apoi Lucie, femeia fără umbră şi alţi cîţiva, toată această mulţime cenuşie şi austeră crea o atmosferă posomorită, de sumbră aversiune. Curînd însă, Angus şi regele Faust, Pierrot şi-a sa Colom-bine, Adam dansatorul şi Eva cea parfumată, pictorul chinez şi rivalul său grec, formară cu toţii cortegiul strălucitor al unei noi nunţi, tinere şi veşnice. Dar mai ales ultima poveste, cu cele două banchete, salva, se pare, viaţa conjugală de zi cu zi, ridicînd gesturile repetate zilnic şi-n fiecare noapte la înălţimea unei ceremonii intime, plină de fervoare.
Soarele solstiţiului pîrjolea silueta vîrfului Mont-Saint-Michel cînd ultimul dintre invitaţi se ridică să-şi ia rămas bun după ce spusese, numai pentru gazdele sale, cea mai frumoasă poveste, fără îndoială inventată vreodată. Fluxul în creştere alerga pe sub scîn-durile rare ale terasei. Scoicile mîngîiate de val îşi desfăceau valvele şi dădeau drumul că-uşului de apă păstrat înăuntrul lor în timpul orelor aride. Miile şi miile de guri însetate

de pe plaja dezgolită se umpleau de umoare salină, şuşotind. Plaja gîngăvea în căutarea unui limbaj, aşa cum bine înţelesese Lagos.
— Nu te-ai ridicat, n-ai lovit cu cuţitul în pahar şi nu le-ai anunţat prietenilor noştri trista veste a despărţirii, spuse Nadege.
— Pentru că fatalitatea despărţirii noastre nu-mi mai apare la fel de evidentă de cînd cvi toate poveştile astea care mi-au intrat în cap, răspunse Oudalle.
— Ceea ce ne lipsea cu adevărat, era o casă de cuvinte în care să locuim împreună. Pe vremuri, religia le aducea soţilor un edificiu real — biserica — şi în acelaşi timp imaginar, populat cu sfinţi, ilustrat cu legende, răsunînd de imnuri, care-i apăra de ei înşişi şi de ameninţările exterioare. Un asemenea edificiu ne lipsea nouă. Prietenii noştri ne-au oferit toate materialele ca să ni-l clădim. Literatura ca panaceu pentru cuplurile gata să se destrame...
— Eram ca doi crapi ascunşi în mîlul vieţii noastre de fiecare zi, încheie Oudalle, fidel în continuare metaforelor sale halieutice. Vom fi de^-acum înainte ca doi păstrăvi ce freamătă alături în apele unui torent de munte.
— Ospăţul tău pescăresc a fost delicios, mai spuse Nadege. Te numesc bucătar-şef al casei mele. Vei fi marele preot al bucătăriilor mele, păstrător al ritualurilor culinare şi manduca-torii ce conferă mesei dimensiunea sa spirituală.

Bureţii
din
ziua tuturor sfinţilor

LA SFÎRŞITUL SĂPTĂMÎNII aveam de jucat un meci de polo la Rio de Janerio. Trebuia sâ mă-ntîlnesc acolo cu soţia -mea, care plecase cu patru zile în urmă luînd şi cei mai buni cai ai mei. Acest răgaz probabil că le pica foarte bine, căci îşi puteau reveni după oboseala şi enervarea celor zece ore 'petrecute în avion. Iar soţia mea cu siguranţă că era încîntată să-i călărească pe pistă ca să-i mai dezmorţească. Pasionat de cai, eram evident dator să mă căsătoresc cu o femeie pasionată 'de cai. Tocmai din lipsa acestui gen de corn-j plicitate s-au stricat celelalte două căsătorii ale mele.
Eram deci celibatar de ocazie, şi se poate ca această situaţie insolită (eu sînt un bărbat întru totul şi iremediabil de casă, homo con-jugalisj să mă fiv determinat a porni în pelerinaj către prima mea tinereţe. în seara aceea trebuia să iau de la Roissy avionul ce urma să mă ducă la Rio, cu escală la Madrid. După ce am dat liber servitorilor, am încuiat

eu însumi vila şi am aşteptat lîngă bagaje

taxiul ce trebuia să mă ducă la aeroport. Cu gîndul părăsisem ^deja Parisul, eram deja la Rio împreună cu soţia mea, la prietenii de la Clubul hipic, la care urma să locuim, dar eram In primul rînd alături de dragii mei armăsari refăcuţi după emoţiile călătoriei prin văzduh. Visele îmi fură brutal spulberate de impactul cu realitatea, adică în cazul de faţă de un panou agăţat strîmb deasupra ghişeului de înregistrare a zborurilor : zborul meu era anulat. Motivul': o grevă a personalului de la rampă de pe aeroportul din Madrid. Eram consternat. Iată un lucru care nu s-ar fi în-tîmplat pe vremea Ivii Franco ! Ţinînd cont de orele zborurilor următoare şi de decalajul orar faţă de Rio, meciul meu de polo era pierdut iar pe dragii mei căluţi degeaba îi trecusem peste Atlantic. Soţia mea avea să tragă foloasele • ea adoră călătoriile cu avionul şi, slavă Domnului, un sejur în plină primăvară braziliană nu e deloc o tragedie.
în schimb, acest contratimp mă rupsese de realitate într-un fel foarte ciudat. Locuinţa era încuiată, personalul se evaporase, caii şi soţia mea îşi luaseră zborul. Reţinut într-un mod absurd la Paris, pe care moral îl părăsisem, pluteam într-un vis straniu şi îngrijorător. Mi se părea că viaţa mea era aşa, şleam-pătă, ca un dinte, care se clatină şi care nu mai stă în gaura lui din gingie decît în'virtutea obişnuinţei. Cea mai slabă presiune a limbii îi dezgoleşte rădăcinile şi gaura moale şi sîn-gerindă a gingiei.
Am luat un taxi si am pus din nou piciorul pe trotuarul pe care-l cunoşteam atit de bine, descumpănit de excesul de disponibilitate. Tinînd într-o mînă valiza şi-n cealaltă bagajul de cabină, împinsei cu genunchiul grilajul grădinji şi o pornii pe alee. Se lăsase deja noaptea umedă de noiembrie, dar lumina verzuie a felinarelor se revărsa foarte limpede pe jos. Lovesc cu piciorul un morman de frunze moarte şi descopăr astfel un mic ciorchine de ciuperci. „E tocmai vremea bureţilor", gîndii eu. In casă domneşte o atmosferă sinistră. Doar am plecat, pentru numele lui Dumnezeu, atunci ce mai caut aici ? Frigiderul nu-mi poate oferi nimic. Ecranul televizorului ră-mîne negru. Mă învîrt o vreme prin încăperile pustii şi prea ordonate ca să "nu mă simt acolo un intrus. îmi vine ideea să mă duc să mănînc în micul restaurant de pe strada Le Sueur, care e deschis pînă la miezul nopţii, apoi această perspectivă mă îngrozeşte. Pînă la urmă mă dezbrac şi mă culc. „Vremea bureţilor de toamnă.'1 Da, căci, dacă buretele este în principal o ciupercă de. primăvară, el are şi o varietate de toamnă mai grăsuţă, mai întunecată, dar nu mai puţin savuroasă* Îmi vin în minte ciupercile firave din grădină. Mă gîndesc la copilăria mea. în timpul războiului aveam opt, nouă. zece, unsprezece, doisprezece ani. Trăiam în prezbi-teriul unui sat din Bourgogne. Cînd mai bine, cînd mai rău, dar nu pre-a aveai cui să te plîngi în acele vremuri cumplite. Străbăteam cîm-pia pe bicicletă ca să adun de-ale gurii de pe la ţărani. Nu pot să uit ce greutate îngrozitoare poate avea o remorcă agăţată de cadrul bicicletei, nici grosolănia panglicilor de plu-

tă care foarte curînd luară locul cauciucurilor, învăţam la şcoala comunală, unde ceilalţi mă necăjeau din cauza originilor mele burgheze pe care mi le trădau ţinuta şi accentul. Nu aveam decît un singur prieten adevărat, pe Ernest, un „element rău", leneş fără leac dar braconier genial. Ehe, la pus capcane pentru iepuri, la ademenit mierle, sau la prinsul păstrăvilor cu mîna în Ouche, nu mai era altui ca el i De cite ori, datorită lui, n-am reuşit să îmbunătăţesc substanţial mesele familiei ! în schimb, mama îi dădea hainele şi pantofii noştri uzaţi. Toate îi veneau superb şi purta la nesfîrşit vechiturile noastre care, prin el, păraau să devină eterne.
Specialitatea lui erau ciupercile. Le-ar fi găsit pînă şi sub catedra învăţătorului, şi încă din cele gustoase ! Fără să aibă cunoştinţe teoretice, făcea din instinct diferenţa între cele otrăvitoare şi cele comestibile, cu o siguranţă ce nu dădea greş. Cu o condiţie totuşi : nu trebuia să-i arăţi ciuperci puse într-o batistă sau într-un coş şi să-i ceri părerea, în cazul ăsta dădea din cap, refuza să se ■pronunţe, îşi mărturisea ignoranţa, i Ciuperca nu putea fi recunoscută decît pe terenul pe care crescuse, înainte ca cineva s-o' fi atins. Asta era Ernest.
Bureţii..', îmi aduceam aminte de un cîmp uneori inundat de bureţi, în josul izvorului Fontaîne Fermee — unul din cele dowă izvoare ale rîului Ouche — şi căruia i se spunea, n-aş putea explica de ce, La Combe aux jars1. Aş fi putut să jur că la vremea asta
1 în traducere : Vîlceaua cu gînsaci (n.t).
I
ciupercile se adunaseră în „cercurile lor de vrăjitoare" în iarba rară care creştea pe pă-rnînt ingrat.
Degeaba-mi caut somnul ; fără să fiu cu-a-devărat adormit, mă cufund într-un fel de vîs cu ochii deschişi care mă poartă înapoi la acei ani ai copilăriei, la urma urmelor destul de scurţi, dar care formează fundamentul oricărei existenţe. La Combe aux jars şi bureţii de-a-colo, Ernest cu buzunarele lui pline de şopîrle, de insecte, de cuiburi de ouă, de cuţite, de scule de pescuit sau de capcane. De treizeci de ani am părăsit toate aceste locuri, pe care le simt totuşi atît de vii şi atît de apropiate. Nu sînt oare prea lipsit de recunoştinţă, neglijînd atît de total acest ţinut şi pe cei ce mi-au înconjurat şi mi-au hrănit copilăria în timpul ace!6r ani negri ?
' Mă ridic. Hotărît lucru, nu mă ia somnul. Mă îmbrac din nou ştiind, în sinea mea, dar fără a-ndrăzni încă să-i formulez, cărui proiect îi dau ascultare. Bentley-ul aşteaptă în garajul subteran, monstru aţipit şi docil. Trebuie numai să apăs pe un buton şi îndată va ţîşni afară din gaura lui. Apăs. Uşa electrică basculează lent. Motorul fornăie cu bîîndeţe. Avenue Foch este scăldată într-o- lumină palidă. Merg în direcţia şoselei de centură. în clipa în care intru pe autostrada ce duce spre Sud, e ora două şi jumătate noaptea.
Ajungînd la ieşirea din Pouilly-en-Auxois, am o ezitare. Jmi propusesem la început să ajung pînă la Beaune, apoi să urc din nou spre Montigny pe naţionala 470. Panourile ce indicau ieşirea din Pouilly îmi perindau însă

prin faţa ochilor nişte nume de sate care-mi sunau atît de plăcut la ureche Incit n-am putut rezista chemării lor. Commarin, satul scriitorului feroviar din Burgundia, Henri Vincenot, Pont-de-Pany, unde copilărise şi unde fusese şi înmormîntată bunica din partea mamei, Chazilly, unde mergeam să ne scăldăm, fraţii mei şi cu mine, într-un iaz artificial. Părăsii deci autostrada şi îndată amintirile începură să mi se ivească din nou în faţa ochilor. Erau chiar şi amintiri de mîna a doua, adică, despre părinţii sau bunicii mei şi pe care le auzisem repetate de o sută de ori în timpul întîlnirilor de familie. Astfel, angajîndu-mă pe panta ce coboară spre Sainte-Sabine, îmi adusei aminte de marele masacru al gîştelor pe care-l săvîrşise acolo bunicul meu la volanul unui Citroen B 12, în 1926. Cînd se oprise în faţa farmaciei lui de la Bligny-sur-Ouche, bunică-mea se minunase de toate penele alea albe care acopereau maşina. „Mîine mergem să mîncăm gîşte la Sainte-Sabine", îi spusese bunicul cu o simplitate biblică. Zorile albeau orizontul dinspre miazăzi cînd trecui încetinind prin faţa acelei farmacii. Ce de amintiri, ce de morţi !
Intre Bligny şi Montigny e o distanţă de doi kilometri-. Totul era încă adormit atunci cînd am intrat în sat. Am răsuflat uşurat. După atîţia ani de absenţă mi-ar fi displăcut o primire cu surle şi tobe, eu aflîndu-mă la volanul maşinii mele zgomotoase. Ajunsei imediat la Combe aux jars, lîngă Fontaine Fermee. Nu-mi puteam crede ochilor : o pădure ! Acolo unde altădată unduiau cîmpii umede, acum

se înălţa o pădurice de arini plantaţi. Ideea de a asana această vale plantînd în loc copaci era, kt drept vorbind, foarte înţeleaptă. Dar prezenţa şi, mai ales, înălţimea acestor arini mă făcea să simt într-un mod brutal greutatea anilor. Ei, da, e nevoie de mai puţin de treizeci şi cinci de ani ca să transformi în codru o plantaţie de puieţi ! Mă simţeam dintr-o dată bătrîn şi trecut cu mult de acel mijloc al drumului vieţii despre care vorbeşte Dante. Şi apoi eram dezorientat. Dar bureţii mei ? Mă trezisem oare în inima nopţii şi făcusem tot acest drum ca să mă-ntorc înapoi cu coada-ntre picioare ? îmi cercetai încă o dată amintirile. Sus pe Balance, pe izlazurile de la Bessey-en-Chaume, revedeam o pădurice în care era un spaţiu gol, ferit totuşi de zada din preajmă. Căci buretele este astfel făcut încît îi trebuie aer şi lumină, dar şi protecţia unui mărăciniş, a unui zid sau a unui colţ de pădure.
Iată-mă deci pornind din nou în frumosul meu automobil în direcţia Beaune, pe panta numită Balance. După cinci kilometri, o iau la stînga pe o şosea mică locală, înspre Cre-pey şi, chiar înainte de Bessey... Toate erau aşa cum le ştiam. Ieşind din mlaştină, regăsii atmosfera uşor alpină a acestor culmi din Bourgogne (strimtoarea de la Bessey-en-Ohau-me este punctul cel mai înalt al autostrăzii din Sud) cu ierburile cilindrice şi cu pilcurile de brazi. Zada mea nu se clintise nioi cu un pas. Iar bureţii graşi, o întreagă colonie de bureţi, erau prezenţi la întîlnire. Plecai să caut punga de plastic pe care-o aruncasem în.

torpedou şi mă pusei pe treabă cu înflăcărarea : de pe cînd aveam doisprezece ani. Să fi fost din cauză că mă făcusem mare ? Dar mi se părea că ciupercile pe care le adunasem chiar din acelaşi loc erau .mai frumoase decît cele de astăzi. Pîcle aurii ale trecutului, voi idealizaţi şi lucrurile cele mai neînsemnate !
Punga grea şi plină mă scoase din vis. Ce să fac acum ? S-o pornesc din _ nou la drum şi să mă-ntorc la Paris ? Sinistră perspectivă. Dar atunci ce, cine ? Ernest, bineînţeles ! La fel ca şi colţul de zadă de la Bessey, probabil că nici el, genialul meu braconier, nu se clintise. Era ora şase şi zorile cu degete trandafirii - se înălţaţi în spatele îndepărtatei clopotniţe din Crepey. Ora potrivită pentru acest sălbatic.
Bentley-ul torcea ca o pisică mare în timp ce cobora pe Balance.
Ajuns la micul han pe care-l ţinea pe vremuri cuplul Gueret, fac ia stînga şi trec podul peste Ouche. Locuinţa părinţilor lui Ernest a căpătat, desigur, un aer vetust cu scara ei piezişă şi cu acoperişul cîrpit ca un fund de pantaloni vechi, dar mă întîmpină ca pe unul de-al casei. Bat la uşă, O voce pe care-o recunosc pe dată-.mă întreabă : „Cine e ?" îmi spun numele. Uşa se deschide. „Deci tu eşti !" Desigur, s-a schimbat mult şi nu ştiu dacă, întîlnindu-l pe stradă pe acest faun ursuz, l-aş fi recunoscut în el cu uşurinţă pe fostul meu coleg. Dar chibzuind puţin, metamorfoza prin care roşcovanul costeliv cu privirea pătrunzătoare pe care-l cunoscusem devenise un vulpoi mustăcios cu ochi verzi, alungiţi de

ironie, această metamorfoză deci părea să urmeze logica potrivit căreia copilul este tatăl omului. „Am venit după ciuperci", îi spusei arătîndu-i punga, de parcă această explicaţie ar fi fost de-ajuns să-mi justifice apariţia bruscă după treizeci şi cinci de ani de tăcere. „Ciuperci ? spuse el aruncînd o privire în pungă, eh, acum te recunosc !" Şi pe chipul lui alungit se citeşte o mare doză de amuzament, temperat de indulgenţa cerută de cazul meu. „Culcat, Briffaut !" Un cline de o rasă nu prea bine definită în care domină totuşi prepelicarul îmi adulmecă pasionat picioarele şi prohabul. „Păi uite, eu chiar mă pregăteam să mănînc, spuse Ernest. Mai punem o omletă cu ciuperci, dacă vrei." Bineînţeles că voiam, cu atît mai mult cu cît nu cinasem în ajun. îmi oferă un scaun .şi, aşezîndu-se lîngă o putină, se-apucă să cureţe ciupercile. Cercetez încăperea. Adăposteşte în ea un adevărat talmeş-balmeş rustic şi forestier, piei de iepure puse la uscat pe rame, plase de pescuit, colivii, coşuri cu capac, vintire, minciogi, un topor pe o grămadă de buturugi şi observ ,că, agăţate într-un rastel pe perete, deasupra patului mare, desfăcut, cele trei puşti stau la îndemîna omului culcat. Obicei ancestral sau . neîncredere înveterată ?
— Trăieşti singur ?
— Singurul stăpîn după Dumnezeu! Ştii că nu mă-nţelegeam prea bine cu taică-meu. Plecasem. Cînd a murit, m-am întors lîngă maică-mea. A murit şi ea, acum cîţiva ani, nu mai ştiu. Nu voia să meargă la ospiciu. Ş-avea dreptate. Şi de-atunci, nimeni. Numai cu Briffaut. Aşa-i, Briffaut ?
Clinele încuviinţă bătînd din coadă.
— Şi-aşa, zici c-ai mers toată noaptea ca să vii s-aduni bureţi ?
Această absurditate conformă cu realitatea atrăgea după sine o alta, pe care Ernest o admise fără nici o obiecţie :
— Nevastă-mea e la Rio de Janerio cu caii, eram liber.
Liber... Oare adevărata libertate nu se află chiar în faţa mea ? Bureţii din Ziua tuturor sfinţilor nu mă obligaseră oare să o descopăr ? Ernest îşi începuse isprăvile alături de mine, pe băncile şcolii din acest sat. Apoi ne des-părţiserăm, iar drumurile noastre divergente ne duseseră, pe mine într-o reşedinţă somptuoasă de pe Avenue Foch, pe el, la punctul din care plecase, această magherniţă natală plină de viaţă şi de mirosuri şi cu cîinele ei corcit. Mă luptasem să fac avere şi reuşisem. Divorţasem de două ori, şi numai gustul nostru comun pentru cai ne mai apropia, pe cea de-a treia soţie a mea şi pe mine. Făcusem de mai multe ori turul complet al lumii, de la est la vest şi de la vest la est. Ceea ce mă impresiona, era lipsa totală de curiozitate pe care Ernest o manifesta faţă de mine. Pur şi simplu nu-l

interesa ceea ce făcusem în tot acest răstimp. El nu se mişcase de-acolo nici măcar cu un metru. Trăia astăzi la fel cum trăise pe cînd era copil şi adolescent. Monotonia vieţii sale ritmată de ciclul anotimpurilor în care zilele se suprapun zilelor şi anii anilor probabil că reducea la aproape nimic cei trei-
50
zeci şi cinci de ani — pentru mine debordînd de aventuri fericite şi nefericite — în timpul cărora dispărusem din cîmpul lui vizual. Şi pînă la urmă numai eu eram cel care avea de pus întrebări. Surprinzător era faptul că acest mare singuratic se arătă comunicativ, aproape vorbăreţ, dar foarte curînd am remarcat că, deşi părea să mi se adreseze, schimba priviri cu Briffaut, care era, foarte limpede, singurul lui interlocutor veritabil. Robinson Cru-soe pe insula lui pustie. La asta mă- făcea să mă gîndesc, cu vesta lui din piele de oaie şi cu barba roşcată. Iar eu, eu eram comandantul primului vapor englez care trăgea la malul insulei după ani şi ani de zile şi încerca să lege un dialog cu omul cu caprele. In realitate, încercam să-mi imaginez viaţa pe care-aş fi avut-o dac-aş fi rămas, ea el, în aceste locuri a\p copilăriei.
în mintea mea se perindau chipuri. Annette Mazurier. de pildă. Era madona mea puerilă. Nu exista o elevă mai bună în şcoala din sat şi nici în tot cantonul, după cit se spunea. La doisprezece ani, avea un aer serios ca d° femeie în toată firea. Fata ei micuţă de o puritate angelică ar fi -putut trece drept excesiv de gravă dacă n-ar fi salvat-o o anume fragilitate. Ce ajunsese oare ? Moaşă, judecător, stareţă în vreo mănăstire ?
— Annette ? A Iu' Mazurier ? Aha, aia, chiar o-a avut ghinion, zău ! E-adevărat că l-a cam şi căutat. Nici nu-ţi vine să crezi ! Avea şaptişpe ani, nici mai mult, nici mai puţin, cînd s-a lăsat păcălită de un derbedeu care se pripăşise pe la Dijon. Un fost paraşu-
51
tist care se luptase în Indochina. Sau, oricum, aşa zicea el. De cîte ori deschidea gura, numai despre faptele lui de vitejie, nu tocmai curate, vorbea. Toată lumea a-ncercat să-i deschidă ochii Annettei. De altfel, el nici măcar nu se-ascundea : „Sînt o lichea." I se citea, cum se spune, pe faţă. Trebuia doar să te uiţi la el. Numai Annette nu vedea nimic, N-a vrut cu nici un chip să-l lase. Nici măcar cînd i-a mărturisit că avea nevastă şi copii la Di-jon. Ce mai, pe scurt s-au căsătorit. A născut primul băiat, pe Pierrot, a.şa-i zice. îl aştepta pe-al doilea cînd frumosul paraşutist din Algeria a dispărut. Cu maşină cu tot, la care-o lăsase să plătească poliţele. Un copi! de-un an, altul pe drum şi datorii. Fără să-i mai pun la socoteală pe toţi care-i împuiau urechile răutăcioşi : doar ţi-am spus, da' n-ai vrut s-asculţi etc. A muncit din greu, biata Annette. Cum avea diplome, s-a făcut învăţătoare. Şi-a găsit chiar şi un soţ, un. bărbat de treabă, un văduv mult mai în vîrstă ca ea. Se gîndea probabil că se terminase cu vagabondul şi că n-o să mai audă niciqdată do el. într-un fel, da. Dar mai erau băieţii. Cel mare, îi seamănă maică-sii. N-are probleme cu el. Dar ăstălalt, leit taică-său. Jean-not ăsta n-avea nici măcar unşpe ani că se şi-ntorcea acasă între doi jandarmi. Şi de-a-tunci e din ce în ce mai rău. Pîn-acuma a putut să plătească maică-sa ca să-i repare prostiile. Dar asta n-o să ţină o veşnicie...
Anette, fetiţa atît de cuminte, atît de serioasă, încît te-ai fi temut că o să-fie plictisitoare pentru cel ce-avea să trăiască alături de
52
ea, şi deodată patima, sminteala asta, fizică, fără îndoială, care-o aruncă la picioarele pa-raşutistului din Algeria. Era inteligentă şi ştia cu siguranţă că săvîrşeşte o prostie îngrozitoare dar poate că se săturase de reputaţia de fetiţă model care-o încătuşa. Şi răzbunarea cu întîrziere a paraşutistului care, dispă-rînd, ii lasă în pintec germenele unui alt el însuşi, de care n-o să se descotorosească aşa curind, doar e băiatul ei. Şi cu el se va repeta prima nenorocire pe care-a suferit-o.
Focul duduia în maşina de gătit străveche, brăzdată de nenumărate fisuri. Oare-aş mai reuşi să aprind focul la fel de repede şi fără să iasă nici un fir de fum în încăpere ? O întreagă artă... Ernest aruncă într-o tigaie mare o cantitate de

ciuperci care-mi păru exorbitantă. Mai observai că nu le spălase şi-mi amintii de o ceartă care într-o zi le pusese faţă-n faţă chiar pe locul ăsta pe mama şi pe o matroană din sat, angajată cu ziua ca să pregătească o masă mai mare. Femeia protesta îndîrjită împotriva acelei manii de neînţeles a celor de la oraş de a vrea să clătească întotdeauna totul în apă multă. Nu-i păsa de igienă nici cît negru sub unghie şi o ţinea una şi bună : udate, alimentele, fie ele gătite sau crude, sînt mai puţin gustoase.

— Şi Edouard Lecoutre ? De el ce s-a ales ?

Era puiul mamei dintre toţi cei din clasa noastră. Fricos, dichisit, pus mereu la patru ace. In orice caz, elev bun, căci maică-sa îl punea să înveţe în fiecare seară. Tatăl lui murise într-un accident rutier iar văduva Lecoutre preluase energic conducerea micii

lor exploatări agricole. Vreo cincisprezece hectare, doi cai, şase vaci, un coteţ de păsări, un coteţ cu iepuri, un cîrd de raţe care se bălăceau într-o baltă, pentru toate astea trebuiau totuşi un rindaş şi-o slujnică. Văduva nu avusese reputaţia unei femei blînde, dar aceste două ajutoare îi duseră foarte curînd faima de stăpînă aspră şi hrăpăreaţă, pe care nimic n-o putea domoli. Cei doi o părăsiră unul după altul. Angaja alţii noi. Şi de fiecare dată începea acelaşi joc : o femeie bărbătoasă, spurcată la cîştig,' care părea să aparţină altor vremuri, altei civilizaţii.

— Şi Edouard cum s-a descurcat în toată povestea asta ?

întrebarea îi stîrni rîsul lui Ernest.

— Ah, pot să spun că i-a făcut-o afurisitei de maică-sa .' Ţi-aduci aminte de surorile Ma-relier, Ginette şi Viviane ?

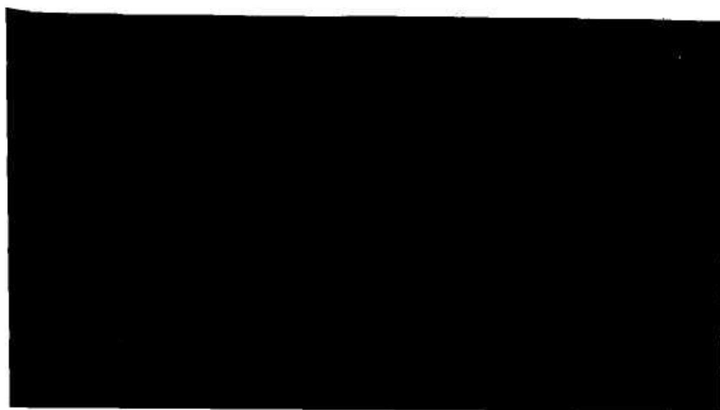
Dacă-mi aduceam aminte ! Alcoolici în ultimul hal, părinţii lor se-nţelegeau de minune. Copiii — al căror număr nu l-am ştiut, niciodată cu exactitate — dădeau pe la şcoală doar din an în paşte şi de fiecare dată aveau nişte figuri pitoreşti. Nu o dată purtau pe faţă urme de violenţă atît de grave încît învăţătorul se crezu dator să anunţe jandarme-ria. Şi-atunci aveau loc nişte explicaţii furtunoase cu tatăl, care venea tunînd şi fulge-rînd la şcoală şi jura că odraslele lui n-aveau să mai calce aşa curînd pe-acolo.

— Ei bine, continuă Ernest, şi uite că lui Edouard îi cade cu tronc nici mai mult, nici mai puţin decît Ginette Marelier ! Cînd i-a spus maică-sii grozăvia asta, ea mai să-l omoa-

re. Adică e un fel de-a spune, pentru că ea-l răsfăţase întotdeauna pe Edouard. Dar să-ţi iei o fată dintr-o familie aşa nenorocită ! Niciodată, m-auzi, niciodată ! Pînă-n ziua în care Ginette cade grea, iar Edouard, ţanţoş nevoie mare, spune' peste tot că el e autorul. Bătrînul Marelier dă buzna la văduva Lecou-tre. Mi-ar fi plăcut să fiu de faţă. Au stat de vorbă toată după-amiaza. Pînă la urmă au căzut de acord. Edouard se va însura cu Ginette, dar fata n-avea să-şi mai revadă niciodată familia. Niciodată. Pe nici unul din ei. Ruptură completă şi definitivă. Viviane a povestit lucrurile astea. Familia Marelier n-avea voie să vină nici măcar la căsătorie. Şi chiar aşa a şi fost. Pe urmă Viviane a adus cu regularitate veşti despre soră-sa în cafeneaua din piaţă. Intîi, nu i s-a mai dat voie să pună picătură de alcool în gură. Apă. La nevoie cafea, lapte. Şi mai ales, ah, mai ales nici un sfanţ ! Bufetul încuiat întotdeauna de două ori cu cheia. La cumpărături mergeau împreună. Dar pe Ginette o lua cu ea doar. ca să care pachetele. Era ca o străină la ferma Lecoutre. Ca o servitoare care nici măcar simbrie n-avea ! striga soră-sa în gura mare în cafenea.

— Dar copilul l-a făcut ?

— Ah da, dar văduva Lecoutre hotărîse : un copil, numai unul. Interzis să facă un al doilea ! Dar aici s-au schimbat lucrurile. Ginette a născut o fetiţă. I-au spus Alberte, ce zici de asta ? Şi Ginette a înţeles foarte re-pccle că era cu putinţă ca acest copil să aibă

cheia închisorii ei. Pentru că încă .de la început, afurisita de văduvă Lecoutre s-a topit ca zăpada la soare în faţa nepoată-sii. Nu pot să-ţi spun cum îl răsfăţa pe copilul ăsta ! Cine-o vedea nu-şi putea crede ochilor. Nimic nu era destul de frumos pentru Alberte. Punga bunicii îşi deschidea larg băierile în prăvăliile de jucării sau de haine pentru copii din Beaune, Pe noră-sa şi pe fiu-său îi punea în schimb să muncească pe brînci, dar Ginette rîdea în sinea ei şi aştepta urmarea, încrezătoare.

— Urmarea ?

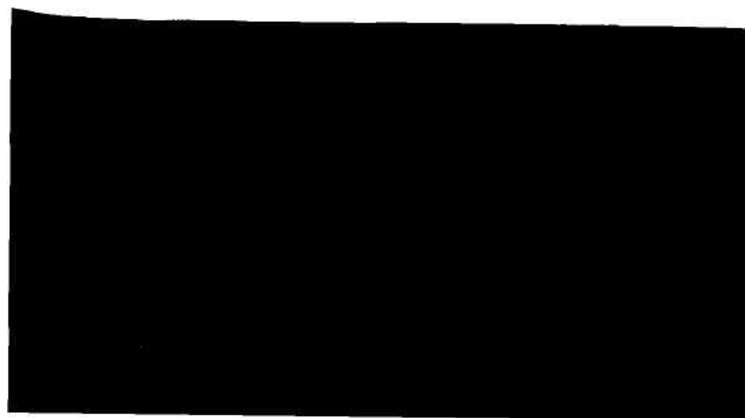
— Da, pentru că, îndată ce Alberte a început să deschidă ochii, a înţeles perfect situaţia. Şi că maică-sa era o biată sclavă care-şi aştepta eliberarea. Şi n-a durat mult ! La zece ani fetiţa avea cea mai frumoasă bicicletă din sat, la paişpe un scooter, la opşpe îşi lua permisul de conducere şi se urca la volanul Citroenului ei 4 CV. Iar Edouard n-avusese niciodată dreptul să aibă o maşină ! în acelaşi timp, văduva Lecoutre pierdea încetul cu încetul controlul asupra fermei. Mama şi fiica au făcut în aşa fel încît la ora asta bătrîna zace în pat aşteptînd să fie dusă la azilul de bătrîni din Bolleyne. Totuşi, ce ţi-e şi cu dragostea asta !

Mîncam cu poftă dintr-o omletă enormă cu ciuperci stropită cu un clos-vougeot din soiul cel mai bun. Hotărît lucru, Burgundia copilăriei mele este o provincie unde lumea ştie să trăiască, chiar dacă şi-aici, ca şi-n alte părţi, oamenii umblă după cîştig şi sînt neînduplecaţi cu beţivanii şi cu "cei pe care-i dă gata o dragoste mare. ,

Spusei mai departe nume, mecanic, pe măsură ce se iveau din uitare. Numărul celor morţi era înspăimîntător. Micul Cambert, care nu umbla niciodată fără cutia lui cu scule şi a cărui unică fericire era să demonteze maşini agricole sau motoare de ciclomotor : ciopîrţit de o mină nemţească. Voise să vadă ce era ' înlăuntrul ei. Cîrtiţa, o fată slabă şi înaltă cu părul sîrmos, căreia i se spunea aşa din cauza miopiei : secerată de o peritonită pe care antibioticele ar fi putut s-o vindece doi ani mai tîrziu. Cît despre cuplul Gueret, care ţinuse cincizeci de ani minusculul han aşezat ca o bornă în capul podului, vîrsta lor, a amîndu-rora, de-atunci de cînd plecasem eu, excludea evident posibilitatea ca ei să mai fie încă în viaţă. Aflai de la Ernest că muriseră la interval de patruzeci şi opt de ore, mai întîi ea, apoi bătrînul, îngrozit, lesigur, după cele două zile petrecute fără soţia lui. Şi mai erau cei ca mine, care plecaseră din sat şi despre care nu se mai ştia nimic şi invers, cîţiva noi veniţi.

Dintre aceştia din urmă îl cunoşteam pe unul, Vladimir, zis Vava, care pe-atunci era acordeonist într-o braserie din Dijon. Era fratele unei fermiere din sat, Honorine Certain, o femeie energică, generoasă ca natura şi înconjurată de o droaie de copii. Certain tatăl semăna cu războinicul de pe ţigările „Cel-tique", un uriaş cu mustăţi lungi şi blonde. O familie minunată care inspira respect şi prietenie. Vava venea la ei în vizite scurte, însoţit totdeauna de instrumentul său cu frumoase clape de fildeş şi cu aerele lui de oră-

[redacted]
şean rătăcit printre ţărănoii aceia. îmi displăcuse chiar din prima clipă domnul ăsta micuţ, ţanţoş în haina lui scurtă, cu cravate ţipătoare şi cu pantofi ascuţiţi în două culori şi cu tocuri. Făcea pe domnişorul speriat de mirosurile şi zgomotele unei căsuţe de ţară, iar toţi aceşti oameni cumsecade rîdeau din toată inima la glumele şi la calambururile lui de comis-vo-iajor.
Şi nenorocirea se abătuse asupra lor. Pe drum, avusese loc un schimb de focuri între o coloană nemţească şi un grup din ţnachi. A doua zi în zori, un regiment de ucrainieni al Wermacht-ului asediau satul şi pustiau casele. Bărbaţii erau închişi în biserică. Familia Cer-tain fu supusă celui mai dureros şoc din acea zi blestemată. Tatăl, rîndaşul şi cele două fete mai mari au fost mai întîi izolaţi, apoi duşi în pădure. Toată lumea crezu că aveau să fie împuşcaţi. Nu se întîmplă însă nimic altceva decît că i-au pus să îngroape nouă luptători în machi, ucişi în timpul operaţiei de curăţire dinainte. Dar nimeni nu-i mai văzu pe urmă, căci mai întîi au fost duşi în închisoarea din Dijon, apoi deportaţi la Buchenwald.
Cîteva zile mai tîrziu, ca şi cum viaţa avea datoria de-a răspunde agresiunilor morţii prin-tr-o sfidare,, Honorine Gertain aducea pe lume doi gemeni. Era frumos, era sublim, numai că situaţia fermei devenea şi mai dramatică.. Si atunci a apărut Vava, mai frezat şi mai pomădat ca niciodată, purtîndu-şi pe umăr acordeonul cu frumoase claps de fildeş. Şi Vava îşi dăduse jos haina lui cea scurtă, îşi pusese bine pantofii ascuţiţi, cravata ţipătoare şi chiar şi frumosul instrument, îşi suflecase mînecile pe firavii lui bicepşi de orăşean şi-se-apucase de muncile de primăvară pe proprietatea ameninţată de naufragiu prin dispariţia patronului,' a rîndaşului şi-a celor două fete mai mari.
— Şi-acuma ?
— Acuma ? Vava e tot acolo. Poţi să te duci să-l vezi. La un an după Eliberare, Cer-tain tatăl şi cele două fete s-au întors. Despre rîndaş nu s-a mai auzit niciodată nimic. Certain era însă în ultimul hal. O epavă. A-nceput să bea. Aproape în fiecare zi, Vava trebuia să meargă să-l scoată din cafenea şi să-l ducă în pat. A murit prin cincizeci. Yava n-a mai plecat niciodată. în preajma soră-sii, a ajuns un agricultor adevărat, ca de pe vremuri. Nepoţii şi nepoatele îl respectă ca şi cum le-ar fi tată. Şi-a lăsat chiar şi mustaţă, ca să-l imite pe cumnatu-său. Cîteodată, duminica, toată lumea insistă să-şi dea acordeonul jos din cui. încearcă să cînte puţin. Zice că nu mai merge bine cu degetele lui groase de ţăran. Ce ţi-e şi cu viaţa asta !
Mai rămăsese să aflu ce s-a întîmplat cu casa copilăriei mele, prezbiteriul care-mi adăpostise anii din timpul războiului.
— Prezbiteriul ? Ah, e trist ce s-a-ntîmplat cu el ! Ştii că, la fel ca şi biserica, aparţine comunei. Cînd familia ta l-ă părăsit după război, a fost închiriat la unii de pe-aici. Ăştia n-au vrut să-i facă nici cea mai mică reparaţie. E drept că nici nu erau obligaţi s-o facă. Consiliul municipal s-a încăpăţînat şi el. Zi-

ceati că chiria e prea mică şi nU justifică cheltuielile. Aşa încît într-o bună zi o parte din acoperiş s-a surpat. Locatarii au fost nevoiţi să plece. Au obţinut chiar şi o despăgubire de la comună. De-atunci nimeni, nimic. Cade-n paragină. Casa aceea încăpătoare, pioasă şi liniştitoare care se năruie din lipsă de dragoste... Din nou am simţit un fel de remuscare încolţindu-mi în inimă. E oare posibil să-ţi uiţi într-atît, fără să săvîrşeşti un păcat, trecutul legat de cea mai fragedă vîrstă ?

— Dac-am merge să-l vedem ?

— Dacă crezi că ţi-af face plăcere !

Clinele, înţelegînd îndată că plecam, începuse să se agite în faţa uşii. Ernest. îşi luă şapca şi nuiaua subţire de alun aflată lîngă ea. Pălăria şi bastonul fără de care domnii de odinioară nu ieşeau din casă, mă gîndii în treadăt. Nu-i mai lipsesc decît mănuşile. Cu siguranţă că şi le^ar fi pus dac-ar fi fost frig !

Afară ne întîmpină o frumoasă dimineaţă de toamnă. Un vînticel călduţ şi umed dinspre apus mîngîia frunzişul roşcat al copacilor. Un cîrd zgomotos de gîşte trecu pe lîngă noi sîsîind. Ultimele rîndunici se aşezau pe sîrmele de la stîlpii de electricitate ca notele pe un portativ. Briffaut se avîntă fără convingere în urmărirea unei pisici care dispăru într-o răsu-flătoare. Cît de calm şi de la locul lui părea totul ! era oare posibil ca, la fel ca pretutindeni, şi aici, sub aceste acoperişuri de ţigle vechi acoperite cu muşchi să se ascundă pasiuni şi intrigi ?

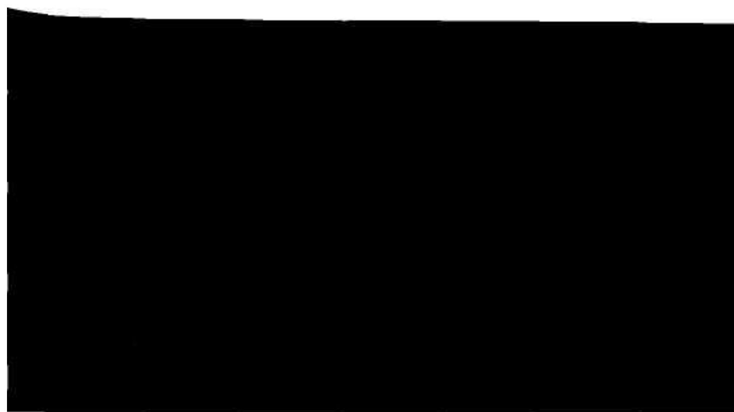
Mergeam acum pe lîngă zidul de pietre uscate al grădinii prezbiteriului şi puteam număra spărturile prin care se putea intra în voie. O grădină jalnică invadată de mărăcini, de urzici şi de măcriş, nu mai era grădină de preot, cum se spune, ci un petic de loc viran. Cînd patrunseseram înăuntru, sosirea noastră alungă o pereche de pîrşi.

— Or să hiberneze în curînd, observă Er-nest.

Constat dispariţia celor doi brazi imenşi sub care petreceam orele calde ale verii, legănat de freamătul vîntului printre ramurile lor etajate. Pe care le-aş fi crezut la fel de eterne, de indestructibile. Distruşi de timp, ucişi de oameni, frumoşii mei giganţi...

Prezbiteriul se năruia din' toate părţile. De pe scară se vede cerul printr-o despicătură căscată în acoperiş. Podelele putrede cedează sub picioarele noastre. Ferestrele atîrnă în afara pervazurilor. Nu mai e bună decît temelia. Şi asta nu-i nimic ! Mi-aduc aminte acum că trebuia să pompăm apă din curte şi că privata era într-o baracă, aşezată deasupra unei gropi, în grădină.

între timp, imaginaţia mea lucrează. Fac planuri. Aici o baie, mare cvt un salon, cu o fereastră mare dînd spre munte. Acolo, un şemineu monumental unde ar arde „cota de lemne", acea raţie de lemn din pădurile comunale la care are dreptul fiecare locuitor. Mă încîntă amintirea iernilor din Burgundia, atît de reci, de uscate,, încît pentru a explica acest lucru, meteorologii invocau un curent care ar aduce vînturile polare direct în regiu-

ne. CU mai mult îmi plăcea însă să mă gîn-desc la amenajarea dependinţelor. Alesei locul pentru un garaj, pe acela al grajdului şi al unei cuşti de cîine. Aş avea şi o grădină de zarzavaturi, un coteţ de- iepuri, un hulubar şi o colivie mare pentru fazani. Cele două izvoare ale rîului Ouche întîlnindu-se în grădină, ar fi uşor de săpat acolo un heleşteu de păstrăvi de o prospeţime fără cusur. îri fiecare dimineaţă mi-aş face piaţa fără să ies din curte : salată, ouă, pui, iepure, peşte... Evaluam în minte fondurile cu care mi-aş putea îndeplini acest vis frumos. Nu fondurile lipsesc. Nu La Fpntaine a scris asta ? E adevărat că tot el a scris şi Lăptăreasa şi oala cu lapte.

— Crezi că mi l-ar vinde comuna ?

— Prezbiteriul ? M-aş mira. Nu există om mai căpos decît primarul.

— Cine e ?

— Amaury, aşa-1. cheamă. Hector Amaury. A fost zidar. Trăieşte din te miri ce. îi e groază de schimbări. Dar oricum, putem merge să vorbeşti cu el.

Pornim într-acolo. Curînd, înţeleg că acest cuplu pe care-l formăm nu e de natură să-l liniştească pe bătrînul mistreţ. Reputaţia lui Ernest probabil că lasă de dorit ; cît despre mine, vestea sosirii mele în acea atît de frumoasă maşină cu număr de Paris a făcut, după cît se vede, înconjurul satului. Degeaba mă prezint ca fiind născut acolo, degeaba îi po-vestesc despre anii petrecuţi la şcoala comunală. Amaury se propteşte în uşă fără să schiţeze vreun gest ca să ne poftească înăuntru.

— Ar fi vorba de închiriat prezbiteriul, riscă Ernest într-un tîrziu.

— Nu-i de închiriat, i-o taie scurt Amaury.

— De fapt, spusei eu timid, cu cîte-ar fi de făcut la el, aş dori mai degrabă să-l cumpăr. Pentru că, vedeţi dumneavoastră...

— Nu-i de vînzare, mi-o retează Amaury. în orice caz, această casă nu poate fi locuită în starea in care este.

— Păi tocmai asta e, am aruncat o privire pe-acolo. Sînt dispus să mă ocup pe socoteala mea de toate lucrările necesare.

Această precizare îl clinteşte vizibil pe fostul zidar. Dă să facă un pas înapoi, ca şi cum se pregătea să ne poftească înăuntru. Dar am ghinionul să mai fac o precizare :

— Ca să refac totul aşa cum îmi doresc, ar trebui între două şi trei milioane...

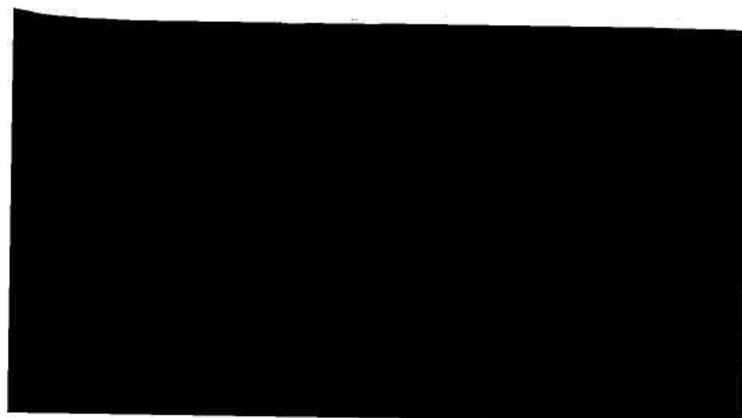
Amaury tresare la auzul acestor cifre.

— Două-trei milioane ? Credeţi că scăpaţi aşa ieftin ? Numai pentru reparatul acoperi-; şului ar trebui cel puţin de trei ori pe-atît !

Rînjeşte în faţa sărăciei pe care crede c-o descoperă. Parizienii ăştia, îţi aruncă praf In ochi cu maşina lor din aur masiv şi pe urmă vezi că n-au un sfanţ ca să poată locui ca lumea ! Se propteşte din nou în uşă. Nici vorbă să mă mai lase să intru. Evident, la mijloc e o neînţelegere. Reuşesc să-mi distrug orice şansă înlăturînd această neînţelegere :

—. Domnule primar, cînd spun două-trei milioane, nu vorbesc de centime. Vorbesc de franci. Franci grei !

— Două-trei sute de milioane. ?

Colţurile gurii îi cad de stupefacţie. Ochii i se rotunjesc de groază.

— Ei da, ce vreţi ! Ca să fac din ruina asta o locuinţă confortabilă, să adaug un garaj, grajduri, o locuinţă pentru paznici, mai ştiu eu ce !

Amaury mă fixează în continuare înspăi-mîntat.

— Două-trei sute de milioane ? păi nu merge. Ce, vreţi să revoluţionaţi tot satul ? Vreţi să... vreţi să...

Nu-şi mai găseşte cuvintele. Pînă la urmă rosteşte răspicat :

— Prezbiteriul, aşa cum v-am mai spus : nu-i nici de închiriat, nici de vîndut !

Ne întoarce spatele şi intră în casă. îl privesc pe Ernest, care rîde pe sub mustaţă. Ne îndreptăm spre casa lui şi spre Bentley-ul aşezat cuminte la piciortul scării.

— Ai mers prea repede, îmi spuse el. Trebuia să te fi instalat aici. Să faci cunoştinţă, s-o iei pe departe, să-ţi muţi răbdător pionii.

Răbdarea ! Iată o virtute care nu e punctul meu forte ! Mi se pare, dimpotrivă, că toate succesele pe care le-am avut se datorează nerăbdării mele, rapidităţii calculelor şi a acţiunilor care urmează. Repede. Şi-n afaceri, şi în dragoste. Dar bare această nerăbdare nu e şi cauza tuturor eşecurilor mele ?

TREI ZILE MAI TÎRZIU, mă întorceam Ia Roissy ca să-mi întîmpin soţia şi să-mi scot caii din vamă.

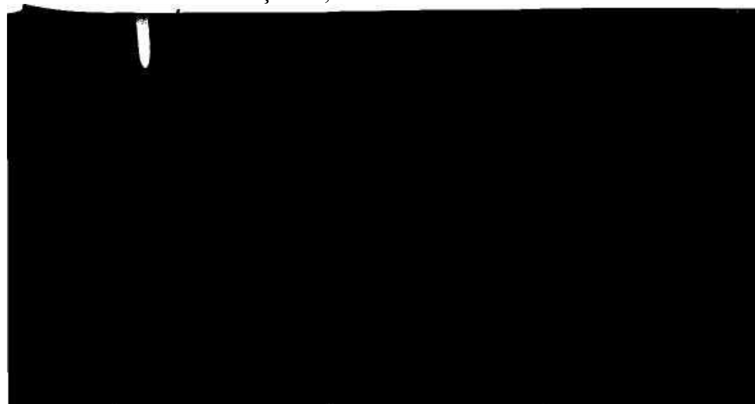
Aşezînd validele în portbagajul maşinii, soţia mea descoperă o pungă de plastic în care putrezea un pumn de ciuperci.

— Ce-i asta ? întrebă ea.

Aruncai punga într-un coş de gunoi din parcare.

■— Nimic. Nişte bureţi din Montigny. N-ai cum să înţelegi.

N^a insistat. A respectat întotdeauna misterul anilor petrecuţi pe meleagurile natale, acele vremuri fabuloase în care nu numai că nu ne cunoşteam, dar ea nici măcar nu se născuse.

Tbeobald
sau
Crima perfectă

CINCISPREZECE ANI încheiaţi sînt oare de ajuns ca să ne rupă cu totul de trecut ? încercam să mă conving că aşa este, dar nu reuşeam totuşi să-mi înfrînez un oarecare sentiment de culpabilitate citind în ziar despre împrejurările morţii profesorului Theobald Bertet. Existau toate indiciile că fusese asasinat şi că vinovaţii erau, deopotrivă, soţia sa

Therese şi amantul ei, un anume Harry Pink.> Şi asta pentru că Therese Bertet mă duce cu gîndul la o aventură amară şi pasionantă în acelaşi timp, a cărei amintire mi-e dragă, căci se confundă cu însăşi tinereţea mea.
îmi pregăteam licenţa în litere şi, pentru a-mi asigura viaţa materială, îndeplineam şi modesta funcţie le pedagog la colegiul municipal din Alencon. Theobald Bertet preda la două clase de-a şasea şi ar fi trebuit să mă simt strivit de înaltul lui titlu de profesor agregat în gramatică. Totuşi, lucrurile nu stăteau deloc aşa, căci, în fapt, el era cel mai puţin făout ca să strivească pe cineva. Cu greu se poate imagina o fiinţă mai ştearsă, o siluetă mai suptă, o făptură mai ternă. Din fericire pentru el, avea elevi foarte mici iar clasele lui erau de obicei printre cele

rnai uşoare, căci altminteri, nişte adolescenţi la vîrsta „ingrată" l-ar fi dat gata. Să fi avut oare parte de această experienţă penibilă la începutul carierei ? îmi amintesc de atitudinea lui rezervată ' într-o zi cînd ■ vorbeam despre „meserie" şi despre diversele relaţii care se pot stabili între profesor şi elevi. Să fi fost oare cuvintele mele — pe care le-am uitat —• foarte optimiste ? Nu ştiu. Dar îl revăd clă-tinînd din cap cu o expresie de om rănit şi repetînd : „Oh, nu, copiii nu sînt buni, ştiţi, sînt ca nişte fiare. E de ajuns să se simtă ei cei mai puternici". Şi totuşi, dacă Bertet îmi inspira un sentiment de milă amestecată cu repulsie (mă simţeam încă apropiat, la vîrsta mea, de acei copii „ca nişte fiare"), mi-era cu neputinţă să-l dispreţuiesc, căci, dacă-l încu-raja-i cît de cît să iasă din tăcerea lui, atunci făcea dovada unei surprinzătoare şi foarte fine erudiţii, avînd greaca şi latina clasică la degetul mic, ştiind să vorbească cu duh despre-arhitectura romanică şi pictura barocă, despre muzica atonală şi noul roman. încercai atunci sentimentul penibil că, împreună cu , semenii tăi, cu mersul lucrurilor, cu întîietatea banului şi a forţei, apariţii unei sfere vulgare şi josnice, în timp ce el se plimba singuratic şi ferice printr-o grădină neştiută în care totul este rafinament şi transparenţă.
Or, acea umbră de bărbat, printr-un incredibil paradox, avea o soţie ce strălucea de frumuseţe, de sănătate, de poftă de viaţă şi iubire. Era un contrast izbitor între acea tî-nără Walkyrie cu sînii în formă de proră şi biata creatură cenuşie şi ternă care se tîra în

urma ei. Cazul e mult mai frecvent decît s-ar putea crede. Dorinţa de putere a anumitor femei nu se, poate acomoda decît cu un partener, conjugal fără personalitate, moale ca o cirpă.
Eram tînăr, naiv şi întreprinzător. Duminica dimineaţa puteam fi văzut ântrenîndu-mă pe terenul de atletism al colegiului. Compensam imaginea umilitoare a pedagogului care eram în faţa elevilor întrecîndu-i pe cei mai mari la alergarea pe o sută de metri sau la săritura în înălţime. Cum toţi visau la frumoasa Therese Bertet, hotărîi, din dorinţă adevărată, dar şi din îngîmfare, să mi-o fac amantă. Planul îmi reuşi cu o uşurinţă care, în vanitatea mea, nu m-a pus deloc pe gîn-duri. Ce m-a mirat, în schimb, a fost acel curios obicei al Theresei de a-l asocia pe soţul ei la toate petrecerile noastre. „în felul ăsta, judeca ea, nimeni nu poate să spună nimic." Fără îndoială. Dar, sclav al stereotipurilor, cum sînt adesea tinerii, suferearn recunoscîn-du-mă în trioul clasicelor comedii de bulevard cu soţia, amantul şi soţul îngăduitor. Cu toate acestea, mi-ar fi fost uşor să descopăr nişte trăsături ciudate, profunde, îngrijorătoare în relaţiile noastre, care căpătau astfel o originalitate fără pereche. Trăiam însă , această poveste ca şi cum eram legat la ochi. Numai cu trecerea, timpului şi după o matură chibzuinţă aveam să-mi dau seama de complexitatea ei.
Deci, din punct de vedere moral, situaţia era departe de a fi ideală. Din punct de vedere fizic, ieşeau scîntei. Si acest din urmă

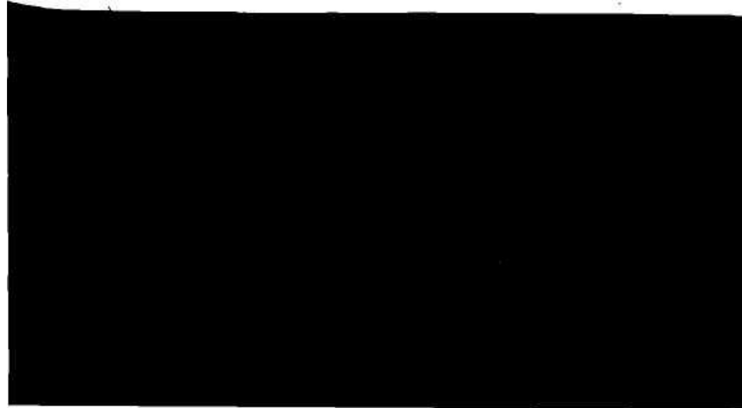
aspect poate c-ar fi reuşit su-l compenseze pe primul, dacă. nu ar fi apărut un al treilea factor care să afecteze totalul. Noii mei prieteni mă costau mult, chiar foarte mult, ţinînd seama de posibilităţile mele de biet pedagog. Părea de la sine înţeles că erau invitaţii mei ori de clte ori ieşeam undeva. Therese avusese grijă să spulbere repede timidele

veleităţi pe care le manifesta Bertet în momentul achitării notei de plată. în plus, ea mai şi împrumutase de la mine suma necesară pentru cumpărarea unei maşini, sub pretext că poliţele sînt o adevărată escrocherie. Fusesem nevoit să-mi lichidez libretul de economii, hotărît fiind, din moment ee trăiam o „aventură galantă';, cum se spune, să merg pînă la capăt, orice s-ar întîmpla. Ceea ce mai rămînea din . economiile mele trebuia să folosească drept cheltuieli pentru o călătorie în Grecia, pe care o plănuisem pentru vacanţă.
Frumoasele noastre iubiri durară un trimestru, uitate de timp dragă dascălilor. Therese şi cu mine cultivam intervalul cinci-şapte după-amiaza în cămăruţa m,ea de student. Pînă în ziua în care s-a produs inexplicabilul.
Chiar între cinci şi şapte, pe cînd îmi călăream glorios Walkyria, uşa camerei se deschise larg. Cum dracu' putusem uita să întorc cheia ? Dar oare chiar uitasem ? Nu cumva fusese răsucită la loc de o altă mină ? Usa încadra silueta lui Theobald. Fiind cufundaţi în penumbră, nu-l puteam vedea bine, căci stătea împotriva luminii. Nimic mai trist decît ciudăţenia acelui trup ce părea întotdeauna aşezat în profil, chiar şi cînd stăteai în

faţa lui, — cu braţele atîrnînd, cu umărul drept mai înalt decît celălalt, cu capul prea mare, înclinat spre stînga, de parcă îl trăgea în jos propria-i greutate.
Rămase astfel o clipă, năucit parcă, o clipă nesfîrşită, în timp ce coapsele puternice ale Theresei mă ţineau prizonier într-o strînsoare care mă împiedica să mă mişc. Apoi închise uşa încet, şi-i auzirăm paşii tîrşîiţi îndepăr-tîndu-se.
Dintr-un salt, Therese ajunse lîngă haine, în două minute era îmbrăcată şi gata de plecare. „E un sinucigaş, îngăima ea. Ar fi în stare să se sinucidă." Şi plecă în goană.
A doua zi dimineaţă, directorul colegiului, domnul Julienne, mă convocă la el în birou. Era un bărbat fin şi cochet, care se purta destul de afectat. Mă trată cu o dezinvoltură oarecum amuzantă, i'ăcînd aluzie la primăvară, la tinereţea mea, la' succesul- pe care-l aveam la femei.
— Numai că, vedeţi, adăugă el, aţi mers puţin cam departe. Unul dintre confraţii dumneavoastră se plînge de conduita pe care o aveţi faţă de soţia lui, iar aceasta i-a confirmat . spusele. Au adus şl alte mărturii. Or, o instituţie de învăţămînt trebuie să fie ferită de scandaluri de felul acesta. Ce exemplu pentru copii ! Intr-un oraş ca Alencon... consiliul profesoral... comitetul de părinţi...
Pe scurt, se vedea obligat să mă roage să-mi exercit talentele de pedagog-seducător într-o altă instituţie.
în ce mă privea, aş fi plecat bucuros de-a-colo dacă n-ar fi fost la mijloc banii de ma-

şină pe care îi dădusem împrumut. Nu-i puteam cere înapoi lui Bertet, faţă de care eram atît de vinovat, decît în nişte termeni curtenitori şi moderaţi. Acesta a fost aşadar obiectul unei scrisori ticluită de mine cu grijă şi expediată pe numele lui. Şi, cum o nenorocire nu vine niciodată singură, lăsasem pesemne deschisă — încă o dată [— uşa cămăruţei mele, căci, aducîndu-mi boarfele ca să plec, nu mai găsii nici urmă din teancul de bancnote ascunse în lenjerie şi c,are erau destinate vacanţei în Grecia.
Eram tînăr, aventura îmi lăsa amintiri eroice şi, Dumnezeule, totul se plăteşte. Ceea ce nu mă împiedica să nutresc o ranchiună înverşunată faţă de soţii Bertet.
Theobald îmi răspunse. Scrisoarea lui conţinea mult mai multe file, acoperite cu un scris neciteţ, decît putea suporta răbdarea mea. Singurul lucru care conta era acela că scrisoarea nu era însoţită de nici un cec. O parcursei cu o privire furioasă şi o aruncai apoi împreună cu alte hîrtii în fundul unui sertar.
Cîteva luni. mai tîrziu, mă întîlnii cu un fost coleg de la colegiul din Alencon.
— Soţii Bertet ? spuse el. Nu eşti la curent ? îl mai ţii minte pe elegantul nostru director, domnul Julienne ? Ei bine, la sfîrşitul trimestrului trei — această unitate de timp dragă dacălilor — domnul Bertet si-a surprins soţia în braţele lui. Din nefericire, Bertet era însoţit şi de supraveghetorul şcolii. Povestea a stîrnit oarecare vîlvă. Bertet a depus plîngere la academic. Ceea ce complica lucrurile era

faptul că scandalul avea drept cadru chiar colegiul. îţi dai seama ce-nseamnă asta într-un oraş...

— Ca Alencon, continuai eu, cu consiliul profesoral şi comitetul de părinţi etc. Da, ştiu lucrurile astea.

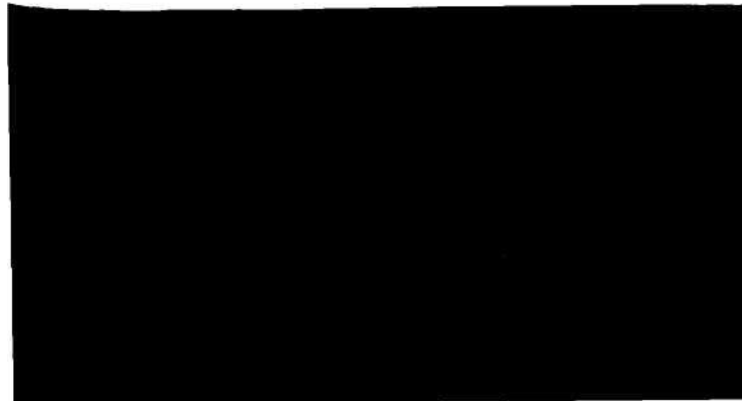
— Pe scurt, ticălosul de Bertet a fost mutat cu mare pompă într-un liceu de la periferia Parisului. Şi vrei să-ţi spun părerea mea?

— Stai să ţi-o spun eu pe-a mea. Şi m-ar mira să nu fie una şi aceeaşi. Această Therese e o muieruşcă afurisită şi, după ritmul în care se ocupă şi de amoruri şi de cariera bărbatului ei, pe acesta îl văd nu peste multă vreme profesor la Sorbona sau la College de France. Fără să mai vorbesc de averea pe care-o va fi spicuit pe drum căci, spre deosebire de piatră, femeia care se rostogoleşte, prinde muşchi...

DECI, AU TRECUT DE-ATUNCI cincisprezece ani. Nu mai auzisem nimic despre cuplul Bertet, pînă am dat peste acel cumplit fapt divers relatat în ziarul meu. Se părea că Bertet nu făcuse cariera strălucitoare pe care i-o făgăduiau într-un fel performanţele The-resei. Moartea îl surprinse în ajunul pensionării, ca director al unui liceu parizian. Cît despre complice, numitul Harry Pink, acesta era un tînăr stagiar englez, aflat temporar în acelaşi liceu. Toate astea aveau pentru mine aerul iritant al lucrurilor deja ştiute, dar la care se adăugau moartea unui om şi doi inculpaţi aflaţi sub arest. Mai observai totuşi o
diferenţă. Ziarul publica fotografia celor trei protagonişti. Berteţ era aproape neschimbat do la ultima noastră intilnire. E adevărat că, desigur, niciodată nu arătase tînăr. Făcea parte din acea categorie de inşi care, cu fiecare an, sînt mai aproape de bătrinul care a existat în ei încă de la douăzeci de ani. Stagiarul englez îmi era simpatic pentru că, inevitabil, îl identificam cu tînărul naiv care eram şi eu pe vremea cînd avusesem, de-a face cu acest cuplu cît se poate de ciudat. Dar el fusese mai puţin norocos decît mine. în de bucluc îngrozitor îl băgase legătura cu Therese ! Cît despre aceasta din urmă, portretul ei mă tulbură. Walkyria musculoasă pe care o cunoscusem se transformase într-o leoaică puternică şi planturoasă. Maiestuoasă, calmă şi sigură pe ea, asta da, însă obrajii, gîtul şi o umbră sub bărbie anunţau o pîrguire ce aducea curriva a buhăială. Şi i se schimbase mai ales privirea. Nu mai ardea în ea flacăra sfidătoare şi pofta de viaţă care-i dădeau farmec, ci exprima acum, în cel mai bun caz, o aşteptare plină de nelinişte, iar în cel mai rău, o oboseală resemnată. Totuşi, arăta încă bine, Walkyria mea, şi era de înţeles ca un tînăr fraged să se fi lăsat cuprins de braţele acelea cărnoase şi de acele coapse masive.

împrejurările morţii lui Bertet, care la început păreau să indice un accident — după cum afirma Therese — ajunseseră, la o cercetare mai atentă, să o pună pe aceasta în încurcătură şi în final să o acuze. într-adevăr, Bertet ^murise în baie, electrocutat cu aparatul de ras electric. Or, ancheta demonstra

7-3

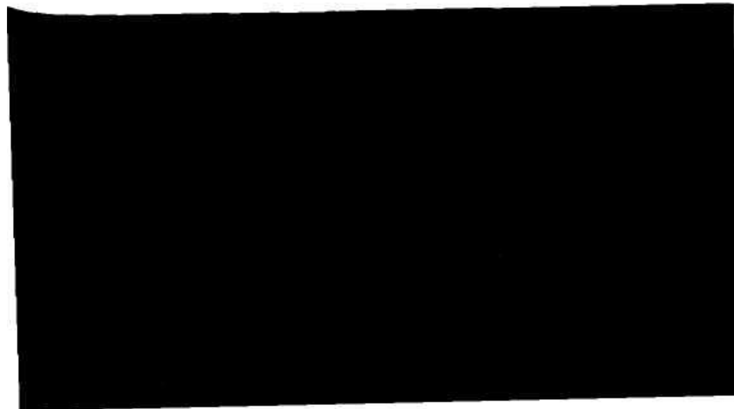

că el nu folosea decît aparat de ras mecanic —■ ce a şi fost găsit —, iar aparatul care îi provocase moartea era „de damă" şi-i aparţinea Theresei. Dar Jucrul cel mai grav pentru Therese si amantul ei era o scrisoare pe care Bertet i-o adresase surorii lui înainte de a muri şi pe care aceasta se grăbi să o depună la dosar. In această scrisoare, Bertet îşi acuza soţia şi pe tînărul englez că încercau să-l suprime. Therese îl obligase să semneze o asigurare prin care, în cazul dispariţiei lui, ea ar fi devenit o văduvă milionară. Bertet pretindea că mai scăpase deja de două ori, din întîmplare, din accidente puse la cale de cei doi şi care ar fi putut fi mortale. Pe scurt, îşi avertiza sora că, dacă i se întîmpla cumva să moară în urma vreunui accident, ar fi vorba de fapt de un asasinat pus la cale de Therese şi amantul ei.

încă o dată, nu puteam judeca toată această poveste decît în funcţie de amintirile mele şi identificîndu-mă cu tînărul amant al Theresei. Aş fi putut oare avea şi eu parte de o asemenea năpastă cu cincisprezece ani în urmă ? Fără nici o îndoială. în schimb, nu reuşeam s-o regăsesc pe Therese, cea pe care o cunoscusem, în ucigaşa pe care toată presa o descria cu o sumbră complezenţă. Că era de o senzualitate pasională, da ; că îşi urmărea cu înverşunare interesele, cu siguranţă ; dar că era total amorală, iată un lucru mai puţin sigur. vŞi asta fiindcă dragostea de viaţă, dup"1 părerea mea, e însoţită de un recul instinctiv în faţa anumitor acte, tocmai în faţa acelora care pot provoca moartea. Therese era o la-

comă, aviditatea ei nu era stînjenită de nici o urmă do delicateţe, dar se îngrozea cînd era vorba de boală şi de sînge, precum calul care simte, In treacăt, miros de abator. îmi aminteam acum de crisparea ei atunci cînd i-am povestit cazul unei colege care, dîndu-şi seama că e însărcinată, se dusese la o moaşă. „Eu, niciodată !", tunase ea, lipindu-şi mîinile de burtă, de parc-ar fi vrut să şi-o apere de asasinii în halate albe. Şi-mi aduceam aminte de ceea ce-mi spusese cîndva. Era în ziua în care soţul ei ne surprinsese împreună şi apoi fugise, lăsîndu-ne înlănţuiţi. „E un sinucigaş", spusese ea adunîndu-şi lucrurile. O sinucidere ? Dar în caz de moarte violentă, după accident, sinuciderea nu e oare a treia posibilitate ce trebuie luată în consideraţie ?

Vedeam cum afacerea Bertet, scormonită de presă, şi personajul Therese, ponegrit de toţi pe întrecute, se îndreptau încetul cu încetul către o sentinţă majoră. în tot acest timp, eram frămîntat de o amintire ce părea că se zbate să iasă clin uitarea în care era îngropată. O scrisoare. Scrisoarea pe care Bertet mi-o trimisese la scurtă vreme după plecarea mea din Alencon. Exasperat că nu găsisem în acelaşi plic şi cecul pe care îl aşteptam, prin care să-mi fie restituiţi banii împrumutaţi celor doi, parcursesem în grabă acele foi brăzdate de un scris abia lizibil. La dracu' cu escrocul ăsta guraliv ! Nu o disertaţie aşteptam eu de la el ! încercînd să-mi aduc aminte ce conţinea acea scrisoare,' numai două cuvinte mai supravieţuiau în memoria mea : sinucidere si răzbunare. Da, nu era vorba decît

despre asta în acele pagini. Cît despre restul... beznă. Dar cuvintele sinucidere şi răzbunare promiteau să arunce o lumină stranie asupra morţii lui Bertet.

Ce făcusem oare cu scrisoarea ? întrebarea nu era lipsită de sens, căci am mania de a păstra totul, şi în primul rînd scrisorile, chiar şi pe cele lipsite de importanţă. Din păcate, această manie nu se îmbină, în ce .mă priveşte, şi cu simţul ordinii, iar arhivele mele se acumulează în pachete diforme pe care le pun undeva, la întîmplare, cu ocazia numeroaselor mele mutări.

Am început căutările. Cu cît trecea timpul, cu cît şansele mele de a găsi scrisoarea scădeau, cu atît eram mai convins că ea constituia o piesă capitală la dosarul afacerii. Am trăit atunci zile febrile, de angoasă, furios pe mine însumi. Nimic nu-i mai deprimant la urma urmelor decît să te afunzi în hîrtii vechi, scrisori de demult, mesaje atît de perimate încît au ajuns de neînţeles. Cîtă cenuşă, cîte uitări, cîte proiecte în van, cîte iubiri trecute ! Era ca şi cum aş fi deshumat cadavrul tînărului ce fusesem cîndva şi m-aş fi apucat să-l cercetez, iar dacă naivitatea lui era uneori în-

duioşătoare, trebuie să recunosc că nu mirosea întotdeauna frumos. în sfîrşit, am scos un răcnet triumfător în clipa cînd am dat de scrisoarea de la Bertet, rătăcită în manuscrisul unui roman început, abandonat, reluat, apoi uitat definitiv. Citind paginile acoperite de scrisul microscopic al lui Bertet, mi-am spus că acel document autentic reprezenta, în sine, un roman de o mie de ori mai emoţionant şi

76

mai profund decît tot ceea ce aş fi putut eu inventa, dar aceasta este, fără îndoială, reflecţia tipică a cuiva care nu e romancier. Ce im- ' portantă mai are însă astăzi acest lucru ?

Dragă tinere coleg,

Doar diferenţa de vîrstă care ne desp:irte poate scuza această scrisoare. Nu i-aş putea scrie unui bărbat de vîrsta mea şi care. ar fi şi amantul Theresei. Dumneavoastră, cel puţin, aţi putea fi copilul meu,.nu însă şi al Theresei. Această împrejurare mă face mai îngăduitor, cel puţin în ce vă priveşte, căci în cazul celor legate de Therese, de mama mea. de tatăl .meu, de viaţă în general, dosarul acuzării este, fără îndoială, inepuizabil.

Sînt un om slab şi lipsit de noroc, probabil aţi înţeles asta destul de uşor. Trebuie că m-am născut de-a-ndăratelea, protestînd şi . luptîndu-mă din răsputeri cu răul care mi se făcea prin însăşi aducerea mea pe lume. N-am luat nicicînd hotărîrea de a exista şi aştept cu nerăbdare întoarcerea în neantul pe care nu ar fi trebuit să-l părăsesc niciodată. „Doamne mă- aflam în neantul atît de infinit inexistent şi liniştit. Am fost tulburat din acea stare ca să fiu aruncat într-un straniu carnaval." Domnul Teste vorbea cu o detaşare amuzată de mare estet. Pentru mine nu a fost niciodată dată vorba de un straniu carnaval, ci mai degrabă de o sinistră bufonerie. N-o să vorbesc I aici despre copilăria mea chinuită şi umilită. / Curţile de recreaţie au fost pentru mine, încă de cînd eram la grădiniţă, nişte locuri de suferinţă. Grotesc este faptul ca niciodată nu

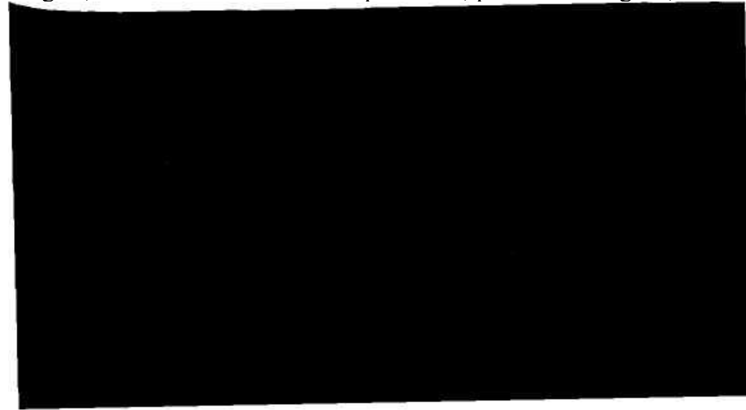
77

am putut scăpa de ele, căci am devenit profesor. Desigur că nu din vocaţie, nu, pentru numele Ivi Dumnezeu ! Mai curînd din anti vocaţie, adică din neputinţa mea de a face altceva, de a mă aventura într-un alt domeniu uecît cel şcolar. Am căzut de mai muue ori la examenul de agregaţie, ca pînă la urmă să fiu admis — prin vechime, într-un fel — la această titulatură în litere a săracului, care este agregaţia de gramatică. Izolîndu-mă la clasele mici, ea mă punea cel puţin la adăpost de adolescenţi, a căror diabolică agresivitate mi am fost nevoit să o suport decît o singură dată, cînd am înlocuit, pe cineva. Am păstrat o amintire îngrozitoare despre acea clasă a 3-a, la care nu am predat decît un trimestru, dar al cărei vacarm mă lăsa în fiecare seară epuizat, buimnc, dezgustat peste măsură la gîndul că a doua zi trebuia să mă afund din nou în aceeaşi cloacă. Vă scriu aceste lucruri ca să ştiţi la ce să vă aşteptaţi, în caz că ai trebui să continuaţi această carieră ; părerea mea e că pentru a fi acceptat şi a rezista in faţa a douăzeci sau treizeci de băieţi şi fete între paisprezece şi şaptesprezece ani, un profesor nu are decît o singură şansă: de. a participa oarecum la acel soi de beţie erotică ce caracterizează vîrsta. Bineînţeles că se poate ajunge la asta printr-un efort de complicitate, demagogică. Dar în acest domeniu atît de. special există reuşite mai picante, care presupun un joc provocator cu fetele şi o serioasă doză de homosexualitate faţă de

băieţi.   Important este să devii pentru ei un fel de interlocutor sexual adult, de neînlocuit, căci ei
78
nu vor putea găsi un echivalent nicăieri, şi in nici un caz în părinţii lor. Eu sînt total incapabil de aşa ceva. hi ce priveşte clasa mea de-a 3-a, între noi nu exista decît o reacţie de respingere reciprocă şi fără echivoc. Din fericire, la începerea anului şcolar m-am reîntîl-nit cu micuţii mei dintr-a şasea şi cu inocenţa lor.

Relaţiile dintre mine şi Therese erau cele ce trebuiau să fie. Ea se căsătorise cu un instrument, de care se folosea ca să-şi facă un loc sub soare. Părinţii ei fuseseră peste măsură de încîntaţi s-o vadă ajungînd soţia unui funcţionar dublat de un savant. Iar ea împărtăşea această naivă admiraţie pentru unul din vlăstarele acelei clase sociale pe care o considera superioară. Astfel se explică o ciudăţenie care m-a stînjenit întotdeauna, dar căreia nu i-am putut veni niciodată de hac. După cum aţi putut constata, eu o tutuiam, aşa cum e şi normal. în ciuda rugăminţilor mele, ea n-a încetat să-mi vorbească cu dumneavoastră. Prin aceasta sublinia — intenţionat sau nu — distanţa socială şi în acelaşi timp diferenţa de vîrstă dintre'noi. Unsprezece ani nu-i chiar atît de mult. Dar eu nu am fost niciodată cu adevărat tînăr, în timp ce la ea, totul radia de tinereţe : trupul, gesturile, gura, mai ales ochii Theresei ! CU de mult am iubit-o ': Cu pasiune, cu durere. Şi cit am fost de neîndemlnatic, de ridicol şi de vulnerabil pe Ungă extraordinara ei siguranţă în raporturile cu ceilalţi ! Fără să vrea, printr-un cu-vînt, printr-un gest, care erau foarte normale pentru ea, pe mine mă zgîria, mă rănea, mă

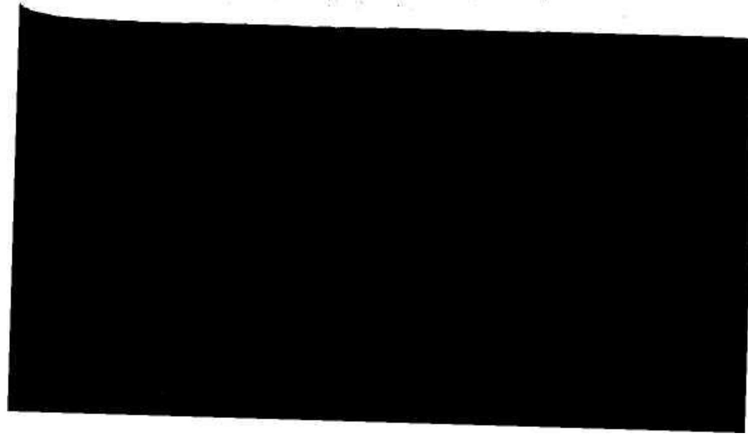

făcea să sîngerez. într-o zi m-a rănit de moarte, da, deşi e vorba de o moarte amînată, a cărei dată n-aş putea s-o prevăd. Eram tineri căsătoriţi, dacă această expresie se poate aplica ciudatului cuplu pe care îl formam noi. Nu mai ştiu de unde pînă unde avi ajuns să vorbesc despre un copil pe care l-am putea avea. Ea a încremenit brusc şi m-a fixat de parcă mă vedea pentru prima oară. „Un copil ? Cu dumneata?" Mă evalua, mă cîntărea şi în privirea ei se citea un asemenea dispreţ încît m-am ridicat şi am fugit, ne fiind în stare să îndur mai mult.

Copilul şi viaţa, goana după viaţă, supravieţuirea însăşi, sînt idei apropiate. In mintea mea, apariţia unui copil însemna — la fel ca şi dragostea pentru Therese — o legătură ce m-ar fi scăpat de vechile mele obsesii de sinucidere. Această poartă către salvare tocmai se închisese cu brutalitate. Prima „aventură" a Theresei mă împinsese încă şi mai departe în noaptea mea. Probabil că m-aş fi prăbuşit dacă nu m-aş fi simţit stăpînit brusc de o energie stranie şi malefică ce avea să dea vieţii mele un gust nou. Oh, un gust amar şi aspru, dar totuşi puternic şi de natură să mă proiecteze spre viitor : descoperisem gelozia şi setea de răzbunare, care sînt indispensabile, precum acţiunea şi pasiunea aceleiaşi inimi. Da, eram înşelat, biciuit, rănit, dar aveam să mă .răzbun, şi pentru asta trebuia să trăiesc. Dar pentru ce şi pe cine să mă răzbun ? Rana mea de nevindecat se datora refuzului Theresei de-a avea un copil cu mine. Pe această idee a copilului se centrează pasiunea
80
I
mea, vindicativă. Nu este ceva, foarte original, - recunosc. Dacă societăţile tradiţionale pedepsesc cu atîta cruzime adulterul în cazul femeii, aceasta e d\n cauza copilului, a cărui identitate este astfel compromisă. Probabil că am o sensibilitate tradiţionalistă. Nu voi accepta niciodată, mă-nţelegeţi, niciodată ca Therese să aibă un copil de la altcineva în afară de mine. V-am iertat, fiindcă această legătură episodică nu va lăsa nici o urmă. Dar, vedeţi, dumneavoastră, dacă ar fi iost altfel, aţi fi. avut toate motivele să vă temeţi — şi Therese împreună cu dumneavoastră — de disperarea mea. Ea ştie lucrul ăsta. îşi ia toate precauţiile de rigoare. Dar are — mai mult decît celelalte femei — o vocaţie maternă pe care. nu şi-o poate înfrînge. în ziua în care va da ascultare acestei chemări, mă voi omorî. Dar, credeţi-mă, nu voi pleca singur. Cadavrul meu va trage după el, ca o piatră atîrnată de gîtul lor, pe Therese, pe amantul ei şi pe acel fruct 'detestabil al desfrînării lor.

Erau oare aceste rînduri destul de clare ? Dovedeau ele îndeajuns de limpede că Bertet se sinucisese făcînd tot ce trebuia pentru ca moartea lui să semene cu un asasinat ? Pentru a fi convins pe deplin, mai era nevoie de un ultim

indiciu.
Am luat legătura cu avocatul celor pe care presa îi numea „amanţii. diabolici". I-am transmis scrisoarea lui Bertet. Ceru imediat ' un examen medical al Theresei, . din care reieşi că aceasta era într-adevăr însărcinată. îi mărturisise acest lucru lui Bertet fără să-şi

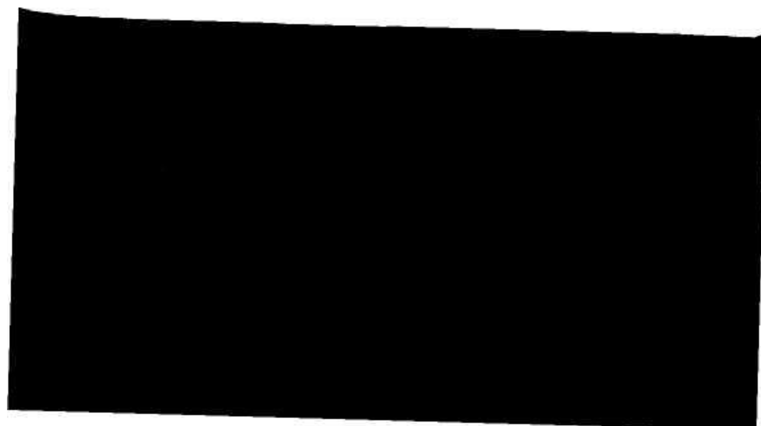

dea seama că apăsa astfel pe butonul roşu al unei catastrofe în'lanţ. Bertet se1 omorîse şi se răzbunase în acelaşi timp. Crezuse că împuşcă patru iepuri dintr-o dată. Numai că uitase de această scrisoare mult prea explicită, scrisă unui tînăr coleg cu cincisprezece ani în urmă. Aşa sînt intelectualii. Gustul lor nemăsurat pentru cuvînt şi pentru scris le compromite deseori acţiunile cel mai bine ticluite.

Therese a beneficiat de scoaterea , de sub urmărire. Repusă în libertate, împreună cu Harry Pink, prima ei grijă a fost aceea de a-mi telefona ca să-mi mulţumească. E adevărat că-mi erau îndatoraţi, şi-ncă cum ! Totuşi, atunci cînd, cu inconştienţa care o caracteriza, Therese mă invită să ciocnim un pahar de şampanie în cinstea acestui dezrîodămînt fericit, am refuzat. Poate că, dacă avea să-şi mai amintească de mine peste un an, puteam fi naşul copilului ? Am făcut această propunere într-o doară, dar ea a fost primită cu entuziasm. De atunci, n-am mai auzit niciodată vorbindu-se despre povestea asta.

Pirotehnie
sau
Comemorarea

EDITORUL MEU îmi spusese : „Plecaţi din Paris, altfel niciodată n-o să ajungeţi să vă terminaţi manuscrisul. La Monteux, lingă Car-pentras, am o căsuţă de vis, cu piscină şi pa-tio. Acolo nu cunoaşteţi pe nimeni. O s-aveţi o pace. regească. O tiihnă ca de călugăr de lux, dacă-nţelegeţi ce vreau- să spun. Şi nu vă întoarceţi decîţ atunci cînd Se raănîncă rece va fi gata de tipar". Căci îi prezentasem subiectul următorului meu roman poliţist, o sumbră poveste de răzbunare lungită pe durata unei vieţi întregi, care uneşte două fiinţe, prinse în mrejele aceluiaşi act inaugural, una mînată de datoria imperioasă de răzbunare, cealaltă resemnată, ştiindu-se fără scăpare, aşteptînd lovitura răzbunătoare, aşa cum fiecare îşi aşteaptă moartea, dar ştiind pur şi simplu de la cine îi va veni şi de ce. Mi se părea că acţiunea trebuia să se desfăşoare în provincie, chiar în mediul rural, printre sedentarii absoluţi care se cunosc între ei dintotdeauna, iar actul iniţial şi obligaţia răzbunării iscată din el trebuiau să fie de notorietate publică. Toată lumea ştia. Toată lumea aştepta. Şi această notorietate făcea răzbunarea şi mai necesară, şi mai fatală.

Acesta era şubredul schelet — pe cit fusese posibil, îi ascunsesem şubrezenia faţă de editura Saint-Germain-des-Pres, pentru a nu o aduce la exasperare şi a nu compromite astfel avansul pe care mă lăsase să-l : sper — cu care,' într-d frumoasă dimineaţă de iulie, mă urcai în trenul de Avignon. De acdlo urma să iau un autocar care să mă ducă în mai puţin de o oră la Monteux, nu,departe de Carpen-tras. Casa respecta toate promisiunile. Ca multe locuinţe vechi' din Provence, avea foarte puţine deschideri spre afară, căci, în virtutea tradiţiei, băştinaşii considerau soarele şi vîn-, tul drept nişte calamităţi. în schimb, "o curte interioară plantată cu o iasomie superbă — faimosul 'patio — aducea cu o mînăstire în miniatură^ îmbiindu-te la plimbări solitare şi meditative. De ' două ori pe zi îşi făcea apariţia Sidonie, o femeie vînjoasă de prin partea locului, care avea grijă de casă şi de aprovizionare, dar care reprezenta mai ales indispensabilul „medium" între mine însumi şi acel burg necunoscut, căci chiar din prima seară se dovedi că splendida izolare pe care mi-o făgăduise editorul meu era cu totul iluzorie.

Eram obosit după călătorie, şi doream să mă culc devreme, Or, abia mă aşezasem în pat în poziţia cea mai comodă pentru somn, cînd un şir de detunături straşnice zgudui casa în timp ce ferestrele se luminară ca ziua. Bineînţeles că dintr-un salt' am fost pe terasă. Şi acolo am asistat la cel mai frumos foc'de artificii pe care l-am văzut vreodată. Rachetele zburătoare şi artificiile multicolore, şuvoaiele de flăcări şi jerbele luminoase incendiară noaptea un sfert de oră încheiat. întors în cameră, de-
geaba îmi consultai agenda căutînd să aflu ce sărbătoare putea prilejui atîta risipă de lumini. Era 25 iulie. Prin ce putea oare sfînta Ana, a cărei sărbătoare era în ziua aceea, să-i intereseze pe locuitorii din Monteux într-atît îneît să-şi atragă un. omagiu aşa de strălucitor ?

Sidonie mă lămuri chiar în dimineaţa următoare. Mă derută totuşi la început, părînd a nu avea habar de focul de artificii care mă intrigase atît de tare. Deşi locuia în cartier, în aparenţă nu observase nimic. Eram uluit. în cele din urmă, am înţeles că aceste incendii erau un lucru atît de obişnuit la Monteux în-cît locuitorii nici nu le mai luau în seamă. Cauza era aceea că principala întreprindere din oraş este fabrica pirotehnică Ruggieri, care posedă la o distanţă de vreo două sute de metri un teren liber unde face demonstraţii cu produsele sale la cererea clienţilor în trecere prin zonă.' Aceste focuri sînt deci pentru străini. Nici un locuitor din Monteux n-ar catadicsi să le acorde vreo atenţie. ' ' ' ■

Nici un locuitor din Monteux,1 poate, dar pentru mine, parizian şi romancier, fabrica asta era cît se poate de interesantă şi de pitorească, şi nu-mi găsii tihna pînă cînd nu am obţinut o întîlnire cu directorul ei. Mă prezentai 'deci drept un scriitor din Paris doritor să se documenteze . asupra pirotehniei în general, şi a întreprinderilor Ruggieri în particular, pentru o carte la care lucram. Desigur, nimic nu era mai departe de mine ajungînd în aceste locuri decît gîndul la focurile de artificii, dar un manuscris este asemenea unei plante ce creşte la întîm-plare şi se hrăneşte prin toate rădăcinile ei cu tot ceea ce îi oferă solul. Aveam un vag senti-

[redacted]

ment că pirotehnia începea să devină o obsesie pentru viitorul meu roman poliţist.

Domnul Capolini mă primi cu amabilitatea unui profesionist flatat de faptul că un ignorant de vază vine de la Paris să înveţe ceva de la el. La urma urmelor, vorbea atît de bine şi de sclipitor despre focurile de artificii încît părea, din cînd în cînd, să devină el însuşi un foc de artificii. Am întîlnit de mai multe ori acest gen de contaminare totală a unui om de către profesiunea lui, cîrnăţar sculptat în untură de porc, ţăran plămădit din pămînt şi bă-, legar, bancher asemenea unei case de bani, călăreţ cu rîsul ca un nechezat. Mîinile lui Capolini deveneau în fiecare clipă rachete, buchete, jerbe de foc sau sori ameţitori. Ochii săi păreau tot timpul orbiţi de cine ştie ce spectacol feeric.

— Ciudat şi admirabil acest meşteşug ! exclama el admirativ. Şi materia lui primă este explozia. Da, domnule, noi facem aici nişte amestecuri care sînt, toate, explozive. Dintot-deauna am adorat acest cuvînt : exploziv. Are în el tunet şi uimire. Iar noi stăpînim această explozie, ca s-o deplasăm în spaţiu şi s-'o a-mînăm în timp. Compunem un amestec deto-nant care, în loc să explodeze aici şi acum, va exploda acolo şi mai tîrziu. De exemplu, la Paris, în ajunul zilei de 14 Iulie. Dar asta nu e tot. Această deplasare în timp şi spaţiu are nevoie şi de o dimensiune internă : racheta trebuie să-şi înscrie traiectoria pe cer, de a-ceea explozia trebuie să se prelungească timp de mai multe secunde. Vedeţi dumneavoastră, domnule, toată pirotehnia se reduce la o luptă împotriva lui hic et nune. A amîna şi a desfă-

şura, iată cele două imperative ale artei pirotehnice.

Mă scoase din biroul lui ca să-l însoţesc prin-tr-un sat ciudat, cu case construite din material uşor.

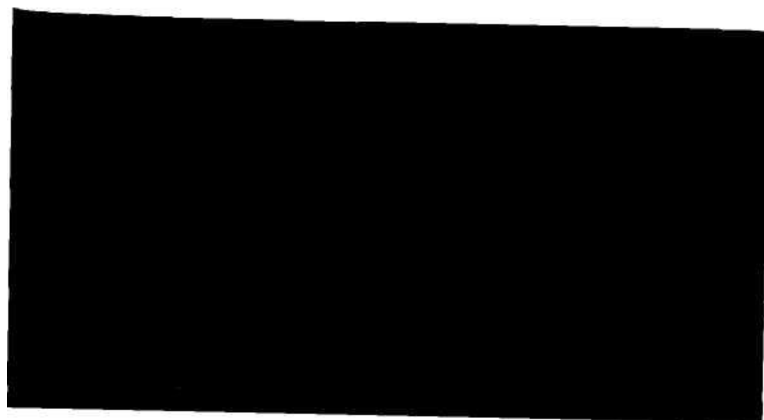
—• Explozia hic et nune, aici şi acum, continua el, ar fi pur şi simplu accidentul, catastrofa. Şi dacă, din nefericire, ea s-ar produce, totul este conceput astfel îneît efectele ei să fie cît se poate de limitate. Priviţi aceste ateliere. La cea mai mică deflagraţie sar în aer. Şi, după cum puteţi constata, echipele sînt reduse la expresia lor cea mai simplă : doi oameni, niciodată mai mult de-atît. N-aveţi la dumneavoastră nici chibrituri, nici brichetă ?

—• Nu, nu fumez.

— Scuzati-mă, aici asta-i regula noastră de aur. Echivalentul tăcerii la abaţiile trapiste.

împinge o uşă şi intrăm într-unui din ateliere. Aici se află cutii mari din metal cu tot felul de pulberi, legături de tuburi din carton, borcane cu lipici, suluri de hîrtie. Şi doi bărbaţi în halate gri, aşezaţi la o masă unul în faţa celuilalt, făcînd munca cea mai puţin serioasă din lume : cu ajutorul unor măsuri ca nişte linguriţe, ei varsă într-o anumită ordine, evident, mici cantităţi de pulbere în tuburi închise la un capăt. O doză de pulbere cenuşie, o rondelă de carton, o doză de pulbere verde, o rondelă, o doză de pulbere neagră etc.

Capolini evolua în încăpere cu eleganta dezinvoltură a unui dresor printre sălbăticiunile lui. Destupa un recipient, îşi turna în palmă un praf alb şi rostea : „Săruri de oxid de stron-ţiu : flacără purpurie". Trecea apoi la un alt

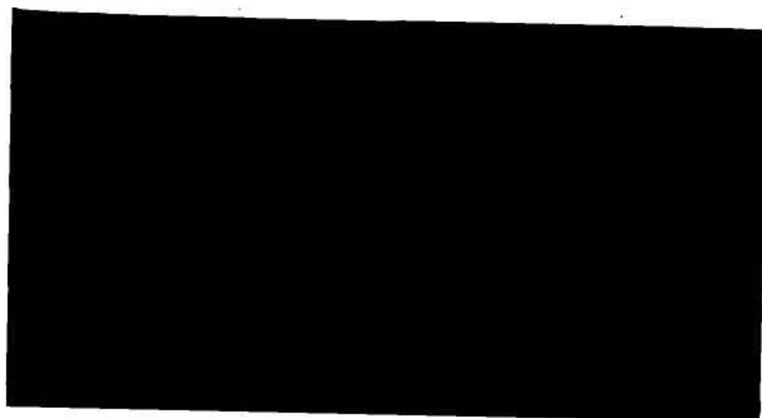

recipient : „Pilitură de fontă : flori incandescente". Mai spuse apoi atingînd cu degetul nişte bidoane sigilate : „Zinc : flacără albastră. Salpetru : lacrimi de aur. Mica Iameliformă : raze de foc aurii Săruri de bariţiu : verde strălucitor. Carbonat de alamă : flacără verde-albăstriiie.-Sacîz : flacără portocalie. Sulfura de arsenic : alb strălucitor". Apoi se aşeză lîrigă^ine jucîndu-se cu o rachetă goală.

— După cum vedeţi, se termină la bază printr-un orificiu astupat. La acest nivel inferior, pulberea are o compoziţie fuzantă care aruncă prin acest orificiu gaze sub presiune, provocînd astfel mişcarea ascensionajă a rachetei. Deasupra compoziţiei fuzante se aşază focosul. Acesta este o. încărcătură de pulbere fină, menită să expulzeze garnitura din recipientul rachetei în momentul în care aceasta va atinge zenitul traiectoriei sale. Această garnitură este însăşi raţiunea de-a exista a rachetei, în ea se află stele şi lacrimi de lumină, flori şi fire de foc. Dar trebuie să vă mai dez-vălui încă un secret. Dacă racheta ar fi exact aşa cum v-am descris-o adineauri, ea nu ar înflori, n-ar putea urca în înaltul cerului, nici măcar nu s-ar putea desprinde de sol. Da, domnule, aceasta este minunata taină a rachetei : ţineţi minte ce vă spun eu : la fel ca femeile şi ca viorile, racheta are un suflet. Un suflet fără de care rămîne stinsă şi ţintuită de pă-mînt. Ce e sufletul rachetei ? N-aş putea să vi-l arăt. Nu se poate arăta un suflet. Sufletul unei rachete e. pur şi simplu un vid păstrat în mijlocul ei şi avînd forma unui trunchi de con. Cum funcţionează oare acest vid în momen-
tul aprinderii, al combustiei şi al exploziei rachetei ? Nimeni nu poate şti. Există tot atîtea explicaţii cîţi fizicieni specialişti în artificii preocupaţi de această problemă. Dar faptul există : fără acest vid tronconic în intimitatea ei cea mai ascunsă, rahceta rămîne un obiect inert.

Capolini puse cartuşul pe masă, zîmbindu-mi cu un aer de ironică superioritate.

—■ V-am spus, reluă el, că explozia pregătită prin amestecurile noastre trebuie amînată în timp şi deplasată în spaţiu. Aici intervine a-cest cuvînt care ne călăuzeşte în profesiunea noastră : comemorare. Fiecare ţară îşi are săr-bătoarea ei naţională, ce comemorează un eveniment considerat simbolic şi întemeietor. Noi avem căderea Bastiliei, evocată în fiecare an la 14 iulie, sărbătoarea naţională a Franţei. Dar pe 21 iulie vine rîndul Belgiei, care comemorează înscăunarea lui Leopold I, în 1831. în ziua următoare, polonezii sărbătoresc proclamarea in-dependenţei lor, în 1944, de către guvernul Lublin. Pe 1 august, Elveţia îşi aminteşte de crearea Confederaţiei, în 1291. Pe 6 septembrie, Germania federală împlineşte încă un an, căci este ziua. în care Bundestagul s-a reunit pentru prima oară în 1949. V-aş putea cita toate sărbătorile naţionale din calendar. Asta e pîinea noastră de zi cu zi, ce vreţi ! Sărbătorile fixe cu foc de artificii sînt din ce în ce mai rare. Căsătoriile princiare sînt celebrate acum fără tam-tam şi cu o discreţie care aduce mai degrabă cu un fel de jenă. Ah, ceremoniile nu mai sînt ce-au fost odată, dragă domnule ! Oamenilor le e teamă acum să strălucească, să fie frumoşi, bogaţi, fericiţi. Lumea se ascunde...

Ceea ce mă amuza în timp ce-l priveam fă-cîndu-şi numărul, era absoluta indiferenţă a celor doi muncitori care, aparent surzi şi orbi la prezenţa noastră, îşi continuau jocul lor migălos. Căci păreau că se joacă într-adevăr cu acele tuburi de carton, cu baghetele, cu borcanele umplute cu pulberi de diferite culori, o muncă făcută în glumă, pe scurt o distracţie. Şi, de altfel, un foc de artificii nu era oare însuşi simbolul luxului inutil al bogăţiei risipite ca fumul pentru o plăcere de cîteva minute doar ?

— Şi securitatea muncii ? îl întrebai în timp ce ieşeam. Nu vă e teamă de accidente ?

— Accidente ? Niciodată ! Din cîte ştiu eu despre Ruggieri, nimeni nu s-a putut plinge vreodată nici măcar de o singură explozie. S-au luat toate măsurile de precauţie. în dispozitivul nostru de securitate nu există nici cea mai mică urmă de fisură. Ar trebui... poate, să zicem... un act de rea-voinţă, o intenţie sinucigaşă, ştiu şi eu ?

M-am plimbat pe străzile orăşelului, gîndi-tor şi amuzat. Şă fie oare adevărat că praful de puşcă a fost inventat de chinezi, dar că ei nu s-au gîndit niciodată să-l folosească într-un scop criminal ? A fost nevoie de occidentali ca să apară ideea diabolică a armelor de foc. Şi-mi aduceam aminte de monumentul de la Frei-burg im Breisgau ridicat în memoria benedictinului german Berthold Schwartz, care ar fi pus la punct praful de tun în secolul al XIV-lea Un călugăr... german... poreclit Negrul... toate astea nu aveau oare un aer puţin caricatural ?

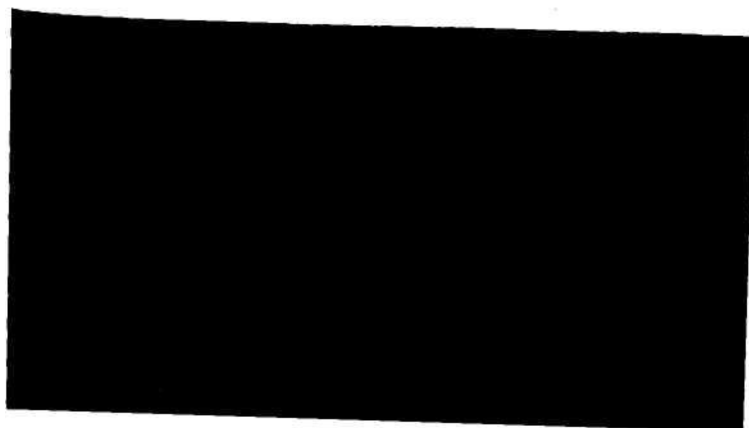
Aş minţi' dacă aş pretinde că am lucrat mult în zilele ce urmară. Bulodromuli, unde în fiecare dimineaţă şi seară se aduna sub platani un mic grup zgomotos, dar în fond respectînd cu stricteţe un anume ritual verbal, îmi reţinea toată atenţia. Observam că la aceste întîl-niri — la fel ca şi la întrevederile şefilor de trib negri din Africa — nu se admiteau femei şi copii. Nu-i aşa că partida de bile este tot ce mai rămîne dintr-o adunare de bătrîni menită să reprezinte sufletul comunităţii ? Nici căldura, de altfel, nu mă îmbia mai mult să-mi urmez aceste reflecţii socio-culturale, sau să mă pun serios pe lucru la manuscris. Ciudată idee mai avusese editorul meu să mă trimită să lucrez aici în plină vară ! Siestele mele se prelungeau din ce în ce mai tîrziu după-amiaza şi vedeam apropiindu-se ziua în care avea să-mi fie greu să mă trezesc înainte de prima partidă şi primul aperitiv. Un eveniment brutal întrerupse însă această deplorabilă evoluţie.

Un bătrîn venerabil cu o figură de împărat roman arăta înspre un grup de bile masate în jurul purceluşului2.

— O să fie un măcel, mormăi vecinul meu, legănîndu-şi capul cu gravitate.

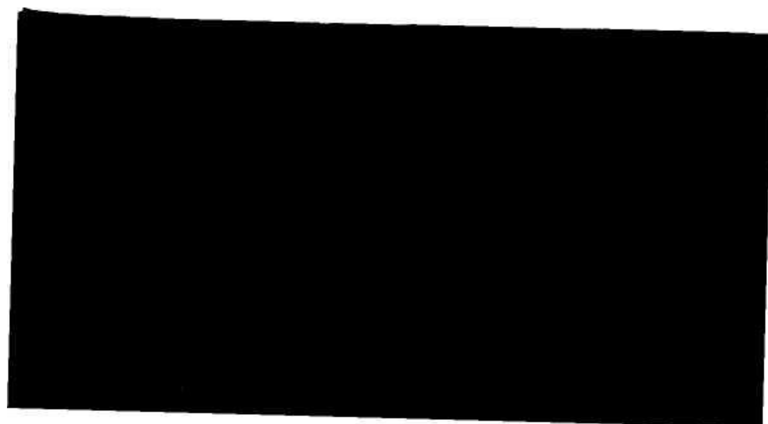
Bila îşi luă zborul, descrise o graţioasă traiectorie în direcţia purceluşului, dar chiar în momentul în care se ciocnea de celelalte bile grupate, un zgomot ca de tunet zgudui atmosfera, provocînd zborul sutelor de vrăbii ce dor-

1 Loc rezervat jocului cu bile mari de lemn, practicat în sudul Franţei (petanque) (n.t.). 2 Bilă mică, servind drept ţintă (n.t.).

mitau pe crengile platanilor. Apoif înspre fabrica Ruggieri cerul se aprinse cu totul. Era din nou un foc de artificii, de data asta însă haotic, nebun, un amestec incendiator în care se întrezăreau cascade, rachete direcţionate, aripi de moară, sori, girandole înecate într-un haos infernal. Hicet nune. In minte îmi revenea expresia lui Capolini : explozia aici şi acum, nea-mînată în timp, n^ci desfăşurată în spaţiu, catastrofa care nu trebuia să se producă niciodată.
Unii începuseră să alerge în direcţia fabricii. Maşinile se opreau. Lumea ieşea din case. Negustorii îşi închideau magazinele. Aceşti oameni, obişnuiţi într-atît cu focurile de artificii de la Ruggieri încît nu le luau în seamă nici chiar pe cele mai zgomotoase, înţeleseseră imediat că de data asta nu mai era vorba de o inofensivă demonstraţie şi, muncitorii fiind toţi din partea locului, oraşul era cuprins de panică.
O pornii şi eu într-acolo. Jandarmii se străduiau să reţină mulţimea în afara fabricii. Nu mai era nici foc, nici scîntei, ci doar un torent de şuviţe de fum înţepător bîntuite de reflexe livide. Pompierii alergau de colo-colo iar mulţimea se îngrămădea în jurul tărgilor pe care cu greu reuşeau să le evacueze. îl căutam cu privirea pe Capolini. Ar fi acceptat oare să stea de vorbă cu mine ? Oare nu i-ar fi trecut prin gînd că fusesem o cobe pentru fabrica lui ? Pînă la urmă m-am întors acasă, urmărit de sentimentul că mă amestec unde nu-mi fierbe oala.
A doua zi Sidonie îmi aduse primele veşti. Erau doi morţi, cei doi muncitori din atelierul în care avusese loc explozia. Plus vreo zece

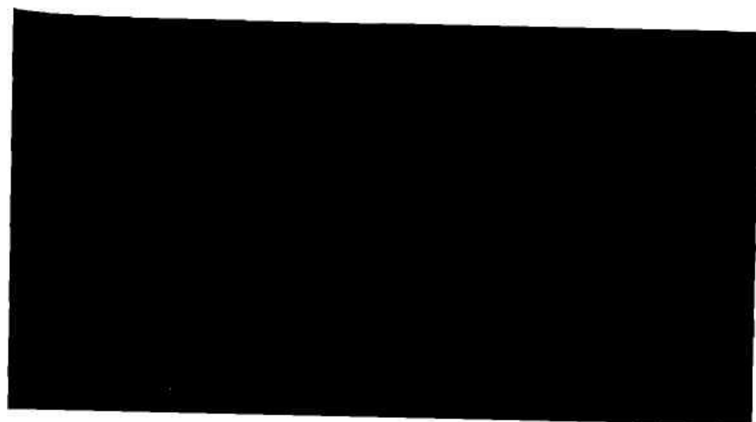
răniţi dintre care unul cu arsuri grave. Nu se ştia nimic despre cauza catastrofei. După cum îmi spusese Capolini, un astfel de lucru nu avea cum să se producă. Şi totuşi se produsese. Fabrica fusese închisă provizoriu, deşi pagubele erau destul de uşoare iar reparaţiile neînsemnate. Aflai identitatea victimelor : Gilles Gerbois şi Ange Crevet. Primul, cincizeci şi doi de ani, tată a trei copii. Al doilea, patruzeci de ani, celibatar. Amîndoi din partea locului. Fotografiile lor se aflau pe prima pagină a ziarelor alături de cea a lui Capolini, care repeta că nici un accident nu era posibil şi că deci...,deci... După citirea acestor declaraţii confuze, cititorului nu-i mai rămînea decît să scruteze cele două chipuri, unul masiv, îndărătnic, somnolent, deja buhăit, celălalt lunguieţ, neliniştit, alunecos. Oare ei ştiau ce se întîmplase, sau muriseră surprinşi, uluiţi, fără să înţeleagă nimic ? îmi aminteam vag de cuvintele pe care mi le spusese Capolini cu ocazia acelei vizite. Accidentul e imposibil... Doar un act de rea-voinţă, sau o intenţie sinucigaşă... Absurd ! Cum să-ţi imaginezi o crimă sau o sinucidere în astfel de împrejurări ? Continui să examinez îndelung cele două fotografii, prost reproduse în clişee tipografice. îi revedeam pe cei doi muncitori absorbiţi în operaţiile lor derizorii în timpul explicaţiilor lui Capolini. Ce cuplu ciudat formau totuşi cei doi, Gerbois şi Crevet ! O clipă am fost ispitit să merg la ziar şi să cer originalele fotografiilor.
Seara m-am dus să iau un aperitiv la cafeneaua din piaţă. Clienţii de la bar vorbeau

toţi deodată şi provensalismele lor nu făceau deloc uşoară înţelegerea a ceea ce spuneau pentru urechile mele de om din Nord. Dar mulţi dintre ei păreau să-i cunoască personal pe cei doi morţi, după felul în care le spuneau pe nume, „a Iu' Gerbois" şi „a Iu' Crevet". Unii spuneau chiar „Crevet ăl Mic" ceea ce, ca imagine, se potrivea de minune cu faţa mică şi chinuită pe care o păstram în amintire. „N-a avut noroc, sp poate spune că ăsta n-a avut noroc. De cînd i se tot întîmplau tot felul de ciudăţenii, mai devreme sau mai tîrziu trebuia să se sfîrşească aşa." Omul care rostea astfel de afirmaţii părea să primească încuviinţarea micului grup care-] asculta. Dar des-nre cine vorbea oare ? Despre Gerbois sau despre Crevet ? Ardeam de nerăbdare să aflu, dar nu îndrăzneam să mă amestec în conversaţie cu figura mea de parizian cu „accent ascuţit" J. Ca si în aiun. la locul accidentului, mă temeam să nu comit o indiscreţie. Mă îndepărtai deci, nemulţumit de mine şi de ceilalţi.
A doua zi o întrebai pe Sidonie despre cei doi bărbaţi. Nu scosei de la ea prea multe amănunte exacte, în afară de faptul că „nu era mare lucru de capul lui Crevet", care încercase toate meseriile şi locuia singur într-o rulotă stricată, la ieşirea din oraş. Toată consideraţia ei se îndrepta în schimb către Gerbois, un tată de familie în rîndul lumii, a cărui soţie era „o fătucă de treabă". Nu obţinui mai mult de-atît.

1 In original : accent poinntu (n. t).

Mai tîrziu, mergînd pe stradă, îmi căzură ochii pe o vitrină modestă unde erau expuse paginile ziarului Le Dauphine libere. Era biroul local al acestui cotidian. Am intrat şi m-am prezentat drept un scriitor parizian venit să scrie la faţa locului o cronică provensală. La urma urmelor, era aproape adevărat. Mă interesa catastrofa de la fabrica Ruggieri şi îndeosebi personalitatea victimelor. Secretarul de redacţie scoase pentru mine dosarul voluminos al acestui foarte proaspăt eveniment. Era acolo şi fotografia rulotei în care locuia Crevet, dar se procedase deja la ridicarea ei. în scurta biografie a numitului Crevet se menţiona că acesta, copil din flori al unei anume domnişoare Crevet, decedată pe cînd el avea doar vreo doisprezece ani, fusese crescut, dacă se poate spune aşa, la Asistenţa publică din Avignon, nu fără a-şi înviora viaţa de acolo prin cîteva evadări urmate, de fiecare dată, de readucerea lui înapoi mânu militari, pînă în ziua în care fusese înrolat şi plecase în Algeria. Apoi, micile îndeletniciri — cules de măsline, tunsul oilor, recoltat de levănţică, mecanic de automobile, zidărie, terasamente etc. —■ alternau la el cu perioade de şomaj şi cu scurte şederi în închisoare pentru micile păcătoşii. Remarcai trăsăturile eroice ale destinului acestui ins umil, marginal. Cît despre Gerbois, obţinui, pe lîngă adresa lui, un început de elucidare a ghinionului care-l urmărea —• căci era clar că la el făcuse aluzie consumatorul din bistrou. într-adevăr, acest bărbat liniştit părea sortit accidentelor de muncă. în

1955, pe un şantier H.t.M. 1, o încărcătură de cărămizi scapă din cîrligul unei macarale şi-i rupe umărul. în 1958, e traumatizat în urma exploziei unei mine în timpul săpării tunelului rutier de la Pernes-les-Fontaines. în 1963 este busculat de un camion care cobora panta de la Gordes. în anul următor, în timp ce se curăţau platanii de crengile uscate, se rupe un lanţ de la maşina de tăiat crengi, sare şi îi sfîşie faţa. în 1967, pe şantierul de refacere, a şoselei naţionale 542, o cuvă de bitum în fuziune se răstoarnă şi îi arde picioarele. în 1970, primeşte în ochi un un jet de sulfat de cupru cu care se stropeau viile. Cu siguranţă, Capolini nu cunoştea această cascadă de nenorociri în ziua în care îl angaja pe Gerbois în fabrica lui. Mă gîndeam la celebra întrebare pe care foarte superstiţiosul Mazarin nu uita niciodată să o pună atunci cînd urma să ofere un post cu responsabilitate unui candidat recomandat de cineva : „E fericit ?", ceea ce voia să însemne : are noroc ?

Am mai lăsat să treacă o săptămînă, apoi m-am dus la adresa care-mi fusese comunicată la ziar ca fiind a lui. Adrienne mă primi, fără să fie prea surprinsă, într-o casă în care domnea o dezordine plăcută. De la moartea lui Gilles trăia într-o atmosferă de doliu şi condoleanţe de care părea ameţită şi copleşită în acelaşi timp. Chiar de la sosirea mea, se lansă într-un elogiu exagerat şi confuz al soţului dispărut, referindu-se în principal la perioada Ocupaţiei şi la cea a Eliberării. Gilles apărea

1 Habitations â loyer modere (locuinţe cu chirie moderată, pentru familiile cu venituri mici) (n.t.).

4

drept marele erou al „machiurilor" de pe, rîul Sorgue şi animator al Eliberării şi al e-purării din august 1944. Timp de mai multe săptămîni, el ar fi fost stăpîn pe Monteux şi împrejurimile acestuia, ca un prinţ războinic. Ah, cum îi mai făcuse să tremure pe trădători şi pe colaboraţionişti ! Adrienne nu vorbea despre aceste lucruri decît din auzite, căci ea se născuse în 1940, dar eroismul lui Gilles era înscris în istoria orăşelului Monteux. Ei, şi pe urmă ? La ce serviseră toate astea ? Ce avantaj avusese el de pe urma a tot ce făcuse'? Nimic, nici măcar o medalie ! se tîn-guia ea. Rostii numele lui Ange Crevet, la care ea exclamă : „Ange şi Gilles ? Cei mai buni prieteni din lume, domnule. Nedespărţiţi, ca să spun aşa. Pentru Crevet ăl Mic, Gilles era fratele mai mare, pe undeva chiar tatăl pe care nu-l avusese, dacă înţelegeţi ce vreau să zic. Cum se ducea Gilles să muncească într-un loc, îl vedeai venind acolo şi pe Ange. Trebuia neapărat să fie angajat şi el acolo. Şi au murit amîndoi în acelaşi accident, ceea ce era foarte firesc din moment ce au lucrat întotdeauna împreună."

Ultimele cuvinte mă umplură de uimire. Lucraseră deci împreună şi în altă parte decît la Ruggieri ?

— Da' sigur, domnule. Ca zidari pe un şantier H.L.M., ca terasieri la drumuri în construcţie sau în reparaţie, la curăţat copacii de uscături sau la munci agricole cînd nu găseau nimic altceva. Ei, ce să-i faci, cînd nu eşti calificat, trebuie să le ştii pe toate !

Adrienne părea să nu pomenească cu bună ştiinţă despre accidentele repetate cărora Gil-les le căzuse victimă. Nu am adus vorba nici eu despre ele.

Seara am trecut din nou pe la sediul ziarului Le Dauphine, ca să mai obţin şi alte informaţii. Din nefericire, secretarul era absorbit de anunţul bilanţului de sfârşit de lună care părea să fie dificil. Pentru el, catastrofa Ruggieri era încheiată, clasată, trecută la arhive. Mărturisesc că nu ştiam prea bine ce aşteptam din partea lui. Ceea ce continua să mă intrige era acel cuplu straniu, acele accidente repetate şi misterul exploziei ucigaşe de la fabrică.

Zăbovind o vreme în încăpere, îmi căzură ochii pe pagina întîi a primului număr din Le Dauphine libere expusă sub o placă de sticlă : intrarea în oraş a tancurilor Armatei I, mulţimea în delir, ultimii soldaţi germani luaţi prizonieri de către cei doi F.F.I. 1. Data : 11 august 1944. „Ia te uită, mă gîndii, 11 august este şi ziua în care a avut loc accidentul de la fabrica Ruggieri." Văzînd că încerc să descifrez articolul de fond, secretarul interveni : „Vincent Bure, cel care a semnat aceste rîn-duri, e la pensie de multă vreme, dar se ţine foarte bine şi nimeni nu cunoaşte ca el Mon-teux din anii de şi de după război. Dacă doriţi să staţi de vorbă cu el, pot să-l anunţ". încuviinţai cu înfrigurare şi, după o scurtă convorbire telefonică, am stabilit cu Bure să mă duc la el în ziua următoare, spre sfîrşitul dimineţii.

1 F.F.I. (Forces francaises de l'interieur — Forţele franceze interne), nume dat în 1944 tuturor formaţiunilor militare din Rezistenţa franceză (n. t).

Locuia lîngă gară, într-o clădire mare, care fusese probabil atelier sau antrepozit. Era o construcţie tristă şi urîtă, dar cu spaţiu be-* rechet. Numele Bure i se potrivea : un bătrîsi urs brun, jovial şi morocănos. Vorbea mult şi cu un accent atît de colorat încît mi se întîm-pla să-l rog să repete ceea ce' spunea. Era, aparent,' un maniac al documentării. „Din fericire, comenta, el plimbîndu-se prin încăperi în care erau îngrămădite dosare şi teancuri de ziare, nu de spaţiu duc lipsă aici. Par, vedeţi dumneavoastră, esenţialul din arhivele mele se află aici înăuntru !" Şi se bătea peste frunte cu latul palmei. „Cînd o să mor eu, ce pierdere va fi pentru cronica locală ! Ah, ah, ah !" Şi rîdea bucuros de gluma straşnică cu care avea să-i surprindă, murind, pe concetăţenii lui din Monteux. „Pentru că, vedeţi dumneavoastră, m-am născut în 1918. Sînt foarte mulţumit de asta. Am ratat, evident, războiul din 14-18. Cu toate că... Taică-meu, care-l făcuse, numai despre asta vorbea. Atî-ta am auzit vorbindu-se despre Verdun şi despre faimosul Chemin des Damesi, încît am ajuns să cred că fusesem şi eu acolo ! Ah, în schimb, Frontul popular, războiul din Spania, Hitler şi Mussolini, războiul ăla păcătos, Ocupaţia şi Eliberarea, am fost şi eu peste tot, da, am văzut toate astea cu ochii mei. Ca ziarist, vă daţi seama ! Apoi, cînd îi vedeam venind la ziar pe nişte bieţi novici, tare-mi venea să rîd, dar mi-era şi milă. Bieţii căţelandri ! Apăreau şi ei la spartul tîrgului. Căci v-aţi

1 Locul unor bătălii crîncene în anii 1917—1918 (n. t).

dat şi i dumneavoastră seama, nu-i aşa ? Nu se mai întîmplă nimic ! De la Eliberare încoace e linişte peste tot. In afară de Indo-china şi de Algeria, doar murmure, domnule, murmure îndepărtate ! Şi pe urmă, nimic, absolut nimic. Din amabilitate mi se trimite ziarul. Dar de cîte ori, după ce-l parcurg, dimineaţa, în treizeci de secunde, nu-mi spun :«Bieţi căţelandri ! Dac-aţi fi fost cinstiţi, n-aţi fi tipărit ziarul ăsta ! Aţi fi afişat în vitrină : de ieri pînă astăzi nu s-a întîmplat nimic, deci II nu există ziar!» Ah, ştiţi, sînt tare mulţumit f§ că am scăpat de-acolo. Mă cufund din nou în evenimentele pe care le-am trăit. Alea e-rau adevărate ! Uneori vine cîte un vecin să mă vadă. Mă-ntreabă : «Ei ? Ce mai e nou ?» Eu îi răspund : «Armata a VI-a condusă de von Paulus a capitulat la Stalingrad». Iar el îmi spune : «Ei, drăguţă, nu cumva ai început s-o iei puţin razna ?» Pentru că data trecută îi spusesem : «Japonezii tocmai au distrus flota americană din Pacific la Pearl Harbour». Sau : «Italienii au agăţat cadavrul lui Mussolini în cîrligele unei măcelării din Como». Iar asta| înseamnă că nu prea ne plictiseam pe vremea| aceea !"

Nu-l puteam opri din logoreea (lui. Pînă Ie urmă am reuşit să strecor : „Da, dar acumf chiar şi la Monteux e zgomot şi violenţă. Văd că uitaţi catastrofa de la fabrica Ruggieri". Bure tresări.

— Ruggieri ? Păi acolo e tocmai invers. De cînd eram copil aşteptam să se-ntîmple ceva în cutiuţa aia. Ştiam eu că acolo mocneşte ceva. Şi-mi spuneam : „Mocneşte, mocneşte.

Dar cînd o să izbucnească oare ?" Ei bine, a izbucnit pînă la urmă ! Dar a durat ceva.

—■ Ieri m-am dus să-i văd pe soţia şi pe puştii lui Gilles Gerbois. îl cunoşteaţi ?

■—• Dacă-l cunoşteam ! Şeful F. F. I.-ştilor de pe Sorgue. Un băiat de toată isprava, să ştiţi !

Se ridică şi se duse la un vraf de ziare pe care începu să le împrăştie.

— Iată, am găsit. Uite-l aici pe Gilles cu machisarii lui, aelamat de mulţime.

întindea în faţa mea ziare îngălbenite, pline de fotografii şi de titluri scrise cu litere de-o şchioapă.

— Acolo, cei pe care-i împinge de la spate sînt prizonieri germani. El a fost primul care-a ieşit în întîmpinarea tunurilor armatei I a lui De Lattre de Tassigny.

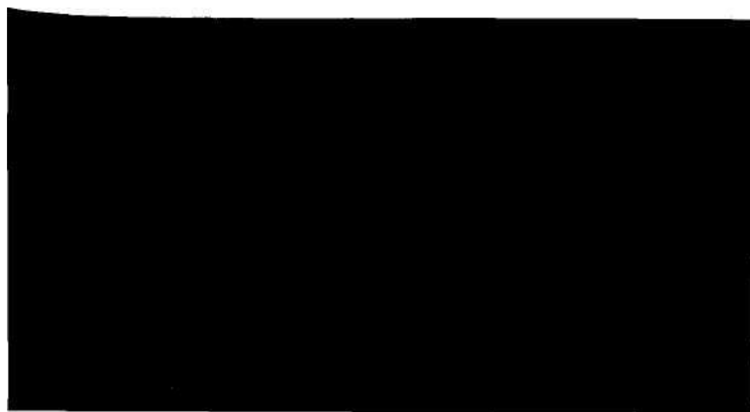
— Şi asta ? Asta ce e ?

Pusesem degetul pe o fotografie în care se vedea o femeie slabă şi cheală, cu picioarele goale, clătinîndu-se în mijlocul unui grup de bărbaţi veseli.

—■ Asta ? Păi e creveţica, pe cinstea mea !

—■ Creveţica ?

— Da, o fată sărmană care stătea cu plodul ei într-o magazie, la ieşirea din ţinut. Trăia lucrînd te miri ce pe ici pe colo, dar de fapt se culca cuţ bărbaţii. Se întindea cu toţi din Monteux. Se poate spune că toţi bărbaţii din sat i-au trecut peste burtă. Şi, bineînţeles, atunci cînd au venit soldaţii nemţi,, au trecut şi ei pe-acolo. Şi-i aştepta pe americani să vină la rînd. Ştiţi şi dumneavoastră cum e... Cît de adevărată ar fi fost Eliberarea fără o femeie tunsă ? Şi cum creveţica se culcase cu nemţii, Gilles şi cu băieţii lui au pus mîna

pe ea, au legat-o de un scaun în piaţă şi-au tuns-o chilug. Şi ce se mai distra toată lumea, ce se mai distra...
— Şi pe urmă ?
— Ah. Păi, vedeţi dumneavoastră, dacă era după mine, n-ar fi trebuit s-ajungem pînă a-colo. Eliberarea era o sărbătoare, o sărbătoare superbă. O zi ca aceea nu trebuia întinată. Numai că în pădure fusese omorît un soldat din Rezistenţă. Şi-atunci au luat-o pe creve-ţica, au dezbrăcat-o pe jumătate, au pus-o să-şi scoată pantofii şi-au silit-o să meargă cu ei să depună o jerbă de flori pe locul unde fusese ucis. Ah, ce trist spectacol, vă jur ! Biata creveţică, tunsă chilug, n-avea pe ea decît un combinezon roz din indeşirabil, şi bărbaţii care se distrau fiindcă i se vedea prin el ruşinea. Picioarele goale îi alunecau pe pietre, cîteoda-tă chiar cădea, şi atunci Gilles o ridica lo-vind-o cu cizma, şi trebuia s-o pornească iarăşi. Pe mine m-a scîrbit chestia asta. Şi n-am fost singurul care a gîndit în sinea lui că era mai lesne s-o chinui pe biata fată decît să« te lupţi cu nemţii. Da' vă daţi seama, nimeni n-aj îndrăznit să deschidă gura şi să protesteze !
— Ce s-a întîmplat cu ea pe urmă ?
-— S-a dus să se ascundă în dărăpănătura | ei. Nimeni n-o mai vedea ieşind. Probabil că' nişte suflete milostive îi duceau de-ale gurii. Ştiţi, aici cel mai mult s-a suferit de foame după Eliberare. Îşi trimitea puştiul să cerşească şi să facă cumpărăturile. Şi pe urmă, într-o bună zi, să fi fost vreo doi ani mai tîrziu, s-a aflat că murise. Niciodată nu stătuse creve-;, ţica bine cu sănătatea. Bietu' ei puşti a fost dus la orfelinatul din Avignon.

102

— L-aţi cunoscut ?
— Nu, aproape deloc. Cred că-l chema Ange. —• Ange Crevet ?
— Bineînţeles, pentru că era băiatul Iu' creveţica.
— Păi atunci, el e cel care a sărit în aer cu Gilles Gerbois ?
— Ah, tot ce se poate. Ia uite, nu făcusem legătura. Dar ce importanţă are ?

Ce importanţă avea? Pe 11 august 1944, Gerbois fusese călăul mamei sale. Ange avea pe-atunci zece ani. Locuiau amîndoi într-o dărăpănătură. Şi se poate închipui ataşamentul sălbatic ce-i unea probabil pe aceşti doi nenorociţi. Copilul se aflase, fără îndoială, în primul rînd de spectatori atunci cînd Gerbois şi oamenii lui o tunseseră pe creveţica şi De urmă o dezbrăcaseră ca s-o tîrască la mormîn-tul soldatului. Şi treizeci de ani mai tîrziu, într-un 11 august, amîndoi, şi Gerbois şi Crevet, mureau în acelaşi accident. îmi venea a-cum în minte un cuvînt al lui Capolini : comemorare. Deviza profesiunii de artificier. Şi n-am auzit ca locuitorii din Monteux să-şi comemoreze eliberarea lor din 1944. în afară de unul, poate. Dar atunci, ce pasăre ciudată şi Crevet ăsta mic !

Mi-au trebuit patru zile de căutări pînâ să găsesc pe cineva care să-mi vorbească despre el. Acest cineva se întîmplă să fie Adele Gerbois, sora lui Gilles, o fată bătrînă ce trăia din croitorie. Am dat într-un tîrziu de locuinţa ei pe o străduţă întortocheată ce urca pieziş printre căsuţe cocoşate şi înveselite de grădini minuscule. Semnalul de alarmă emis de

103

ea în privinţa relaţiilor dintre Gilles şi Ange nu semăna deloc cu ceea ce-mi spusese Adrien-ne, văduva lui Gilles. De fapt, croitoresei nu părea să-i pese prea mult de cumnata ei.
— O fată de treabă şi la locul ei, domnule, dar îngustă la minte şi aproape analfabetă.

Atunci am băgat de seamă că pereţii salonaşului în care mă primise erau acoperiţi cu rafturi pline de cărţi.
-t— Frate-meu i-a făcut un hatîr c-a luat-o de nevastă. A făcut-o din cauza copiilor. Ea l-a împiedicat să reuşească aşa cum ar fi trebuit.

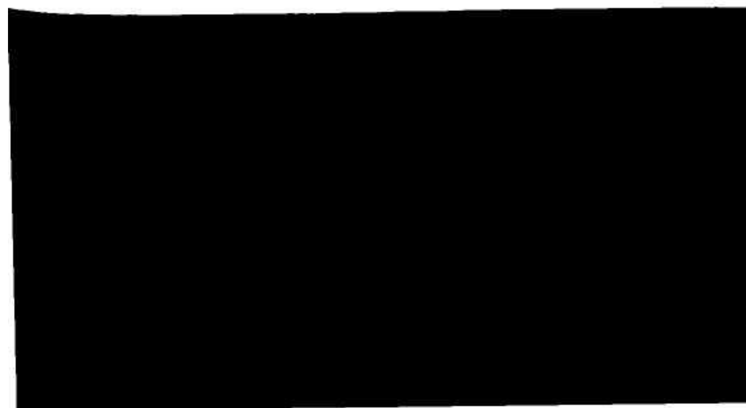
Era foarte reţinută. Renunţă însă la tonul j ei rezervat atunci cînd aruncai în discuţie nu- j mele lui Ange.
— Nu e bine să vorbeşti de rău un j mort, domnule, dar Crevet ăsta m-a intrigat dintotdeauna. Cu neputinţă să ştii ce gîndea,] părea mereu ffămîntat de ceva, era ascuns şi! pe deasupra nu-şi găsea locul, nu ştiai la cel

să te aştepţi din partea lui. Nu l-am văzuţi niciodată rîzînd. Era de-a dreptul sălbatic.J domnule.
— Avea prieteni ?
— Prieteni ? Nu, nimeni nu ştia să fi avutj în afară de fratele meu, din păcate ! Ştiţi, parcă l-ar fi urmărit. De cîte ori nu s-a angajat şi el în întreprinderea unde lucra frate-meu ! Gilles îl trăgea după el cum îşi trage ocnaşul ghiuleaua. într-o zi l-am întrebat dacă nu-i era teamă de ciudăţenia aia de om. Mi-a dat un răspuns destul de straniu : „Mai bine să stea pe lîngă mine. Măcar ştiu ce-nvîrte". Aţi văzut cum s-a sfîrşit.
— Vreo femeie ? •

— Vreo femeie ? Doar să fi fost de-a dreptul nebună ca să se-ncurce cu unul ca el ! Nu, nimeni nu ştia să fi avut. în afară de mai-că-sa, vezi bine. Ah, trebuie să recunosc că ţinea la ea ca la o icoană. Eu, care mă ocup, împreună cu ţîrcovnicul, de mormintele lăsa-te-n paragină, pot să vă spun că el aducea tot timpul flori la mormîntul maică-sii. îşi avea calendarul lui. Un maniac ai datelor. De altfel, nu prea se ştia căror evenimente corespundeau acele date. Aniversarea mamei lui, ziua ei de nume, data morţii ei poate. Iar restul, un mister total. Dar la anumite date fixe erai sigur că o să-l vezi pe Crevet venind la cimitir.

Comemorare. Din nou mi-am amintit cuvîn-tul cheie al lui Capolini. Şi brusc, mintea mi se lumină.
— Apropo de date... Gilles a avut nişte accidente de muncă, mi se pare. Ştiţi exact cînd ?
— Vreţi să ştiţi în ce zile au avut loc acele accidente ? Păi în privinţa asta nu pot să vă spun nimic precis. Ar trebui s-o întrebaţi pe Adrienne. Trebuie să le aibă prin hîrtiile ei.

Două ore mai tîrziu mă aflam la văduva lui Gilles şi obţineam de la ea exact ce căutam. Evident, puţin mirată, se afundă totuşi în nişte mape pline de hîrtii în neormduială. Scotea de-acolo fişe de angajare, procese-verba-le cu accidentele, dosare de boală. Nu se punea cîtuşi de puţin problema să reconstitui chiar toată viaţa fără de noroc a lui Gilles. Aflai însă că lanţul maşinii de tăiat crengi de la care s-a ales cu o cicatrice sărise pe 11 august 1964. Că acel camion care-l răsturnase

I fi

pornise pe panta de la Gordes pe 11 august 1963. Că încărcătura de cărămizi îi căzuse în cap pe 11 august 1955. Căutările noastre nu scoaseră la iveală nimic altceva. Naivitatea femeii, insensibilă la revenirea obsedantă a a-celei date, pînă la urmă mă descurajă. La urma urmelor, în ce eram oare pe cale să mă amestec ? Nu eram nici poliţist, nici rudă de-a lui Gilles Gerbois. Eram împins 'doar de curiozitate, o curiozitate pe care meseria mea de scriitor o scuza, în cel mai rău caz.

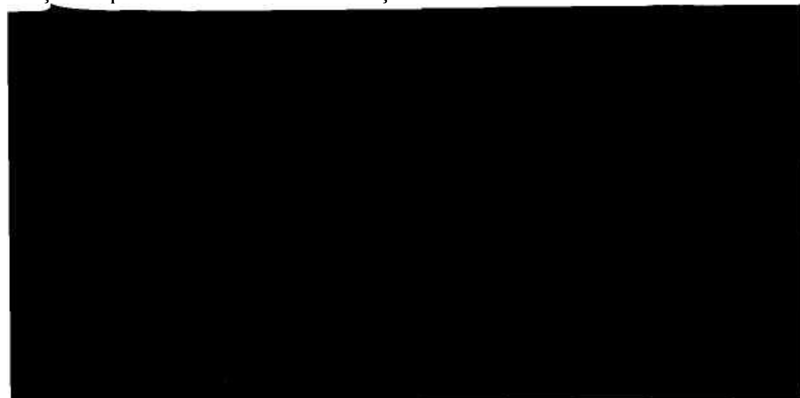
O ultimă mapă conţinea scrisori, către A-drienne, cu o sumedenie de informaţii şi mai de neînţeles decît celelalte. Mînuiam, pe undeva scîrbit şi, neîndoielnic, cu conştiinţa încărcată, acele vestigii ale unui trecut necunoscut. Tocmai le puneam pe toate la loc, cînd un plic îmi atrase atenţia, din cauza scrisului infantil cu care era notată adresa. Plicul j conţinea o foaie smulsă dintr-un caiet de şcoa- j lă pe care era scris cu litere stîngace şi într-o \ ortografie pur fonetică :

CÎND MOI FACE MARE AMSĂ TE OMOR
ANGEl
UNŞPE AGUST 1944

— Ce-i asta ? mă întrebă Adrienne. Pusei totul la loc.
— Nimic. O copilărie.

în ce mă privea, acel caz era de-acum închis. Desigur, mai rămîneau goluri, aspecte nedesluşite, puncte de suspensie. Nu doream însă să aflu mai multe despre acea poveste

de dragoste şi ură care-şi aflase deznodămîn-tul într-un foc de artificii. Venise momentul să mă apuc în sfîrşit de îndrăzneţul meu roman poliţist, acea poveste de răzbunare ce se întinde pe durata unei vieţi întregi, în atmosfera unui orăşel de provincie în care totul se ştie...

Blandine
sau
Vizita tatălui

„NOI, ĂŞTIA, CELIBATARII, sîntem fragili şi ameninţaţi în . acelaşi timp !"

Anselme lansase această afirmaţie pe un ton peremptoriu după o lungă tăcere în timpul căreia ascultase păsurile şi revendicările celorlalţi convivi necăsătoriţi. Apoi înşfăcase o sticlă cu cidru şi se-apucase să umple paharele ca pentru a-şi asigura astfel un auditoriu calm şi atent.

„Ne plîngem de exigenţele perceptorului care îl striveşte pe celibatar cu o predilecţie sadică. Dar e vorba şi de lipsa noastră de mobilitate, în marile întreprinderi oamenii îşi închipuie bucuroşi că un celibatar, pentru că nu are nici soţie, nici copii pe care să-i care după el, poate fi deplasat, mutat de colo-colo, în provincie sau la capătul lumii. Călător fără bagaje, el ar putea fi transportat cu mai puţine cheltuieli decît un bărbat căsătorit. Fără îndoială, lucrul ăsta e adevărat pentru întreprinderea lui, dar pentru el personal e un dezastru. Căci un tată de familie posedă un me-diu uman minim care îi este ataşat şi pe care îl poate lua cu el. Soţia şi copiii formează o mică societate care, de bine de rău, îl urmea-| ză în peregrinările sale. Celibatarul îşi are şij
108
el mediul lui uman : părinţii, prietenii, prietenele, terenurile lui obişnuite de vînătoare, clubul, saloanele. Nimic din toate astea nu poate fi dus cu sine. Transplantat, el suferă de o singurătate totală, profundă. îi vor trebui ani de zile pînă să-şi poată reconstitui solul lui uman fără de care e dezrădăcinat şi într-o stare socială şubredă.

„Da, într-adevăr, sîntem fragili şi ameninţaţi repetă el, iar eu am avut de curînd o experienţă foarte ciudată în acest sens."

Tăcu apoi o clipă ca să ne capteze mai bine atenţia.

CASA MEA E APROAPE şi de biserică, şi de şcoala din sat. Unul din farmecele datorate acestei poziţii este dangătul clopotelor, celălalt —■ rumoarea îndepărtată şi reconfortantă din curtea de recreaţie. E o casă deschisă pentru toată lumea. încă o trăsătură a vieţii celibatarului. , Femeia este cea care închide uşile casei. Ea 'este "paza unui cămin, o pază deseori geloasă, avînd cîteodată tendinţa pronunţată de a face gol în jurul soţului ei. Ştim cu toţii lucrul ăsta : în unul din două cazuri, un prieten care se căsătoreşte e un prieten pierdut. Doamna îl vrea numai pentru ea şi îi repugnă acea complicitate creată de relaţiile soţului ei anterioare căsătoriei.

Uşa mea, dimpotrivă, e întotdeauna deschisă. De patru ori pe zi, mici grupuri de elevi şi eleve trec veselindu-se prin faţa grilajului deschis al grădinii. Adesea, cînd e vreme fru-' moaşă, se aventurează pînă la mine în casă.

Am în grădină aluni, meri, cireşi şi un moş-mon. Dacă te uiţi atent pe lîngă ziduri, primăvara găseşti fragi sălbatici. Şi pe urmă, mai e şi curiozitatea trezită de meseria asta ciudată de fotograf pe care o am eu. Oare cum să-ţi poţi cîştiga viaţa din aşa ceva,? Dacă măcar aş fi avut o prăvălie cu aparate şi pelicule de vînzare, dacă aş fi fost văzut lu-crînd la botezuri, căsătorii, întîlniri ale vînă-torilor ! Dar nu, eu sînt „reporter". în fond, nu se prea ştie cu ce mă ocup. Atunci, nu-i aşa, această meserie care de fapt nici nu e meserie, aceste porţi deschise, absenţa unei stă-pîne în casă, toate acestea stîrnesc dispreţul oamenilor serioşi şi curiozitatea copiilor, care se aventurează în expediţii. Mă întîlnesc pe mine, facem cunoştinţă. Explorează repede casa şi observă că în congelator se află o provizie de îngheţată. Din cînd în cînd am grijă să refac această provizie, ca şi pe cea din tava păsărelelor şi din strachina pisicii.

De reţinut că autorii acestor incursiuni sînt aproape întotdeauna băieţii, deşi şcoala e mixtă. Fetele, mai temătoare — sau grijuliu admonestate — nu prea se avîntă cu plăcere într-o casă necunoscută. La urma urmelor, e de remarcat faptul că, în ciuda tuturor discursurilor „permisive", cum se spune, moravurile au rămas, cel puţin în această privinţă, foarte tradiţionaliste. Mi-ar plăcea ca sociologii să facă nişte anchete în marile oraşe şi să compare numărul băieţilor şi pe cel al fetelor care hoinăresc în zilele libere pe străzi. Sînt sigur că procentul ar fi de o fată la zece băieţi.

Un amic căruia îi povesteam despre aceste vizite ale copiilor şi despre raritatea fetiţelor printre ei spuse pe un ton exclamativ : „Norocul tău ! Fii atent cu fetiţele ! Nu te-atinge, jos labele ! Orice s-ar spune în mediile care se cred evoluate, cu băieţii poţi să-ţi permiţi orice. Fetiţele sînt nişte capcane pentru... proşti, nişte încurcă-lume, mici otrăvuri."

Nu-l crezusem decît pe jumătate, cunoscîn-du-i pesimismul înveterat şi misoginia. Apoi m-am gîndit din nou la el în acea zi din vara trecută cînd am făcut cunoştinţă cu Blandine.

îmi scosesem camera de 4x5 inch cu toate accesoriile ei — trepied cu cremalieră, cadru, celulă, telemetru, chiar şi bliţul electronic ca să luminez umbrele la o fotografiere în plin soare. Trebuia să pozez un cuplu de bondari mari care tachinau zgomotos florile unei tufe de lavandă. Acest document putea trezi interesul unei reviste semiştiinţifice, foarte luxoasă, care plăteşte destul de bine, dar asta cerea o răbdare fără margini, căci e de la sine înţeles că nu mă puteam aştepta nici la cea mai mică dovadă de cooperare de la gîngăniile mele. De-abia terminam punerea la pun-l pentru unul din bondari pe care-l prindeam în colimatorul meu, că gîngania se şi gîndea să-şi schimbe floarea, înainte ca eu să fi putut face fotografia. Eram concentrat, încordat, în pragul exasperării, cînd un enorm intrus aproape că ţîşni între picioarele mele, îmi răsturnă trepiedul şi aparatul. Era un dine mare, semănînd cu cei ciobăneşti, flocos, negru şi jovial care, fără multe fasoane, ri-

dică laba asupra levănţicilor mele înainte de a se încurca în şnurul flashului.

Imediat după asta, aud nişte chemări, nişte voci limpezi y rîsete şi văd apărînd îndată două fetiţe. Am uitat de tot de una din ele, care trebuie să fi fos"t cenuşie, sau transparentă, sau chiar invizibilă, căci nu mai aveam ochi decît pentru cealaltă, atît era de delicată şi de drăguţă. Şorţuleţele de lustrin negru garnisit cu găitane roşii ale şcolarilor au dispă-rut astăzi, şi-mi pare rău după ele. Nimic nu pune mai bine în valoare prospeţimea şi drăgălăşenia unui copil ca o îmbrăcăminte închisă şi austeră. Blandine avea un sarafan albastru deschis, foarte scurt, strîns cu o curea înflorată deasupra coapselor ei aurii. A izbucnit în rîs văzîndu-şi cîinele năpustindu-se în aparatele mele, şi îndată mi-a venit în minte unul dintre îngerii muzicieni ai lui Bo-ticelli. Fata porni în urmărirea lui, reuşi să-l prindă de zgardă, dar cîinele era mai greu ca ea şi o trînti în iarbă. Eu, în schimb, sorbeam din priviri acel spectacol încîntător şi mă întrebam de unde dracu' îmi venise ideea să fotografiez nişte bondari.

Făcurăm cunoştinţă. Locuia împreună cu părinţii ei, cu cei doi fraţi mai mari şi cu surioara cea mică într-o fermă izolată, modestă, la uri kilometru de sat. „Dar, îmi spuse ea, o să ne mutăm eurînd." Tatăl ei era angajat la o uzină de material electric, şi aceasta a-flată destul de departe. Pleca devreme, se întorcea tîrziu. în timpul vacanţei, nu se mişcau de-acasă, pentru că locuiau la ţară.

Le-am condus înăuntru ca să le-arăt laboratorul şi unele dintre lucrările mele.

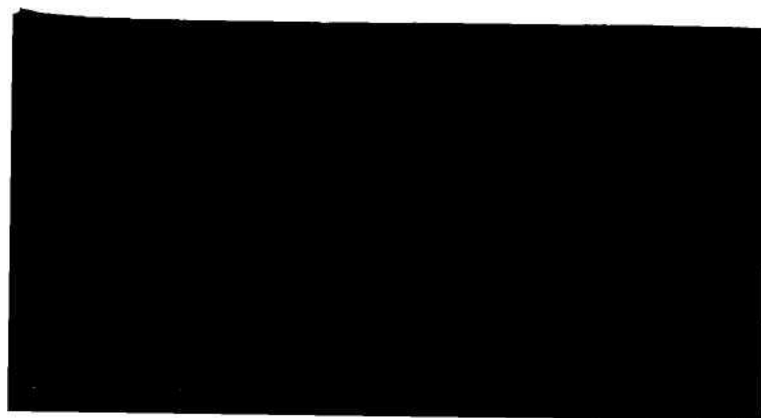
—■ Trebuie să mai veniţi ca să vă fac por-. tretul la amîndouă, le promisei cu ipocrizie. Dar data viitoare să nu mai aduceţi cîinele.

Căci îl lăsasem afară şi, înnebunit de singurătate, făcea un tămbălău îngrozitor ca să se-ntoarcă acasă.

Ne despărţirăm. Ele o luară la fugă rîzînd, înconjurate de salturile voioase ale dulăului, iar eu rămăsei singur, uluit şi puţin trist, cu camera de 4 x 5 inch şi cu levănţicile pe care ' bondarii le abandonaseră definitiv. Ce poate fi mai înduioşător ca un fotograf care nu mai are nimic de fotografiat, după ce a lăsat să-i scape unica imagine care, din acea clipă, contează în ochii săi ?

Blandine reveni. Singură, fără tovarăşa ei, iar mie, de orbit ce eram, nici prin cap nu-mi trecu să mă mir de lucrul ăsta. I-am făcut o serie de portrete care sînt, nu-ncape discuţie, cele mai reuşite fotografii ale mele din cei douăzeci şi cinci de ani de meserie. Am avut un moment de nelinişte atunci cînd i-am propus să facem cu pozele un joc pentru părinţii ei iar ea a refuzat : „O, nu, nu i-ar interesa !" Nici măcar n-am avut curajul s-o întreb dacă ei erau la curent cu vizitele pe care mi le făcea.

într-o zi cu ploaie, intră scuturîndu-şi părul auriu, perlat de picături. Apoi îşi atîrnă pe perete impermeabilul foşnitor, translucid şi uşor ca o aripă de libelulă, după care se îndreptă cu paşi hotărîţi spre bucătărie. Aprinsei focul în şemineu. Ea pregăti un ceai cu pîine prăjită. Tea for two. Era un moment încîntător, radios, idilic. Nu încetai să mă gîn-

dese la Lewis Caroll, acest clergyman * fotograf de-acum o sută de ani, care organiza la' el acasă recepţii rezervate exclusiv fetiţelor de mai puţin de doisprezece ani. Le machia, le deghiza, le aşeza în grupuri sau în chip de tablouri vii, apoi fixa pe peliculă pentru eternitate acea imaturitate a lor, efemeră, fragilă şi delicioasă. Încerc să mă conving că eu însumi am auzit din gura lui acest răspuns murmurat, pe un tot de pudoare jignită, la urechea unui prieten care îl întreba dacă toate acele puştoaice nu ajungeau cîteodată să-l exaspereze : „Taci din gură, ele înseamnă trei sferturi din viaţa mea !" Şi, din timiditate, minţea asupra celui de-al patrulea sfert, care aparţinea fără nici un dubiu tot micilor sale prietene.

Ce vîrstă să fi avut oare Blandine ? Unsprezece ani poate, cel mult doisprezece. Instinctul îmi spunea însă că pubertatea nu-şi slobo-zise încă sîngele. îmi dădeam seama de acest lucru după o sumedenie de amănunte care nu înşală, o anume francheţe apropiată de dezinvoltură în mişcări, cicatricile de pe genunchii rotunzi şi naivi, şi anumite gesturi, ca acela, în timp ce aştepta sau era plictisită, de a-şi ţine piciorul drept cu talpa curmeziş peste cel stîng, postură comună băieţilor şi fetelor, dar tipic impuberă.

O, să nu rîdeţi ! Nu sînt atît de nătărău îneît să confund imaturitatea cu inocenţa ! Blandine era vicleană ca nimeni altcineva, şi aveam să verific aoest lucru într-un mod foarte dureros pentru mine. Cred că, dimpotrivă,

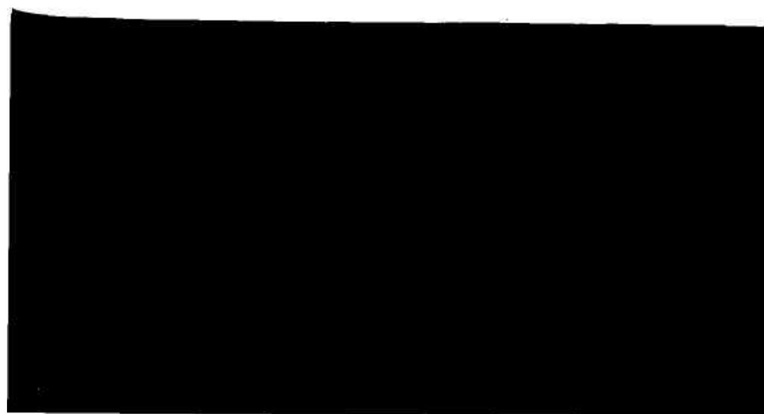
1 Pastor anglo-saxon (n.t).

copilul, nefiind stînjenit şi orbit de frămîntă-rile sexului şi ale sufletului, este uneori în stare de mai multă şiretenie decît un adolescent în luptă cu trăirile sale sufleteşti. Nu rareori se întîmplă ca pubertatea să facă din-tr-o copilă vioaie şi dezgheţată o gîsculiţă de o stîngăcie ridicolă. în .primul rînd, Blandine se dovedea teribil de femeie. Am avut deseori ocazia să observ această adorabilă precocitate la fetiţe foarte mici, de-abia ieşite din scutece. La mai puţin de doi ani, unele dintre ele ştiu că un bărbat e bărbat şi că are dreptul din partea lor la un comportament care se poate rezuma prin cuvîntul cochetărie, în comparaţie, băieţii rămîn nişte nătă-fleţi inconştienţi — excepţie făcînd, desigur, în purtarea faţă de mama lor — pînă la vîrsta primelor efuziuni. Blandine luase în stăpînire casa, grădina, pe mine însumi cu o naturaleţe suverană iar eu mă lăsam să alunec într-o situaţie care pentru mine ţinea de domeniul basmului.

într-o zi Blandine nu veni. Şi nici în ziua următoare. O aşteptai toată săptămîna zbuciu-mîndu-mă. Auzeam cel puţin ciripitul din timpul recreaţiilor de la şcoală şi ştiam că a-colo undeva era şi vocea ei. Week-end-ul fu cu atît mai lugubru cu cît vremea era minunată. Luni făcui acel gest de o stupidă stîngăcie pe care încercam să mi-l stăpînesc de opt zile : m-am dus s-o aştept la ieşirea de la şcoală, expunîndu-mă astfel comentariilor întregii comune.

A venit direct la mine şi mi-a spus simplu : „Tata vrea să vă vadă".

Era amenințarea care plana asupra noastră încît de la prima întîlnire și pe care ar fi trebuit s-o îndepărtez ieșindu-i în întîmpinare, și aș fi îndepărtat-o cu siguranță dacă Blan-dine, într-un mod inexplicabil, nu ar fi ocolit toate încercările mele de a-i vizita familia.

— Oricînd dorește. La ce oră vrea să vină la mine ?

— Se întoarce de la slujbă la ora șapte.

— Mîine, la șapte și jumătate.

— O să-i spun.

Și se îndepărtă, foarte dreaptă, foarte serioasă, fără nici o urmă din grația fermecată pe care o arăta de obicei la mine, în jurul meu. Se simțea de departe că de-acum înainte fantoma tatălui veghea asupra ei și o învăluia într-o atmosferă de severă autoritate.

Din clipa aceea am început să aștept. Ori-ce-aș face — o comandă într-un tiraj de cinci sute, în culori, îmi solicită tot timpul, dacă nu toată atenția — e dor ca să treacă timpul ! și nerăbdarea care mă roade. Eu sînt astfel făcut încît unele așteptări îmi umplu viața și exclud orice altă activitate, orice alt gînd străin de ele, așteptări cu-adevărat tiranice.

Acest tată nobil și răzbunător, oare ce acuzații ar putea să-mi arunce în față ? Derulam cu febrilitate în mintea mea amintirea tuturor vizitelor Blandinei, a orelor pe care le petrecu-serăm împreună și mărturisesc cu toată onestitatea că nu găseam nimic cu adevărat vinovat. Dar Blandine era la vîrsta delicios de tulbure la care tandrețea se confundă cu . dorința iar o îmbrînceală în joacă e o îmbrățișare amoroasă. Noi ăștia, celibatarii, ce repede am început să fim tratați drept seducători, pe cînd

cel mai adesea nu sîntem, dimpotrivă, decît cei seduși, vînatul și nu vînătorii, victime și nu călăi !

Se auzi soneria. Era el. Dacă mă așteptam la un patriarh mînios, rigid, maiestuos, mă înșelasem foarte tare. Era un bărbat scund cu o figură tristă și palidă sub o bască trasă pînă la urechi. O trăistuță de muncitor — gustarea de prînz, fără îndoială — îi completa silueta de om modest.

Se așeză pe marginea unui scaun.

— Blandine mi-a spus că doriți să stați de vorbă cu mine, începu el.

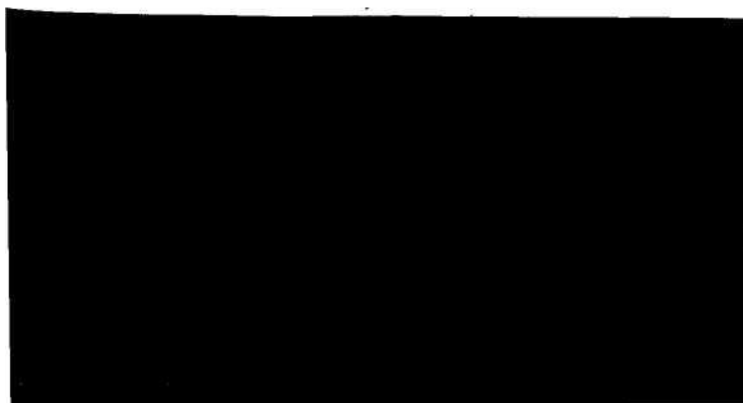
Această minciună cu care începea discuția noastră îmi sporea neliniștea, cu atît mai mult cu cît nu puteam ști dacă era minciuna Blan-dinei, sau a tatălui ei. Putea fi totuși un fel de mînă de ajutor de care mă agățai îndată.

— "Bineînțeles, așa e. Blandine vine. pe la mine destul de des. E totuși normal să mă prezinte părinților ei.

îl întrebai cu ce ar dori să-l servesc. Acceptă pînă la urmă un pahar de bere. Iar de fumat, nu, mulțumesc, nu fuma. Se lăsă o tăcere adîncă. Era de necrezut că aveam atît de puține lucruri să ne spunem \y\\ măsurăm cu o atenție neîncrezătoare, repetîndu-mi fără să pot crede în ce-mi spuneam : „Este tatăl Blandinei. Lui îi datorează viața. El o vede și o sărută în fiecare zi". Cît de ciudată e uneori ordinea naturii ! La rîndul lui, privea și el în jur, curios.

— Blandine mi-a vorbit mult despre casa dumneavoastră, spuse el.

îmi trecu prin minte ideea destul de dureroasă că, într-adevăr, dacă Blandine era cît

de cit legată de mine, asta se datora cu siguranţă mai puţin mie însumi cît mai degrabă acelei case unde ea era stăpînă şi care, neîndoielnic, îi aducea o schimbare faţă de domiciliul familial. Mă ridicai şi-i propusei să-i u-răt locuinţa. Poate că lucrul ăsta ar putea să aducă încrederea de ambele părţi. Parterul. Camera de zi în care ne aflam. Biroul. Bucătăria. Toaleta. Uşa către scara de la pivniţă. La primul etaj, baia şi patru camere. Dar spaţiul principal se afla deasupra, în podul amenajat, lambrisat cu lamele de pin. Era atelierul meu de luat vederi. Şi tot acolo mi-am pus şi patul, pentru că-mi place să dorm printre spoturi, gamele, trepieduri, printre aparatele mele. Cînd eram la şcoală, puneam noaptea sub pernă cartea cu lecţia pentru a doua zi pe care o ştiam cel mai puţin. Credeam că textul, atît de aproape de capul meu, avea să se înscrie înăuntrul lui cu ajutorul somnului, printr-un fel de telepatie. Cu siguranţă, tot în virtutea unei credinţe asemănătoare îmi place să mă odihnesc la umbra instrumentelor cărora le datorez subzistenţa şi libertatea mea.

— E mare, comentă tatăl Blandinei.

Mare ? Evident, o casă la ţară este întotdeauna mai spaţioasă decît un apartament de la oraş. Dar, îi atrasei atenţia, şi eu însumi eram destul de „mare" cu activităţile mele profesionale îneît să pot umple tot acel spaţiu.

— Ba nu, e mare, se încăpăţîna el clătinînd din cap.

Apoi, în modul cel mai natural, continuă să vorbească despre propriile lui greutăţi le- j gate de casă. Probabil aflasem deja despre ele

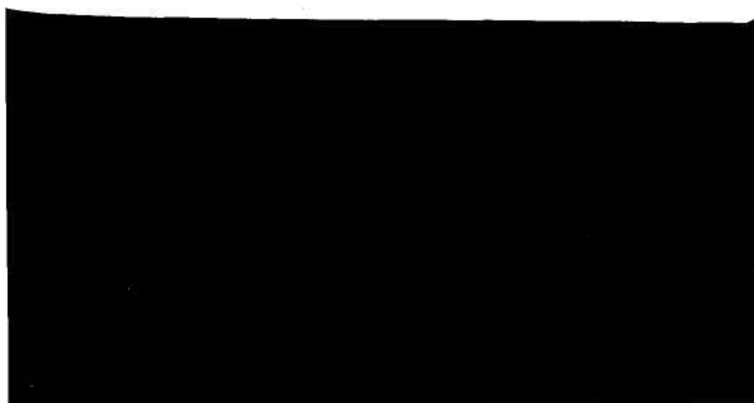
de la Blandine. Aveau să fie nevoiţi să se mute curînd. Mica fermă unde locuiau de unsprezece ani — ia uite, adică chiar de la naşterea Blandinei ! — le era cerută de proprietar care, pentru a fi mai sigur că se va descotorosi de ei, le găsise o posibilitate de a se muta într-o altă locuinţă la vreo treizeci de kilometri de-acolo. Într-unui din acele cătune construite în serie, unde casele, toate -la fel, se privesc pe deasupra unui dreptunghi de gazon de mărimea unui covor.

— Uitaţi, încheie el, am venit să vă întreb dacă nu cumva cunoaşteţi ceva pe-aici. Niciodată nu se ştie, poate să apară vreo ocazie, o casă chiar şi puţin dărăpănată, pe care m-aş angaja s-o * repar. Nu sînt pretenţios.

îi promisei, înduioşat de această chemare în ajutor, şi gîndindu-mă la toţi oamenii pe care-i cunoşteam, dar era clar că în această cîmpie invadată de reşedinţe de agrement, locul este măsurat cu o zgîrcenie din ce în ce mai mare pentru oamenii modeşti. îi promisei că aveam să întreb, sigur, dar tonul vocii mele arăta destul de clar că nu prea credeam să aflu ceva. '

De altfel, nici el nu prea credea şi nu asta aştepta din partea mea. Căci brusc faţa lui cenuşie se lumină într-un zîmbet şi, cuprins parcă de o inspiraţie subită, ridică mîna ară-tînd către scară.

— Dar dumneavoastră aici, în toată casa asta ! N-aş zice că vă lipseşte spaţiul ! Din moment ce staţi mereu la etajul doi, în pod, de ce n-aţi închiria primul etaj ? , Această propunere neaşteptată mă luă pe nepregătite. Mi se tăiase respiraţia. Iar el se

grăbea să insiste, ca şi cum tăcerea mea, de uluit ce eram, ar fi fost un început de acceptare.

— Nu incomodăm, să ştiţi, eu, nevastă-mea, cei patru copii şi Pipo.

— Pipo ?

— Da, e cîinele.

De ăla uitasem, şi îmi adusei aminte de bruta enormă şi afectuoasă care îmi răstur-nase instalaţia de fotografiat şi ridicase piciorul deasupra levănţicilor mele.

Pînă la urmă îmi venii în fire. Nu, era de-a dreptul imposibil. Nici să nu se gîndească. E-ram mai puţin singur decît dădeam impresia. La mine veneau prieteni. De asemenea, familia, în restul timpului, munca mea cerea linişte. Şi în această casă — cu camerele dispuse pe verticală — era imposibil să te izolezi. îndată ce într-una din încăperi se afla cineva, simţeam, chiar dacă persoana era de o discreţie desăvîrşită.

: Vorbii astfel multă vreme, cu blîndeţe, lăsînd . să se vadă printre cuvintele mele un refuz definitiv la propunerea lui nesăbuită.

Zîmbetul i se ştergea cu încetineală, în timp ce îşi pleca privirea pe fundul paharului unde învîrtea mecanic un rest de bere.

— Păcat, murmura el, păcat, tare păcat. Apoi, brusc, mă privi. Partea de jos a feţei sale mai zîmbea încă vag, dar ochii lui mici şi cenuşii mă fixau cu multă răutate.

— Da, e tare păcat. Pentru că, dacă nu găsim nimic, o să trebuiască să plecăm, nu-i aşa ? Şi Biandine, ei bine, şi ea va pleca !

Aventuri africane

AŢI FOST VREODATĂ LA CEUTA ? E un port mic şi ciudat aflat pe coasta marocană., în faţa stîncii Gibraltarului, acea coloană a lui Hercule europeană. Cealaltă coloană a lui Her-cule, cea africană, este muntele Acho, ce se înalţă în apropierea oraşului pe un soi de insulă. Deci, la vest Oceanul, la est Mediterana, la nord Spania şi la sud Marocul. Cît despre oraşul în sine, el reprezintă o enclavă spaniolă pe teritoriu marocan, dependent din punct de vedere administrativ de Cadix... Destule motive ca să te-apuce ameţeala. Populaţia, în majoritate spaniolă şi catolică, este, bineînţeles amestecată cu elemente berbere şi arabe.

Locuiam într-o vilă adorabilă „pe care mi-o lăsase un prieten pe durata călătoriei pe care urma s-o facă în Europa împreună cu soţia lui. Acestea sînt invitaţiile pe care le apreciez cel mai mult. De ce vor oamenii întotdeauna să ne facă prizonierii propriei lor prezenţe ? Să mă invite, asta da, dar atunci să aibă tactul de a dispărea şi de a mă lăsa numai pe mine stăpîn al locului.

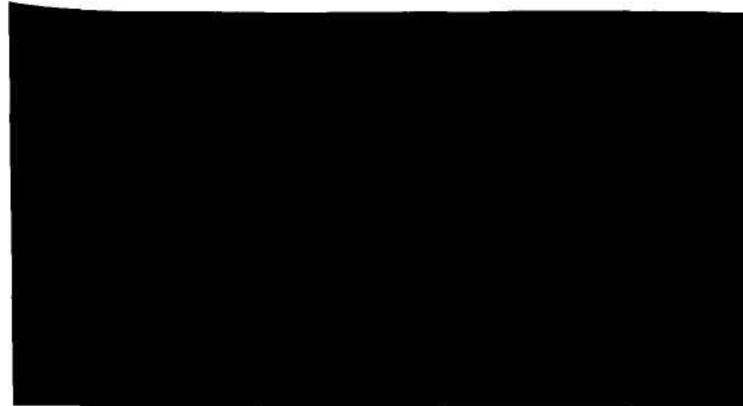
Camera pe care o ocupam se prelungea cu o terasă acoperită, orientată către estul mediteranean. Prima rază a soarelui de dimineaţă

ce mîngîia creasta valurilor se zdrobea într-o pată aurie deasupra capului meu. Prima adiere marină era îngreunată de mirosul de lă-mîi şi de magnolii, căci între casă şi şirul de stînci în care se izbeau valurile se afla o grădină de dimensiuni mijlocii. Pe scurt, e inutil să mai insist, cred că aţi înţeles, că mă a- ' flam în paradis.

Singurătatea mea nu era desăvîrşită, fiindcă proprietarul mi-l lăsase pe Mustafa, servitorul ■]ui, un musulman cu părul cărunt şi cu un surîs grav şi blînd. Sosea înainte de-a se lumina de ziuă, avea grijă de casă şi de flori şi pleca la amiază, după ce pregătea prînzul. ^ ;

într-o zi mă treziră din somn nişte voci răz-bătînd dinspre grădină, amestecate cu susurul unui jet de apă şi cu scrîşnetul liniştit al unei 'greble în nisipul de pe alei. Făcui cîţiva paşi prin grădină înainte de a mă aşeza în faţa N; ceaiului. Un copil de vreo doisprezece ani a-duna cele cîteva frunze uscate de pe nisip, apoi se întrerupea pentru a

muta jetul de apă. Schimbai cu el cîteva cuvinte. Mai tîrziu l-am iscodit şi pe Mustafa în privinţa lui.
— E Hatem, băiatul meu cel mai mic, îmi răspunse el cu vioiciune. De cînd nu se mai duce la şcoală, nu ştiu ce să mă fac cu el. Mai face cîte-o trebuşoară. Şomajul tinerilor e plaga noastră naţională.
— Băiatul e foarte frumos, spusei' în treacăt. De frumos, cu siguranţă că era, blond şi a-
zuriu, cum sînt adesea berberii din această regiune, dar trăsăturile lui perfect regulate nu exprimau decît o gravitate oarecum îndărătnică ce-i înăsprea chipul copilăros, în timp
122
ce, pe figura tatălui său, această gravitate era înnobilată de inteligenţă şi de spirit.
După ceai, obişnuiam să urc din nou la mi-ne-n cameră şi să mă culc la loc sau să citesc ori să scriu vreo oră-două în pat. Se scurseră cîteva clipe divine. Jetul de apă gîlgîia mai departe, dar grebla nu se mai auzea. Cineva bătu uşor în uşă. Apoi o împinse. Era Ha-tem. Şovăia. I-am spus să închidă uşa. Ar fi putut să creadă că-l alungam. El însă, dim-potrivă, intră, trase uşa după el şi se propti lîngă pat. O umbră de zîmbet îi lumina chipul melancolic, aşa cum uneori o rază de soare străpunge o perdea de ploaie. Ridicai puţin pătura şi-i spusei -. „Vino !" Puţinele-i veşminte alunecară pe podea iar el se strecură lîngă mine. Ii prinsei în palmă fesele micuţe, tari şi încordate, ca două mere — reacţie de băiat cu principii, căruia îi repugnă sodomia.
— Nu ţi-e teamă că poate veni tatăl tău ? l-am întrebat după cîteva clipe.
Scutură din cap în semn că nu.
— Ştie că eşti aici ? Semn afirmativ.
— El te-a trimis ?
Băiatul încuviinţă din nou. li sărutai, mul-ţumindu-i lui Dumnezeu că un ţinut de o asemenea frumuseţe era pe deasupra locuit de fiinţe atît de bune şi de inteligente.
în rest, a doua zi dimineaţă, cuvintele lui Mustafa îmi confirmară asigurările pe care mi le dăduse Hatem în ce priveşte sentimentele tatălui său.
— Ştii, îmi spuse el aducîndu-mi pîinea prăjită, Hatem te iubeşte mult. Ar trebui să-1
123

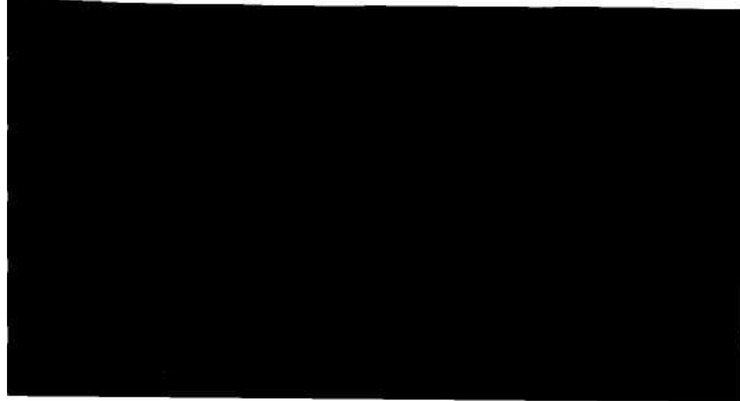

iei cu tine-n Franţa." Te-ar ajuta. Se pricepe la de toate, să gătească, să deretice, să facă treabă-n grădină. Şi cu tine ar învăţa să citească şi să scrie.
înţelepciunea evidentă a acestui tată mă reconforta. Ştia că nimic nu-l putea ajuta mai mult pe fiul său să-şi facă un drum în viaţă decît un protector european de care l-ar lega un contact fizic. Minunat Islam, atît de rupt de stupidul fanatism antisexual al societăţii noastre occidentale !
Numai că propunerea lui Mustafa nu putea să pice mai prost, adică în împrejurări de o ironie mai cumplită. Cu opt zile în urmă, venind de la Marrakech, mă aflasem într-o situaţie perfect simetrică şi încasasem o palmă atît de grea încît şi-acum îmi mai simţeam gura pe jumătate mutată din loc. Asta se întîm-plase la Chechaouen cu un băiat ceva mai' mic decît Hatem şi pe care-l chema Abdallah.
Ah, băieţandrul ăla poate fi mîndru : m-a fermecat, în toată pviterea cuvîntului ! De-abia mă oprisem în piaţa principală a acestui orăşel de munte agăţat de coasta djebeluluil ech Chaou, că el se si strecurase în maşina mea, fără nazuri, încercînd să mă convingă cu un surîs larg că nu mă puteam lipsi de un ghid ca să pot vizita medina2, să cumpăr piei de berbec şi să descopăr grădina andaluză. A-veam cumva nevoie de o cameră ? Da, îi răspunsei, dar într-un hotel unde nu ţi se cere paşaportul, fiindcă voiam s-o împart cu un
1 Munte, teren muntos în Africa de Nord (n.t.). 2 Partea musulmană a unui oraş din Africa de Nord (n.t.).
124
prieten marocan. Deodată, foarte intrigat şi serios, mă întrebă unde se afla acel prieten. „Chiar lîngă mine în maşină", fu răspunsul meu. Izbucni într-un rîs interminabil şi, cu siguranţă, rîsul acela mă făcea să-l iubesc aşa, pur şi simplu,

cum iubim soarele pentru căldura şi lumina pe care le revarsă asupra tuturor lucrurilor. Abdallah era pe-atît de oacheş şi de vesel pe cît era Hatem de blond şi de melancolic.

Ne-am dus să ne scăldăm în izvoarele vau-clusiene < Râs el Ma, groaznic de reci. Trupul lui Abdallah, neted, cu forme rotunde şi pietroase, semăna cu unul din acei galeţi peste care apa se rostogoleşte bolborosind. Mă conduse apoi într-o casă din medina, care nu dădea de bănuit c-ar fi un han şi unde primirăm o cameră cu două paturi de o mizerie rar în-tîlnită. Dar frumuseţea şi farmecul lui Abdallah transformau în aur, alabastru şi fildeş şlefuit tot ce era în preajmă. în toiul nopţii, trezit de violenţa fericirii mele, îl deşteptai să-i spun că-l iau cu mine-n Franţa, că va fi alături de mine pentru totdeauna, că-i ofeream viaţa mea. Apoi am adormit din nou cu sentimentul de a fi încheiat o imensă şi definitivă afacere.

1 Nume dat nurilor subterane care ies la suprafaţă, asemenea apelor de la Fontaine de Vaucluse (n.t).

A doua zi dimineaţă, cînd am deschis ochii în acea încăpere sordidă, Abdalla'h dispăruse luînd cu el toţi banii pe care-i avusesem în buzunare. Eu îi oferisem viaţa mea, el preferase şase sute patruzeci şi cinci de dirhami. în faţa unui asemenea dezinteres mă cuprinse o ameţeală vecină cu greaţa.

Hatem şi Abdallah, Abdallah şi Hatem... în ce hal şi-au bătut joc de mine dragostea şi în-tîmplarea în această toamnă marocană !

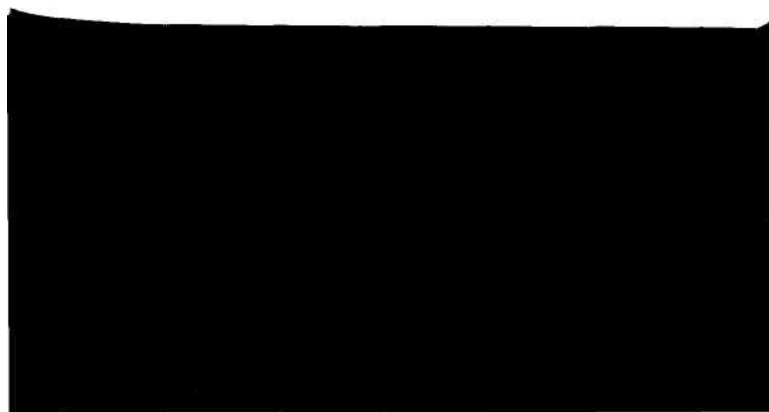
Lucie
sau
Femeia fără umbră

FEMEILE SÎNT LA FEL de inteligente ca şi bărbaţii, dar sînt mai stupide, spuse Fabi-enne. Căci există inteligenţa, însă există şi... să-i spunem noninteligenţa. Dar tocmai aici trebuie să facem deosebirea. Imediat se spune : prostie. E adevărat că prostia este o noninteligenţa. Dar nu este singurul gen de noninteligenţa. Prostia, aşa cum indică şi cuvîntul *, este proprie animalului, adică animalului care este opusul omului. în comparaţie cu acesta, şobolanul, vulpea, pisica, cîinele şi chiar cimpanzeul sînt proşti. Dar inteligenţa lor poate fi măsurată prin teste. E o problemă de cantitate. Astfel, e posibil să se găsească coeficienţi de inteligenţă identici la cutare maimuţă şi la cutare om debil mintal. Cu această nu-antă importantă : maimuţa plasată în condiţii normale pentru maimuţe se va dovedi pe'rfect viabilă şi adaptată, în timp ce nici un mediu social normal nu ar permite unui debil mintal să supravieţuiască fără asistenţă.

Deci, dacă animalul este prost, e pur şi simplu fiindcă îi lipseşte inteligenţa, şi fraza asta nu e un truism. Căci, la fel de bine se poate

1 în fr. belise — prostie, derivat din bete mal (n.t.).

ani-

să fii prost avînd o inteligenţă medie, superioară sau chiar genială : dacă e vorba de o formă nu negativă, ci pozitivă a prostiei. Ceea ce presupune pur şi simplu că, pe lîngă inteligenţă — şi oarecum în concurenţă cu ea — există nişte pulsiuni, nişte fantasme care nu numai că scapă controlului ei, dar chiar o şi controlează. Această formă pozitivă a prostiei este numită în limbajul popular curent con-nerie J, iar originea acestui cuvînt este foarte instructivă. Provine, într-adevăr, din latinescul cunnus şi indică sexul femeii. Michelet era, de altfel, indignat de faptul că un lucru atât de încîntător a fost transformat într-un sinonim al prostiei. Greşea. Tocmai pentru că a trăit în intimitatea unei femei, ar fi trebuit, dimpotrivă, să admire intuiţia populară. Căci propriu femeii este faptul de a avea, în afară de un creier egal din toate punctele de vedere cu cel al bărbatului, un cunnus care uneori începe să gindească în locul creierului ei. Oricine trăieşte cu o femeie, îşi învaţă foarte cu-rînd urechea să recunoască vocea vaginului ei atunci cînd se întîmplă ca aceasta să o a-copere pe cea a creierului. în acest sens, ar fi de dorit să se creeze epitetul vagin, vagină, substantivul vaginerie şi verbul a ăevagina pentru a le înlocui pe necuviincioasele conn -conne -, connerie ■'% deconner 5. Se va spune că şi bărbatul îşi are sexul lui care, la fel ca şi cel al femeii, îi poate obnubila inteligenţa.

1 în fr. în org., înseamnă nerozie, prostie, stupizenie (n.t.).

2 — prost, 3 — proastă. 4 — prostie, 5 — a face, a spune prostii (n.t.).

Sexul viril este însă mai puţin „consubstanţial" decît cel al femeii. Nu este îngropat în trupul lui ci, dimpotrivă, agăţat parcă accidental de el. E aproape un atribut social, ca barba, şi, de altfel, în mare parte, bărbatul nu acţionează în funcţie de sexul său decît sub imperiul unei presiuni sociale. Societatea este cea care îl obligă să se comporte „ca un bărbat", să îşi „spele onoarea în sînge", şi alte stupidităţi. Şi, fără îndoială, atunci cînd se află la volanul maşinii, el abdică de la orice urmă de inteligenţă pentru a nu mai asculta decît de „virilitatea" sa. Dar şi aici factorul social joacă un rol important.

Acestei dominaţii a vaginului femeii asupra inteligenţei ei i s-a găsit în Evul Mediu o explicaţie admirabilă prin umorul şi perspicacitatea ei. Mai întîi se spunea că vaginul e un animăluţ cuibărit în burta femeii şi a cărui hrană obişnuită este sperma bărbatului. Dragostea începînd să lipsească, vaginul înfometat îşi părăseşte scorbura, aşa cum lupul iese din pădure, şi începe să bîntuie prin trupul femeii în căutarea hranei zilnice. Or, ce seamănă cel mai mult în corpul femeii cu sperma ? Chiar substanţa cenuşie din creierul ei. Vaginul urcîndu-i-se la cap, începe să mănînce din creier. Femeia devine isterică, începe să „de-coneze", să „devagineze".

— Bineînţeles, bineînţeles, interveni Ara-broise, dar dacă „vagineria" constituie forma pozitivă a prostiei, ar mai trebui să arătăm şi tot ceea ce are ea cu-adevărat pozitiv, vreau să spun sursa de bogăţii pe care o reprezintă. Lucrurile merg pînă într-acolo încît bărbatul

sau femeia cu inteligenţă transparentă, fără umbră de „vaginerie", ar fi doar nişte biete ectoplasme. Amintiţi-vă de Schlemihl, "eroul lui Chamisso, omul care şi-a vîndut umbra diavolului. Crede că l-a păcălit pe Necuratul cedîndu-i umbra — adică nimic de fapt — în schimbul unei averi. în realitate el nu mai are suflet, şi îi îngrozeşte pe toţi cei care îi ies în cale. Cît despre femeia deposedată de umbra ei, aceasta e şi mai nenorocită, căci a pierdut totul. Femeia este umbra bărbatului, iar bărbatul vrea să trăiască în această umbră, căci de-acolo îi vin căldura şi culoarea. Datorită luminii cresc frunzele copacilor, dar tot ea opreşte creşterea rădăcinilor, ce nu pot înainta decît în noaptea adîncurilor. Trebuie să-l avem prezent în minte pe Goethe şi a sa teorie a culorilor pe care o considera drept partea esenţială a operei lui.

Lumina este, după Newton, compusă din cele şapte culori ale spectrului. Afirmaţie scandaloasă, de neacceptat pentru Goethe. Lumina este încununarea purităţii, a simplităţii, a omogenităţii. Cum să rezulte ea dintr-un a-mestec de culori care, toate, sînt mai sumbre decît ea ? Nu, lumina este primară, originală, eternă. Ca să se poată naşte culorile, lumina trebuie filtrată printr-un mediu difuz, cum ar fi un cristal sau atmosfera cerească. Culorile sînt suferinţele luminii, pasiunile şi actele ei, eăci una fără cealaltă nu se poate. Tot aşa, torentul de munte cristalin şi pur ce se nă-pusteşte la vale poate fi captat într-o turbină care-l sorteşte întunericului şi muncilor

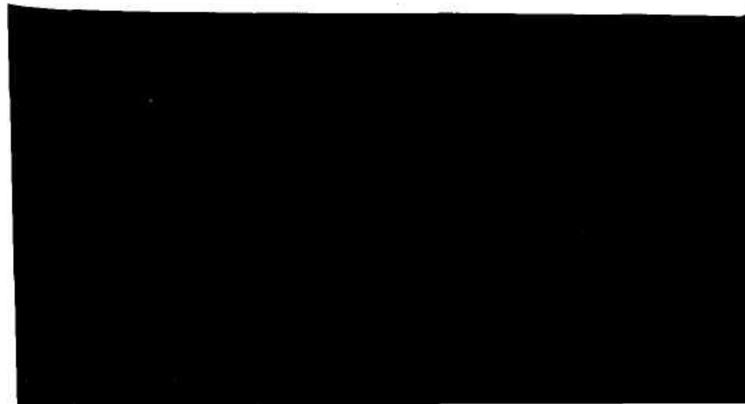
de tot felul. Cît despre om, el îşi datorează culorile nucleului său de tenebre.

Fizica modernă l-a ales pe Newton cu lu-< mina lui compozită şi secundară faţă de cu^ loare. Ar fi însă uşor de demonstrat că întreaga istorie a picturii i-a dat cîştig de cauză lui Goethe şi umbrei sale policrome. Culmile ei se numesc Leonardo da Vinci, inventator al clarobscurului cu a sa Madonă din grota cu stind, Rembrandt cu scenele lui nocturne. Ca-ravaggio care' reface lumea cu o răsuflătoare ce străpunge fundul unei pivniţe, impresioniş-tii cu umbrele lor violete.

în copilărie, am trăit o dramă de care ma simt în mod nevinovat responsabil şi care ilustrează cu foarte multă cruzime aceste relaţii între lumină, umbră şi culori. Eroina povestirii nu se numea Lucie, dar îi voi da acest nume din discreţie şi, totodată, pentru că hâde se află şi în a elucida, şi pentru că este şi povestea unei elucidări care a fost, într-un fel, ucigătoare.

DECI, ÎI VOI SPUNE LUCIE. Era învăţătoarea 1 mea şi o iubeam. Precizez că aveam zece ani. Nu voi uita niciodată rochiile ei de lînă în toate culorile sau fustele ei lungi, ne-

1 în limba franceză cuvîntul „maîtresse" înseamnă învăţătoare, dar şi amantă (n.t.).

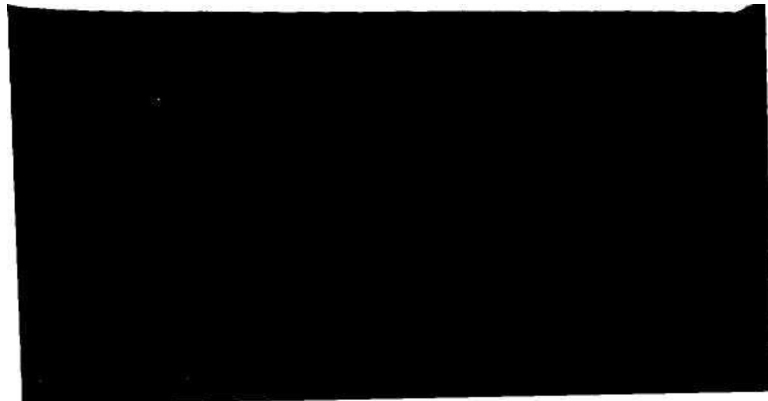
gre şi largi ca ale ţigăncilor, eşarfele, balerinii (căci niciodată n-am văzut-o purtînd acele monstruozităţi care sînt

pantofii cu tocuri înalte !). Pe sub masa aflată la nivelul feţelor noastre, picioarele ei goale şi bronzate se împleteau în chipul unei cozi groase de carne, impecabilă şi mătăsoasă. Nu voi uita niciodată mai ales coroniţa din flori de cîmp pe care şi-o pusese pe cap într-o noapte de Sfîn-tu] Ioan * ca să danseze împreună cu noi în jurul focului de sărbătoare. Avea părul strîns într-o coadă pe care o purta în jurul capului sau o lăsa să-i atîrne pe spate. Cum eu aveam un album de poveşti populare slave cu ilustraţii, mi se părea că aduce a rusoaică sau a ucraineancă, avea în orice caz un aer exotic. Nu m-aţi înţeles poate destul de bine cînd am vorbit de învăţătoarea mea. Este într-adevăr demn de remarcat faptul că franceza foloseşte acelaşi cuvînt pentru a desemna amanta unui bărbat căsătorit, a doua lui soţie de fapt, şi institutoarea care are în grijă elevii cei mai mici. Căci, dacă observaţi, de „profesor" se vorbeşte în cazul elevilor mai mari. Prima femeie a unui copil este, evident, mama lui. învăţătoarea pe care o descoperă la şcoală este cea de-a doua femeie din viaţa lui, ini-ţiatoarea, şi nu rareori se întîmplă să-i spună şi acesteia mamă. Este asta o greşeală de neiertat ? Ne putem pune pe bună dreptate a-ceastă întrebare. Pe vremuri exista tradiţia ca învăţătoarea să fie o fată bătrînă, slută, numai lornioane şi cocuri, de o uscăciune cari-

1 E vorba de Sfîntul Ioan de vară, de la 24 iunie (n.t).

caturală. Sînt gata să protestez împotriva a-cestei imagini, dar povestea Luciei mele dovedeşte poate că era înţelept să previn astfel orice confuzie.

Aveam deci zece ani şi îmi iubeam învăţătoarea. Eram în stare de orice ca să-i pot intra în graţii. Fiind un elev mediocru, nici strălucitor, nici leneş, neremarcîndu-mă la nimic în mod deosebit, ce-mi propuneam eu nu era un lucru prea uşor. Cu atît mai mult cu cît pasiunea mea era împărtăşită de toţi elevii din clasă. Eram cu toţii convinşi că sîntem nişte fiinţe aparte, privilegiate, însemnate, din moment ce-i aparţineam Luciei. Făcui o încercare cu Sopliie. îmi era colegă de clasă. Şi era şi fiica cea mare a Luciei, care avea încă doi băieţi mai mici, pe Tibo şi pe Tijoli. Se părea însă că între Lucie — învăţătoarea şi Lucie — mama se ridicase un fel de zid, căci Sophie se străduia vizibil să nu lase să se întrevadă nimic din legătura ei de rudenie cu „învăţătoarea", căreia i se adresa, ca şi noi, cu „Doamnă". Mult timp, ideea mea neclintită a fost s-o însoţesc pe Sophie după şcoală exact cît să văd cu ochii mei acea metamorfoză prin care Lucie era din nou „mamă" pentru fiica ei. Mi se părea că metamorfoza în cauză ar fi valabilă şi pentru mine însumi şi că aş putea păşi astfel pragul unei intimităţi bine apărate şi pe care mi-o închipuiam paradisiacă. Or, dacă a-vusesem de două ori ocazia să ajung la fosta casă de paznic de barieră în care locuiau Lucie şi-ai ei, dacă putusem întrezări pînzele mari, verzui şi naturiste pictate de Nicolas,

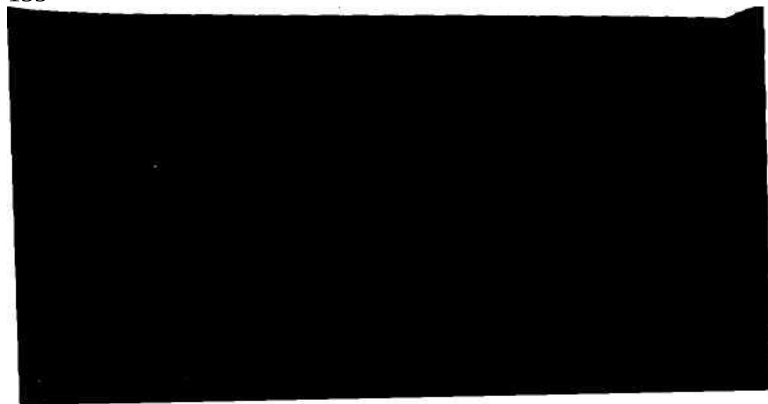

soţul ei, degeaba aşteptasem ca Sophie să pronunţe cuvîntul magic, adevăratul „Sesam, des-ehide-te" al familiei. Uşile acestei case aveau să-mi fie deschise doar de o catastrofă.

Trebuie să vorbesc însă şi despre propria-mi 'familie, care reprezenta celălalt pol al vieţii mele de copil, pol din nefericire negativ. Banii. Eu cred că relaţiile dintre un om şi bani sînt la fel de adînci şi complexe ca şi cele pe care le poate avea cu Dumnezeu, cu propriul său corp, cu soţia, cu mama lui etc. Tatăl meu cîştiga mulţi bani. Fără îndoială că acest flux alimentat continuu era la fel de indispensabil sănătăţii lui morale pe cît era oxigenul supravieţuirii lui fizice. Cum să faci avere ? Răspunsul e simplu. E de-ajuns să te gîndeşti numai la bani încă din copilărie. Să te gîndeşti, cuvîntul e, de altfel, inexact. E nevoie de mai mult şi, în acelaşi timp, de mai puţin de-atît. Fără să-şi fi stabilit vreodată un anume drum al vieţii, viitorul miliardar îşi orientează automat toate gîndurile şi toate actele către un singur ţel : cîştigul. Este un reflex lăuntric, în-veterat pînă-ntr-atît încît rămîne mereu inconştient. Bineînţeles, originea acestei orientări fundamentale poate fi uneori determinată. La tatăl meu — şi, fără îndoială, cazul este destul de comun —■ era vorba, cred, de o rană morală pe care i-o lăsase lipsa de bani, şi de mai mult chiar : de spectacolul umilitor pe care i-l ofereau părinţii lui ciondănindu-se în jurul unui portmoneu gol. Ca pe mulţi alţii, asta l-a marcat pentru toată viaţa. Şi acea ură faţă de sărăcia degradantă pe care o cunos-

cuse acasă a făcut din el temutul director de întreprindere de mai tîrziu.

Trebuie să precizez şi natura acelei întreprinderi, căci şi ea a jucat un rol în povestea mea. Tatăl meu îşi începuse cariera ca funcţionar în serviciile comerciale ale unei staţii ra* diofonice periferice, cum i se spunea pe-atunci. Staţie^ periferică, adică comercială, căci pe vremea aceea postul de radio naţional nu era întreţinut decît din taxa achitată de ascultători, înaintînd în funcţie, a ajuns director comercial al unei staţii concurente, apoi şi-a întemeiat propria lui agenţie de publicitate. Profesiunea de agent publicitar este, fără îndoială, una din modalităţile cele mai elegante şi mai rapide de a face avere. Să cucereşti oamenii integrînd produsul ce trebuie vîndut în imaginea unei vieţi paradisiace, în care intră doze precise de fericire, frumuseţe, tinereţe, erotism, vacanţă... Să cucereşti ! Tatăl meu îşi adaptase perfect comportamentul şi stările sufleteşti a-cestui scop. Şi-ar fi putut alege ca deviză : a cuceri sau' a muri. Nu cred însă că s-ar fi putut realiza atît de deplin în profesiune daca fondul caracterului său nu s-ar fi pretat la a-cest lucru. Era exact tipul descris în caracterologie sub numele de „venusian". Aparenţa măgulitoare îi'ţinea loc de morală iar cînd realitatea se întîmpla să deranjeze, sau chiar sâ distrugă acel frumos decor, nu-i mai rămînea decît ura.. îmi imaginez, nu fără amărăciune, surpriza unei tinere fete ameţită de farmecele acestui prinţ al aparenţei descoperind, a doua zi după o nuntă de vis, reversul decorului. Copleşit parcă de atîtea remuşcări izvorite din

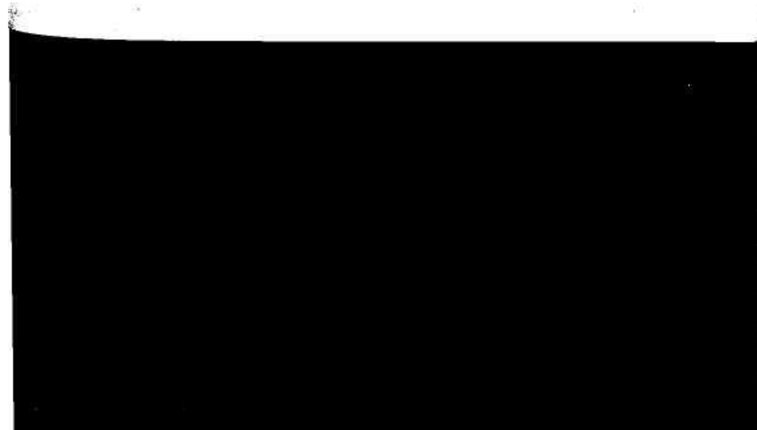
I

minciunile pe care le fabrica întreprinderea lui, tatăl meu încerca să se justifice în proprii săi ochi printr-un surplus de seriozitate profesională, dar şi prin austeritatea vieţii sale particulare pe care soţia şi fiul său trebuiau, bineînţeles, s-o împărtăşească. Mama mea şi cu mine duceam o viaţă a cărei aparenţă contrasta pînă la limita absurdului cu regimul la care eram, în acelaşi timp, supuşi. Aveam în permanenţă la dispoziţie o maşină şi un şofer, dar la desert nu mîncam prăjituri decît duminica la prînz. Orice risipă —■ dar mai ales risipa de mîncare — provoca o dramă. De două ori pe iarnă mergeam să schiem la Gstaad, dar cumpărăturile eram obligaţi să le facem la super-magazinul de alături. Proprietatea noastră cuprindea şi „anexe", unde locuiau un bucătar şi o cameristă, dar pe masa de toaletă a mamei mele nu am văzut niciodată vreun parfum scump. Multă vreme am crezut că ea împărtăşea întru totul preferinţele soţului ei pentru acel curios amestec de fast şi austeritate, dar dacă aş fi fost mai copt la minte, m-aş fi gîn-dit la obîrşia calvinistă a familiei ei, la acea aripă a protestantismului care a dat naştere puritanismului şi asceţilor miliardari şi capi-talismuhii american. Ea accepta, în aparenţă fără să sufere, stilul atît de ciuda't şi de coercitiv al soţului ei. N-am văzut niciodată să facă vreo scenă sau să verse vreo lacrimă. Acum, privind în urmă, îmi dau seama că trăia într-o stare de agonie. Camera părinţilor reprezenta un -sanctuar, în care ştiam că nu am voie să pătrund. De unde ştiam ? Probabil că acel tabu îmi fusese inoculat pe vremea cînd eram

atît de mic încît îl respectam acum ca pe o lege firească.

Da, trăia într-o stare de agonie în familia asta ciudată, dar care nu avea în ea nimic amuzant şi în care toate efuziunile, toate sentimentele ceva mai spontane ar fi fost judecate drept nelalocul lor. Şi, într-o zi, a ieşit pe-semne din acea toropeală şi dusă a fost... N-am putut niciodată determina cu exactitate partea de durere, de umilinţă şi teama de scandal din reacţia tatălui meu. Dacă voi insinua că în acea reacţie era prea puţină durere autentică, voi fi acuzat că nutresc prejudecăţi an-tipaterne. Am aflat de această plecare de la servitori. Cînd am venit la cină, pe masă se aflau numai două tacîmuri. Tatăl meu mă trase lîngă el, îmi puse mîna pe cap şi îmi spuse cu o voce solemnă : „Fiul meu, mama ta te-a părăsit". Formula aceasta mă surprinse, căci din cîte înţelesesem eu, mai degrabă el fusese cel părăsit. Dar, desigur, „Soţia mea m-a părăsit" erau nişte cuvinte pe care gura lui nu le-ar fi putut rosti. M-am simţit' adînc rănit. Tăcerea în care se desfăşură masa aceea a fost îngrozitoare. Tatăl meu nu numai că nu ştiuse s-o facă pe mama fericită, dar se arăta la fel de neputincios în a lega un dialog oarecare cu mine. în

seara aceea mi-am dat seama de deşertul afectiv în care trăiam. M-am dus în camera mea luînd cu mine mărul de la desert. Era sfîrşitul unei veri splendide. Noaptea se lăsa lin peste parcul neclintit. Mama plecase. Şi eu ? Ce făceam eu acolo ? Camera mea era la parter. Sării pe geam şi, cu mărul în mină, o pornii pe drumul ce ducea la casa Luciei.
137
Mă aşteptam să găsesc acolo, prin contrast, o casă plină de lumini, de muzică şi de par-fumuri. Am fost surprins s-o descopăr întunecoasă şi tăcută. M-am apropiat de intrare dar, înainte chiar ca eu să-mi îndrept mîna spre sonerie, uşa se deschise singură. în cadrul ei se afla Lucie, stînd în penumbră, în cămaşa ei de noapte care forma o pată mare, luminoasă. Mă surprinse îndată un amănunt, care-mi păru de o minunată semnificaţie : coada îi era despletită şi un val de şuviţe întunecate i se revărsa pe umeri. Neştiind ce să fac, nici ce să spun, îi întinsei mărul, iar ea îl acceptă. Rostii : „Mama a plecat". Ea spuse : „Vino !" şi mă luă cu ea înăuntru. „Nicolas e la mama lui cu copiii. Se întorc mîine dimineaţă. Ai mîncat ?" Nu-mi era foame. Mă aflam sub vraja acelui miracol : Lucie numai a mea ! Nu numai clasa, ci pînă şi propria ei familie dispăruse pentru a ne lăsa singuri. Fuga mamei mele nu era ea însăşi preludiul necesar al a-cestei mari fericiri ?
Şi se făcu noapte de-a binelea. Despre orele care urmară păstrez o amintire puternică, dar confuză. E aşa de mult de-atunci ! Şi apoi, bineînţeles că am dormit. La zece ani nu eşti făcut să stai de veghe. Noaptea. De ce nu s-a vorbit niciodată pînă acum despre tot ce e permis noaptea ? Permitere, demitere, remitere, admitere. Noaptea sînt suspendate toate interdicţiile şi sancţiunile. E tăcerea complice, contactul, dar şi transgresiunea. Dacă furturile, crimele, jocul, evadările, prostituţia au loc, de preferinţă, noaptea, asta nu numai ifiiindcă întunericul îngreuiază supravegherea, ci şi pen-
138
tru că noaptea este, în esenţă, timpul anarhiei. Această anarhie am trăit-o în braţele hn-ciei cu o fericire pe care n-am mai regăsit-o niciodată. De-atunei încoace n-am încetat să reflectez la misterul acestei mari iluminări. Cred că eu mă adăpam direct de la sursă din laptele tandreţii, pe care ea se pricepea de minune să-l împartă întregii clase prin lecţiile şi prezenţa ei. Dar era, înainte de toate, un lapte nocturn, iar Lucie îşi datora strălucirea numai acelei umbre pe care ştia să o păstreze înlăuntrul ei.
Prin educaţia mea nu eram obişnuit nici să stau pînă noaptea tîrziu, nici să dorm mult dimineaţa. Cînd am deschis ochii, tocmai se Kimina de ziuă. Trupul masiv şi brun al Luciei întins de-a curmezişul patului mă înconjura cu un arhipelag de şuviţe de păr răsfirate, de mîini abandonate, de coapse masive şi de sîni cu lunule mari, maronii. Mă stînjenea contrastul dintre somnul ei şi trezia mea. Femeia care doarme îl ignoră total pe cel cu ochii deschişi de lîngă ea şi se îndepărtează de el fără milă. Ea se retrage într-o lume inaccesibilă, în timp ce pe el îl lasă pradă necruţătoarei transparenţe de-afară. M-am strecurat repede jos din pat. Tocmai mă pregăteam să părăsesc camera nupţială, nu înainte de a arunca o ultimă privire către metresa mea adormită, cînd observai- pe jos, la piciorul patului, o păpuşă care probabil căzuse cînd mă sculasem. Am ridicat-o ca s-o aşez la loc lîngă Lucie. Era^ dacă-mi aduc bine aminte, una din acele păpuşi de pe vremuri, surprinzătoare prin factura lor compozită, căci capul de porţelan era tare,
139

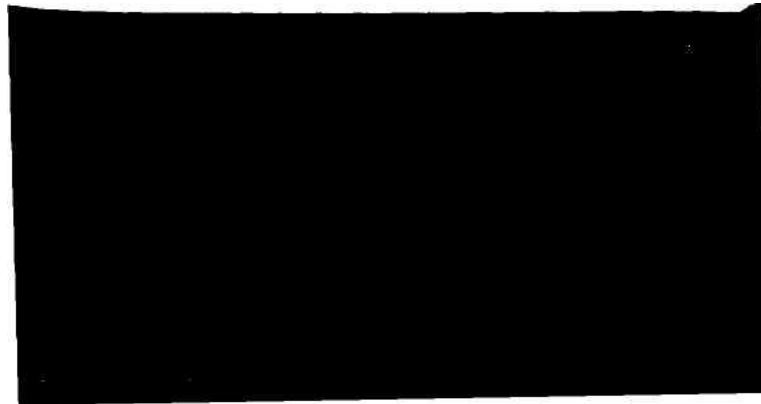

rotund şi viu colorat, în timp ce corpul, din stofă umplută cu cîlţi, se umfla, moale, inform, de culoarea cenuşii. Am avut timp să-i văd pleoapele lăsîndu-se jjeste ochii albaştri de sticlă atunci cînd îşi ocupă din nou poziţia orizontală alături de Lucie, care-şi puse o mînă visătoare peste ea.
Rătăcii o vreme prin casa pustie. Dezordinea era atît de mare încît n-aş fi putut spune care era bucătăria, sufrageria, salonul, biblioteca. Peste tot erau răspîndite cărţi, mmcarer jocuri, unelte de grădinărit. Ce contrast faţă de aranjamentul maniac din casa mea părintească ! Şi cît de mult mi-ar fi plăcut să trăiesc în acel călduros talmeş-

balmes ! Dar cea mai mare revelaţie mi-a prilejuit-o atelierul lui Nicolas, un fel de cuşcă din sticlă, mai exact o verandă lipită de casă. Pereţii fiind în întregime mascaţi de pînze mari, lumina venea de sus. Dar se poate oare vorbi astfel ? De fapt, fiecare pînză îşi iradia propria-i lumină care nu era, desigur, aceeaşi cu lumina plată şi realistă ce pătrundea prin tavanul de sticlă, pi era o lumină bogată, complexă, alarmantă şi atrăgătoare în acelaşi timp. Culoarea dominantă a picturilor lui Nicolas era un verde special, nu de clorofilă, ci acvatic, sărat, exact cel denumit albastrul mărilor din Sud. Totuşi, alarmante erau în acelaşi timp şi nişte umbre roz ce aminteau de mucoasă, de viscere, de rană. Nu, nu era vorba de un verde pur vegetal, ci de acea tentă fundamentală a vieţii ţe provine din apele mărilor şi care este totodată putrefacţie şi germinare. Din mitologie aflăm că Kronos, după ce a tăiat cu o seceră organele genitale ale tatălui său Uranus, le-a

aruncat cu seceră cu tot peste balconul cerului. Secera se preschimbă în insula Malta. Organele genitale plutiră multă vreme în voia valurilor într-o spumă roz şi sălcie. Apa le a-runcă undeva, pe nisip, ca pe o meduză în-sîngerată, iar din ele se ivi o femeie de o frumuseţe fără seamăn, căreia i se spuse Afrodita (aphros — spumă) şi care a fost mai tîrziu i-dentificată cu Venus a latinilor. Ceea ce Nicolas reprezenta stăruitor pe pînzele sale era tocmai acea carne palpitînd, fecundă şi de o copleşitoare frumuseţe venusiană legănată de curenţi şi de vîrtejuri, feminitatea însăşi gata să se nască şi împovărată de tot greul originii ei. Am înţeles vag că era vorba şi de portretul în profunzime al Luciei în zece variante, căci eram încă impregnat de miresmele trupului ei, de lîngă care abia plecasem.

Apariţia neaşteptată a lui Nicolas şi a celor trei copii mă întrerupse din investigaţiile mele, îi auzii făcînd tărăboi în camera Luciei, al, cărei rîs se pierdea printre strigătele lui Tibo şi ale lui Tijoli, şi pentru prima oară îmi a-junse la urechi un nume necunoscut : Olga. Dormise bine Olga ? Luase micul deiun ? Nu venea să se plimbe cu ei ? Mă intriga această Olgă, a cărei prezenţă nu o remarcasem. Cît despre prezenţa mea acolo, păreau să n-o ia în seamă. In cele din urmă Nicolas mă descoperi în atelier. „Ah, aici eşti ?" Oare ce voia să spună : aici în atelier, sau aici în casă ? „Gum ţi se par tablourile mele ?" N-aş fi fost deloc în stare să spun ceva despre ele. „Sînt toate aici. N-am vîndut niciodată nici măcar unul. Toate sînt ale Luciei. Pentru ea pictez." Mer-

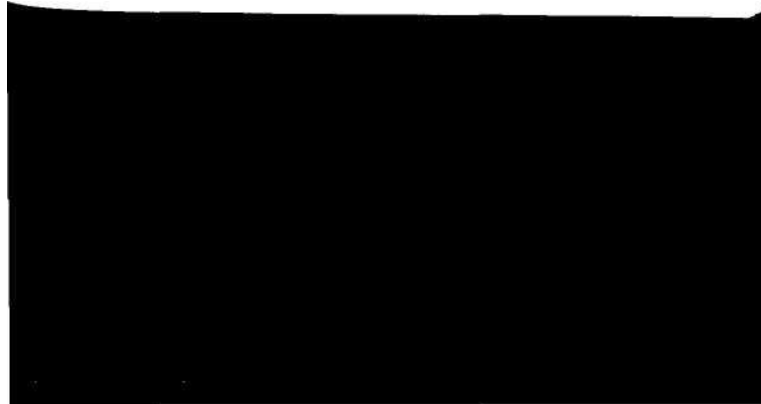
gea în cerc şi, cu gesturi largi, îşi arunca braţele în dreapta şi-n stînga. Barba tunsă scurt îi ajungea pînă la perciuni şi era îmbrăcat în pantaloni şi haină de velur maron. Dac-ar fi avut şi lavalieră, ar fi arătat exact ca. pictor ii de pe vremuri. înţelesei că, în ciuda vîrstei mele, mă trata ca pe un vizitator privilegiat căci, după cum îmi spusese, nimeni în afară de cei din familie nu-i putea vedea pînzele. Eram unicul martor din afară. Se opri în faţa unei compoziţii ample. Vîrtejuri albastru-ver-zui încadrau silueta micuţă a unui copil, mai precis a unei păpuşe. „E Olga. E viaţa Luciei învîrtiridu-se în jurul Olgăi." Recunoscui păpuşa cu care dormisem în patul Luciei şi din acea clipă am înţeles cine era Olga. „E un eleşteu care se goleşte", spusei în chip de comentariu. Mi se părea că văd într-adevăr învolburarea unei ape pline de iarba-broaştei, de alge şi de ouă de broască în jurul unei guri de canal pe care se aşezase păpuşa Olga. Nicolas păru surprins. „Ah! tu crezi că se goleşte ? Dar dacă se învîrte în celălalt sens, atunci se umple, nu-i aşa ? Eu o vedeam pe Olga- ca pe un izvor de viaţă şi de plenitudine. Iar tu vezi tocmai contrariul. Ia te uită, ia te uită..." Mă privea cu un aer uluit şi trist. „Se poate să mă înşel", spusei eu împăciuitor. „Nu, tocmai asta e, tu nu te poţi înşela. Cel care priveşte o pictură n-are cum să se-nşele. Ceea ce vede e un adevăr de necontestat. Ca şi Olga. Să fie ea oare pentru Lucie ca o ghiulea pe care o tîrăşte după ea ? Unii aşa pretind. Eu, dimpotrivă, cred că Olga e căminul cald şi care dă culoare vieţii ei. Cum să afli adevărul ?

Lucie se încăpăţînează să nu spună nici un cuvînt despre subiectul ăsta."

Nu înţelegeam mare lucru din tot acel discurs, aşa că am răsuflat uşurat cînd cei doi fraţi dădură buzna în atelier şi, la vederea mea, scoaseră nişte strigăte de uimire. Mă luară cu ei în încăperea principală a casei, unde Lucie stătea la

masă împreună cu Sophie, în faţa unor ceşti cu cacao şi a tartinelor cu dulceaţă. Nicolas veni şi el acolo. Mă aşezai lîngă ei. Ceea ce te surprindea acolo în primul rînd era neglijenţa, ca să nu spun mizeria, de pe masă şi din jur. Faţa de masă ceruită era presărată cu coji de pîine şi de prăjituri, cu băltoace de lapte şi de compot, iar hamsterul lui Tijoli se plimba pe-acolo în voie, băgîn-du-şi botul prin boluri şi borcane. Toţi vorbeau şi strigau deodată, în afară de Lucie, căreia îi scăpau din cînd în cînd doar monosi-labe şi care nu avea ochi decît pentru păpuşa ei Olga, aflată lîngă ea, pe marginea mesei. Şi totuşi, Lucie nu era deloc izolată, dimpotrivă ! Simţeai că ea era inima acelei case, că toată casa şi ceilalţi membri ai familiei, plus pisicile, hamsterul etc, că totul acolo era e-manaţia ei. Noi toţi eram copiii ei, şi bineînţeles şi Nicolas, acest pictor ratat care nu vînduse niciodată vreo pînză pentru că nu picta decît pentru ea (şi de altfel cine altul decît ea s-ar fi putut arăta interesat de acele imense suprafeţe umede, moarate, mucegăite, fremătînd de viaţă palustră ?).

Mi-am băut porţia de cacao şi mi-am mîncat brioşa, apoi cei doi băieţi mă scoaseră pe-afară. Familiaritatea lor cu locurile şi inferioritatea anea de străin aflat în vizită compensau anii

pe care îi aveam în plus faţă de ei. Am precizat deja că această familie locuia într-o fostă casă de paznic cantonier. Calea ferată Beaune-Arnay-le-Duc, care se intersecta cu şoseaua aproape în unghi drept, fusese dezafectată cu mult înainte de naşterea mea. Şinele şi traversele fuseseră smulse cu totul, iar acum erau strînse grămadă în apropierea casei. Cînd Ni-colas îşi lua inima-n dinţi să talie din ele — lemnul îmbătrînit era aşa de tare că te-apuca deznădejdea —, le puneau pe foc în şemi-neul din casă sau în soba de la şcoală. în a-cest din urmă caz, noi începeam să protestăm, din cauza mirosului de creozot care invada clasa şi care era asemenea celui de la latrinele din curtea şcolii. Terasamentul fostei căi ferate forma un drum ciudat, de pămînt amestecat cu pietriş, pe care creşteau din belşug cucuta şi măcrişul sălbatic. Nu te puteai aventura pe-acolo cu bicicleta şi chiar şi mersul pe jos era destul de anevoios. Şi totuşi, visam cu toţii la o anume expediţie într-un loc îns-păimîntător şi misterios despre care „cei mari" povesteau lucruri minunate : la mai puţin de doi kilometri de-acolo se afla un tunel a cărui gfară neagră sta gata pregătită să-l înghită pe cel care candida la acest gen de iniţiere. Acela era locul la care cei doi fraţi, profitînd de sprijinul neaşteptat al unui băiat mai mare, se hotărîseră să meargă chiar în acea dimineaţă, îmi arătară triumfători lumînările şi chibriturile cu care se înarmaseră. Plecarăm deci într-acolo fără întîrziere.

Entuziasmul le dădea aripi iar mie îmi era greu să ţin pasul pe balastul de piatră spartă, pe unde o porniră plini de avînt. Un drum ciu-

dat, perfect neted şi totuşi gloduros, pe care locomotivele se năpustiseră timp de un secol, dis-părînd în gura tunelului cu strigăte de femei nebune. Fără şine şi traverse, căpătase o înfăţişare de drum al crucii dureros şi nostalgic, jalonat de stîlpi de semnalizare care continuau să-şi înalţe discurile şi braţele de semafor, mutilate. Cînd, în sfîrşit, intrarea în tunel apăru după o curbă, am avut sentimentul că mă a-propii de poarta lumii de dincolo. Dar nu mai era vreme pentru ezitări. „Ce căutăm noi a-colo ?" întrebarea mea se pierdu în entuziasmul celor doi fraţi. Gura tunelului era su-perficial apărată de cîteva fire de sîrmă ghimpată, de care era prinsă o tăbliţă ce purta scris-cu litere grosolane : INTRAREA INTERZISA PERICOL. Dar Tibo şi Tijoli dispăruseră deja înăuntru.

Solul părea acum ciudat de moale şi de elastic, faţă de pietrele ascuţite din balastul de pe drum. Călcam pe crengi de pădure, mai precis pe mănunchiuri de nuiele, aşezate într-un covor neîntrerupt. Aerul era nemişcat, proaspăt, umed şi, de altfel, dacă te opreai şi tră-geai cu urechea, puteai auzi zgomotul îndepărtat al unui curs de apă. Cei dpi fraţi aprinseseră fiecare cîte o luminare şi înaintau ţi-nînd-o cît mai sus, deasupra capului. Lumina pe care o răspîndeau ele era însă foarte slabă şi curînd întunericul din ce în ce mai adînc ne sili să ne oprim. întorcînd capul, puteam zări intrarea tunelului, un orificiu luminos în formă de boltă. „Ar trebui să vedem de-acum ieşirea, spuse Tibo, tunelul e drept, ştiu sigur". Mai făcurăm cîţiva paşi, dar întunericul

145

care devenise acum de nepătruns, ne opri din nou. Tibo îi dădu fratelui său luminarea. „Stai s-adun crengi ca să fac o torţă." Murmurul pîrîului şi umezeala aerului creşteau şi ne scăldau într-o răcoare odihnitoare. Mă simţeam extraordinar de departe de familia mea, de şcoală, de toate vicisitudinile care mă făceau nefericit. „Aşa trebuie să fie cînd eşti mort", mă gîndii. Se auzi un pîrîit, urmat apoi de o lumină bruscă. Tibo flutura o mînă de crengi aprinse, „Haideţi î* începurăm din nou să înaintăm. Solul cobora acum în pantă domoală. Bolta de deasupra capetelor noastre strălucea de umezeală. Ceva alb ne atinse în treacăt capetele şi dispăru. „Un înger", sugeră Tijoli. Dar din nou furăm nevoiţi să ne oprim, de data asta definitiv. Bolta se prăbuşise, formînd în faţa noastră o masă confuză de stînci şi de pămînt peste care susura un torent. „Izvorul trebuie să fi r,os tunelul", observă Tibo cu destulă justeţe. Tijoli îngenunche şi-şi băgă mîinile în apa învolburată. Apoi, întorcîndu-se spre noi, ne stropi. Torţa se stinse. Faţa mea şiroia de apă. Ne întoarserăm instinctiv privirea către punctul nostru de plecare, o minusculă spărtură 4e lumină într-un ocean de întuneric. „De data asta ne întoarcem", spusei. Şi deodată simţii cum mă cuprinde spaima. O-rificiul luminos bătea în roşu în timp ce împrejur începea să se simtă un miros înţepător. „Nuielele ! Am dat foc la nuiele ! Repede, să fugim !" îi prinsei de mînă pe cei doi fraţi şi o luai la fugă. Solul era destul de alunecos, dar cel mai greu era cu fumul care se îngroşa pe măsură ce înaintam. Ştiam că urma să tre- , cem peste un covor de foc. Totul depindea da

146

lăţimea lui. Tibo şi cu mine aveam încălţăminte solidă, dar Tijoli era cu picioarele goale în nişte săndăluţe. Nu ne mai vedeam în momentul în care mă strigă să-mi spună că-i e rău. îl luai în braţe şi continuai să merg, temîndu-mă acum ca nu cumva să cad. Covorul de foc apăru deodată. Judecind după apropierea lui faţă de intrarea în tunel, nu putea fi mai mare de treizeci de metri. Mă avîntai, turnat de Tibo. Năvălirăm la lumina soarelui într-un torent de fum, precum tinerii evrei Sidrac, Misac şi Abdenago ieşind teferi din cuptorul încins la chemarea lui Nabucodonosor.

Nu Nabucodonosor fu acela care ne întîm-pină,, ci cei trei jandarmi din sat, atraşi acolo de fumul pe care-l zăriseră urcînd dinspre tunelul închis. La asta se adăuga şi faptul că tatăl meu îi pusese în alertă în clipa în care constatase dispariţia mea. Eram mînjiţi de funingine şi năclăiţi de lacrimi. întoarserăm privirea către gura de umbră care slobozea nori de fum mînaţi de la spate de flăcări violete. Era de necrezut că ieşisem teferi din acel infern ! Şi în momentul acela am fost martorul apariţiei fantastice care mi-a marcat viaţa pentru totdeauna. în inima pîrjoluiui negru şi au-, riu se zbătea o pasăre mare, albă. Era cucuveaua care ne atinsese-n zborul ei ceva mai devreme. O clipă bătu din aripi pe loc, ca o pasăre a Sfîntului Duh diabolic apoi, eliberîn-du-se, se înălţă în văzduh şi zbură pe deasupra capetelor noastre, dispărînd îndată în frunzişul pădurii. Avurăm doar răgazul să-i vedem faţa turtită şi ochii rotunjiţi întorşi spre noi. Astfel, din vina noastră, în loc să-şi ia zborul la asfinţit, după cum spunea filosoful, pasă-

147

rea Minervei smulsă din dulcile ei tenebre familiare fugea îngrozită în soarele amiezii.

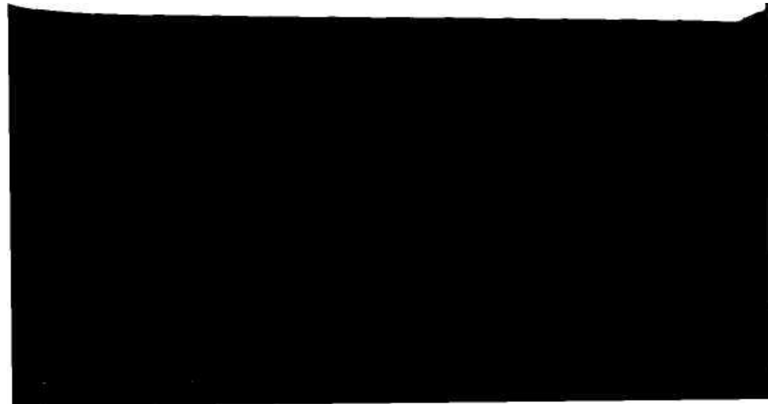
Urmarea e tristă şi poate fi povestită în cî-teva cuvinte. însoţiţi de jandarmi călare, ne întoarserăm la casa Luciei, unde cei doi fraţi dispărură. Cît despre mine, m-au dus înapoi la tata. Astăzi îmi dau seama ce nenorocire putea însemna pentru el fuga mea de-acasă urmînd-o pe cea a mamei. Reacţia lui fu de o brutalitate făţişă. Am aflat că urma să fiu dus, sub pază, la Cahors, unde aveam să fiu elev intern la iezuiţi. N-am aflat decît mult mai tîrziu în ce fel se răzbunase pe mama şi pe Lucie. împotriva Luciei depusese pur şi simplu plîngere pentru răpire de minor. Calitatea ei de învăţătoare îi agrava considerabil cazul în virtutea articolului 333 din Codul Penal. Cît despre mama, nu aveam să mai ştiu nimic despre ea în timpul celor şapte ani care urmară. Motivul acestei tăceri îl aflai chiar de la tatăl meu în cursul unei discuţii în contradictoriu, cînd am împlinit cincisprezece ani. Divorţul fusese pronunţat din vina mamei mele. Tata îi asigura totuşi o pensie convenabilă — graţie căreia îşi putea întreţine amantul — dar cu

condiţia de a întrerupe orice legătură cu mine. Cea mai neînsemnată vizită sau scrisoare ar fi închis robinetul pensiei lunare. Ea respecta cu scrupulozitate termenii contractului, răspunzînd cu o tăcere totală apelurilor mele. Trebuie să ştii ce înseamnă sensibilitatea unui adolescent pentru a putea înţelege dispreţul şi ura pe care acea situaţie mi le trezi faţă de tatăl meu, dar şi faţă de mama. Ah, cum mă trădaseră, cît de bine se înţeleseseră ca să

mă nenorocească ! Nu mi-am revenit decît la douăzeci şi trei de ani, în ziua în care am în-
tîlnit-o pe cea care avea să-mi devină soţie.

Cu doi ani înainte avusesem însă curiozitatea să mă interesez de soarta Luciei. în trecere pe la castelul tatălui meu, făcusem o plimbare pe calea ferată dezafectată. Casa de la barieră era locuită de o familie necunoscută. Un cîine cu blana gălbuie se repezi la mine lătrînd. N-am avut curajul să continui pînă la intrarea în tunel. Poştaşul cu care mă întîlnii îmi spuse însă că familia Luciei era acum disperată, judecind după adresele la care reexpedia scrisorile celor cinci membri. îmi dădu atît adresa Luciei, cît şi pe cea a lui Nico'as. Lucie era directoare la liceul de fete din Beaune. Nico-las lucra într-un atelier de desen industrial la Dijon. Păreau să fie despărţiţi.

Dădusem un telefon ca să-mi anunţ sosirea la lfceul din Beaune. Mă primi în biroul ei cu aerul amabil şi serios pe care trebuie să şi-l fi pus la punct anume pentru părinţii elevilor. Unde era acel suflet generos de pe vremea cînd eram eu într-a şasea, geniala gospodină din casa de la barieră, arhipelagul de sini, de vintre şi coapse în care cunoscusem fericirea într-o noapte, la cei zece ani ai mei de-atunci ? Lucie ajunsese perfectă, impecabilă, stilată. Cu părul întins, machiajul mat, ochii prelungi şi seci, cu un guleraş rotund de batist alb pe o rochie sobră, cenuşie, croită elegant, semăna cu o călugăriţă de lux. O cercetam cu înfrigurare în-cercînd să regăsesc în spatele acelui manechin lăcuit femeia plină de căldură pe care o iubisem.

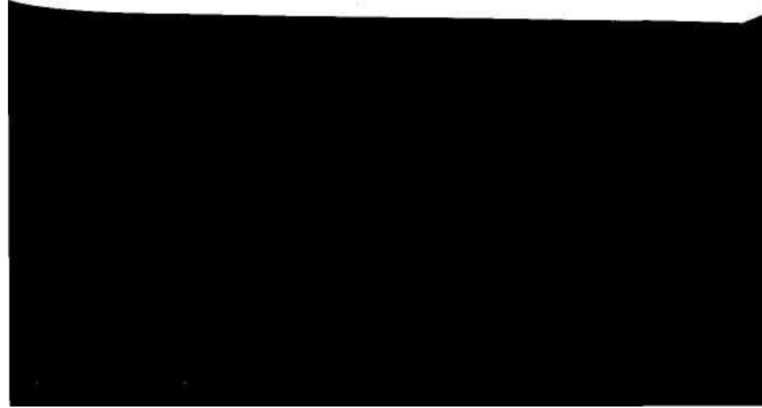
Inevitabil, aduse vorba de trecut, o lungă perioadă de tatonări şi de greşeli, după părerea ei. Fusese pradă unor fantasme care erau gata s-o ducă la pierzanie. Din fericire, un medic admirabil —■ de fapt mai curînd o călăuză spirituală decît un tămăduitor — o făcuse să vadă clar în ea însăşi. Un catharsis, o purgaţie a tot ceea ce era tulbure şi impur înăuntrukei o transformaseră într-o femeie nouă, transparentă, eficace, sănătoasă. După doi ani de întrerupere a meseriei de învăţătoare, luase din nou drumul şcolii. Dar la un nivel superior. Pentru ea nu se mai punea problema de „a intra în clasă". Ce-i aia o clasă ? Un animal imens cu treizeci de capete şi şaizeci de picioare. Un monstru care se mişcă, rîde, se foieşte, şuşoteşte, zgîrie, adoarme, visează. Şi pe Jîn-gă asta, un animal viclean, imprevizibil, sensibil la schimbarea vremii, la furtună, la caniculă, la ger. învăţătorul se simte acaparat de acest monstru, e ba încleiat într-o peltea moale, ba atacat din toate părţile ca într-o baie de acid sau, alteori, din fundul masei amorfe străbate o privire care-l ţintuieşte, hipnotizîndu-1. Multă vreme, pedepsele corporale au constituit contactul fizic normal dintre corpul-învăţător şi corpul-învăţat. Un contact just; logic, dar debordînd în acelaşi timp de afectivitate sado-masochistă. Era indispensabila Supapă de siguranţă a unei relaţii umane-prea-umane, care nu se poate rezolva prin schimburi pur verbale. Moda asta a trecut, iar dacă unii părinţi nu ezită să vină la învăţător, ce-rîndu-i să le cotonogească la nevoie progenitura, dacă unii copii, oarecum conştienţi de relaţia inconpletă pe care o au cu dascălul, cerşesc

prin atitudinea lor chelfăneala eliberatoare, dascălul, în schimb, trebuie să ştie să se abţină de a răspunde acestor solicitări ispititoare, dar primejdioase. v

Adevărul este că învăţămîntul evoluează i-nexorabil către impersonalitate. Şi e logic. Căci, pentru copilul care trece de la familie la şcoală, ruptura este totală. Şcoala nu e o mare familie. Familia, mediu biologic, se supune unor curenţi afectivi, unor forţe pasionale. Este domeniul inegalităţii, al promiscuităţii, al capriciului sentimental. Se fac uneori încercări de înfrînare a acestei anarhii. .Ţinuta cuviincioasă la masă, vorbitul cu dumneavoastră o-bişnuit în anumite medii, interdicţia incestului, acest tabu al tabuurilor (atît de adesea totuşi încălcat într-o indiferenţă

generală), sînt tot atîtea tentative de a introduce puţină dresură în menajeria familială. Problema este delicată mai ales atunci cînd mama, fiind şi învăţătoare, îşi regăseşte unul din copii în clasa la care predă. Este ceea ce i se întîmplase cu fiica ei, Sophie, iar ea făcuse tot posibilul ca să-i impună distincţia între „mama" de acasă şi „doamna" de la şcoală. Căci adevărata ordine nu există decît la şcoală. Aceasta pretinde a se întemeia numai pe spiritul justiţiei. Toţi elevii sînt egali în faţa regulamentului. Singurele lucruri care contează sînt munca şi disciplina. Un copil nefericit în familia lui va spune : „Nu sînt iubit". Un elev revoltat strigă : „E nedrept !" Adesea copilul este acelaşi, şi a înţeles perfect diferenţa.

Ascultam expunerea Luciei, calmă, obiectivă, transparentă. Şi o priveam, femeie de sticlă ea însăşi, transparentă, rece şi incoloră. Ah,

bine o mai spălase, clătise şi pusese la uscat guruul ei ! Cum fusese oare posibil să ajungă aici ? Şi încotro se-ndrepta ? La această a doua întrebare îmi răspunse în încheierea discuţiei noastre. Desăvîrşirea firească a învăţămîntului modern este calculatorul, îmi spuse ea, dascălul robot lipsit de orice urmă de afectivitate şi, prin urmare, infinit de răbdător şi de obiectiv, luînd în calcul toate particularităţile elevului pe care-l are-n faţă, lacunele şi aptitudinile lui, şi oferindu-i informaţiile din program distilate într-un ritm corespunzător. Pentru împlinirea acestui ideal trudea ea...

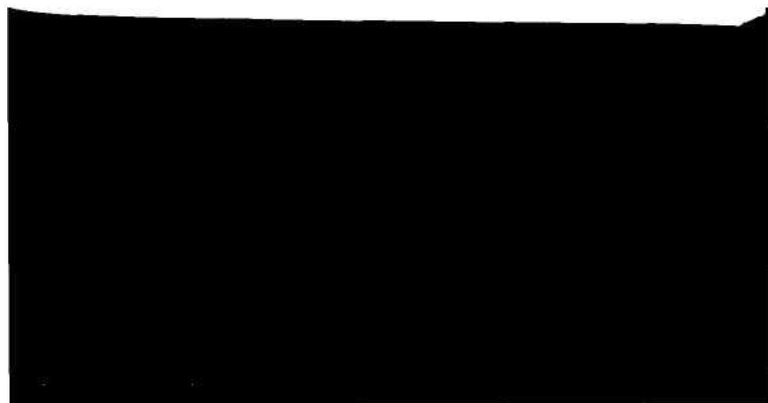
Eram puţin ameţit la sfîrşitul acelei întrevederi, îmi repetam în minte întrebarea: cum fusese oare posibil să ajungă aici ? Şi-apoi celelalte taine ce pluteau în jurul ei : ce se în-tîmplase cu familia ei după ce fusesem trimis ca intern la Cahors ? De ce se despărţise de Nicolas ? Evident, el era cel de la care aşteptam să aflu adevărul de-aici înainte.

Cîteva zile mai tîrziu i-am telefonat la biroul de studii industriale unde era desenator. îmi răspunse că nu se putea întîlni cu mine într-un răstimp previzibil, dar că avea să mă caute de îndată ce va fi disponibil. îşi notă adresa mea. Peste două săptămîni am primit de la el o scrisoare în care îmi răspundea de fapt la toate întrebările, îngheţasem la auzul acelui dumneavoastră pe care mi-l adresase Lucie. Calda familiaritate a scrisorii lui m-a liniştit de la bun început.

Dragul meu Ambroise,

Iată-te deci ieşit din această aventură îngrozitoare în care am fost atraşi cu toţii. Din

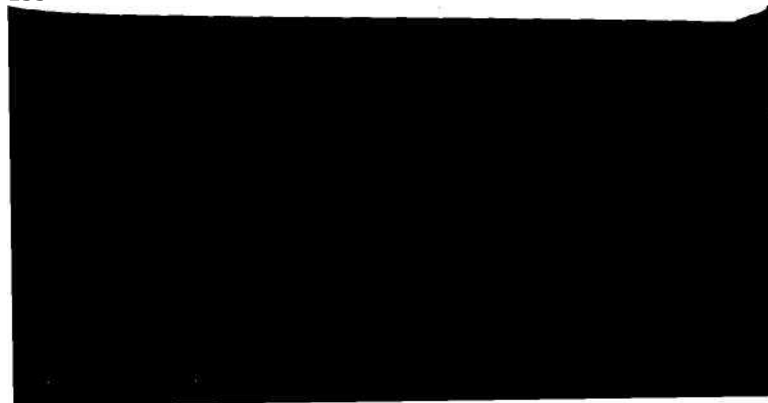
scurta noastră convorbire telefonică înţeleg că nu ştii mare lucru despre ceea ce s-a întîm-plat cu noi, căci' tatăl tău s-a străduit să te izoleze de mediul în care trăiai iar vizita pe care i-ai făcut-o Luciei bănuiesc că nu ţi-a adus mai multe lămuriri. Doar ştii că tatăl tău a făcut plîngere împotriva ei pentru răpire de minor. Povestea ta naivă despre noaptea pe care ai petrecut-o în braţele ei a cîn-tărit mult la dosar. Ei da, ce vrei! Trebuia dramatizată această poveste punîndu-se în ea şi ceva sex. lat-o deci pe Lucie a noastră suspendată din post de academia din Dijon, a-meninţată cu tribunalul corecţional. cu închisoarea sau mai ştiu eu ce. Copiii, prietenii noştri şi eu însumi am fi fost gata să rîdem de toate tîmpeniile astea, dacă n-am fi văzut-o pe Lucie căzînd într-o stare depresivă care ne înspăimîntă. Nu, ea nu putea lua lucrurile în glumă ! Nu vorbea, nu mînca, nu se mişca. Stătea zile întregi privind în gol şi strîn-gînd-o pe Olga în braţe (Olga, poate ţi-aduci aminte, era păpuşa fetiş). Ai fi zis că în nau-fra'giul vieţii ei, acea păpuşă era singurul colac de salvare. Starea asta a durat destul. Pentru noi, a durat o veşnicie. A fost nevoie s-o dau în grija unui doctor. Un psi-nu mai ştiu cum. Care a venit şi a încercat să lege cu ea un dialog pe care ea nu l-a acceptat. Ne-am înţeles ca Lucie să meargă la consultaţie de două ori pe săptămînă. înainte de a pleca, doctorul a spus: „Păpuşa asta e cheia problemei". In ciuda rezervelor mele în ceea ce-l privea, lucrul ăsta m-a impresionat. Am acceptat deci să o însoţesc pe Lucie în mod regulat la Bea-

une. O ţinea acolo cam o oră, apoi o luam din nou acasă. Prin forţa lucrurilor, am urmă-; rit deci pas cu pas efectele acestei psihotera-pii. Am văzut-o pe Lucie ieşind încetul cu încetul din muţenia ei şi la început lucrul ăsta a fost o mare bucurie. Moarta învia din nou. între timp, la intervenţia academiei din Di-jon, tatăl tău îşi retrăsese plîngerea şi parchetul a dat o ordonanţă de scoatere }ie sub urmărire. Totul părea să revină la normal. In momentul acela mi-am dat seama de metamorfoza ce se petrecea în Lucie şi care la început m-a surprins, iar apoi m-a dus la disperare. E inutil să ţi-o descriu pe noua Lucie pe care o vedeam renăscînd de la o săptămî-nă la alta, sub ochii mei. Ai văzut tu însuţi rezultatul. într-o ziu venind de la Beaune, mi-a spus: „Trecem întîi pe-acasă şi pe urmă mergem la Commarin". Am ascultat-o fără să-i cer vreo explicaţie. Intră în casă şi ieşi după cîteva clipe. Avea în mină un coş de răchită şi o cazma. îţi poţi imagina cît de uluit eram. Mergem deci la Commarin care e, după cum probabil ştii, satul ei natal. Cînd maşina intrase pe drumul către sat, ea îmi spuse : „La dreapta, la cimitira. Oprim maşina în faţa porţii. Intrăm, iar ea se îndreaptă către un mor-mînt. Stupefiat, pe piatra mormîntului citesc : Lucie M. Numele soţiei mele care ce afla a-colo, Ungă mine ! Se mai vedea, zidită în marmură, şi fotografia unei fetiţe care putea fi Lucie la opt-nouă ani. lat-o că începe să sape cu cazmaua în dreptunghiul acoperit de iarbă, rezervat la baza mormîntului pentru nişte flori absente. Face acolo o groapă micuţă. Deschide

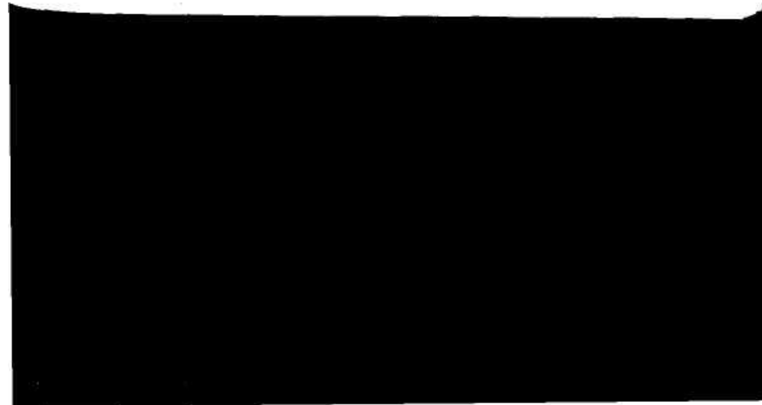
apoi coşul din care o scoate pe Olga. Cheia problemei, a spus acel psi. Mai scoate şi un şal de mătase albă. Înfăşoară în el păpuşa ca într-un linţoliu şi o culcă în groapă. în sfîr-şit, răstoarnă pămîntul la loc şi-l netezeşte. Gata. Lucie a terminat de-ngropat, la poalele mormîntului Luciei, păpuşa dragă a Luciei. Nu mai ştiu ce să fac. Plecăm înapoi în tăcere, dar Lucie, fără îndoială, în semn de recunoştinţă pentru discreta mea supunere, consimte să-mi ofere cîteva explicaţii: Ceea ce-mi dă dreptul să-i pun şi eu alte întrebări mai tîr-ziu, cu multe menajamente, ca pînă la urmă să reuşesc să reconstitui povestea ei secretă, o poveste despre care nu ştiam nimic, eu, soţul ei.

Era unica fiică a unui cuplu de mici negustori. Părinţii ei moşteniseră prăvălia de tricotaje şi mercerie. din Commarin. N-aş putea spune din ce cauză, dar mi se pare că atmosfera dulceagă şi parcimonioasă proprie acestui gen de negustorie se potriveşte destul de bine cu comportamentul discret, morbid şi ipocrit al acelor oameni. Lucie să fi avut cam nouă ani cînd, din întîmplare, descoperi în cimitirul din sat un mormînt care-i purta numele, prenumele şi fotografia. Şocul a fost îngrozitor, dar părinţilor nu le suflă o vorbă despre descoperirea ei. Nu avea nici o îndoială : era moartă, îngropată şi condamnată, la fe\ ca strigoii din poveşti, să ducă pe pămînt acea pseudoexistenţă a fantomelor. „Nu era întotdeauna neplăcut, îmi explică ea. Mă simţeam uşoară, lipsită de orice responsabilitate, autorizată să nu iau nimic şi pe nimeni întru

totul în serios." Trăia într-un soi de ebrietate funebră pe care o întreţinea ducîndu-se cu regularitate la cimitir să pună flori la propriul ei mormînt.
Lucrul ăsta a durat vreo doi-trei ani, dar într-o zi realitatea se impuse cu brutalitate, în pod se afla un cufăr mare de diligentă, încuiat. Lucie reuşi să pună mina pe cheie şi cercetă conţinutul cufărului. Acolo se afla trecutul, toate vestigiile şi amintirile Luciei, ale unei alte Lucie, haine, jucării, o păpuşă (Olga), un album mare cu fotografii. Dintr-un teanc de reţete şi un permis de înhumare aflat alături de un anunţ mortuar, reieşea că murise la nouă ani de o meningită cerebrospinală. Era clar că părinţii ei ascunseseră acolo tot ceea ce amintea de această primă fetiţă dispărută, ca să nu mai ştie de ea niciodată, ca să facă loc liber celeilalte Lucie, Lucie a mea, Lucie a noastră, înlocuitoarea, dublura, concepută şi născută chiar în anul morţii surorii sale.
Ştii acum ce era cu Olga, de ce Lucie, adu-cînd-o în camera ei, n-a încetat niciodată s-o; îngrijească, s-o alinte. Era sora ei dispărută ■ şi închisă prin moarte într-o copilărie eternă. şi, în acelaşi timp, o dublură a ei însăşi. Aten-ţiile cu care o înconjurau aveau ca scop exor-.cizarea şi îmblînzirea acestei umbre care-i ieşea în cale la fiecare pas. Formula era admirabilă şi, timp de zece ani, a reuşit să umple casa de la barieră de o fericire colorată şi volubilă. Admirabilă, fecundă, dar fragilă. Era aşa, ca un eşafodaj îndrăzneţ, graţios, magic, dar instabil, ameninţat, cu atît mai mult cu

cit se situa chiar la limita dintre o conştiinţă limpede şi o inimă întunecată.
Eu am fost primul care a profitat de toate aceste lucruri. Eram un desenator mediocru. Lucie a făcut din mine pictorul ale cărui lucrări le-ai văzut. Poate că posteritatea le va descoperi într-o zi, la multă vreme după dispariţia mea. Eu, de fapt, na făceam altceva decît să reproduc culorile care emanau din Lucie. Irizare. Dintre toate cuvintele, l-am a-les pe acesta, auzindu-l odată rostit din în-tîmplare. Vine de la un cuvînt grec care înseamnă curcubeu. Este proprietatea pe care o <au unele corpuri de a da naştere culorilor curcubeului. De unde avea Lucie acest dar de a iriza ? Poţ răspunde fără nici o ezitare : de la umbra care se afla în adîncul ei, de la acea altă Lucie, defunctă şi devenită Olga, păpuşa cu ochii adormiţi. Dar, repet, construcţia era fragilă. E un miracol că a rezistat atît de mult. Lucie îşi revărsa irizarea asupra elevilor ca pe un evantai mîngîietor. Nu făcea jocul şcolii. Prea apropiată de fete, prea mamă faţă de cei micuţi, prea femeie cu cei mari. Asta nu putea să dureze. Şi mai erau prop^v.i ei copii, privirea critică a Sophiei, mică rivală pe care pubertatea o incita împotriva mam"i ei. năz-bitiile din ce în ce mai periculoase ale lui Tibo, imitat întru totul de Tijoli (incendiul din tunel n-a fost decît una din sutele lor de nebunii). Iar eu, pictorul ratat, care trma pe spinarea soţiei lui... Nu te învinui pe nedrept. Fuga ta de-acasă şi brutalitatea tatălui tău au dărîmat un edificiu care se clătina deja. Psihiatrul i-a dat lovitura de graţie. Încă de la prima lui intervenţie am încetat să mai pic-

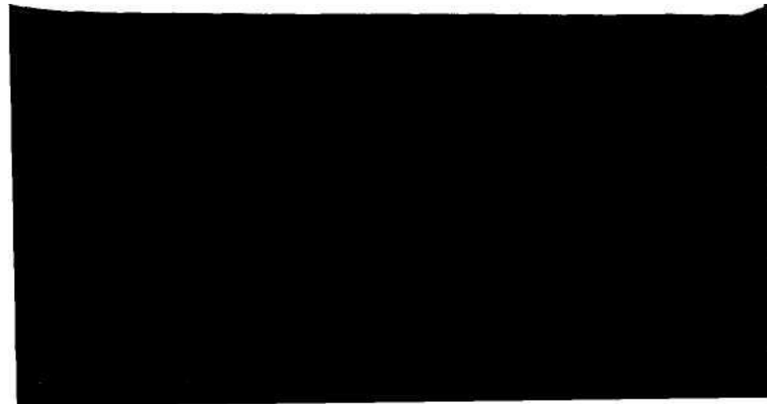

tez. Ce-aş mai fi putut picta din momentul acela ? Irizarea se stinsese. M-am întors la desenul din tinereţe, adică la negru şi alb. Astăzi desenez piese de motor. Se pot oare imagina subiecte mai îndepărtate ca acestea de salinele mele înfrigurate şi de mucoasele paludice ?, Dar poate că acesta este modul pe care l-am găsit eu de a rămîne fidel Luciei, con-formîndu-mă noii Lucie ? Şi eu am trecut de partea luminii fără umbră şi fără culoare. Cu toţii ajungem aici iar tu, tu vei rămîne în o-chii mei o fiinţă privilegiată pentru că, o clipă, ai fost alături ăe noi pe acest lung drum în umbra sfîntă a unei păduri Broceliande. Care s-a închis în urma noastră, lăsîndu-ne singuri în lumina crudă a zilei. Trebuie să ştii să uiţi trecutul. Trebuie să fii tare ca să poţi trăi mai departe.
Nicolas
Să uităm trecutul. Să lăsăm în urmă umbra sfîntă prin care am mers o vreme. încerc din toate puterile să rezist tentaţiei de a face astfel. Âm închis în suflet această umbră pentru totdeauna, iar botezul pe care mi l-a făcut Ti-joli în fundul tunelului cu apa nocturnă a acestuia m-a marcat pe vecie. Simbolul meu va rămîne pasărea albă a Minervei

ţîşnind în lumina soarelui dintr-un nor de flăcări şi de vuiet.

Să scrii în picioare

SUPRAVEGHETORUL de la penitenciarul .din Clericourt mă puse în gardă : „Toţi au făcut prostii din cele mai mari : acte de terorism, luare de ostateci, hold-up-uri. Dar după orele de tîmplărie în atelier au citit cîteva din cărţile dumneavoastră şi ar vrea să vorbiţi împreună despre ele". îmi luasem deci inima în dinţi şi o pornisem pe această cale ce ducea în infern. Nu era prima oară cînd mergeam într-o puşcărie. Ca scriitor, se-nţe-lege, şi ca să discut cu acei cititori deosebit de atenţi, tinerii deţinuţi. Aceste vizite îmi lăsaseră o senzaţie ascunsă de o insuportabilă asprime. îmi aminteam mai ales de o splendidă zi de, iunie. După două ore de discuţii cu fiinţe omeneşti asemenea mie, mă urcasem din nou în maşină spunîndu-mi : „Şi-acum ei sînt duşi înapoi în celulă, iar tu o să iei cina în grădină împreună cu o prietenă. De ce ?"

îmi reţinură actele şi, în schimb, avui dreptul Ia un jeton mare, numerotat. îmi trecură peste haine un detector de metale. Se deschiseră apoi nişte uşi comandate electric, care se închiseră în urma mea. Trecui prin nişte sasuri. O luai pe nişte culoare ce miroseau a

ceară de parchet. Urcai scara protejată cu plasă de sîrmă, „pentru a preveni sinuciderile", îmi explică gardianul. Erau adunaţi în capelă, unib dintre ei într-adevăr foarte tineri. Da, citiseră cîteva din cărţile mele. Mă auziseră la radio. „Noi prelucrăm lemnul, îmi spuse unul dintre ei, şi am vrea să ştim cum se face o carte." Le vorbii despre căutările mele prealabile, despre călătorii, apoi despre meşteşugul de luni întregi, în singurătate, la masa mea de lucru (manuscris = scris cu mîna). O carte se face ca şi mobila, potrivind cu răbdare piesele şi fragmentele. Iţi cere timp şi băgare de seamă.

— Da, dar o masă, un scaun, se ştie la ce sînt bune. Un scriitor foloseşte la ceva ?

Era de aşteptat această întrebare. Le spusei că societatea e ameninţată cu moartea sub presiunea forţelor ei de ordine şi de organizare. Orice putere — politică, poliţienească sau administrativă — este conservatoare. Dacă nu apare nimic care s-o echilibreze, această putere va da naştere unei societăţi închise, asemenea unui stup, unui muşuroi de furnici, unei ter-mitiere. Nimic uman, adică neprevăzut, creativ, nu va mai exista între oameni. Funcţia naturală a scriitorului este aceea de a crea prin cărţile sale focare de gîndire, de contestare, de punere în discuţie a ordinii stabilite. El lansează neîncetat apeluri la revoltă, chemări la dezordine, căci nimic uman nu poate exista fără creaţie, dar orice creaţie deranjează. Din a-ceastă cauză scriitorul este atît de adesea urmărit şi persecutat.- Şi îi citai pe Francois Vil-lon, mai mult în închisoare decît liber, pe Ger-

mâine de Stael înfruntînd puterea napoleoniană şi refuzînd să scrie unica frază de supunere care i-ar fi adus în schimb iertarea tiranului, pe Victor Hugo, timp de douăzeci de ani în exil pe insula lui. Şi pe Jules Valles, şi pe Soljeniţîn şi pe mulţi alţii.

— Trebuie să scrii în picioare, niciodată în genunchi. Viaţa e o muncă pe care trebuie s-o faci întotdeauna stînd în picioare, spusei în cele din urmă.

Unul dintre ei făcu un semn din bărbie către panglica roşie, îngustă, de la butoniera mea.

— Şi asta ? Asta nu înseamnă supunere ? Legiunea de Onoare ? Ea recompensează,

după părerea mea, un cetăţean liniştit, care-şi plăteşte impozitele şi care nu-şi incomodează vecinii. Dar cărţile mele sînt dincolo de orice recompensă, ca şi de orice lege. Şi le citai cuvintele lui Erik Satie. Acest muzician obscur şi sărac îl detesta pe gloriosul Ravel, acuzînduTl că îi furase locul sub soare. într-o zi, Şatre află cu stupoare că lui Ravel i s-a oferit Crucea Legiunii de Onoare şi că el a refuzat-o. „El refuză Legiunea de Onoare, dar întreaga lui operă o acceptă." Ceea ce era foarte nedrept. Eu cred, totuşi, că un artist poate accepta, în ceea ce-l priveşte, toate onorurile, cu condiţia ca opera lui să le refuze.

Ne despărţim. îmi promiseră că-mi vor scrie. Nu-i credeam. Făcură însă mai mult de-atît. Trei luni mai tîrziu, o camionetă a penitenciarului din Clericourt se oprea în faţa casei mele. Se deschiseră uşile din spate şi de-a-

colo fu scos un birou greu din stejar masiv, una din acele piese înalte de mobilier pe care scriau pe vremuri secretarii notarilor, dar şi Balzae, Victor Hugo. Alexandre Dumas. Abia părăsise atelierul şi mai păstra încă mirosul acela plăcut de aşchii şi de ceară. Era însoţit de un scurt mesaj : „Pentru scris în picioare. Din partea deţinuţilor de la Clericourt."

Maşina fantomă

ÎNTORCÎNDU-MA DIN GASCOGNE, încă de la Orleans mă angajasem pe autostrada A 10. Curînd zăresc o zonă de parcare cu restaurant şi staţie service. Restaurantul se afla în interiorul unui pod acoperit ce traversa autostrada. Ajung deci la piciorul acestui pod şi găsesc un loc pentru maşină în preajma unei cochete barăci galbene în care o tînără femeie, şi ea în galben din cap pînă-n picioare, punea la prăjit şi-apoi servea în tăviţe de carton nişte merguez * cu miros agresiv. Ies din maşină şi am un moment de ezitare. Merguez or not merguez ? Pînă la urmă mirosul mă bi-ruie şi-o pornesc în sus pe treptele podului. Acolo dau peste un restaurant cu autoservire, ziare, toaletă, tot ce-ţi trebuie ca să fii fericit. Mănînc, beau, mi-arunc privirea primprejur. Apoi o iau din nou pe scări ca să-mi continui drumul. Baraca galbenă e tot acolo, precum şi chelneriţa la fel de galbenă, cu mergue-zii ei... dar nici urmă de maşină. Frumosul meu automobil a dispărut, s-a evaporat. în primul moment am un şoc, apoi o îndoială. Oare într-adevăr o lăsasem acolo ? Şi iată-mă,

1 Specialitate de cîrnat foarte condimentat care se consumă mai ales în Anglia (n.t.).

la cheremul şirurilor de maşini parcate, pornind să mi-o caut pe-a mea. Nimic. Ce catastrofă ! îmi lăsasem în ea bagajele, actele, tot, tot, tot... Ce-i de făcut ? Mă întorc la baraca galbenă scuturînd cheile devenite inutile şi purtînd pe chip'toată durerea condiţiei umane. Tînăra care servea cîrnaţi mă întreabă deodată :

— Vă căutaţi maşina ?

— Da. Aţi văzut cînd a fost furată?

— Nu, dar ştiu unde e.

— Ştiţi unde e ? '

— Da. Pe partea cealaltă a autostrăzii. Veniţi din provincie şi mergeţi spre Paris ?

— Da.

— Sîntcţi pe partea Paris-Provincie. Luaţi-o înapoi pe scară.

îi mulţumesc de parcă mi-ar fi redat viaţa şi mă reped pe pod. De cealaltă parte, la baza scării, dau peste o baracă galbenă în care o ţînără în galben din cap pînă-n picioare prăjeşte cîrnaţi. Dar maşina mea e acolo, credincioasă şi aţipită.

Te priveşti într-o oglindă. Eşti liniştit, totul e în ordine, cravata, cărarea, zîmbetul. Şi dintr-o dată zîmbetul dispare. Căci tocmai ai remarcat un detaliu bizar, anormal, alarmant, monstruos : ceasul cu brăţară de la mîna stîn-gă, da, e la locul lui, şi merge. Dar nu şi în oglindă. Omul care se reflectă în ea eşti chiar tu, nu-ncape nici o îndoială. Dar fără ceas.

Mă gîndesc şi la o legendă. Vampirii sînt nişte oameni ca tine şi ca mine. Numai că, dacă te aşezi alături de un vampir în faţa

oglinzii, pe tine o să te vezi în ea. Dar pe el nu.

Maşina mea e o maşină-vampir. De cealaltă parte a oglinzii se află într-adevăr scara, baraca cu merguezi şi tînăra în galben din cap pînă-n picioare, ca şi-n realitate. Dar nici urmă de maşină...

Primejdioasa milă

CUM E POSIBIE. SĂ FII MEDIC? Cum poţi să te apropii în fiecare zi, prin însăşi natura profesiei, de bolnavi, de răniţi, de muribunzi, fără să fii moral contaminat de radiaţia morbidă ce eniână din ei ? în ce fel ai putea să te aperi de această molimă ?

Cu mulţi ani în urmă, pe vremea cînd locuiam în Germania, această problemă mi s-a înfăţişat sub forma unui destin tragic. Multiple Sklerose i. Două cuvinte cu rezonanţă curios de franţuzească ce fuseseră rostite în legătură cu un medic specialist în această boală nemiloasă. De fapt, acest medic era doar soţul. A-veam s-o vedem şi s-o auzim pe soţia lui, prietena prietenului meu, care era pianist şi pe care-l însoţeam. Fusese rivala lui la conservator, fiind înzestrată cu un talent excepţional. Abandonase apoi o carieră muzicală de virtuoz pentru a se căsători. Sau, cel puţin, aşa înţelesesem eu la început.

Medicul era mult mai în vîrstă decît soţia sa. Asta se vedea mai degrabă după silueta lui încovoiată decît după chipul de o prospeţime oarecum adolescentină, fragilă, îndurera-

1 In germană, în original, scleroză în plăci (n.t.).

tă chiar. Contrasta puternic cu tînăra lui so^ ţie, care strălucea de sănătate, de vioiciune, de dragoste de viaţă. Aceasta se aşeză la pian, şi ne oferi un recital de o patimă de neuitat.

— Ce cuplu minunat, cîtă fericire radiază din fiecare după vocaţia sa ! mă trezii excla-mînd mai tîrziu, rămas singur cu prietenul meu.

Acesta îmi surise trist şi-mi arătă că mă înşelam. Fericire poate, dar de un gen cu totul aparte, mai curînd o fericire dramatică ! Tînăra fusese nevoită să renunţe la cariera ei muzicală, cu inima îndurerată,. în momentul în care simţise primele tulburări de vedere şi de echilibru care anunţă scleroza în plăci. Medicul ei curant nu putuse suporta situaţia a-celei minunate artiste sortită degradării lente, iremediabile. Soţ şi tată, el îşi părăsise soţia şi copiii pentru a i se dedica în întregime. Neputînd să o ajute ca medic, se căsătorise cu ea şi nu o lăsa niciodată singură mai mult de o oră. Spunea chiar că e hotărît să o urmeze şi în mormînt.

Cum e posibil să fii medic ? Tocmai că unii nu sînt în stare de aşa ceva. Acel lac protector cu care se acoperă un practician bun, stă-pîn pe sine, spre a rezista demoralizării, crapă sub un şoc prea brutal. Şi răul începe să-şi facă loc. Primejdioasa milă îl cuprinde deodată asemenea unei pasiuni mistuitoare.

Pasiune, pacient, pasiv, patologic, patetic. Cinci cuvinte a căror etimologie se manifestă deseori, implacabil, în fapte.

Cerşetorul de stele

ERA... NU MAI ŞTIU CÎND. Acum cîţiva ani. Cînd e vorba de India nu eşti sigur niciodată. O ţară care distruge totul. Chipurile, trupurile, păsările, amintirile, calendarul. Ne hotărîserăm, Karl şi cu mine, să părăsim Europa în miezul iernii şi să plecăm către răsărit. Ex oriente lux !

Escală la Teheran :. tenebre şi ceaţă. Sosire la New Delhi : frig şi vînt. Zbor întins spre sud : Calcutta. O căldură care la început ni se pare blîndă şi primitoare. Nu descoperiserăm încă trupurile. In mod normal, indianul nu are trup. E un chip vopsit, cu ochii luminoşi, devorat de spiritualitate, care se întinde către tine pe deasupra unui manechin înfăşurat în văluri. Nimic nu descurajează mai mult contactul îi^ zic, mîngîierea şi mai ales contactul erotic ca această păpuşă imponderabilă care, deşi acoperită, e lipsită . de mister^ Nu, nimic care să atragă sau să eicite în trupul uscăţiv al indianului, ce pare el însuşi lipsit de dorinţă.

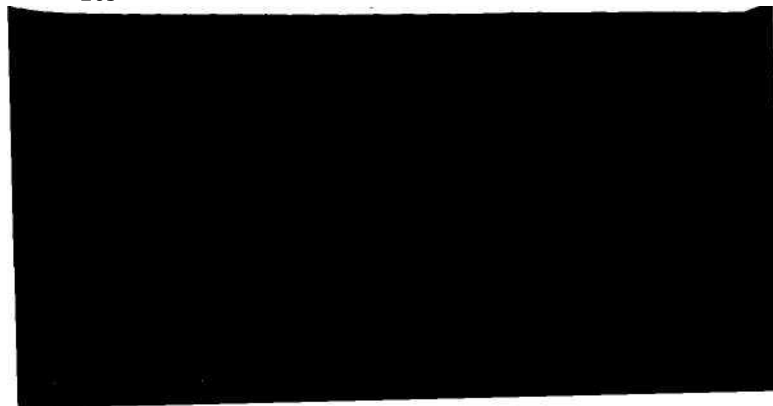
Apoi mai e şi umezeala. Cum să-ţi fie sete de trupul altuia cînd eşti deja sătul de greutatea, umezeala, vîscozitatea propriului tău

corp ? India este, fără îndoială, un tărîm al castităţii...

Şi totuşi, la Calcutta trupurile se află în preajma ta, pretutindeni, obsedante, în picioare, ghemuite, iar cel mai adesea culcate de-a latul, de-a lungul, de-a curmezişul. O treime din populaţie, neavînd locuinţă, doarme în timpul nopţii acolo unde îşi petrece ziua, la locul de muncă sau de cerşit. Şoferul se culcă în taxiul lui, liftierul în ascensor, vînzăto-rul de legume pe tarabă, măcelarul pe tejghea. Dimineaţa se spală şi-şi fac nevoile cu nevinovăţie în gurile de scurgere. Absenţa e-rotismului este echilibrată, cum se întîmplă deseori, de o prezenţă scatologică exorbitantă.

încă din prima zi fusesem confruntaţi cu problema cerşetorilor. Cum să nu le dai nimic ? Dar cum să le dai fără a risca să provoci o răzmeriţă ? Căci cerşetorul indian, de îndată ce a primit un dar oarecare, îşi alertează confraţii dintr-un spirit de solidaritate lăudabil, dar catastrofal. Şi atunci se năpustesc cu toţii asupra nefericitului donator. Tocmai am făcut o faptă rea, scria Anatole France, am dat de pomană unui sărac."

Karl recurse mai întîi la o stratagemă. Ni se distribuiseră în avion nişte casolete ce conţineau cîte ceva pentru o modestă gustare. Găsind una dintre aceste casolete în geanta mea de voiaj, ne-a venit ideea să o folosim spre binele unuia dintre acei copii flămînzi care ne ieşeau în cale ca nişte năluci. Dar asta departe de hotel şi împachetînd casoleta destul de zdravăn, ca să avem timp să ne facem nevăzuţi. Experienţa fusese concludentă. Intrigat, copilul se aşezase pe vine şi se-apu-

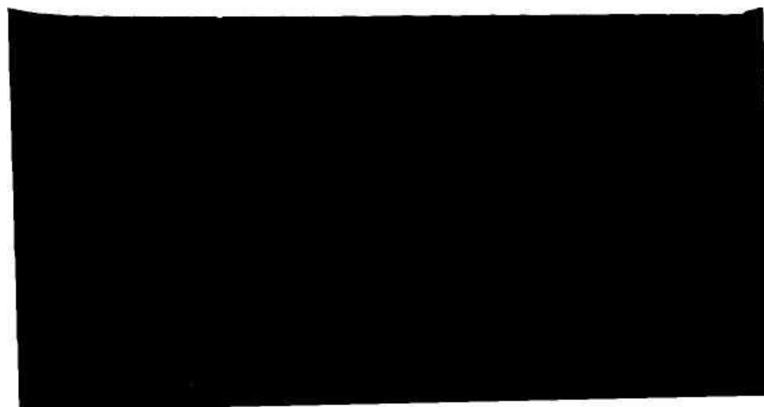
case să desfacă pachetul înfăşurat în bandă de lipit. Era în plină activitate cînd noi ne-am evaporat.

Din acel moment, petrecurăm zilnic o parte din timp cumpărînd mici porţii de mîncare pe care le ambalam în pacheţele şi le împărţeam apoi la întîmplare în hoinărelile noastre.

Sistemul funcţiona vreme de trei zile. Catastrofa se produse într-a patra. îi văzuserăm încă din zori de la fereastră. Zeci de copii stăteau la pîndă la intrarea în hotel, la o distanţă respectuoasă de paznici. Telefonul indian funcţionase cum trebuie. Eram reperaţi. Furăm nevoiţi să ieşim pe o uşă din spate şi, bineînţeles, cu mîinile goale, ceea ce nu ne scuti de o escortă rugătoare, insistentă. Ah, gesturile acelea îngrozitoare, pumnul agitat în faţa unei guri deschise (mîncare ! mîncare !), cămăşuţa ridicată descoperind un tors scheletic, sau bebeluşul întins pe braţe de o fetiţă minusculă ! Ce să faci, da, ce să faci cu cerşetorii din Calcutta ! Şi cel mai cumplit e că sfîrşeşti prin a te obişnui cu acest cor lamentabil pîna-ntr-atît încît poţi accepta fără să clipeşti blestemul ameninţător al unui profet în zdrenţe furios că nu e luat în seamă, sau zeama roşcată a tutunului de mestecat scuipată cu dispreţ.

într-una din seri, sala de mese a hotelului ne oferi o surpriză. Ghirlande de felinare multicolore alergau de la un capitel de coloană la altul iar feţele de masă erau împodobite cu crenguţe de brad, de-a dreptul exotice la a-această latitudine. îl întrebarăm pe chelner despre ce e vorba. „Christmas, sir, Weihnachten

170
meine Herren, Crăciunul...", explică el cu o mimică de provensal în extaz. Eh, Doamne,,aşa e ! Nu băgaserăm de seamă că se apropia 24 decembrie şi, uite,- era chiar în seara aceea ! Iar indienii se arătau cum nu se poate mai îndatoritori faţă de noi, barbari occidentali ce eram.
— Totuşi, Karl părea preocupat.
— La ce te gîndeşti ?
— La Howrah Bridge.
Acest gigantic pod metalic care traversează Hooghly ne lăsase, într-adevăr, o impresie de neuitat. Platforma lui imensă era acoperită de un furnicar uman, o masă compactă de pietoni, biciclete, şarete remorcate de biciclete, vaci şi cai, în mijlocul căreia cîteva sute de camioane şi automobile păreau împotmolite pentru totdeauna.
— M-am interesat. Acest trafic formidabil se datorează în parte gării importante care se află în apropiere, pe malul drept.
— Mă gîndesc mai ales la „ce-am .văzut sub pod, spuse Karl.
Era rezultatul unui reflex destul. de „parizian", care funcţionase prompt. Ani de zile. am locuit în insula Saint-Louis. îmi făcusem obiceiul de a porni în mici expediţii nocturne pe malurile Senei ca să cunosc mai îndeaproape acea populaţie de vagabonzi care îşi făcea veacul pe vremea aceea sub podurile Mărie, Louis-Philippe şi la Tournelle. In timp ce rătăceam, duşi de valul mulţimii de pe Howrah Bridge, îi spusesem lui Karl :
— Şi dedesubt ? Hai să vedem ce-i dedesubt !'
171
Nu fusese uşor să găsim străduţa ce şerpuia printre cocioabe şi cobora pe malul fluviului. Numai panta şi umiditatea solului ne avertizau că fluviul nu se afla departe. Şobolani enormi o zbugheau din calea noastră. Striveam obiecte moi pe care preferam să-nu le indentificăm. Ocoleam barăci diforme, corturi negre şi joase, planşee supraetajate acoperite de trupuri înfăşurate din cap pînă-n picioare, ca într-o ■ morgă. Uneori ne ieşea în cale un chip halucinat care dispărea îndată. O palmă răşchirată apărea la capătul unui braţ scheletic. Un fum înţepător şi roşiatic ne provoca o tuse înecăcioasă şi ne făcea să lăcrimăm. Asta pentru că, lăsîndu-se seara şi temperatura scă-zînd cu cîteva grade, indienii se strîngeau în grupuri zdrenţăroase în jurul unor focuri firave în care ardeau hîrtii, bucăţi de stofă, coji, fecale uscate, obiecte scîrboase.
— Cîţi or fi ? murmură Karl.
întrebare fără noimă. Mai degrabă o exclamaţie. Era mai mult decît o tabără, era un oraş subteran, colcăind sub colcăiala podului, ca un furnicar sub un furnicar. în amonte, pe acelaşi mal, zăream rugurile funerare ale lui 'Nimtala Ghât. Din fericire treceam aproape
* neobservaţi.
— Asta fiindcă n-avem nimic să le dăm, spusese Karl.
într-adevăr, avînd în urmă nişte experienţe, porniserăm de această dată cu buzunarele goale şi s-ar fi spus că mulţimea de nenorociţi ştia acest lucru. Şi asta mă duse cu gîn-dul la un pasaj memorabil din cartea lui Lari-za del Vasto, Pelerinajul la izvoare. într-o zi, scriitorul se scaldă lăsîndu-şi hainele pe plajă.
172
Intorcîndu-se, îşi dă seama că batista în ca-re-şi ţinea bruma de bani pentru drum dispăruse, îl luă cu ameţeli : iată-l aşadar sin-, gur, lipsit de orice alt ajutor, în inima continentului indian ! Apoi izbucneşte în rîs. Tocmai înţelesese că trăia unul din acele rare momente în care Dumnezeu are grijă să ne arate foarte limpede că el este singurul nostru sprijin. Din acea clipă şi pentru totdeauna, viaţa lui s-a schimbat. Avertizaţi într-un mod misterios de sărăcia lui absolută, indienii nu numai că nu îl mai solicită, că nu mai caută să-l exploateze, să-l fure, ci, dimpotrivă, îl primesc printre ei, îl îmbracă, îl Hrănesc. Niciodată de-aici înainte nu va mai avea ceva. Şi notasem aceste cuvinte ale lui Lanza del Vas-to, care sună ca un precept propovăduitor de blîndeţe şi încredere : „Gel ce se trezeşte în apa sărăciei nu are altceva de făcut decît să se simtă în largul lui acolo şi să le zîmbească îngerilor. Şi-atunci începe să plutească..."
De populaţia aciuată sub podul gigantic îşi amintea deci brusc Karl în acea sală de hotel patru stele, luminată festiv în ajun de Crăciun.
— Şi-atunci ? Ce-ţi inspiră podul ăsta mare ?
— Dacă ne-am întoarce acolo ?
— în seara asta, pe-ntuneric ?
— Da. Să facem Crăciunul cu ei ! Cumpărăm tot ce putem, îi invităm să chefuiască cu noi !
Ăsta era Karl, primejdios şi admirabil camarad care, cînd îl apucau pandaliile, te punea in faţa unei dileme îngrozitoare : să te arunci
173

într-o aventură minunată, dar cumplită, ori să te ascunzi, cu ruşinea-n suflet. '♦ — O să mergem, dacă vrei tu, am spus of-tînd, dar hai măcar să terminăm cina.

Ceea ce am şi făcut, la repezeală. După care am ieşit din nou. Trotuarele erau cum nu se poate mai funebre cu toate acele trupuri acoperite cu văluri albe ca nişte linţolii. Dar la Calcutta viaţa nu se opreşte niciodată, aşa că am reuşit să umplem fără nici o greutate un coş pe care-l cumpărasem anume. Karl părea stăpînit de febra voioasă a revelionului. Cumpără grămezi de curmale, banane, stafide, a-nacard, bulete de făină de orez, mango, ananas şi chiar şi cîteva clătite aurii prăjite în grăsime şi şiroind de miere lichidă. Mai adăugă, sfidător, bineînţeles, tutun indian de mestecat, amestec incendiar, de tutun, nuci de arec şi var nestins, totul înfăşurat în frunză de tetei, între timp ne apropiam de marele pod de pe Hooghly River.

Afluenţa era la fel de mare ca şi în timpul zilei, iar coşul, pe care-l ţineam fiecare de cîte-o toartă, îngreuna şi mai tare înaintarea prin această mulţime ambulantă. Dar întunericul străpuns ici-colo de lumina torţelor sau a felinarelor, liniştea care-i învăluia misterios pe toţi acei bărbaţi şi femei cu mişcări mecanice, cu chipuri stinse, toate acestea aveau ceva ireal.

—- Morţi, murmură Karl. Parc-ar fi nişte morţi îndreptîndu-se către lumea cealaltă:

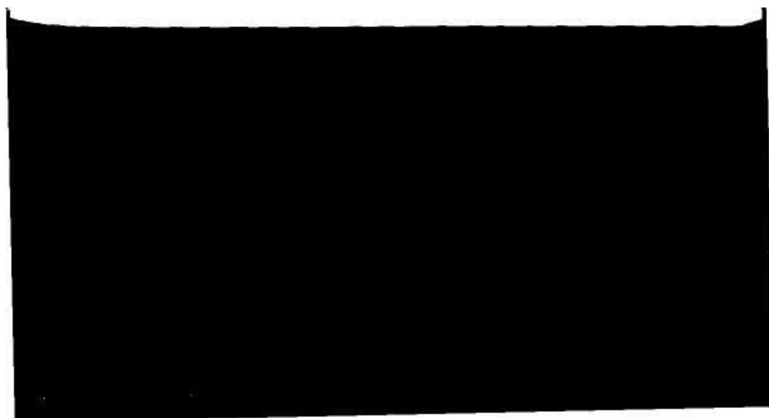
—■ Caron, copleşit s-a retras, am spus eu. Şi pe deasupra Styxului a fost aruncat un pod din piatră şi oţel.

Un bătrîn corpolent ne tăie calea fără să ne vadă. Ducea în lesă un molos formidabil cu ochii galbeni.

— Radamante şi Cerber, spuse Karl. Chiar că e coborîrea în Infern !

— Ţi-aduci aminte, în Odiseea ? Ulise vrea să-l consulte pe regele Tiresias, mort de multă vreme. Traversează Oceanul ca să ajungă la grota care nu e altceva decît gura căscată a Infernului. In pragul acestei intrări fatale, sapă o groapă pătrată şi adîncă de un cot, în care varsă în chip de libaţie lapte cu miere, apoi vin dulce şi în sfîrşit un nor de făină, albă. Morţii nu dau încă nici un semn. Atunci, Ulise sacrifică un mieL alb şi o oaie neagră al căror sînge fierbinte ţîşneşte în groapă. Morţii palizi şi însetaţi de viaţă se năpustesc cu toţii la intrarea în peşteră. Ulise îi împiedică să se apropie de groapă folosindu-şi sabia. Ciudată luptă ! Oştirea cenuşie şi diafană a de-funcţilor asaltînd această gaură însîngerată iar Ulise, în picioare, singur, respingîndu-le atacul cu vîrful săbiei ! Căci Tiresias e singurul ce trebuie să se apropie şi să-şi astîmpere setea la vampir. Ceea ce Ulise nu prevăzuse este însă apariţia propriei sale mame, Anticleea. O lăsase plină de viaţă în Ithaca şi-i regăseşte umbra pierdută printre cele ale răposaţilor fără de număr. Nu ştia că murise de supărare aş-teptîndu-1. Ulise plînge, dar are puterea de-a o îndepărta şi pe ea. Numai Tiresias va bea sîngele.

Ulise înfruntînd năvala umbrelor eram noi, despicînd această masă întunecată ca să putem ajunge în tabăra morţilor. Noi însă n-aveam să-i îndepărtăm cu vîrful unei săbii, ci aveam

să le aruncăm braţe pline de merinde, drept ospăţ de revelion, noi, stranii Moşi Crăciuni occidentali, pierduţi în acele ţinuturi asiatice. Numai că trebuia să şi ajungem acolo...

După ce am ocolit şi ultimul picior de pod, nu ne mai rămînea decît să coborîm către mal şi blestemam lipsa noastră de prevedere, căci o lampă de buzunar ne-ar fi fost preţioasă în labirintul gloduros în care bîjbîiam. Ultimul număr din Telegraph, ziarul anglofon din Cal-cutta, cu care acoperisem coşul, ne sluji drept lumină. Pagină cu pagină, Karl îl transformă în făclii care, ţinute deasupra capului, probabil că ne dădeau o înfăţişare neobişnuită. Teama ne ducea cu gîndul la referinţe familiare de care încercam să ne agăţăm.

— Rembrandt : Rondul de noapte, murmurai eu.

'— Don Juan şi Leporello se duc la un picnic în cimitir cu statuia Comandorului, rectifică Karl.

Dar trase numaidecît o înjurătură, căci alunecând brusc, căzuse. Se ridică de pe jos ge-mînd.

— Picnicul, cel puţin, a rămas intact. Dar e ceva care mă intrigă. De cînd am părăsit podul, nu mai e nici ţipenie de om. Pină mai ieri mişunau pe-aici, nu-i aşa ?

N-am spus nimic. Şi pe mine mă frapa absenţa oricărei fiinţe omeneşti. Lucrurile se schimbară însă cînd ajunserăm pe mal. Cerul înstelat era despicat brusc de întunecimea podului. Nu se putea vedea deloc mulţimea ca-, re-l parcurgea în ambele sensuri, dar i se auzea tropăitul mărunt ca de furnici. Cît despre porţiunea care se întindea sub pod şi dincolo

I

de el, aceasta era pustie. Colonia de milogi pe care-o descoperisem acolo, corturile scunde, trupurile întinse pe podele, micile grupuri a-dunate în jurul unei vetre cu funingine, toate dispăruseră.

— Dumnezeule, dar unde-or fi oare ?.

— Ia te uită, s-au dws toţi să petreacă revelionul !

— Bine ne stă cu merindele noastre !

— Acum ce facem ? Doar n-o să ducem totul înapoi la hoM !

— Hai să facem ca ei : să petrecem revelionul !

Se aşezase pe un buştean ros de cari aruncat acolo de apele fluviului şi-şi potrivea coşul între picioare. M-am aşezat şi eu lîngă el. începu să cojească o banană.

— Ce ironie nemaipomenită ! Venim cu braţele pline, temîndu-ne de un asalt furios, şi darurile noastre minunate rămîn neatinse !

— Lucrurile merg mai departe decît crezi tu. Ţi-aminteşti de filmul lui Chaplin, Goana după aur ? Micul emigrant ghinionist se îndrăgosteşte. E seara de Crăciun. îşi invită iubita şi pe frumoasele-i prietene să ia masa cu el. Şi-a cheltuit toţi banii pe dulciuri şi pe mici cadouri. în baraca lui a aranjat o cină minunată cu luminări pe o faţă de masă albă. Şi nimeni nu vine. Iar el adoarme cu capul pe masă.

— Da, îmi aduc aminte. Şi visează. Visează că frumoasele doamne au venit iar el, ca să le distreze, execută faimosul dans al pîinisoarelor.*

—■ Invitaţii recalcitranţi. Cel bogat de la care nimeni nu vrea daruri. Teribila singurătate a omului bogat. Cei săraci se strîng în jurul bli-

dului lor sărăcăcios. Îşi ţin de cald unul altuia. Celui bogat îi e frig şi n-are poftă de mîncare, singur la masa lui plină" cu de toate.

— Asta e tema unei parabole din Evanghelii, cea mai stranie şi mai crudă dintre toate întâmplările. Un bărfaat bogat vrea să-şi invite cei mai buni prieteni la un ospăţ minunat. Fa-ee invitaţiile şi pregăteşte ospăţul cel mai rafinat şi mai suculent cu putinţă. în seara stabilită totul este pregătit. Masa străluceşte de şervete brodate şi veselă de aur. Nu mai

lipsesc decît invitaţii. Gazda aşteaptă. Orele trec. Nimeni. Atunci îşi trimite servitorii după veşti. Aceştia se întorc mai tîrziu aducînd, unul după altul, scuze. Unul dintre invitaţi şi-a cumpărat nişte pămînt, trebuie să meargă să-l vadă, altul trebuie să încerce cinci perechi de boi, al treilea se căsătoreşte. Atunci, stăpînul casei, iritat, le spune servitorilor : „Duceţi-vă prin pieţele oraşului şi pe străzi şi aduceţi-i aici pe cerşetori, pe orbi şi pe şchiopi". Şi servitorii îi îndeplinesc porunca. Dar mai e încă loc şi pentru alţii, şi-aici urmează sublima nebunie. Stăpînul le spune servitorilor : „înar-maţi-vă, duceţi-vâ din nou afară şi aduceţi-i aici pe trecătorii pe care-i întîlniţi. împingeţi-i de la spate cu sabia, dacă e nevoie !" Nici un pictor nu a avut pînă acum îndrăzneala de a zugrăvi pe pînză acest incredibil ospăţ : masa somptuoasă, stăpînul devorat de tristeţe şi de ciudă, o ceată de ciungi şi de schilozi şi, în sfîr-şit, toţi acei bieţi trecători zăpăciţi şi înspăi-mîntaţi aduşi acolo cu sila. Nici un romancier n-a povestit urmarea acestui uluitor festin !

Tăcurăm o vreme, şi nu se mai auzi decît tropăitul nenumăraţilor paşi de deasupra ca-

petelor noastre. Spusesem cuvintele „uluitor festin", amintindu-mi de o parabolă din Evanghelii. Dar seara noastră de Crăciun la Cal-cutta, cine oare ar putea crede că e adevărată ? Era cald. Poate că am dormit puţin. Mai tîrziu Karl povesti o întîmplare recentă.

— Nu ţi-am vorbit despre asta : ieri dimineaţă, cînd m-am întors singur la hotel, un băiat făcea ordine în cameră. îl deranjam din treabă, dar şi el mă stingherea pe mine. După cîteva clipe, s-a apropiat şi mi-a atins cămaşa cu degetul. I-am explicat într-un sabir anglo-hindi c-aveam să-i dau lenjeria la spălat mai tîrziu. El a dat din cap zîmbind. Era o neînţelegere. Voia altceva. îmi prinse cămaşa între degetul mare şi arătător iar cealaltă mînă şi-o puse pe piept Era limpede : voia să-i dau cămaşa. Un cadou, ce mai ! Am rîs. Era nemaipomenit, nu-i aşa ? Şi, dezarmat, m-am supus. M-am trezit gol pînă la brîu, iar el a plecat, nemaicontenind cu mulţumirile şi ţinînd în mîriă cămaşa mea plină de sudoare.

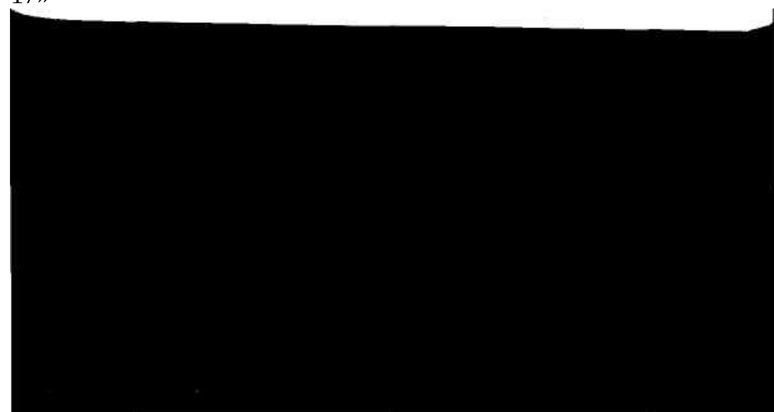
"M-am gîndit la Sfîntul Martin. Acest soldat fusese canonizat pentru că-şi tăiase în două haina cu sabia ca s-o împartă cu vin sărac. Eu îmi dădusem cămaşa toată.

— Dar tu mai aveai o duzină de cămăşi în valiză.

— E-adevărat, recunoscu el, tăind dintr-un ananas.

Din nou tăcere. Zgomot de tropăituri.

— Cerşitul. încerc să descopăr relaţia pe-care o stabileşte între două fiinţe, spusei eu. Deunăzi eram hărţuit de un băiat frumos ca un zeu. N-avea deloc un aer nenorocit. îl respingeam rîzînd. Pînă la urmă rîse şi el iar

rugăminţile lui din ce în ce mai îndrăzneţe începură să semene cu un joc. Cum eu continuam să merg, ne-am rătăcit în grădina botanică, în mijlocul pădurii de rădăcini sălbatice ale faimosului banian bicentenar. El, încurajat de bunăvoinţa mea evidentă, se pregătea să-mi cotrobăie prin buzunare. M-am oprit ui-tîndu-mă la el. îmi spuneam : „Un tînăr arab şi-ar fi dat de zece ori pantalonii jos pînă a~ cum !" Dar totul în comportamentul lui descuraja orice încercare de apropiere sexuală. Da, tinerii săraci ai Indiei sînt îmbrăcaţi într-o haină de ^inocenţă. Nu-i poţi atinge pe cei de neatins, nu din cauza impurităţii ci, dimpotri-vă, a purităţii lor. între cerşit şi prostituţie e-xistă o incompatibilitate absolută. Prostituatele din cartierele calde ale Bombay-ului sînt superb îmbrăcate şi pietănate şi evoluează în decoruri de teatru.

— Bineînţeles, spuse Karl. Prostituţia presupune că prostituata este dorită de client. Profesiunea îi impune să fie frumoasă, seducătoare, provocatoare. într-un anume sens, a-ceasta. relaţie există şi în cazul cerşitului. Dar atunci, fără sa-ţi dai seama, tu eşti cel frumos, seducător, provocator în ochii cerşetorului. Banii sau cămaşa pe care-o dai cerşetorului reprezintă o parte din tine sau din universul tău pe care-o cedezi concupiscenţei lui. Bogatul este curva săracului.

După această superbă formulă se lăsă din nou tăcerea. Cît timp am rămas oare acolo, copleşiţi de atmosfera încleiată de umezeala căldurii ? într-un tîrziu ne-am scuturat de toropeală. Suprafaţa moarată a fluviului răspîn-dea o lucire fosforescentă. Ne-am întors pen-

tru ultima oară către masa neagră a podului ce ne strivea. La piciorul unuia din stîlpi am lăsat coşul încă plin pe trei sferturi. Şi-n clipa aceea l-am descoperit pe singurul nostru cerşetor din noaptea acelui Crăciun în Calcutta. Era cocoţat în vîrful stîlpului. Ghemuit la douăzeci de metri deasupra solului, imensă pasăre golaşă, numai piele şi os, cu cotul proptit pe genunchi înfr-un gest imemorial, ţinea palma deschisă către cerul scînteind de stele.

Un prunc în paie

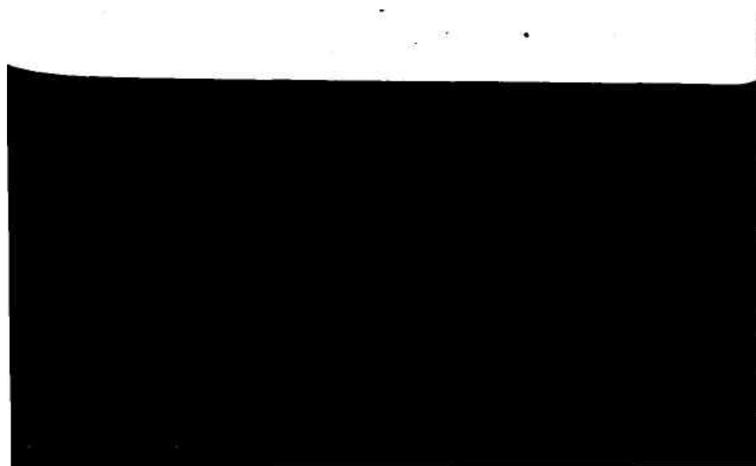
TREBUIE MAI iNTlI să ne imaginăm un drapel tricolor dezmierdat de adierea nopţii şi mistuit de luminile unui proiector. Apoi, lărgindu-se cadrul, apare faţada Palatului Ely-see, conturată brutal de lumina artificială. O singură fereastră e luminată. Obiectivul înaintează spre fereastră. Un fondu enchaine) creează iluzia că se pătrunde în interior. Preşedintele Republicii zîmbeşte, aşezat în fotoliu lîngă un şemineu în care dansează flăcări.

„Francezi, franţuzoaice, începu el, elevii sînt în vacanţă de azi-dimineaţă. Sărbătorile sfîr-şitului de an au împodobit oraşele şi satele noastre. Peste cîteva zile va fi Crăciunul iar pe urmă, după o săptămînă, Sfîntul Silvestru. Se obişnuieşte, cu această ocazie, ca preşedintele Republicii să facă urări compatrioţilor săi O voi face şi eu. Numai că anul acesta urările mele vor avea un caracter cu totul excepţional. Căci aş dori să vă vorbesc despre un grav şi important subiect şi să vă fac o propunere revoluţionară. Revoluţionară, da, oricît de ciudat ar părea acest lucru din partea unui pre-

1 Procedeu cinematografic prin care imaginiile se topesc una într-alta. (n. tr.).

şedinţe al Republicii, şi mai cu seamă în ajunul Crăciunului. Iată despre ce este vorba. Atunci cînd *se iau în discuţie marile flageluri de care suferă societatea noastră, sînt citate drogurile, violenţa, tutunul, alcoolul şi accidentele rutiere. Cifrele prezentate sînt în-spăimîntătoare si, desigur, trebuie să luptăm cu înverşunare pentru ca ele să scadă. Dar, în sfîrşit, aceste flageluri nu privesc, slavă Domnului, decît o mică parte din noi. Mai există însă un alt flagel, mai insidios, mai perfid, care riscă să conducă întreaga populaţie spre cea mai hidoasă degenerescentă. Acest flagel nici măcar nu are nume. I s-ar putea spune medicomanie, clinicomanie, farrhacomanie sau mai ştiu eu cum ? Dar numele lui are prea puţină importanţă. Doar cifrele contează, iar aceste cifre le depăşesc cu mult pe cele ale victimelor celorlalte flageluri. Răul poate fi măsurat după diferite criterii. Voi spune doar atît : în fiecare an, cheltuielile pentru boli cresc mai repede, mult mai repede decît resursele ţării. încotro ne-ndreptăm ? Ei bine, e simplu şi totodată îngrozitor ! Un calcul elementar ne permite, ■ prin extrapolare, să fixăm cu precizie anul, luna, ziua în care resursele naţiunii vor fi absorbite în totalitate de îngrijirile medicale. E greu să ne închipuim cum va arăta atunci viaţa noastră. -E de ajuns să spun că 'atunci nu ne vom mai hrăni decît cu medicamente. Nu ne vom mai deplasa decît în ambulanţă. Nu ne vom mai îmbrăca decît în pansamente. Tablou grotesc şi infernal.

Ce-i de făcut ca să nu ajungem acolo ? M-am adresat somităţilor medicale. Am rugat academiile să studieze această problemă şi să-mi

sugereze un remediu. Nimic. Ar trebui atacat răul de la rădăcină. Dar unde se află această rădăcină ? Ce anume face din fiecare din noi un bolnav, cel puţin virtual, care se tratează fără-ncetare de un rău real sau imaginar ?

Atunci am recurs la o ultimă soluţie. Mi-am amintit de satul copilăriei mele, de medicul care ne îngrijea, pe mine, pe fraţii şi surorile mele. Şi cînd spun că ne îngrijea... Intervenea de fapt cît mai puţin cu putinţă, ştiind bine că natura este cea care ne vindecă şi că trebuie să ne ferim s-o incomodăm în acţiunea ei. Da, medicul acela era aşadar un înţelept, iar eu m-am adresat mai curînd înţeleptului decît medicului. I-ara trimis dosarul voluminos întocmit asupra acestei probleme de serviciile Ministerului de Interne. Să fi studiat el oare acest dosar ? înclin să cred că nu, judecind după promptitudinea şi mai ales după conţinutul răspunsului său.

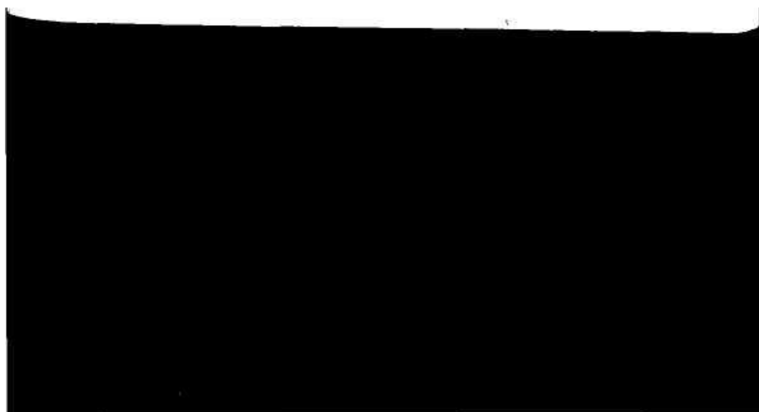
Acest răspuns arată aşa. O scrisoare de trei pagini, scrisă de mînă cu o peniţă Sergent ' Major şi cu cerneală .violetă. în această scrisoare, bătrînul medic de ţară îmi spune... Oh, de fapt e fără îndoială mai bine să v-o citesc. Iată deci :

Domnule Preşedinte al Republicii, Micul meu Frangois,

Sînt mîndru şi fericit că v-aţi amintit de modestul practician care v-a adus pe lume şi a vegheat asupra primilor dumneavoastră ani de viaţă. Ca să spun drept, meritul meu a fost foarte mic, căci v-aţi născut şi aţi crescut singur. Şi iată că acum vă îndreptaţi spre mine — care nu mai profesez de-atîta vre-

me — cu o problemă de amploare naţională şi care-i lasă cu gura căscată, îmi spuneţi dumneavoastră, pe medicii de seamă ai Facultăţii de Medicină. Nu cumva aceşti savanţi, tocmai prin faptul că deţin levierele de comandă ale cetăţii medicale, sînt cei mai nepotriviţi pentru a împiedica vertiginoasa creştere a cheltuielilor medicale ? Serios, domnule Preşedinte dacă aţi căuta calea de diminuare a cheltuielilor pentru armament, v-aţi duce să-i întrebaţi pe cei de la înaltul nostru stat-major ? Dacă mă hazardez să vă răspund, e fiindcă nu mai sînt de multă vreme medic, după ce am fost prea puţin în timpul întregii mele cariere.

întrebarea pe care mi-o puneţi, domnule Preşedinte, mă duce cu gîndul la un pisoi pe care l-am avut pe vremuri sau, mai degrabă, era vorba de o pisică. Or, această pisică ur-mînd să fete, avusese fantezia de-a o face într-un desiş care se întinde cît vezi cu ochii de cealaltă parte a zidului grădinii mele. Găsind-o într-o zi, fără burtă şi cu ochii licărind de subînţelesuri, am înţeles deodată încotro o duceau escapadele în care-o vedeam pornind zilnic pe terenul învecinat. Mă ferii totuşi să intervin. Săptămînile şi lunile treceau. într-o dimineaţă văd pe geam cum pisica mea, se juca pe o alee', din grădină cu patru pisoiaşi năzdrăvani în jurul ei. Fără îndoială, era. pentru prima oară cînd săreau peste zid după o copilărie petrecută în desişul vecin. Deschid uşa fără băgare de seamă şi mă îndrept către micuţa familie. Pisica se frecă de mine dar pisoii, cuprinşi de panică, se împrăştiară care încotro. Evident. Cfim de nu mă gîndisem ? Aceste pisicuţe fuseseră crescute departe de oameni şi erau nişte

sălbăticiuni. Dacă nu erau domesticite cu răbdare, nu suportau prezenţa omului.
Să le domesticesc! Am făcut totul pentru asta. Am încercat să~ le ademenesc cu farfurii pline cu mîncare pe care le aşezam in grădină, din ce în ce mai aproape de casă. Într-o zi, ani reuşit să atrag unul dintre pisoi pînă-n bucătărie. Şi apoi am închis uşa în urma lui, A început să miorlăie de parcă îl jupuia cineva, în acelaşi timp sărea pe mobile trîntind pe jos tot ce era veselă sau vas. Pînă la urmă s-a repezit în geam, ca o pasăre, căzînd aproape mort. Am„ profitat de acel moment ca să-l prind şi să-i redau libertatea.
Sînt oarecum stînjenit, domnule Preşedinte, că vă povestesc nişte anecdote în aparenţă atit de neserioase. Dar unele povestioare, cum este şi aceasta, sînt asemănătoare vieţii. Sînt chiar viaţa însăşi. Ceea ce se întîmplă ore întregi într-o grădină este la fel de instructiv ca şi ceea ce se observă în eprubeta sau în retorta dintr-un laborator şi, dacă v-aţi îndreptat către mine, asta e fără îndoială pentru a cunoaşte punctul de vedere al unui om de teren, după ce-aţi efectuat cercetarea în vitro.
Săptămînile care urmară aveau să confirme impresia pe care mi-o lăsase experienţa meu dezastruoasă .- fătaţi în mijlocul naturii, aceşti pisoi nu erau recuperabili. Sălbăticia îi marcase pentru totdeauna. Am avut ocazia să vorbesc despre aceste lucruri cu un vecin care creşte animale, De la el am aflat un fapt sui-prinzător .- un viţel sau un mînz fătat pe cîmp va avea toată viaţa un caracter mai dificil decît cel care a văzut lumina zilei — dacă *se poate spune aşa — în penumbra unui grajd,
186
Toţi crescătorii de animale ştiu acest lucru şt se feresc să lase femelele să fete în aer liber.
După cum vedeţi, puţin cîte puţin ne apropiem de subiectul nostru. Căci ceea ce este adevărat pentru caracterul animalelor este şi mai adevărat pentru sufletul oamenilor. Da, prima impresie — zgomote, lumini, mirosuri — pe care o are un copil ce iese din pîntecele mamei lui îl marchează pentru totdeauna. Ca o curbură imposibil de îndreptat şi care îi deformează caracterul. Fără a fi cîtuşi de puţin istoric, am făcut cîteva sondaje pentru a cunoaşte cu exactitate mediul în care s-au născut tîţiva dintre oamenii deveniţi celebri. Se ştie că Napoleon s-a născut în muzică de orgă şi miresiae de tămîie în timpul liturghiei din 15 august, în catedrala din Ajaccio. E mai puţin cunoscut faptul că la Gori, în clipa naşterii lui Stalin, a avut loc o mişcare \ seismică. Un îngheţ teribil a distrus toate florile pomilor fructiferi din regiunea Braunau în noaptea de 19 aprilie 1889, cînd s-a născut Adolf Hitler. In vechime se credea că naşterea unui viitor mare om este marcată de minuni. Ar trebui, cu siguranţă, să se inverseze ordinea cauzală şi să se spună că o minune care se întîmplă la naşterea unui copil poate face din el un ora excepţional.
Or, în ce constă revoluţia considerabilă şi cvasiuniversală ce caracterizează obstetrica de cincizeci de ani încoace ? Pe vremuri copiii se năşteau în casa părinţilor lor. Chiar şi dumneavoastră, domnule Preşedinte, mi-aduc aminte de camera mamei dumneavoastră unde aţi scos primul ţipăt. Şi lumea fabrica astfel, fără să-şi dea prea bine seama, copii ţărani, mun-
187
citori, meşteşugari, pescari sau miliardari care rămîneau cu această etichetă ce părea tatuată în adîncul sufletului lor. Să fi fost bine, să fi fost rău ? N-aş putea să dau un răspuns categoric. Mă feresc de tendinţa cam prea pronunţată a celor de vîrsta mea de a prefera ceea ce ţine de trecut. Dar în ultimii cincizeci de ani lucrurile s-au schimbat mult. Lumea s-a obişnuit foarte repede cu naşterile în clinici specializate. Igiena şi securitatea au cîştigat enorm, cu siquran+ă, în urma acestei noutăţi. Numărul accidentelor la- naştere a diminuat în proporţii foarte îmbucurătoare. In schimb nu a fost determinat efectul acestui nou - mediu "înconjurător asupra a ceea ce voi numi amprentă natală. Ei da! Amprenta natală ! Iată un nou concept pe care mamoşii noştri, aceşti Diafoirus i vor trebui să-l bage pe gît calculatoarelor lor ! CU despre mine, afirm că un nou-născut care, venind pe lume pe masa oa de biliard a chirurgului, respiră mirosuri de dezinfectante, aude zbîrnîind instrumente electrice şi nu vede în jurul lui de cit fantome în halate albe şi măşti antiseptice pe fondul pereţilor lăcuiţi ai sălii de operaţie, afirm deci că acest prunc, în

virtutea amprentei natale, va fi întotdeauna înclinat către... aşa cum se zice deja... către clinicomanie, medicomanie. farmacomanie.

Domnule Preşedinte, iată răspunsul pe care îl propun la întrebarea dumneavoastră : cheltuielile exponenţiale ale Securităţii Spciale nu

1 Diafoirus, personaj întruchipînd pe medicul ignorant din comedia-balet Bolnavul închipuit, de Mo-liere. n.t.).

se explică decît prin această amprentă clinică impusă noilor-născuţi In secundele, minutele şi orele care urmează naşterii lor.

Atunci ce-i de făcut ? Naşterea, dragostea şi moartea, trebuie s-o spunem, nu sînt boli. Ele sint cele trei mari articulaţii ale destinului omenesc. Nu e bine să fie acaparate de medici Să începem deci prin a elibera naşterile de miasmele farmaceutice care le otrăvesc. Iată ce propun eu. Atunci cînd o femeie va fi gata să devină mamă, ea să-şi poată alege — aşa cum alege şi prenumele copilului ei — mediul natural în care doreşte să nască şi, prin aceasta, amprenta natală pe care-o va primi copilul ei Totul va fi astfel pregătit încît să-i fie oferite posibilităţi de alegere practic nelimitate. E necesar ca, în anii care vin, copiii să se poată naşte în toată siguranţa în vîrful Mont-Blanc-u-lui, sau pe stîncile Insulei Sein, într-un atol din Pacific, sau pe dunele blonde ale Saharei, în Galeria Oglinzilor de la Versailles sau la etajul trei din Turnul Eiffel. Atunci vom vedea cum noile generaţii manifestă o varietate inepuizabilă de aspiraţii şi de vocaţii, în loc să stea trişti la coadă la doctor sau la farmacie.

Vă rog să primiţi, domnule Preşedinte etc..."

Preşedintele puse foile scrisorii pe o măsuţă şi privi zîmbind în direcţia telespectatorilor

„Iată, deci, dragii mei compatrioţi, strania şi fermecătoarea revoluţie pe , care v-o* propun, încă din primăvara următoare vor fi luate toate măsurile pentru ca amprenta natală să fie atît de variată şi chiar fantezistă încît să poată răspunde dorinţelor viitoarelor mămici. Chiar astăzi însă, în seara asta, în clipa în care vă

rorbesc, vom purcede la inaugurarea acestei noi modalităţi de naştere. Mă adresez deci tuturor viitoarelor mămici care mă ascultă. Numărul meu de telefon este următorul : 42.92. 81.00. Dacă aşteptaţi să naşteţi într-una din zilele următoare, sunaţi^mă imediat. Linia este directă. Prima viitoare mămică ce mă va suna şi-şi va formula dorinţa, această dorinţă, ori-care-ar fi ea, îi va fi îndeplinită. Aştept."

Continuînd să zîmbească, preşedintele îşi sprijini bărbia pe mîinile încrucişate şi păstră un moment de tăcere. Aproape imediat, receptorul aflat la îndemână începu să ţîrîie. Cincisprezece milioane de telespectatori au putut atunci urmări în direct acest straniu dialog:

— Alo ? spuse o voce melodioasă

— Da, aici e preşedintele Republicii.

— Bună seara, domnule Preşedinte.

— Bună seara, doamnă.

— Domnişoară, rectifică vocea melodioasă.

— Domnişoară. Domnişoara... şi mai cum, vă

— Mărie.

— Bună seara, domnişoară Mărie. Deci, aşteptaţi să naşteţi. Ştiţi în ce zi ?

— Mi s-a spus că pe 25 decembrie, domnule Preşedinte.

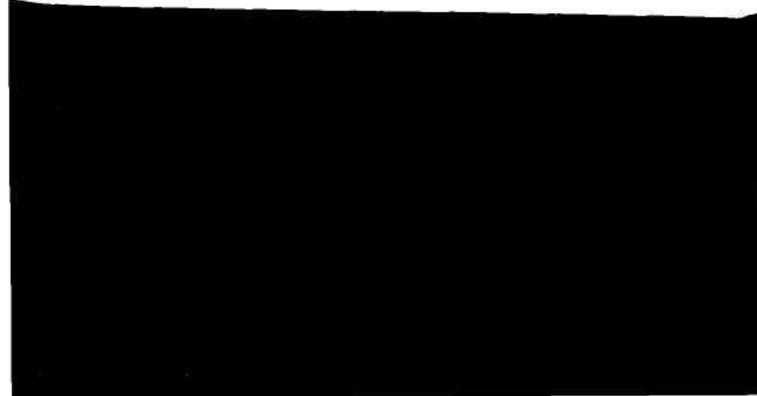
— Perfect, perfect. Şi care este cadrul natural la care visaţi, pentru această naştere ?

— Un staul, domnule Preşedinte. Un staul cu multe paie. Şi să mai fie acolo un bou şi un măgar.

Preşedintele, în ciuda stăpînirii de sine bine cunoscute, nu putu. să nu-şi rotunjească ochii de mirare.

— Un staul, paie, un bou şi un măgar... repetă el maşinal. Bine, bine, o să aveţi toate astea. Îmi permiteţi totuşi o ultimă întrebare ?
— Sigur că da, domnule Preşedinte.
— Aţi cerut să se determine sexul copilului dumneavoastră ?
— Da, domnule Preşedinte, va fi fetiţă.
— Ah, bravo, o fetiţă ! exclamă Preşedintele cu o uşurare făţişă. E mult mai gingaşă decît un băiat ! Mult mai calmă, mai liniştitoare' Ei bine, vă propun să-i fiu naş, dacă o să vreţi şi dumneavoastră*, şi o să-i dăm numele No-
elle [. Vă spun tuturor bună seara.

1 Derivatul feminin de la Noel, Crăciun (n.t.)-

Regele mag Faust

— EI, CUM SE SIMTE?

Faust I, regele Pergamuîui, se năpustise, ameninţător şi tremurînd în acelaşi timp, înaintea arhiatrului de la palat care tocmai ieşea din camera prinţului moştenitor. . — Da, n-ai de gînd să vorbeşti odată ? izbucni el înverşunat de tăcerera consternată a "medicului.
— Vai ! gemu acesta într-un tîrziu.
— Doar nu vrei să spui că... îngăimă regele,... nu vrei să spui că delfinul...
—■ Ba da, vai ! suspină arhiatrul.
Regele se repezi în grupul de chirurgi, spi-ţeri, vraci şi taumaturgi îngrămădiţi la intrarea în cameră-şi năvăli înăuntru. în mijlocul unei oribile harababuri de seringi, fiole, clistire, scalpele şi cearşafuri pline de sînge, delfinul zăcea cu mîinile împreunate pe piept, alb şi rece ca zăpada.
— Mort, murmură regele, e mort. Toată suita asta de astrologi, alchimişti, chiromanţi, necro-manţi şl alţi frenologi pe care-i ţin în preajma mea au făcut, încă o dată, dovada ignoranţei lor. Iar eu, după atîţia ani de cercetări şi de studii, tot ce ştiu e că nii ştiu nimic !

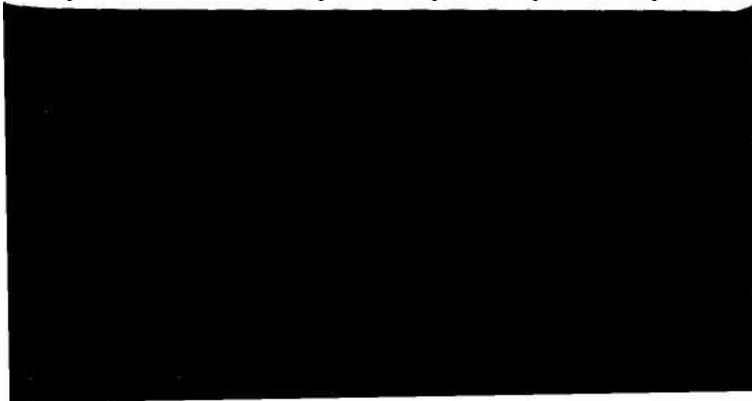
într-adevăr, încă de la vîrsta cea mai fragedă, prinţul Pergamului îşi uimise părinţii şi dascălii prin rîvna cu care se dăruia învăţăturii. Pentru el nu exista grimoar pe care să nu-l descifreze, limbă străină prea primitivă, calcule prea încîlcite, raţionament prea subtil. S-ar fi putut spune chiar că tocmai dificultatea. îi aţîţa curiozitatea nesăţioasă a spiritului, iar părinţii lui se temeau tot timpul ca, din cauza acestei bulimii intelectuale, să nu-l lovească cumva damblaua'. Pe cînd era doar un adolescent, el şi nimeni altul a fost cel care a pus la punct, pentru uzul său personal, meşteşugul preparării pergamentelor care adusese faima Pergamului. Această pasiune nu rămăsese însă necunoscută, căci zilnic se prezentau la palat ciudaţi aventurieri, purtători de aşa-zise taine, experţi în arte magice sau versaţi în ştiinţele oculte, profeţi îngălaţi şi pătimaşi, încărcaţi de amulete, care-ţi făgăduiau infinitul veşnic în schimbul unui pumn de aur. Faust I îi primea pe toţi şi adesea îi păstra în preajma sa.
Camera delfinului dădea spre o terasă întinsă care domina oraşul. Regele îşi îndreptă paşii într-acolo şi-şi ridică privirea către cerul scînteind de stele. De cîte ori, după discuţii înfierbîntate despre entelehîi şi spiritele animale, nu-şi limpezise el astfel chipul şi inima în marea linişte albastră a nopţii f
Privirea/ îi fu .atrasă de o pată luminoasă care pîlpîia între steaua Betelgeuse şi Ursa Mare. Această lumină- bizară era ciudat de vîe în mijlocul vastului amfiteatru încremenit al bolţii, cereşti. S-ar fi zis. că, îndepărtîndu-gp încet către sud, această lumină îi trimitea me-

sa]e, îi făcea semne, lui, regele Pergamului, a cărui inimă sîngera. Şi-atunci îşi aduse aminte de o veche legendă

auzită în copilărie.
— E fiul meu ! rosti el minunîndu-se, e sufletul fiului meu iubit care-şi ia zborul bă-tînd repede din aripi. Şi-şi ia astfel pentru ultima oară rămas bun de la mine, îmi trimite ultimele sărutări, micuţul meu, vrea să-mi spună ceva, mă imploră parcă să caut să înţeleg. Dar ce oare, Dumnezeule ! Vrea oare să-l urmez ? Ar trebui poate să-l însoţesc în această lungă peregrinare către sud ? La o adică, de ce nu ? împotriva necazurilor vieţii, călătoria nu este oare cel mai bun leac ?
Două ore mai tîrziu, o micuţă caravană era gata de drum iar regele Pergamului, însoţit de o mînă de supuşi fideli, pornea în cea mal stranie dintre explorările sale, fără să ştie însă către ce destinaţie. Se mulţumea să urmeze cometa care înainta încet către sud.
Călătoria dură zile şi săptămîni întregi. Mitul grup ajunse pe coastă şi urcă la bordul unei trireme. Făcură escală în Cipru apoi, fiindcă cometa îşi înclina traiectoria spre sud-est, nava se îndreptă hotărît către Cezareea. Era pentru prima dată cînd Faust I punea piciorul în Palestina. Aşa cum era şi firesc, se îndreptă spre Ierusalim unde domnea Irod cel Mare, a cărui vestită ferocitate făcea să tremure Orientul mediteranean.
Irod îl primi pe oaspetele său regesc cu multă căldură şi cu mare pompă, ca pentru a dezminţi sinistrul renume de care ştia că se bucură. Cu toate acestea, răutatea lui lăuntrică ieşi la suprafaţă cu oarecare naivitate atunci «înd răspunse îndoielilor şi temerilor despre
194
care îi vorbi regele Pergamului. Adevărul ? El, Irod cel Mare, nu cunoştea decît unul singur, care niciodată nu-l părăsise : un amestec chibzuit de violenţă şi viclenie. Cît despre savanţi, alchimişti, astrologi şi alţi aşa-zişi tămăduitori şarlatani, avea din aceştia destui la palat şi-i folosea cu ingeniozitate în interesele lui politice, îşi conduse oaspetele în sălile secrete ale palatului unde ţinea ascuns un întreg arsenal diabolic. Şi-acolo îi arătă nişte fiole al căror conţinut putea nimici o armată, pînă la ultimul om, unguente cu acţiune paralizantă, droguri care la o adică le făceau pe femei sterile pentru totdeauna. Un anume lichid dintr-un simplu flacon putea otrăvi apa unui întreg oraş. Un gaz închis într-o fiolă răspîndea o epidemie îngrozitoare. în sfîrşit, cu nişte gesturi în care se ghicea un amestec de respect şi dragoste, îi înfăţişă un vultur de sticlă cu aripile desfăcute : aruncat asupra caselor din înaltul unui turn, s-ar sfărîma cu o explozie la fel de distrugătoare ca un cutremur...
Regele Faust I, din nou singur la drum cu suita lui, fu cuprins de o nedumerire fără seamăn. Asta însemna deci ştiinţa ? Adevărul la care tindeau raţionamentul, experimentul şi cercetarea nu erau aşadar decît acel iad de suferinţă şi de moarte ? Irod era cu atît mai de temut, cu cît ştia mai multe...
îşi ridică ochii spre cer ca să întrebe din nou stelele. Cometa zglobie şi veselă îşi continua drumul către sud şi părea că-l invită s-o urmeze mai departe. Regele îşi continuă călătoria împreună cu însoţitorii lui.
Drumul misterios şerpuia printre munţi şi văi. încotro mergem ? îl întrebă pe rege ma-
195
rele său şambelan. Drept răspuns, acesta îi arătă, făcînd un semn din bărbie, cometa ciudată care scînteia în faţa lor. De altfel, ea părea eă-si încetineşte mersul, că se opreşte şi chiar coboară peste întinderea întunecată a unui sat. Coada despletită îi atîrna spre pămînt ca o mînă de flăcări cu o sută de degete.
— Ce tîrguşor e ăsta ?
— Betleem, îi răspunse călăuza. Legenda spune că acolo s-a născut regele David, acum o mie de ani.
îşi continuară drumul. Cometa atîrna ca o lampă deasupra caselor, iar raza ei cea mai lungă se strivea asemenea unui şervet argintiu pe acoperişul unei stîne. O mulţime de păstori şi de ţărani se înghesuiau la intrare. Şi ce privelişte uimitoare înăuntru ! Într-o iesle înjghebată în chip de leagăn de paie, un prunc nou-născut se agita în scutece. Era

vegheat de un bărbat cu părul cărunt şi de o femeie foarte tînără şi, bineînţeles, se aflau acolo un bou, un măgar, capre şi pi. Dar nici un cal — animalul celor bogaţi.
Toate acestea ar fi fost nişte lucruri obişnuite dacă, din umbra bîrnelor înnegrite, nu s-ar fi desprins o coloană de lumină vie, un înger radios ce părea să străjuiască împlinirea acelei nopţi de taină şi măreţie, primire cu totul alta decît cea pe care le-o făcuse Irod cel Mare. Gavril era marele maestru al acelor deosebit de vesele ceremonii.
Faust I, rege al Pergamului, îngenunche în faţa ieslei. Depuse acolo ofranda sa : unul din acele suluri de pergament care erau mîndria meşteşugarilor din Pergam.

— O carte virgină, explică el, pagini albe, iată simbolul derizoriu al vieţii mele. Care a fost întru totul închinată căutării adevărului. Şi, ajuns la capătul acestor căutări, în faţa trupului copilului meu,, am fost nevoit să recunosc că nu ştiu decît un singur lucru : ştiu că nu ştiu nimic. Şi-atunci m-am lăsat călăuzit de steaua ciudată în care am vrut să văd sufletul fiului meu. Şi te întreb, Doamne : unde este adevărul ?
Bineînţeles, copilul nu răspunse prin cuvinte la această întrebare nemăsurată. Un prunc abia născut nu ţine discursuri, li oferi însă regelui Faust un alt fel de răspuns, cu mult mai convingător. Chipul lui fraged se întoarse către rege, ochii lui albaştri se deschiseră larg, un zîmbet firav îi lumină buzele. Şi atîta naivă încredere se afla pe acel chip de. copil, privirea lui reflecta o inocenţă atît de pură, încît Faust simţi cum deodată toate tenebrele îndoielii şi neliniştii i se risipesc din inimă. In acea privire limpede a copilului i se păru că se cufundă ca într-un abis de lumină.

Angus

FRAGILA ŞI TÎRZIE, pe Înalte Tărîmuri ale Scoţiei, primăvara este, pentru bărbaţii şi femeile acestui ţinut, deosebit de încîntătoare şi de blîndă. Cu o nerăbdare copilărească, ei pîndesc întoarcerea nagîţilor pe cerul învolburat, ţipătul îndrăgostit al cpcoşilor-sălbatici de mlaştină şi primele pete viorii ale brânduşelor în iarba rară de pe dealuri. Fiecare semn prevestitor de reînviere după lunga noapte hibernală e întîmpinat ca o veste bună, aşteptată şi în acelaşi timp surprinzătoare prin verdele ei viguros. Şi explozia subită a mugurilor, trandafiriul înstelat al tufelor de măceş, briza oceanică îndulcită de norii de polen tulbură pînă la lacrimi inimile tinerilor şi ale celor vîrstnici.
Nicăieri pe lume contrastul între chemarea adîncă a furtunilor de echinox şi vaietele huhurezilor în primele nopţi de mai nu e mai mişcător ca în aceste ţinuturi ale contelui de Strathael. Fortăreaţa de granit unde veghează bătrînul rege Angus domină cu întunecimea ei vîlcelele pline de verdeaţă unde gîlgîie izvoare cristaline, o pădure de plopi tremurători atît de fragedă, atît de luminoasă în frunzişul ei tînăr, încît pare să fi fost sădită

acolo de mîini de grădinar ca o perdea diafană pentru plimbările logodnicilor.
Pe această blîndă legănare de vîlcele călăreau în acea dimineaţă Colombelle, tînăra fiică a lordului Angus şi logodnicul ei, Ottmar, conte de Orkney. Aşadar, cei doi cai mergeau unul lîngă altul, despicînd cu piepturile lor albe ierburile înalte presărate cu maci, margarete şi scînteiuţe-galbene, iar tinerii pălăvrăgeau în voie, lăsîndu-şi gîndurile să zboare cu multă gingăşie. Ottmar studiase în Occitania, unde contele de Toulouse îl primise la curtea lui ca paj. Asistase la Jocurile florale şi învăţase pe de rost acele „Leys 1 d'amors" stabilite de Con-sistoriul celor şapte păstrători ai veselei ştiinţe. Colombelle, care nu pusese niciodată piciorul afară din înaltele Tărîmuri, îl asculta, cu o încîntare umbrită de teamă, vorbind elogios despre o nouă artă de-a trăi, născută în acele ţinuturi binecuvîntate de soare, despre acel fin'amor, sau arta de a iubi curtenitor şi a o sluji pe doamna inimii sale.
Ceea ce conta în primul rînd, explica el, era purificarea iubirii de orice întinare materială. Aproape întotdeauna, căsătoriile sînt puse la cale de părinţi, ajutaţi de clerici, în funcţie de cele două averi care trebuiesc apropiate şi unite. Nici un sentiment nu supravieţuieşte unei asemenea discreditări. Idealul ar fi, desigur, ca logodnicii să fie şi unul, şi celălalt, la fel de săraci, săraci lipiţi, dar cum să poată fi atins acest ideal în afara vieţii monahale, care dintotdeauna desparte cu stricteţe bărbaţii şi femeile ?

1 Sau lais (n.t.J.
mici poeme de dragoste medievale

Două codobaturi ce se tot roteau ciripind se aruncară în faţa cailor şi-şi reluară- îndată zborul ca să se întîlnească ceva mai departe.
— Uitaţi-vă la păsările cîmpurilor, spuse tînăra fată. Se poate oare să fii mai neajutorat ca ele ? Şi totuşi, ele formează perechi care durează tot anul, uneori chiar şi mai mult.
— Sigur, răspunse Ottmar, numai că ele se unesc doar pentru nevoile procreării. Cuibul, ouăle, clocitul lor, hrănitul puişorilor, toate acestea necesită prezenţa masculului şi a femelei. Or, fin'amor-ul se află cu mult deasupra exigenţelor procreării. Dragostea pură nu există decît dincolo de trup, spiritualizată, sterilă ca şi cerul albastru sau ca zăpada imaculată ce acoperă iarna vîrful Ben Ne vis.
— Asta înseamnă că trupurile nu au ce căuta în acest fin'amor al dumneavoastră ? se nelinişti Colombelle. Trebuie să fii aşadar un spirit pur ca să te afli, cum sugeraţi dumneavoastră, deasupra condiţiei umane obişnuite ?
— Sigur că nu, dar trupul este denin de iubire numai prin sufletul care-l iluminează, aşa cum numai flacăra întreţine felinarul. Dacă flacăra se stinge cumva, felinarul rămîne doar o minusculă cuşcă cenuşie şi tristă.
— Dar această lumină a sufletului, cum răzbeşte ea oare prin carne şi prin veşmintele ce-o acoperă ?
— Datorită mîinilor, chipului, şi mai ales ochilor, aceste ferestre ale sufletului deschise către cel iubit, şi care-l umplu de lumină şi căldură. V-a impresionat vreodată întunecimea de gheaţă ce urîţeşte chipul orbilor ?

Ochii Colombellei, limpezi ca apa de izvor, se luminară într-un zîmbet la cuvintele lui Ottmar.
— Dar, continuă tînărul, mai ales datorită cuvintelor. Dragostea îşi are limbajul ei': poezia. Or, poetul este cel ce ştie să vorbească despre dragoste.
Părăsiseră acum pajiştile arămii şi pătrunseseră în penumbra unei pădurici. Stejari centenari se amestecau aici cu fagi uriaşi formînd împreună o boltă răcoroasă, nemişcată. Cei doi tineri se opriseră şi tăceau acum, vădit impresionaţi de calmul adînc al pădurii. Caii cădelniţau vîrtos din grumaji. O mierlă albastră îşi luă deodată zborul cu un fluier de alarmă. Ceva se întîmpla, într-adevăr, în clipa următoare se auzi un galop grăbit şi uşor pe pietrişul potecii. Apoi, o căprioară ţîşni ca o săgeată, încremeni o clipă în faţa călăreţilor şi-i ocoli iute la stînga, dispărînd în desiş. Liniştea se aşternu din nou, dar cei doi logodnici, cunoscători îndeaproape ai vînătorii şi ai pădurii, ştiau prea bine că o mierlă care fluieră a primejdie şi o căprioară fugind în goana mare anunţă negreşit un vînător.
Se auziră zgomote de crengi frînte, un rîs enorm şi, în sfîrşit, apăru silueta unui cavaler negru. Era Tiphaine, puternicul seniar din vecinătate, urmat de piticul său Lucain, chircit pe spinarea unui măgar. Tiphaine vîna deci pe pămînturile contelui Strathael. Curtoazia ar fi trebuit să-l oblige să-şi ceară scuze pentru asta. Insă Tiphaine nu se încurcă în regulile curtoaziei. Are trei castele iar pămînturile lui se întind pînă la capul Wrath. T/ăieşte singur cu piticul lui în turnul cel mai întunecat, căci

ultima sa soţie a murit de însingurare, într-o iarnă, în timpul uneia din îndelungatele lui expediţii. Supuşii se feresc să-i iasă în cale. Vecinii îl ocolesc de departe. Imensa lui avere miroase prea tare a violenţă şi-a sînge.
— Am pierdut o căprioară, spuse el, mă aleg în schimb cu o femeie. Chipeşă şi fragedă, pe cinstea mea. N-am pierdut la schimbul ăsta !
Rîde din nou. Un rîs care te-nfioară. Ottmar intervine.
— Senior Tiphaine, o aveţi în faţa dumneavoastră pe domniţa 1 Colombelle, fiica lordului Angus, vecinul dumneavoastră, spuse el spre a risipi orice umbră de neînţelegere.
Dar nu era vorba de o neînţelegere. După cum se vede, lui Tiphaine nu-i pasă de lord Angus nici cît negru sub unghie. Nu-l ia în seamă pe Ottmar şi i se adresează Colom-bellei în termeni jignitori.
. — Drăguţă căprioară, oare gingăşia primăverii nu-ţi trezeşte gînduri galante ? Un cerb bătrîn apărînd deodată în zarea pădurii va găsi el îndurare în ochii tăi de catifea ? Desigur, el nu mai are acea prospeţime a adolescenţei, dar poţi avea toată înrrederea în puterea şi experienţa lui.
Izbucneşte în rîs în timp ce se apropie de cei doi. '
— Senior Tiphaine, spuse Ottmar, nu vă daţi seama ce faceţi. Vă rog pentru ultima oară să fiţi respectuos cu această fată.
Tiphaine nu pare să audă ce spune Ottmar. Se dă jos de pe cal. îşi pune pe şa mănuşile de vînătoare şi centironul cu pumnalul. îşi
1 Damoiselle — în fr. în orig. (n. tr.).

scoate chiar şi vesta din catifea groasă. Iată-l acum înaintînd în cămaşa-i largă brodată şi întinzînd curtenitor către

Colombelle o mînă noduroasă, încărcată cu brăţări şi inele. Ot-tmar nu mai poate îndura.
— Senior Tiphaine, strigă el, vă previn că dacă mai faceţi un pas spre logodnica mea, vă tai urechile! !
Îşi scoate sabia, dar în aceeaşi clipă se prăbuşeşte pe jos. E-ucain, care se căţărase pe crengile copacului din apropiere, îşi dă drumul peste el. Cei doi se rostogolesc pe pămînt. Dar piticul, dintr-un salt, e din nou în picioare. Un laţ agăţat la piciorul lui stîng se înfăşoară de gîtul lui Ottmar, iar piticul trage cu amîn-două mîinile de celălalt capăt. Tiphaine contemplă scena zîmbind. Colombelle, albă ca varul, leşină de groază. Se lasă o tăcere înde>-lungată, exact cît durează agonia tînărului. Apoi Tiphaine o apucă pe Colombelle de încheietura mîinii. Acum nu mai zîmbeşte. O smulge din şa.
— Hai, drăguţă căprioară, spuse el, vino să-ţi faci datoria de femelă. E anotimpul împreunării.
PE MĂSURA CE SOARELE se înalţă pe cer, o nelinişte chinuitoare coboară în inima bătrînului lord Angus. Iată că s-au făcut acum patru ore de cînd fiica şi viitorul lui ginere au ieşit singuri călare. Ar fi trebuit să se întoarcă de mult. Angus are o încredere absolută în Ottmar. Niciodată nu s-au pomenit tîlhari, borfaşi ori soldaţi rătăcind pe cîmpu-rile şi în pădurile din împrejurimi. Atunci de
203
ce să se frămînte atîta ? Dar aşa se întîmplă. Pentru el, cerul strălucitor ascunde umbre înspăimîntătoare sub bolta lui de aur şi azur.
Deodată Angus tresare. Pasul unui cal răsună pe caldarîmul din curtea castelului. S-au întors, în sfîrşit ! Dar de ce se aude doar un singur cal ? Angus se apropie de fereastră. Vede un scutier alergînd înaintea calului care se apropie fără călăreţ. Recunoaşte iapa băl-ţată a Colombellei. Aşa a pătruns nenorocirea în castelul Strathael.
îndată se aud strigăte, chemări, porunci. Angus se aşază în fruntea unui pîlc de oameni şi se năpustesc cu toţii pe urmele dispăruţilor. Direcţia în care au fost văzuţi în-dreptîndu-se este cea a pădurilor în care, undeva departe, înspre est, domeniile castelului Strathael se împreunează cu imensul comitat al lordului Tiphaine. Nimeni nu rosteşte acest nume atît de temut, dar el este prezent în mintea lui Angus şi a însoţitorilor lui. N-a fost nevoie de căutări îndelungi prin desişuri sau în inima codrului pentru a da de locul dublei crime. în marginea unei poteci presărate cu clopoţei, sub un stejar, Ottmar zace întins pe jos, cu o dîră roşie în jurul gîtului. Puţin mai încolo dau peste tînăra fată, goală, însîngerată, cu privirea rătăcită, care se lasă dusă. de ei fără să scoată un cuvînt. Să fi ajuns oare mută sau nebună ? Angus îşi dă seama că e inutil s-o întrebe ceva. Chipul ei poartă o mască împietrită şi răvăşită care impune tăcerea. Bertram, marele vînător cu copoi al castelului Strathael, cercetează urmele de cai ce se încrucişează pe pămîntul fraged. Unul dintre ei venea, fără nici o îndoială, dinspre
204
răsărit, unde se află castelul lui Tiphaine. Şi mai limpede încă se văd nişte copite mici de măgar ale căror urme merg în aceeaşi direcţie. Or, nimănui nu-i e necunoscut faptul că Tiphaine es,te deseori însoţit de un pitic călare pe un măgar.
Angus ştie toate aceste lucruri, dar nimeni nu îndrăzneşte să-l întrebe ce gînduri are. E .singur, bătrân şi bolnav. Nu se poate gîndi să-l înfrunte pe Tiphaine, aşa cum ar fi făcut-o cu treizeci de ani în urmă. Cît despre a-l chema să dea seama în faţa pairilor înşişi de cumplita lui ticăloşie, ei bine, pentru asta ar fi nevoie de mărturia Colombellei. Care nu e în' stare s-o facă. Va fi ea oare vreodată ? Şi dac-ar fi să-şi redobîndească forţa necesară, oare- ar putea accepta îngrozitoarea umilinţă de a da ochii cu agresorul ei, ? Cei ce comit violuri îşi află aproape întotdeauna scăparea în pudoarea victimei lor.
A doua zi dimineaţă, la castel se înfăţişă un om ce ducea un cal de frîu. Era un valet al lui Tiphaine. Acel cal rătăcea în împrejurimile domeniului său. Era cumva de la castelul Strathael ? Oamenii lui Angus recunoscură calul lui Ottmar. Angus simţi în gestul de a trimite calul înapoi o insultă în plus. Acum ce mai conta ! Rana lui era atît de adîncă în-cît răzbunarea trebuia să dospească. Nu ştia încă ce fel de răzbunare se va ivi, dar Tiphaine putea să aştepte liniştit, cu cît trecea vremea, cu atît mai cruntă avea să-i fie pedeapsa.
COLOMBELLE începu din nou să vorbească, o vorbire şoptită şi parcimonioasă. Dar nimeni
205
nu îndrăznea — nici măcar tatăl ei — să facă vreo aluzie la dubla crimă cînd de faţă era ea. Oare îşi mai amintea ? Totul în comportarea ei părea să adeverească faptul că i se ştersese din minte imaginea acelei frumoase dimineţi de primăvară în care ea şi logodnicul ei vorbeau bucuroşi despre fin'amor.
Din minte, poate, dar nu şi din trup, căci la sfîrsitul verii se constată că aştepta un copil. Asta însemna o a doua nenorocire, chiar mai cumplită decît cea dintîi, căci privea viitorul. Acel fruct ce creştea în ea văzînd cu ochii era ca o tumoare malignă fără leac, ca un nou viol repetat cu fiecare ceas ce se scurgea. Colombelle nu mai ieşea din iatacul ei. Abia dacă mai mînca. Şi cu cît slăbea mai mult, cu atît sarcina părea mai monstruoasă. Atunci s-a răspîndit povestea oficială — care nu păcăli pe nimeni la castel — potrivit căreia Ottmar s-ar fi căsătorit cu ea în taină înainte de a fi fost ucis de tîlhari. Puţin înainte de Crăciun, Colombelle dădu naştere unui băiat.
— E nevinovat, îi spuse în şoaptă tatălui ei, cînd acesta se aplecase o clipă spre ea. Iertaţi-l că a venit pe lume.

A doua zi, Colombelle se stinse. Angus ţinu ca botezul copilului să aibă loc în aceeaşi zi cu funeraliile mamei, pentru a învedera astfel blestemul ce apăsa asupra lui. li puse numele de Jacques şi-l încredinţa spre creştere unei familii de ţărani, făgăduind în sinea lui să nu-l mai vadă niciodată.

Dar anii treceau, şi el nu reuşi să-şi ţină făgăduiala. Copilul acela era nepotul lui, unicul lui moştenitor. Din ce în ce mai des, plimbările pe care le făcea de unul singur sau însoţit de

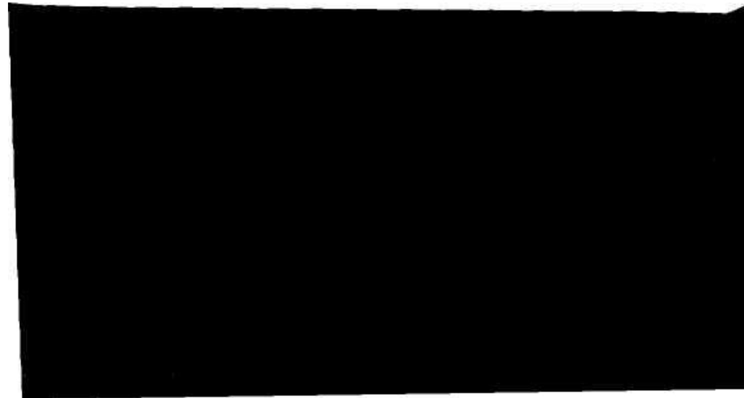
I

Bertram îi îndreptau paşii către ferma unde creştea Jacques. Acolo cerea să-l vadă şi i-l arătau în mijlocul plozilor jegosi, dar zdraveni, care se zbenguiau în curte, li cerceta din priviri cu groază. Era fiul lui Tiphaine, dovada vie a dublei crime din primăvara aceea blestemată. Şi totuşi, copilul era nevinovat. Iertaţi-l că a venit pe lume ! se rugase Colombelle pe patul de moarte.

Intr-o zi — copilul să fi avut vreo şase ani — Angus îl chemă aproape de el ca să-l poată vedea mai bine. în ciuda înfăţişării lui de ţă-rănuş, exista în el o nobleţe care-l deosebea de ceilalţi bastarzi de la fermă. îl privi în faţă. Printre şuviţele blonde care-i cădeau în ochi, copilul îi înfrunta privirea cu gravitate. Angus nu-şi putu reţine un suspin : ochii aceia care-l fixau erau ai Colombellei, ochi limpezi ca apa de izvor ! în aceeaşi zi îl readuse pe copil la castel.

Cu educaţia lui Jacques de viitor cavaler îl însărcina pe Bertram. Fu adus un ponei de la Shetland pe tare să înveţe să stea în şa. Picioarele lui scurte erau răşchirate pe burta rotundă ca un butoi a calului pitic, dar băiatul ţipa de bucurie cînd' pornea cu el în galop, învăţă, de asemenea, să-şi ţesale, să-şi hrănească şi să-şi înşeueze calul.

Observînd într-o zi cu cîtă patimă lupta cu bîta cu un băiat mult mai mare decît el şi văzîndu-i curajul cu care încasa loviturile, Angus întrezări pentru prima oară forma pe care ar putea-o lua răzbunarea lui faţă de Tiphaine, la care nu încetase o clipă să se gîndească. Jacques însuşi avea să-şi pedepsească tatăl pentru viol, răzbunîndu-şi astfel mama.

Bătrînul lord era cum nu se poate mai satisfăcut de simplitatea şi rigoarea acestei rezolvări. Să arunce împotriva monstrului un copil pe care-l adora şi-l detesta deopotrivă însemna să se încredinţeze lui Dumnezeu, judecăţii lui, ca să taie nodul în care se sufoca. Fără îndoială, lupta ar fi înspăimîntător de inegală, chiar dacă ar aştepta ca Jacques să împlinească vîrsta de-a fi uns cavaler. Dar tocmai această inegalitate ar obliga justiţia divină să se manifeste, fie chiar şi printr-un miracol. Şi orgoliul lui Angus prindea aripi la gîndul dilemei în faţa căreia avea să-l pună pe Dumnezeu : să-l lase pe Tiphaine să comită o a treia crimă, dar de data aceasta împotriva propriului său fiu, sau să răstoarne ordinea firească, făcînd astfel înclt copilul să-l învingă pe gigant.

Vîrsta şi sănătatea nu-i lăsau speranţa de a fi martor la acea grea încercare. Nădăjduia să trăiască măcar pînă cînd Jacques av;ea să atingă vîrsta la care să poată afla îngrozitoarea taină a naşterii sale şi fapta de vitejie la care îl obliga onoarea. Dar n-a fost să fie aşa. Jacques nu trecuse de şapte ani cînd Angus simţi că puterile îl lasă deodată, semn că moartea se apropia. După ce puse ordine în toate, ceru să fie lăsat singur cu unicul său. moştenitor. Şi-atunci, fără a-l abosi cu explicaţii, îl puse să jure pe cruce că, de îndată ce va fi uns cavaler, îl va provoca şi-l va ucide în duel pe seniorul Tiphaine, vecinul lor. Acest gînd trebuia să-l păstreze tot timpul în suflet, iar gura nu trebuia să-l trădeze nici măcar cu o vorbă înainte de vreme. Crescut într-o atmosferă încărcată de mister si eroism, copilul de-

puse legămînt fără să dea vreun semn de surprindere. **"

Lordul Angus muri şi, după cum ii, fusese voia, Bertram luă asupra lui tutela lui Jacques şi guvernarea comitatului. Continua astfel să fie pentru băiat un tată şi-un prieten. Cu toate acestea, Jacques nu lăsă niciodată să-i scape nici cea mai neînsemnată destăinuire ;' îşi ducea singur apăsătoarea taină. Uneori, în toiul vreunui joc sau dans la care lua parte bucuros cu băieţi şi fete de condiţia lui, devenea deodată serios, tăcut, părea absent. Dacă era întrebat : „Ce e cu dumneata, stăpîne ? Ce gînd întunecat te năpădeşte dintr-o dată ?", el

clătina din cap, rîdea şi se arunca din nou în tumultul jocului. Dar cei ce-l cunoşteau erau neliniştiţi, căci îl ştiau nepăsător şi uşuratic din fire, şi doar o neagră presimţire îi putea strica astfel din cînd în cînd buna dispoziţie, în acest timp, căuta cu toată rîvna de care era în stare să se călească în meseria armelor, şi era cît se poate de limpede că pentru duel şi pentru lupta corp la corp ţintea el să se pregătească. Arăta atîta înverşunare în acele înfruntări încît tovarăşii lui — care, la înce-' put, credeau că nu e decît un simplu joc —-se retrăgeau îndată, temîndu-se ca nu cumva să primească sau să fie nevoiţi să dea vreo lovitură urîtă. Mustrările lui Bertram n-aveau nici un efect. Ridicîndu-şi uneori viziera coifului, Jacques descoperea un chip răvăşit şi părea hor&rît să-şi mai domolească patima, dar, îndată ce viziera cădea la loc, parcă acolo se afla un alt om, de o brutalitate ucigaşă. Iar Bertram nu putea să-şi alunge din minte o sumbra presimţire.

■ 209

Veni şi ziua cea mai aşteptată de către tinerii scutieri, aceea în care*»avea să fie uns. Conform obiceiului, Jacques nu trebuia să primească singur sabia de cavaler. împreună cu el aveau,, să fie învestiţi încă alţi doi adolescenţi, şi,aceştia erau David, prinţ de Stirling, şi Argyll, duce de Inveraray. Ceremonia şi apoi serbarea aveau să fie cu atît mai frumoase, căci se asociau trei case vecine şi prietene.

în ajunul acelei zile solemne, cei trei tineri se spovediseră după apusul soarelui, apoi petrecuseră noaptea în rugăciuni şi reculegere în capela castelului. Cele trei săbii şi cei şase pinteni de aur se aflau pe altar. Dimineaţa se împărtăşiseră, apoi se duseseră să se odihnească puţin. La prînz îi întîmpinară cu mare alai pe contele de Aberdeen şi pe episcopul de la catedrala Saint-Machar, veniţi anume să prezideze ungerea cavalerilor. Un soare limpede făcea să strălucească armele, uniformele şi veşmintele mulţimii de rude şi prieteni adunaţi în curtea de onoare a castelului. Episcopul bi-necuvîntă săbiile şi pintenii. Apoi tinerii scutieri se aşezară, pe rînd, în faţa lui Aberdeen care, ajutat de doi feciori de arme, îi încinse cu centiromul, le puse pintenii apoi îi lovi cu latul săbiei peste ceafă. Rosti pe urmă o scurtă rugăciune în care-l implora pe Dumnezeu, care a încuviinţat f6losirea spadei pentru a curma răutatea celor răi, să-i ajute pe noii cavaleri să n-o folosească niciodată în scop nedrept. In sfîrşit, se întoarse către Davfci sfătu-indu-l să nu lupte niciodată cu gîndul răzbunării în suflet. Lui Argyll îi porunci mai ales să acţioneze întotdeauna fără gînd ascuns şi cu generozitate. Iar lui Jacques îi aminti că

210

un cavaler e dator să se simtă întru totul legat de jurămînt şi să-şi respecte întotdeauna cu cinste cuvîntul dat. Hazardul fiind o invenţie a celui necredincios, un asemenea îndemn nu putea fi pus de-cît pe seama Providenţei, căci era greu de crezut că Aberdeen cunoştea originile şi taina lui .Jacques. Această taină avea să fie dezvăluită la capătul celor opt zile ce urmară, iar primul care-o află fu Bertram. Jacques îl chemă la el şi-i citi cu voce tare — o voce hotărîtă şi poruncitoare, în ciuda inflexiunilor cristaline cu care o colora încă adolescenţa — o scurtă misivă pe care atunci o întocmise :

Senior Tiphaine, fiind acum uns cavaler, mi se îngăduie, în sfîrşit să-mi ţin un jurămînt pe care i l-am făcut, pe cînd eram copil, bunicului meu, lord Angus, cînd se afla pe patul de moarte. Am jurat atunci că o să vă ucid. Vă provoc deci la duel, în locul şi după regulile stabilite de dumneavoastră împreună cu aducătorul acestui mesaj. Cu cit mai curînd, cu atît mai bine.

Semnat : Jacques d'Angus, conte de Strathael

Bertram înlemnise. Deci asta era ! Asta era ' îngrozitoarea taină a lui Jacques, care planase asupra întregii lui copilării ca un vultur şi care, în aceste clipe, se abătea asupră-i ! Căci, era limpede, n-avea nici o şansă, nici măcar una de-a-l învinge pe Tiphaine în duel. Tiphaine era un uriaş. Forţa, îndemînarea şi ferocitatea lui făceau să se cutremure întreg Occidentul. Angus, cu cei şaisprezece ani ai lui, cu buclele-i aurii, cu braţele de fată şi cu o

211

voce de-abia schimbată mergea în întîmpinarea unei morţi sigure. Temeritatea lui juvenilă sfida muntele, furtuna, vulcanul. Bertram nu-şi putu stăpîni lacrimile.

— 'De ce plîngi ? îl întrebă Jacques.

— Ar trebui să se-ntîmple o minune, îi răspunse Bertram.

— Se va întîmpla o ţ minune ! afirmă Jacques.

Căci credinţa unui cavaler creştin este atît de mare încît el trăieşte în relaţii cit se poate de apropiate şi de fireşti cu Dumnezeu, cu Fecioara, cu Isus şi cu toţi sfinţii.

\

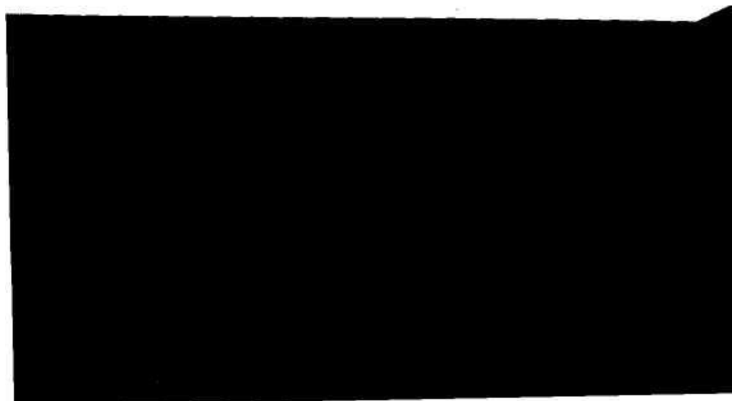
TIPHAINE SE ÎNVÎRTE de colo-colo în turnul lui de granit ca o fiară în cuşcă. Cu trecerea anilor, tot ceea ce dădea vieţii sale un gust înţepător şi picant îi pare acum fad şi cenuşiu. Să spintece un cerb încolţit, să siluiască o fată surprinsă pe cîmp, să spînzure , un biet ţăran învinuit de braconaj, să jefuiască un călător bogat, să prade locuinţa unui vecin sîcîitor care-i face şicane, să ardă un cleric bănuit de vrăjitorie, nimic din toate astea nu-l mai amuză cu-adevărat. Pînă şi expediţiile în ţinuturi îndepărtate îi par plicticoase. Nici marea dezlănţuită, nici nisipurile fierbinţi ale deşertului, nici gheţurile Marelui Nord nu pot stăvili dezgustul care-l sufocă. El, care şi-a îngropat de-atîta amar

de vreme ultima soţie, şi ale cărui zile şi nopţi răsunau de rîsetele şi strigătele tovarăşilor de fărădelegi, iată-l cum descoperă deodată singurătatea. Nimeni. Nu mai are pe nimeni alături de el. Nu i-a mai rămas decît Lucain, piticul cocoşat, bleste-

matul lui sfetnic, complice la toate crimele şî martor la toate izbînzile.
Lucain se află acum în faţa lui ţinînd în mînă un răvaş sigilat cu grijă, încărcat de peceţi.
— Ce mai e ? mormăie Tiphaine.
— Vă scrie vecinul dumneavoastră, senior Tiphaine.
— Ce vrea de la mine ? —• Să vă omoare. în duel.
— In sfîrşit ! excalmă Tiphaine. Uite unul care-mi vrea binele ! Era să crap de-atîta stat degeaba ! Tocmai mă-ntrebam dacă nu cumva ar trebui să mă duc în China sau în Arabia că să pot şi eu să mă-ncaier cu cineva. Şi uite că-mi bate chiar la uşă o distracţie pe cinste. Mai îndatoritor de-atîta nici că se poate. Şi cum îl cheamă pe vecinul ăsta atît de grăbit să mă distreze ?
—• Angus, conte de Strathael.
—■ Jacques !
—• Jacques, confirmă Lucain, cercetînd chipul brăzdat de riduri şi, cicatrici al stăpînului pe care îl cunoaşte atît de bine.
— Jacques, repetă Tiphaine uluit. E răzbunarea împieliţatului de Angus ăl bătrîn. De ani de zile mă tot întrebam ce-o să pună Iacale. Parcă-l aud de-aici cum rînjeşte-n mor-mînt.
Lucain aşteaptă cu răsuflarea tăiată. Căci de zece ani încoace, după cum i-a poruncit Tiphaine, urmăreşte pas cu pas faptele şi gesturile lui Jacques. E fiul lui, unicul lui copil, singurul lui moştenitor.
— Şi-aşa, va să zică, vrea să mă omoare, îngînă Tiphaine. La urma urmelor, ăsta-i mer-

sul lucrurilor. Sîngele apă nu se face. Şi eu l-aş fi omorît cu dragă inimă pe taică-meu. Numai că, uite, nu prea poţi să omori un Tiphaine aşa, cu una, cu două. Sîntem orice, numai miei de supt nu. Iar eu ^ n-am nici un chef să mor.
— Are şaişpe ani. Pare de paişpe, adaugă Lucain. O să-i veniţi de hac cît ai zice peşte !
— Să-i vin de hac ? Dar cine ţi-a spus ţie că-i vreau moartea ? urlă Tiphaine. Nu, nu, nu. Vrea să se lupte. Aşa va fi. Numai că o să-n-veţe că nu te poţi lega de un Tiphaine fără să-ţi primeşti pedeapsa. O să-i dau o lecţie destul de usturătoare. O să-i smulg coiful şi-o să-l trag de urechi în faţa întregului comitat. O chelfăneală bună, uite cu ce-o să se-aleagă bastardul ăsta neruşinat. Da' de fapt, ca să-mi bat şi mai tare joc de el, o să lupt cu capul descoperit !
— Cu capul descoperit ?
— Da, cu capul descoperit. Ca să-mi vadă coama de leu şi barba de profet. Şi-o să-l ţin-tuiesc pe papă-lapte ăsta cu privirea mea de vultur pe sub sprîncenele stufoase. Ha, ha, ha !
Iar oamenii de la castel, auzind rîsul dezlănţuit al stăpînului, se întrebau cutremuraţi ce nouă farsă.diabolică punea la cale împreună cu piticul lui.
DOISPREZECE TRÎMBIŢAŞI îmbrăcaţi în dalmatice roşii vestiseră în cătune, în sate şi-n tîrguri că cei doi lorzi aveau de gînd să se întîlnească duminică la ceasul al unsprezecelea, într-un loc închis anume în zona landei de

coastă. Lumea venea acolo valuri-valuri şi, cum ziua se vestea frumoasă, familiile plănuiseră să ia masa şi-apoi să danseze în aer liber.
Bertram era uluit de nepăsarea lui Jacques. S-ar fi zis că iminenţa deznodămîntului acestei drame a vieţii sale — oricare ar fi fost acest dez-nodămînt — îi lua toate grijile de pe suflet. Invitase la castel o sumedenie de băieţi şi de fete de-o seamă cu el, astfel că în zilele premergătoare luptei, jocurile şi distracţiile se ţinură lanţ. Oare aşa înţelegea el să se pregătească pentru cumplita încercare la care avea să fie curînd supus ? Reuşind cu mare caznă să-l scoată din mijlocul celprlalţi tineri, Bertram îi puse întrebarea cu asprime. Luînd din-tr-o dată un aer grav, Jacques îi răspunse : „Mi-am încredinţat soarta în mîinile lui Dumnezeu. Cum ar putea el oare să părăsească un cavaler care nu face decît să-şi respecte legă-mîntul ?« Prin credinţa lui nestrămutată, tî-nărul mergea astfel, fără să-şi dea seama, în întîmpinarea profeţiei bunicului său. Bertram plecase capul. Totuşi, nu reuşi să-şi stăpînească indignarea cînd, duminică, după ce ascultase slujba şi luase împărtăşania, Jacques îi dădu la o parte pe scutierii care voiau să-l ajute să-şi îmbrace armura şi să-şi pună coiful.
— Nu, le spuse el, am auzit că seniorul Tiphaine vrea să lupte cu capul descoperit, ca să mă umilească. Eu o să merg şi mai departe de-atît. Nu numai c-o să mă duc cu capul descoperit, dar o să am şi picioarele goale, căci voi purta kiltul ' în culorile clanului meu.
1 Fustă scurtă care face parte din portul tradiţional al scoţienilor (n.t.).

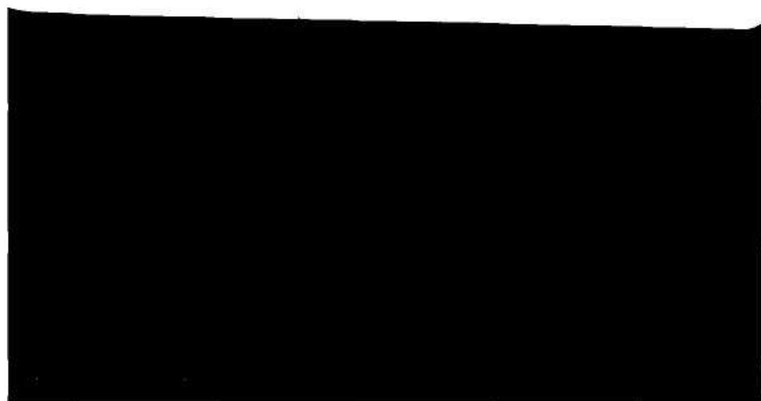
Nimeni nu reuşi să-l clintească din hotărîrea lui. Pînă la urmă Bertram se resemna şi el, I se părea că.e martorul neputincios al dezlegării unui mister, a cărui maiestuoasă rîn-duială se situa deasupra bunului-simţ şi a raţiunii. De altfel, Jacques, învăluit într-un nimb de lumină, nu mai asculta de nimeni şi de nimic, purtat parcă de forţa impetuoasă a destinului său.

Tot aşa apăru şi în faţa mulţimii atunci cînd păşi în arenă, întîmpinat de explozia aurită a trîmbiţelor. Pe căluţul lui vînăt-rotat ce dănţuia într-o rază de soare, copilul blond, numai azur şi trandafiriu, înveşmîntat în mătase şi tartan^ avea strălucirea ireală a unei năluci. Oare fiindcă era sortit morţii, sau pentru că era înconjurat de îngeri ? Poate şi una şi alta.

Tunetul surd al unui escadron de tobe vesti intrarea lui Tiphaine prin celălalt capăt al ■timpului de luptă. Statura lui era cu-adevărat monstruoasă, aşa, îmbrăcat în fier şi călare pe un cal de război negru ca pana corbului, bar îşi ţinuse cuvîntul şi, sprijinit de grumă-jerul armurii, capul lui* părea o tufă cenuşie de păr şi barbă în mijlocul căreia străluceau, înfundaţi în orbite, doi ochi sălbatici. Contrastul dintre cei doi adversari era strigător la cer, încît din mulţime se auzi un murmur de protest. Se mai văzuse oare vreodată o luptă atit de vădit nedreaptă ? Se auziră chiar voci care strigau : „Ajunge ! Opriţi ! E o crimă !" Se lăsă apoi tăcerea, căci ducele d'Elgin, care prezida întrecerea, aruncase bagheta în arenă, semn că lupta putea începe.

Tiphaine continua să înainteze mînîndu-şi calul la pas, cu lancea ridicată. Jacques îşi

lăsase lancea în jos şi se năpustea spre el în galop. Avu loc prima ciocnire, atenuată însă, căci vîrful lăncii alunecase pe apărătoarea umărului drept al lui Tiphaine. Chiar de la această primă confruntare, se dovedi câ Jacques nu ţintea spre capul lipsit de protecţie al adver-saruui său, act de temerară curtoazie, care-i spulbera şi singura şansă de a învinge. Cei doi cavaleri făcură cale-ntoarsă, dar de astă dată Tiphaine îşi mînă calul în galop mic şi-şi lăsă în jos lancea. O lăsă atît de jos încît deodată păru că ţinteşte calul lui Jacques. In mulţime se stîrni rumoare. După regulile luptei cavalereşti, e o mişelie să răneşti înadins calul adversarului. Galopul calului negru se înteţi, Jacques se apropia mîncînd pămîntul. Şocul fu surd. Calul rotat se clătină, dar îndată mulţimea văzu şaua aruncată în aer şi pe Jacques rostogolindu-se în praf. Toată lumea înţelese că Tiphaine lovise cu atîta forţă în oblîncul şeii încît chinga cedase. Conform obiceiului, Tiphaine ar fi trebuit să se dea jos de pe cal şi să continue lupta cu sabia. El însă nu se clinti. Stătea nemişcat şi aştepta ca scutierii ce domoliseră armăsarul lui Jacques să-i schimbe şaua. Cît despre Jacques, nimeni nu avea voie să-i vină în ajutor atîta vreme cît arbitrul nu dădea semnalul de încheiere a luptei. Se ridicase cu vioiciune şi se avînta spre cal. Totuşi, se putea vedea cum din braţul sting i se prelingea pe mînă un firişor de sînge ; rana era, desigur, mai curînd stînjenitoare decît gravă. Tiphaine se pregătea să înfrunte un nou asalt şi, într-adevăr, Jacques se năpusti asu-pră-i cu lancea îndreptată spre el. Dar lancea ii alunecă peste cea a lui Tiphaine şi, purtat

de elan, Jacques se trezi brusc la, capătul arenei. Făcu îndată cale-ntoarsă. Oare cită vreme avea să mai dureze acea luptă inegală ? Jacques porni încă o dată să-l atace pe uriaş, dar căluţul lui, numai reflexe şi zvîcniri, nu mai avea aceeaşi sprinteneală. Tiphaine miza cumva pe epuizarea cavalerului şi-a calului său ? Lancea izbi pieptarul platoşei lui Tiphaine cu atîta furie încît se frînse în bucăţi. Tiphaine nu se clintise. Jacques se îndreptă înspre feciorii lui de arme care veneau în fugă cu o altă lance. Dar în drum îl"văzu pe Tiphaine îndoindu-se pe grumazul calului. Se auzi un murmur de stupoare printre spectatori. într-adevăr, uriaşul se prăvălea cu faţa înainte. Era cît pe ce să atingă coama calului cu fruntea cînd alunecă pe-o parte şi se prăvăli în huruit de fiare. Scutierii se repeziră să-i vină în ajutor, în timp ce Jacques se dădea jos din şa. Se aplecă deasupra trupului imens, întins pe jos, neînsufleţit parcă. Şi-atunci bagă de seamă că o bucată din lancea lui — poate vîrful — era adînc înfiptă în orbita dreaptă a lui Tiphaine. încalecă din nou, salutat de aclamaţiile mulţimii. Entuziasmul acesteia era pe măsura temerilor pe care le trăise pentru el. Pălăriile zburau de colo-colo prin aer, copii cu braţele pline de flori săreau în arenă ieşindu-i în întîmpinare. Aproape eă-l purtară pe sus într-un entuziasm triumfător, în timp ce şase inşi încercau să-J pună pe Tiphaine pe o targa. Jacques se simţea de parcă un văl cenuşiu care se afla între el şi toate lucrurile din jur se rupsese brusc. Vedea acum zidurile caselor împodobite cu tapiserii, ferestrele decorate cu

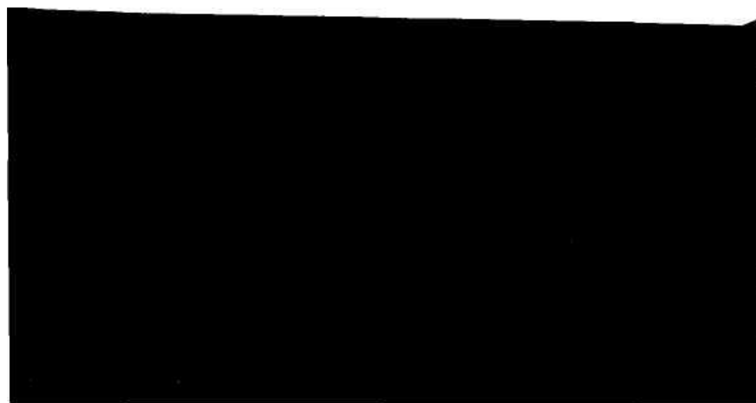
armoarii, steguleţele fluturînd pe catarge pavoazate şi, mai ales, vedea toată mulţimea aceea, bărbaţi şi femei în haine de sărbătoare manifestîndu-şi zgomotos bucuria. Prietenii îl înconjurau cu emoţia sufletelor lor juvenile şi pătimaşe. Cît de bine i se potrivesc tinereţii norocul şi izbînda ! Ce frumos îi stătea cu braţul plin de sînge călare pe căluţul lui rotat cu genunchii zdreliţi ! Era cu adevărat la fel de radios ca şi un chip dintr-un vitraliu. Un dangăt de talangă răzbătu dinspre clopotniţa bisericii vecine. Jacques se opri şi, ridicînd mîna, spuse surîzător :

— E duminică, e amiaza şi l-am învins pe Tiphaine !

Şi cu toţii înţeleseră că în acea clipă, ziua de duminică, ora amiezei şi triumful său se întîlneau pe o culme de netrecut. De-aici înainte nu mai putea merge decît în jos.

Toată seara şi pînă noaptea tîrziu, castelul Strathael străluci în luminile unei serbări cum nu s-a mai văzut. Mesele se clătinau de-atîta vînat, de belşugul de fructe şi delicatese. Paharnicii împărţeau cu dărnicie vinuri din Franţa şi din Italia. Fuseseră chemaţi menestreli, jongleri şi acrobaţi. Era acolo chiar şi un îmblînzi-tor de animale care avu un succes binemeritat prezentînd împreună un urs şi o maimuţă. Jacques prezida petrecerea şi totul i se părea ca-n vis. Nu simţea oboseala, sau poate că şi aceasta avea partea ei în ameţeala pe care i-o pricinuiau muzica, băuturile, văpaia şemi-neelor şi zîmbetele ce înfloreau sub privirea lui.

Se apropia miezul nopţii cînd un valet îi şopti ceva la ureche. Un oaspete străin cerea

să fie ascultat pe loc. De unde venea ? De la castelul seniorului Tiphaine. Părea să aducă un mesaj. Un mesaj 'de la Tiphaine ! Surpriza era uluitoare ! Jacques se ridică. în jur se făcu tăcere. Dansatorii fură invitaţi să meargă fiecare la locul lui.

— Să intre ! porunci Jacques.

Urmă un moment de încordare. Fără să şi-o mărturisească, cu toţii se aşteptau să-l vadă intrînd pe cavalerul uriaş în persoană, îmbrăcat în armură şi cu faţa însîngerată de la ochiul străpuns. în locul lui apăru însă piticul Lucain, care era atît de hidos încît surpriza fu şi mai mare. Nu aruncă nici măcar o privire spre meseni ci se duse direct la Jacques.

— Conte de Strathael, senior de Angus, spuse el, sînt însărcinat să vă aduc o mare şi tristă veste : seniorul Tiphaine s-a stins din viaţă în urma rănii. El este însă cel ce mă trimite la dumneavoastră, căci, în ciuda chinurilor îndurate în ultimele-i ceasuri, mi-a dictat, în ce vă priveşte, un mesaj pe care trebuie să vi-l citesc neapărat.

Desfăcu pergamentul pe care-l adusese cu el şi, cu vocea-i stridentă, începu să dea citire unei misive care era deopotrivă confesiune, testament şi sfidare.

Jacques de Strathael, simt că viaţa mă părăseşte prin rana pe care mi-ai pricinuit-o. E bine că s-a intîmplat aşa. Mă temeam la gîndul că voi muri de bătrîneţe şi putreziciune. Asta ar fi fost cea mai grea pedeapsă după o viaţă în care n-am făcut decît să împung şi să tai cu sabia. Pedeapsă meritată, fără îndoială, dacă e să-i dau crezare preotului căruia tocmai m-am

spovedit. Bietul om, era de-a dreptul uluit cînd i-avn povestit faptele mele, atît cele măreţe, cit şi cele nelegiuite'. Şi totuşi, pe cinstea mea, nu i-am spus decît un sfert din a zecea parte, căci altminteri nici pîn-acum n-aş fi terminat, şi pe urmă, nu-i aşa, fiecare îşi are pudoarea lui. Şi, ca să termin cu habotnicia asta, află că în momentul în care mă izbăvea de toate aceste fărădelegi, mărturisite sau nu, mi-a cerut să rostesc cîteva vorbe de căinţă. Era chiar cel mai neînsemnat lucru pe care rai-l putea cere. Numai că, iată, din tot ce pot face pe lumea asta, căinţa este fără îndoială lucrul pe care sînt cel mai puţin în stare să-l fac. Să am remuşcări, eu ? La dracu', am dus viaţa pe care-am dus-o. Gata, asta e ! Dumnezeu o să mă ia aşa cum sînt, sau o să mă azvîrle în hăul necuprins de-afară. Tare l-am mai uimit pe capucinul meu mărturisindu-i că, din tot sîngele pe care l-am făcut să curgă în valuri de o jumătate de veac încoace, singurul care m-a îndurerat a fost cel pe care l-am văzut pe braţul tău cînd te-ai ridicat de jos acum-cîteva ceasuri. Trebuia cu orice preţ să te azvîrl jos din şa, dar cum oare puteam să nu-ţi fac rău deloc cînd, în aroganţa ta de descreierat, nu aveai nici platdşă, nici cămaşă de zale, nici cuirasă de coapse, ci doar lină şi mătase ? Am făcut tot ce-am putut, dar îmi pare totuşi rău pentru sîngele ăla. Căci, vezi tu, dacă îngădui ca un fiu să-şi ucidă tatăl — asta-i în firea lucrurilor şi-ţi jur că, dacă mi s-ar- fi ivit prilejul de a-mi ucide tatăl, nu l-aş fi ocolit, dramul de morală pe care-o am şi eu nu-i dă voie unui tată să-şi ucidă fiul. Căci

tu eşti fiul meu, Jacques, mai bine să-ţi spun lucrul ăsta fără să mai zăbovesc. Povestea e foarte simplă şi foarte tristă şi nu onorează pe nimeni. Bunicul tău nu mă iubea. Acest om pios auzise spunîndu-se prea multe lucruri pe seama mea. Totuşi, eu îl cruţam. Timp de mulţi ani de zile, nu s-a putut plînge de vreo cit de mică abatere din partea mea în raporturile noastre de vecinătate. Eu aveam un gînd al meu. I-arn cerut mina Colombellei, fiica lui, încă de pe cînd avea cincisprezece ani. A refuzat cu indignare. Diferenţa de vîrstă, spunea el, soţiile mele dinainte a căror dispariţie dădea naştere unor zvonuri răutăcioase, escapadele mele deseori deşucheate, sînt de acord cu toate. Ne-am despărţit şi nu ne-am mai văzut niciodată. Avea alte planuri pentru Co-lombelle, un tînăr prinţ de Orkney care se întorcea de la curtea din Toulop.se cu capul plin de vorbe goale. Eram furios, dar Dumnezeu mi-e martor că nu mă gîndeam la nimic anume în ce-i priveşte pe vecinii mei. Pînă ce, într-o dimineaţă de primăvară, pe cînd eram la vînătoare, întîmplarea m-a adus faţă-n faţă cu cei doi logodnici. Am procedat aşa cum m-au îndemnat fierea şi sîngele. Am

făcut rău ? Fără nici o îndoială. Dar ce-i făcut, e bun făcut, iar rezultatul a fost un bastard, adică tu, Jacques şi, pe cinstea mea, rezultatul nu-i răii deloc. Am spus cuvîntul bastard. Era adevărat pînă acum o clipă. Acum nu mai este, căci, prin această scrisoare, te declar fiul meu legitim şi fac din tine unicul moştenitor al tuturor titlurilor, bunurilor şi posesiunilor mele. Mor împăcat la gîndul că averea şi numele meu rămîn în mîinUe tale tinere. Nu ne-am văzut decît
222
atît cit să schimbăm clteva lovituri, dintre care ultima m-a ucis. Iţi doresc ceva mai mult noroc cu progenitura ta. Nu mor numai mulţumit, dar şi iertat, căci n-am terminat încă povestea singurei şi ultimei mele confesiuni. Bravul meu capucin era tare amărît că nu-mi putea da iertarea dacă nu mă căiam. Şi eram şi eu amărît, căci strădziinţa lui îmi făcea şi mie rău, şi pe urmă voiam să termin odată. Atunci, el mi-a explicat că există un fel de iertare a păcatelor fără act de căinţă, iertarea in articulo mortis. Aceea de care au parte cei în agonie şi a căror conştiinţă e pe jumătate întunecată. Nu-mi mai rămînea aşadar decît să intru în agonie, ceea ce am şi făcut numaidecît, exact cit să-şi îngîne el rugăciunile. Pe urmă mi-am venit din nou în fire, căci aveam multe să-ţi spun, dar acum simt că am ajuns la capătul puterilor şi cred că agonia mea —■ cea adevărată de data asta —■ nu mai are mult pvriă să'înceapă. Cuiul pe care mi l-ai înfipt în ochi, ştii că e tot acolo ? Nici un chirurg n-a îndrăznit să îndepărteze aşchia asta care ajunge pînă-n creier. E degetul lui Dumnezeu, mi-a spus tot confesorul meu. Trebuie să recunosc că Providenţa are uneori nişte manifestări destul de şugubeţe. Dar spune-mi, fiul meu, vîrful ăsta pe care l-ai aruncat în aer în aşa fel încît să-mi cadă chiar în orbită, nu-i aşa că l-ai înroşit în foc înainte ? Pentru că, ştii, simt că-mi arde tot capul. împrăştie jerbe de scîntei în tot craniul. Nu-i un cui, nici o aşchie, nici un vîrf, ci o rachetă, un amestec incendiar, e chiar iadul. Jacques Ti-phaine, te... te...
223
Lucain tăcu şi îl privi pe Jacques în timp cel înfăşură cu grijă pergamentul. Fiul lui Tiphaine era alb ca varul. Ceaţa aurie a ameţelii se risipise ca să lase locul unei lucidităţi amare şi îndurerate. Simţea în gură gustul aspru al lucrurilor reale. îşi plimba privirea pe deasupra mesei devastate, presărată cu resturi de la ospăţ, şi i se părea că acea dezordine de flori ofilite, de prăjituri sfărîmate, de cupe răsturnate şi de şervete murdare era un simbol sordid al ruinelor tinereţii lui. Unul cîte unul, cuvintele transmise de pitic îi spulberaseră toate himerele. Deci tatăl lui o violase pe mama lui. El însuşi nu era altceva decît bastardul rezultat din această crimă. Lupta lui împotriva lui Tiphaine fusese o luptă falsă, şi deci şi frumoasa lui victorie nu era decît o falsă victorie. Iar el îşi ucisese fără glorie propriul tată. Dar mai aflase şi că fusese declarat legitim şi că, prin moştenire directă, devenea seniorul cel mai puternic din înaltele Tărîmuri ale Scoţiei. Mii de ţărani, de meşteşugari, de tîrgoveţi, de soldaţi aşteptau ajutorul, protecţia, poruncile lui. Adolescenţa lui senină, plină de cîntece şi de visări, se terminase brusc. în cîteva minute, prin cîteva cuvinte, devenise bărbat.

NOTA

Pe 22 mai 1985 se sărbătorea cu mare fast centenarul morţii lui Victor Hugo. Cufundîn-du-mă docil în opera lui, am recitit cu o admiraţie mai vie ca oricînd Vulturul de pe cască, poem de aproximativ patru sute de versuri care face parte din Legenda secolelor. E vorba
224
de lupta dintre David şi Goliat, însă fără miraculosul biblic. De această dată, într-adevăr, uriaşul nu este doborît de firavul său adversar. Logica forţelor aflate faţă-n faţă joacă fără milă : copilul e pus pe fugă, ajuns din urmă şi înjunghiat de uriaş.

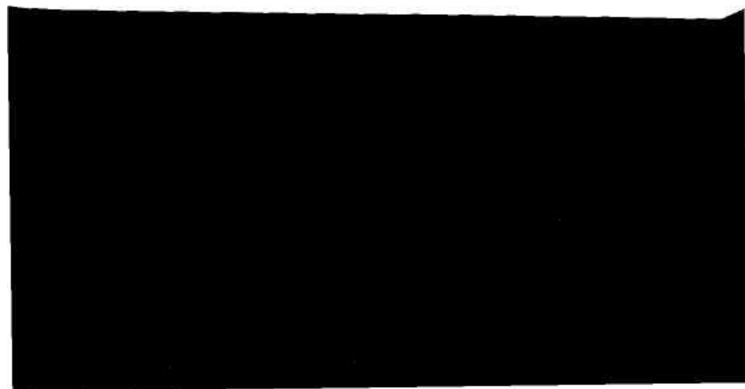
, Încă de la primele versuri, mă pusese totuşi pe gînduri un „spaţiu alb" considerabil lăsat aşa cu bună ştiinţă de autor : de ce bă-trînul rege Angus cere pe patul de moarte ca nepotul său în vîrstă de şase ani să jure că-l va ucide pe lordul vecin, Tiphaine ?

Le fond, nul ne le sait. h'obscur passe dejend Contre le souvenir des hommes l'origine Des rixes de Ninive et des guerres d'Egine... ^

Şi totuşi. Cititorul cercetează acest „obscur trecut" şi se cercetează pe sine însuşi. Cu atît mai mult cu cît un al doilea mister se adaugă celui dintîi. Micul Jacques este crescut de bunicul său Angus. E un copil orfan. Ce s-a în-tîmplat cu părinţii lui ? Şi dacă, se întreabă cititorul, aceste două întrebări nu ar fi, de fapt, decât una singură ? Şi dacă aceste mistere, în loc să se adîncească, s-ar limpezi ? Ar fi de ajuns să ne imaginăm că Tiphaine trebuie să fie ucis de Jacques pentru că are o vină copleşitoare în moartea părinţilor săi.

Noi am făcut această presupunere. Dar atunci am constatat că urmarea povestirii lua nu-

1 Ce-a fost, nimeni nu ştie. Trecutul nepătruns ascunde.
De-a oamenilor amintire originea încăierărilor de la Ninive şi-a luptelor de la Egina... (n.t.)
225

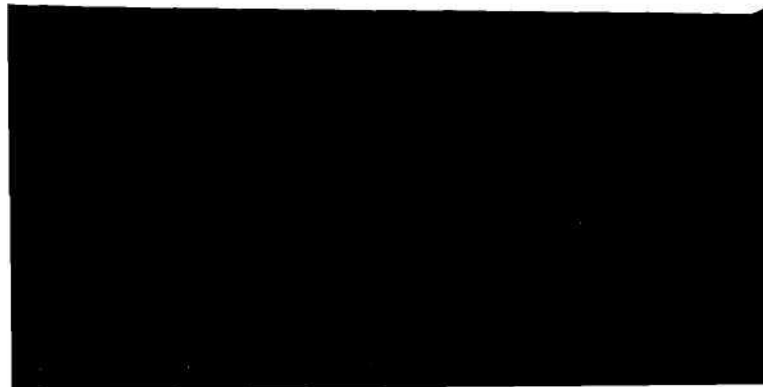
tnaidecît un curs foarte diferit de cel prezentat de Victor Hugo, prima victimă a schimbării fiind chiar vulturul de pe cască, ce îşi ia zborul nu la sfîrşitul povestirii, ci, fără îndoială, înainte ca ea să înceapă. Cerem iertare manilor lui Victor Hugo că ne-am luat o atare libertate, rugîndu-i să binevoiasca a considera această poveste ca pe un umil omagiu adus celui mai mare dintre poeţii francezi.

Pierrot
sau
Tainele nopţii

DOUA CĂSUŢE ALBE stăteau faţă-n faţă în satul Pouldreuzic. Una dintre ele era spălătoria. Nimeni nu-şi mai aducea aminte de numele adevărat al spălătoresei, căci toţi îi spuneam Colombine, din cauza rochiei ei albe ca zăpada care-o făcea să semene cu o colombă. Cealaltă casă era brutăria lui Pierrot.

Pierrot şi Colombine crescuseră amîndoi pe băncile şcolii din sat. Erau atît de des împreună încît toată lumea era convinsă că mai tîrziu aveau să se căsătorească. Cu toate acestea, viaţa îi despărţise, atunci cînd Pierrot se făcuse ucenic brutar, iar Colombine spălătoreasă. Prin forţa lucrurilor, brutarul munceşte noaptea, pentru ca tot satul să aibă dimineaţa pîine proaspătă şi cornuri calde. Spălătoreasă munceşte ziua ca să-şi poată întinde rufele la soare. S-ar fi putut întîlni totuşi fie în amurg, cînd Colombine se pregătea de culcare şi cînd Pierrot se trezea, fie dimineaţa în zori, cînd începea ziua pentru Colombine iar noaptea lui Pierrot se sfîrşea.

Dar Colombine îl ocolea pe Pierrot, iar bietul brutar se perpelea de amărăciune. De ce îl ocolea Colombine pe Pierrot ? Pentru că fostul ei coleg de şcoală îi aducea aminte de tot felul de lucruri neplăcute. Colombine nu

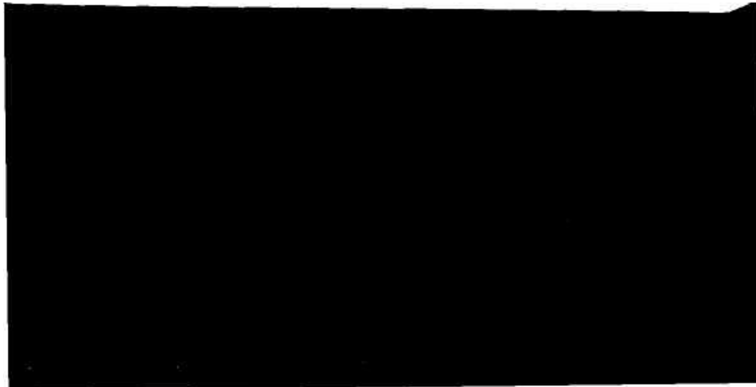

iubea decît soarele, păsările şi florile. Ea nu trăia din plin decît vara, la lumină. Or, brutarul, aşa cum am spus, trăia mai ales noaptea, iar pentru Colombine noaptea nu era altceva decît o întunecime în care mişunau tot felul de animale înspăimîntătoare, cum ar fi lupii şi liliecii. Şi-atunci prefera să închidă uşa şl obloanele, să se facă ghem în patul ei de puf şi s-adoarmă. Şi asta nu era totul, căci viaţa lui Pierrot era împărţită între alte două întunecimi şi mai de temut, cea a pivniţei şi cea a cuptorului. Cine ştie dacă în pivniţă nu 'erau şobolani ? Şi oare nu se spune : „Negru ca tăciunele ?"

De altfel, trebuie să recunoaştem că Pierrot arăta într-adevăr a brutar. Din cauză, poate, că muncea noaptea iar ziua dormea, avea o faţă rotundă şi palidă care-l făcea să semene cu luna cînd e plină. Ochii lui mari, atenţi şi miraţi îi dădeau un aer de cucuvea, ca şi hainele-i bogate, largi şi albe de făină. Şi ca şi luna, ca şi cucuveaua, Pierrot era timid, tăcut, fidel şi ascuns. Prefera iarna în locul verii,, alegea mai curînd singurătatea decît compania şi, decît să vorbească — lucru care-i venea foarte greu şi cu care nu prea se descurca — îi plăcea mai mult să scrie, şi o făcea la lumina luminării, cu o pană imensă, adresîn-du-i Colombinei scrisori lungi pe care nu i le trimitea, convins fiind că

ea nu le va citi.
Ce scria Pierrot în scrisorile lui ? Se chinuia să-i deschidă ochii Colombinei. Se străduia să-i explice că noaptea nu e chiar ceea ce credea ea.
Pierrot cunoaşte bine noaptea. Ştie că nu-i o gaură neagră, oricum nu, mai mult decît

pivniţa şi decît cuptorul. Noaptea, rîul cîntâ mai tare şi mai limpede, şi, scînteiază din mii şi mii de solzi de argint. Copacii înalţi îşi scutură frunzişul sclipind de stele pe cerul întunecat. Adierile nopţii sînt mai adînc înmiresmate cu miros de mare, de pădure şi de munte, decît cele din timpul zilei cu iz de sudoare omenească.
Pierrot cunoaşte bine luna. Ştie cum să o prirească. Ştie să vadă că ea nu e un disc alb şi plat ca o farfurie. O priveşte îndeajuns de atent şi de prietenos încît să poată vedea cu ochiul liber că ea are un relief, că de fapt e vorba de o sferă ■— ca mărul, ca dovleacul — şi că, în afară de asta, nu e netedă, ci frumos sculptată, modelată, vălurită — ca un peisaj cu dealuri şi văi, ca un chip cu ridurile şi zîmbetele lui.
Da, Pierrot ştie toate aceste lucruri, căci aluatul lui, după ce l-a frămîntat îndelung şi l-a fecundat în taină cu plămadă, are nevoie de două ore ca să se-odihnească şi apoi să crească. Şi-n timpul ăsta, Pierrot iese din brutărie. Toată lumea doarme. El este conştiinţa trează a satului. Merge pe străzi şi pe străduţe, cu ochii larg deschişi veghind somnul celorlalţi, al acelor bărbaţi, femei şi copii care se vor trezi anume ca să mănînce cornurile calde pe care el le va fi pregătit special pentru ei. Trece pe sub ferestrele închise ale Colombi-nei. Devine straja satului, paznicul Colombi-nei. Şi-o închipuie pe tînăra fată suspinînd şi visînd în albeaţa umedă a patului ei încăpător şi, cînd îşi îndreaptă chipul palid către lună, se întreabă dacă această dulce rotunjime care pluteşte pe deasupra copacilor într-o perdea de

ceaţă nu e cumva cea a unui obraz, a unui sîn sau, mai-mult chiar, a unei fe^e.
Fără îndoială, lucrurile ar fi putut continua multă vreme astfel dacă, într-o frumoasă dimineaţă de vară înviorată de flori şi de păsări, un vehicul caraghios tras de un bărbat nu şi-ar fi făcut intrarea în sat. Arăta şi ca o rulotă, şi ca o baracă de bilei, căci, pe de o parte, era limpede că puteai să te adăposteşti şi să dormi înăuntru, iar pe de altă parte, strălucea de culori vesele şi de perdele din belşug pictate ce fluturau ca nişte flamuri de jur împrejurul ei. Tăbliţa lăcuită de deasupra vehiculului anunţa :
ARLEQUIN zugrav
Bărbatul vioi, suplu, cu obrajii rumeni, cu părul roşcat şi tot numai cîrlionţi, era îmbrăcat într-un fel de costum colant compus dintr-un mozaic de mici romburi pestriţe. Se aflau acolo toate culorile curcubeului şi încă alte cîteva, dar nici unul din romburi nu era alb sau negru, îşi opri vehiculul în faţa brutăriei lui Pierrot şi cercetă cu o mină dispreţuitoare faţada goală şi tristă pe care se aflau doar aceste două cuvinte :
PIERROT BRUTAR
îşi frecă mîinile cu un aer hotărît şi începu să bată la uşă. Era ziua în amiaza mare, cum am mai spus, iar Pierrot dormea buştean. Ar-lequin trebui să ciocănească multă vreme înainte ca uşa să se deschidă, scoţînd la iveală un Pierrot mai palid ca oricînd şi clătinîndu-se de oboseală. Bietul Pierrot ! Chiar că semăna

cu o cucuvea, aşa, alb din cap pînă-n picioare, ciufulit, zăpăcit, clipind din ochi în lumina nemiloasă a verii. Şi, chiar înainte ca Arlequin să fi putut deschide gura, din spatele lui izbucni un hohot de rîs. Era Colombine care privea scena de la fereastră, ţinînd în mînă un fier mare de călcat. Arlequin se întoarse, o văzu şi izbucni şi el în rîs, iar Pîerrot se simţi deodată singur şi trist, cu îmbrăcămintea lui ca de pe lună, în faţa celor doi copii ai soarelui pe care-i apropia veselia lor comună. Şi-a-tunci se supără : cu inima rănită de gelozie, trînti uşa cu furie în nasul lui Arlequin, după care se duse să se culce la loc, dar e puţin probabil că l-a luat somnul foarte repede.
Cît despre Arlequin, acesta se îndreaptă către spălătorie, unde a dispărut Colombine. O caută. Ea apare din nou, dar

la altă fereastră, şi din nou dispare înainte ca Arlequin să fi avut timp să se apropie. Pare că se joacă de-a v-aţi ascunselea cu el. Intr-un tîrziu, uşa se deschide şi Colombine iese ducînd în braţe un coş mare plin cu rufe curate. Urmată de Arlequin, se îndreaptă spre grădină şi începe să întindă rufele pe sîrmă la uscat. Rufele sînt toate albe. Albe ca şi hainele Colombinei. Albe ca şi cele ale lui Pierrot. Dar aceste rufe albe, Colombine nu le întinde la lună, ci, la soare, la soarele care dă strălucire tuturor culorilor, mai ales celor din costumul lui Arlequin.

Arlequin, neîntrecut meşter la vorbe, îi tot ţine discursuri Colombinei. Colombine îi răspunde. Ce-şi spun ei oare ? Vorbesc despre haine. Colombine despre haine albe. Arlequin despre haine colorate. Pentru spălătoreasă, albul e culoarea firească. Arlequin se chinuie

231

să-i bage în cap culorile. De altminteri, chiar şi reuşeşte cît de cît. Căci, în urma acestei faimoase întîlniri de la Pouldreuzic, piaţa de albituri a fost invadată de prosoape mov, de feţe de pernă albastre, de feţe de masă verzi şi de cearşafuri roz.

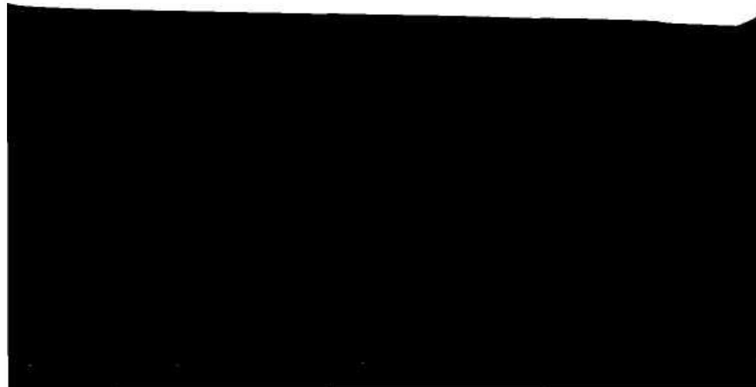
După ce şi-a întins rufele la soare, Colombine se întoarce în spălătorie. Arlequin, care-i duce coşul gol, îi propune să-i zugrăvească faţada casei. Colombine acceptă. Arlequin se pune pe dată la treabă. Îşi demontează rulota şi, cu piesele ei, înalţă o schelă pe faţada spălătoriei. E ca şi cum rulota demontată ar pune stăpînire pe casa Colombinei. Arlequin se caţără cu iuţeală pe schelă. în costumul multicolor, strîns pe corp, şi cu creasta lui de păr roşcat, seamănă cu o pasăre exotică cocoţată pe-un vîrf de prăjină. Şi parcă pentru a accentua asemănarea, cîntă şi fluieră cu foc. Din cînd în cînd, capul Colombinei se iveşte la cîte-o fereastră şi atunci îşi spun unul altuia glume, îşi zîmbesc şi-şi cîntă. Foarte curînd, munca lui Arlequin începe să capete contur. Faţada albă .a casei dispare sub o paletă multicoloră. Se află acolo toate culorile curcubeului şi alte cîteva, dar fără negru, nici alb, nici gri. Sînt însă, în primul rînd, două invenţii de-ale lui Arlequin, care-ar putea dovedi, dac-ar mai fi nevoie, că el este cu-adevărat cel mai întreprinzător şi mai îndrăzneţ dintre toţi zugravii. Mai întîi, el a înfăţişat pe perete o Colombine în mărime naturală care duce pe cap coşul cu rufe. Dar asta nu e totul. Această Colombine, în loc să fie îmbrăcată în hainele ei albe obişnuite, Arlequin a pictat-o într-o rochie formată din mici

232

romburi multicolore, întru totul asemenea celor de pe propriul lui costum. Şi mai e ceva. Desigur, a pictat din nou cu litere negre pe fond alb cuvîntul SPĂLĂTORIE, dar lingă el a adăugat cu litere de toate culorile : VOPSI-TORIE ! A lucrat atît de repede încît totul e gata la apusul soarelui, deşi vopseaua mai are mult pînă să se usuce.

Soarele se culcă, iar Pierrot se trezeşte. Din stradă se poate vedea cum răsuflătoarea brutăriei se luminează deodată şi începe să împrăştie reflexe calde şi roşiatice. Pe cerul fosforescent pluteşte o lună enormă ca un balon lăptos. Curînd Pierrot iese din brutărie. La început nu vede decît luna. Vederea ei îi umple sufletul de bucurie. Aleargă spre ea cu gesturi largi de adoraţie. îi zîmbeşte, iar luna îi întoarce zîmbetul. De fapt sînt frate şi soră, cu feţele lor rotunde şi veşmintele vaporoase. Dar de-atîta învîrtit şi ţopăit, Pierrot îşi încurcă picioarele în borcanele de vopsea întinse pe jos. Se loveşte de schela înălţată pe casa Colombinei. Şocul îl smulge din visare. Ce se întîmplă ? Ce s-a-ntîmplat cu spălătoria ? Pierrot nu mai recunoaşte faţada pestriţă şi, mai ales, pe această Colombine în costum ca al lui Arlequin. Şi apoi cuvîntul ăsta barbar pus în coada cuvîntului spălătorie : VOPSI-TORIE ! Pierrot nu mai dansează, a încremenit de stupoare. Pe cer, luna se strîmbă de durere. Aşadar, Colombine s-a lăsat vrăjită de culorile lui Arlequin ! De-acuma ^se-mbracă la fel ca el, iar în loc să săpunească şi să calce rufe albe, proaspăt spălate, va pune la murat în copai pline de culori chimice, greţoase şi murdare, tot felul de boarfe decolorate.

233

Pierrot se apropie de schelă. O pipăie dezgustat. Sus, la una din ferestre, străluceşte o lumină. Schela e un lucru îngrozitor, căci ea îţi permite să te uiţi pe ferestrele de la etaje * la ce se-ntîmplă în camere ! Pierrot se urcă întîi pe o scândură, pe urmă pe o alta. Se îndreaptă către fereastra luminată. Aruncă înăuntru o privire. Ce-a văzut oare ? N-o

să aflăm niciodată ! Face un salt înapoi. A uitat că e cocoţat la trei metri de sol. Cade. Şi ce căzătură ! E mort oare ? Nu. Se ridică cu greutate. Şchiopătînd, se întoarce în brutărie. Aprinde o luminare. îşi moaie pana lui cea mare în călimară şi-i scrie Colombinei o scrisoare. O scrisoare ? Nu, doar un scurt mesaj, în care a pus însă tot adevărul pe care-l ştie. Iese din nou, cu plicul în mînă. Tot şchiopătînd, şovăie şi, o clipă, pare să caute ceva, apoi se jiotărăşte să atîrne mesajul de unul din stîlpii schelei. Intră apoi în brutărie. Răsuflă-toarea se întunecă. Un nor mare ascunde faţa tristă a lunii.

O nouă zi începe sub un soare strălucitor. Arlequin şi Colombine ies în fugă din spălă-toria-vopsitorie ţinîndu-se de mînâ. Colombine nu mai poartă rochia ei albă obişnuită. Are o rochie din mici romburi colorate în toate culorile, dar fără negru şi alb. E îmbrăcată la fel ca acea Colombine zugrăvită de Arlequin pe faţada casei. S-a transformat într-o Arle-quine. Ce fericiţi sînt amîndoi ! Dansează împreună în jurul casei. Apoi, dansînd în continuare, Arlequin se-apucă să facă o treabă ciudată. începuse să demonteze eşafodajul ridicat pe casa Colombinei. Şi, în acelaşi timp, îşi face la loc vehiculul lui caraghios. Rulota îşi re-

capătă forma. CoJombine o încearcă. Pentru Arlequin pare de la sine înţeles că vor pleca. Căci zugravul e un adevărat nomad. Trăieşte pe schela lui precum pasărea pe creangă. Nici vorbă să mai zăbovească. De altfel, nu mai are ce face la Pouldreuzic, iar cîmpia străluceşte, ademenindu-l cu farmecele ei.

Colombine pare să fie de acord cu plecarea. Pune în rulotă o bocceluţă uşoară. închide obloanele casei. Iat-o alături de Arlequin în rulotă. Se pregătesc de plecare. Nu, încă nu. Arlequin coboară din nou. A uitat ceva. O pancartă pe care, cu gesturi largi, scrie cu vopsea şi-apoi o agaţă pe uşa casei :

ÎNCHIS PE MOTIV DE CĂLĂTORIE DE NUNTA

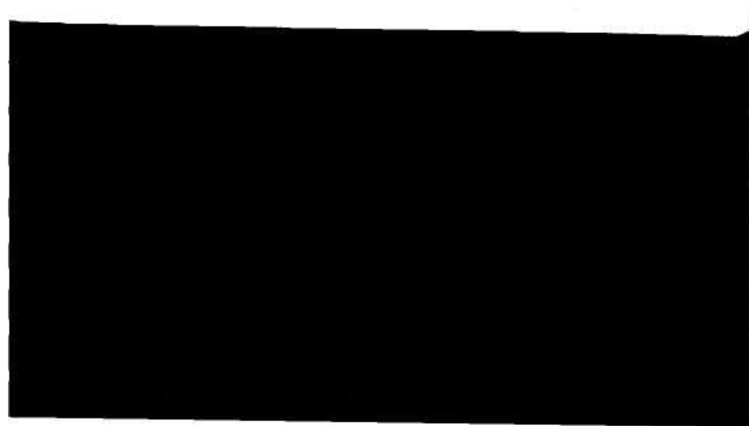
De data asta pot pleca. Arlequin se înhamă la rulotă şi o trage pe drum. Curînd, cîmpiile îi înconjură şi-i petrec. Sînt atîtea flori şi.-a-tîţia fluturi de parcă peisajul s-ar fi îmbrăcat în costum de Arlequin.

Noaptea se lasă peste sat. Pierrot se-aven-turează afară din brutărie. Tot şchiopătînd, se apropie de casa Colombinei. Totul e închis. Deodată dă cu ochii de pancartă. E atît de îngrozitoare pancarta asta că nici nu reuşeşte s-o citească. Se freacă la ochi. Trebuie totuşi să se încline în faţa evidenţei. Şi-atunci, şontîc-şontîc, se-ntoarce în brutăria lui. Curînd iese din nou. Are şi el o pancartă. O agaţă la intrare înainte de-a trînti uşa cu furie. Pe ea stă scris :

ÎNCHIS PE MOTIV DE NECAZ DIN DRAGOSTE

Zilele trec. Vara e pe sfîrşite. Arlequin şi Colombine cutreieră ţara mai departe. Dar fe-

1

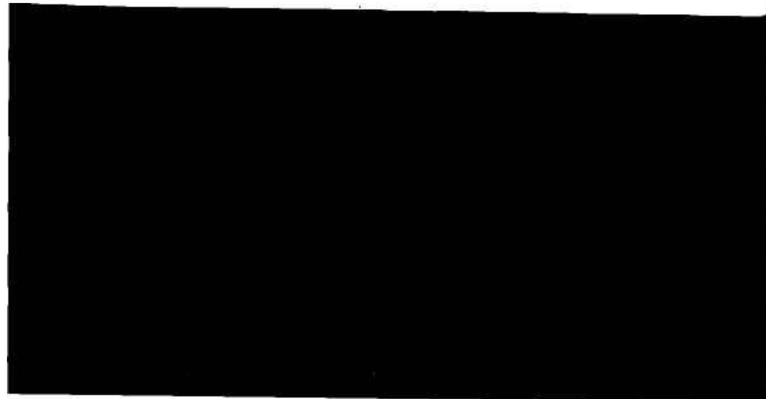

ncirea lor nu mai e aceeaşi. Acum Colombine trage rulota din ce în ce mai des în timp ce Arlequin se odihneşte înăuntru. Apoi vremea •se strică. Primele ploi de toamnă răpăie pe creştetele lor. Frumoasele costume pestriţe încep să se spălăcească. Copacii devin ruginii, apoi îşi pierd frunzele. Trec prin păduri uscate, peste cîmpuri arate, brune şi negre. '

Şi într-o dimineaţă, lovitură de teatru ! Toată noaptea cerul s-a umplut de fulgi jucăuşi. Cînd se crapă de ziuă, toată cîmpia, drumul şi chiar şi rulota sînt acoperite de zăpadă. Este marele triumf al albului, triumful lui Pierrot. Şi parcă spre a încununa această răzbunare a brutarului, în seara aceea o lună enormă şi argintie pluteşte deasupra peisajului îngheţat.

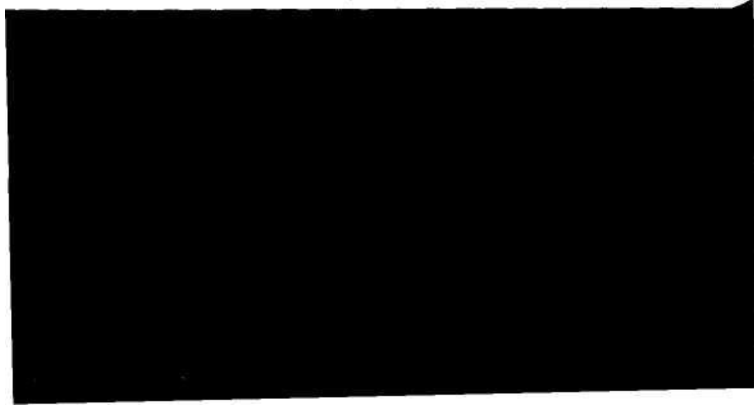
Colombine se gîndeşte din ce în ce mai _des la Pouldreuzic, dar şi la Pierrot, mai ales atunci cînd priveşte luna. Intr-o zi, fără să ştie cum, se trezeşte cu o hîrtiuţă în palmă. Se întreabă dacă nu cumva brutarul a trecut pe-acolo de curînd ca să-i lase acest mesaj. De fapt, este chiar bileţelul în care Pierrot a scris tot adevărul pe care-l ştie şi pe care îl agăţase •de unul din stîlpii schelei, devenit parte componentă a rulotei. Colombine citeşte :

Colombine !
Nu mă părăsi! Nu te lăsa amăgită de culorile chimice şi superficiale ale lui Arlequin.' JSint culori toxice, urît mirositoare şi care se coşcovesc. Să ştii că şi eu am culori. Numai ■că ale mele sînt culori adevărate şi profunde.
Ascultă bine secretele astea minunate ;
Noaptea mea nu e neagră, e albastră. Şi e un albastru pe care-l respiri.
236
Cuptorul meu nu e negru, e din aur. Şi aurul \ acesta se mănîncă.
Culoarea pe care-o fac eu incintă privirea» dar pe deasupra e densă, substanţială, miroase: plăcut, e caldă, hrăneşte.
Te iubesc şi te aştept,
Pierrot
O noapte albastră, un cuptor de aur, culorî adevărate pe care le respiri şi le mănînci,, acesta era deci secretul lui Pierrot ? In mijlocul peisajului îngheţat care seamănă cu îmbrăcămintea brutarului, Colombine stă pe gîn-duri, şovăie. Arlequin doarme în fundul rulotei fără să-i pese de ea. Curînd, Colombine va trebui să-şi pună din nou chinga care-î învineţeşte umărul şi pieptul ca să tragă vehiculul pe drumul îngheţat. De ce ? Dacă tot vrea să se întoarcă la ea acasă, ce-o mai ţine lîngă Arlequin, din moment ce frumoasele culori însorite care-o ademeniseră s-au ofilit ? Sare jos din rulotă. îşi face la loc bocceluţa şi iat-o pornind în pas sprinten spre satul ei.
Şi merge, merge, merge, micuţa Colombine-Arlequine a cărei rochie şi-a pierdut culorile strălucitoare, fără însă a ajunge din nou albă. Fuge prin zăpada care foşneşte uşor sub pi-coarele ei şi-i şopteşte la ureche : fugi-fîş-fugi-fîş-fugi-fîş... Curînd, prin cap încep să-î umble o mulţime de cuvinte care încep cu F" şi care se adună într-o armată întunecată, cuvinte feroce precum : frig, fier, foame, furie, fantomă, firav. Or s-o lase picioarele pe biata Colombine, dar din fericire un roi de cuvinte tot cu F, cuvinte prietenoase de data asta, îi sar în ajutor, parcă trimise de Pierrot : fran-
237

zelă, fum, forţă, floare, foc, făină, flacără, festin, feerie...
In sfîrşit ajunge în sat, în puterea nopţii. Totul e adormit sub zăpadă. Zăpadă albă ? Noapte neagră ? Nu. Pentru că s-a apropiat de Pierrot, Colombine are acum ochi ca să vadă : albastră e noaptea, albastră e şi zăpada, lucrul ăsta e evident. Dar nu e vorba de albastrul de Prusia, ţipător şi toxic, din care Arlequin are un borcan întreg. Este albastrul luminos şi viu al lacurilor, al gheţarilor şi al cerului, un albastru care miroase frumos şi pe care Colombine îl respiră din plin.
Iată fîntina, acum prizonieră a gerului, biserica cea veche, şi iată şi cele două căsuţe aşezate faţă-n faţă, spălătoria Colombinei şi brutăria lui Pierrot. Spălătoria e neluminată şi parcă moartă, dar brutăria dă semne de viaţă. Coşul fumegă iar răsuflătoarea cuptorului aruncă pe zăpada de pe trotuar o lumină tremurătoare şi aurie. E adevărat, Pierrot n-a minţit cînd a scris că nu e negru cuptorul lui, ci auriu !
Colombine se opreşte uimită în faţa răsu-flătorii. îi vine să se ghemuiască în faţa acestei guri de lumină din care răzbate un suflu de căldură pînă sub rochie şi un ameţitor miros de pîine. Şi totuşi nu îndrăzneşte. Dar deodată uşa se deschide şi-n cadrul ei apare Pierrot. Să fie la mijloc întîmplarea ? Să fi presimţit oare sosirea prietenei lui ? Sau pur şi simplu i-a zărit picioarele prin răsuflătoa-re ? Întinde braţele spre ea dar, în momentul în care Colombine vrea să i se-arunce la piept, se dă la o parte speriat şi o trage şi pe ea înăuntru. Colombine se simte de parcă s-ar
238
cufunda într-o baie de tandreţe. Ce plăcut e acolo ! Uşile cuptorului sînt închise, flacăra e însă atît de vie înăuntru încît se strecoară prin tot felul de găuri şi crăpături.
Pierrot, ghemuit într-un colţ, nu se mai satură privind, cu ochii lui rotunzi, acea apariţie fantastică : Colombine în brutăria lui ! Parcă hipnotizată de foc, Colombine îl priveşte cu coada ochiuui şi-şi spune în gînd că, hotărît lucru,

bunul Pierrot aduce foarte bine cu o pasăre de noapte, aşa cum stă cufundat în umbră cu halatul lui cu falduri mari şi albe şi cu chipul acela lunar. Pierrot, la rîndul lui, se gîndeşte că ar trebui să-i spună ceva, dar nu poate, cuvintele-i rămîn în gît.
Timpul trece. Pierrot îşi apleacă privirea către copaia în care se-odihneşte o lună mare de aluat bălai. Bălai şi fraged, asemenea Co-lombinei... De două ore de cînd aluatul doarme în copaia de lemn, plămada şi-a făcut lucrarea ei vie. Cuptorul e fierbinte. O să trebuiască să bage aluatul înăuntru. Pierrot priveşte spre Colombine. Oare ce face Colombine ? Sleită de puteri după lungul drum pe care l-a străbătut, legănată de căldura plăcută a cuptorului, a adormit pe lada cu făină într-o poziţie de o încîntătoare sfîrşeală. Pierrot are lacrimi în ochi,. înduioşat să-şi vadă prietena refugi-indu-.îe lîngă .el, ca să scape de o dragoste moartă în faşă şi de asprimea iernii.
Arlequin pictase portretul Colombinei-Arle-quine în costum pestriţ pe zidul spălătoriei. Lui Pierrot îi vine o idee. O să sculpteze în felul lui o Colombine-Pierrette din aluatul de briose. Se pune pe treabă. Ochii-i fug fără-ncetare de la tînăra fată adormită la luna culcată în copaie.
239
Mîinilor lui le-ar place s-o mîngîie pe fata adormită, dar să plămădească o Colombine din aluat e aproape la fel de plăcut. Cînd socoteşte că şi-a terminat opera, o compară cu modelul viu. Evident, Colombine cea din aluat e puţin cam palidă. Repede, la cuptor cu ea !
Focul se-nteţeşte. în brutăria lui Pierrot se află acum două Colombine. Şi-n acea clipă, nişte bătăi timide în uşă o trezesc pe Colombine cea vie. Cine e ? Drept răspuns, se aude o voce, o voce pe care noaptea şi frigul o fac să sune slab şi trist. Dar Pierrot şi Colombine recunosc amîndoi vocea lui Arlequin, cîntăreţul de pe schele, deşi nu mai are — nici măcar pe departe ! — accentele triumfătoare din timpul verii. Ce cîntă oare Arlequin cel rebegit de frig ?
Cîntă un cîntec care, de-atunci, a ajuns celebru, dar ale cărui cuvinte nu po/fc fi înţelese decît dacă se cunoaşte povestea pe care tocmai am spus-o :
Au clair de la lune, Mon ami Pierrot! Prete-moi ta plume Pour ecrire un mot. Ma chandelle est morte, Je n'ai plus de feu. Ouvre-moi ta porte, Pour 1'amour de Dieu ! -1
Căci bietul Arlequin găsise printre borcanele lui cu vopsea mesajul aruncat de Colombine,
1 Snb clarul de lună / Pierrot, dragul meu / Pana-mi împrumută / Un rînd să scriu vreau // Candela mi-e stinsă / Nici foc nu mai am / Uşa ta-mi deschide / Suflet de-ai un dram (n. tr.).
240
prin care Pierrot o convinsese pe tînăra fată să se-ntoarcă la el. Acest neîntrecut meşter în vorbe îşi dăduse astfel seama de puterea pe v care o au deseori1 cei care scriu, mai ales cînd, pe deasupra, mai au şi un cuptor pe timp de iarnă. Şi, cu naivitate, îl ruga pe Pierrot să-i „împrumute pana şi focul lui. Oare el chiar credea că are şanse s-o recucerească astfel pe Colambine ?
Lui Pierrot i se face milă de nefericitul lui rival. Ii deschide uşa. Un Arlequin jalnic şi decolorat se năpusteşte spre cuptorul prin ale cărui uşi continuă să răzbată căldură, culoare şi miros plăcut. Ce bine e la Pierrot !
In urma acestui triumf, chipul brutarului e radios. Face gesturi ample cu mînecile lui lungi şi largi. Cu o mişcare teatrală, deschide cele două uşi ale cuptorului. Un val de lumină aurie, de căldură feminină şi de miros delicios de pîine caldă îi învăluie pe cei trei prieteni. Şi-acumf cu ajutorul unei lopeţi lungi din lemn, Pierrot scoate ceva din cuptor. Ceva ? Pe cineva, mai degrabă ! O fată din coajă aurie, aburindă şi crocantă, care îi seamănă Co-lombinei ca o soră. Nu mai e Colombine-Arle-quine cea plată şi pestriţă pictată în culori chimice pe faţada spălătoriei, e o Colombine-Pierrette, modelată în miezul brioşei cu toate reliefurile vieţii, cu obrajii rotunzi, cu sînii îmbietori şi cu fesele micuţe şi rotunjoare.
Colombine a luat-o pe Colombine în braţe, cu riscul de-a se arde.
— Ce frumoasă sînt, ce plăcut miros ! spune ea.
Pierrot şi Arlequin privesc fascinaţi această scenă extraordinară. Colombine o întinde pe
241

Colombine pe masă. Cu amîndouă mîinile şi ca o lacomă blîndeţe dă la o parte sînii de cozonac ai Colombinei. îşi afundă nasul nesăţios şi limba neastîmpărată în aurul pufos al decolteului. Cu gura plină, spune :

—■ Ce gustoasă sînt! Haideţi şi voi, dragii mei, gustaţi, mîncaţi-o pe Colombine cea bună ! Mîncaţi-mă !

Iar ei gustă, mănîncă din Colombine cea caldă, din miez ce se topeşte-n gură.

Se privesc. Sînt fericiţi. Ar vrea să rîdă, dar cum să poată rîde cu obrajii umflaţi de cozonac ?

Legenda pîinii

AU FOST ODATĂ, tocmai la marginea Franţei, acolo unde se termină pămîntul şi unde începe Oceanul, adică chiar în Finistere, două sătucuri care trăiau într-o stare de continuă rivalitate. Unul dintre ele se numea Plouhinec, celălalt Pouldreuzic. Locuitorii din cele două sate nu pierdeau niciodată ocazia de a se înfrunta. Cei din Plouhinec, de exemplu, cîntau la cimpoi ca nicăieri altundeva în Bretagne. Motiv pentru care cei din Pouldreuzic ignorau ostentativ acest instrument şi cîntau în special la bombardă, un fel de flajeolet înrudit atît cu oboiul, cît şi cu clarinetul. Şi la fel se întîmpla în "toate domeniile, unii cultivînd anghinarea, ceilalţi cartoful, primii îndopînd gîşte pe cînd ceilalţi îngrăşau porci, femeile dintr-un sat purtînd pe cap bonete simple, ca nişte coşuri de fum, în timp ce femeile din satul celălalt şi le meşteşugeau pe ale lor în chip de" mici edificii de dantelă. Cei din Plouhinec se abţineau pînă şi de la cidru, căci cel din Pouldreuzic era vestit. O să mă întrebaţi : păi atunci ce beau cei din Plouhinec ? Ei bine, aflaţi că acolo se bea o băutură originală făcută nu din mere, ci din pere, şi care se numeşte din cauza asta „perată".

■ Desigur, la Plouhinec nu se mînca acelaşi fel de pîine ca la Pouldreuzic. La Plouhinec se făcea un sortiment de pîine tare, numai coajă, cu care se aprovizionau marinarii cînd plecau în cursă, pentru că se putea păstra la nesfîrşit. Acestui pesmet de Plouhinec brutarii din Pouldreuzic îi ripostau cu o pîine numai miez, dulce, topindu-se în gură şi care, ca să-i poţi simţi într-adevăr gustul, trebuia mîncată caldă, tocmai scoasă din cuptor. Această pîine era numită brioşă.

Lucrurile se complicară în ziua în care fiul brutarului din Pouldreuzic se îndrăgosti de fiica brutarului din Plouhinec. îngrozite, familiile se înverşunară să-i abată pe cei doi tineri de la o însoţire împotriva naturii, ce implica greutăţi de tot felul. Insă nimic nu reuşi să-i clintească pe cei doi din hotărîrea lor : Gael o voia pe Guenaele, Guenaele îl voia pe Gael.

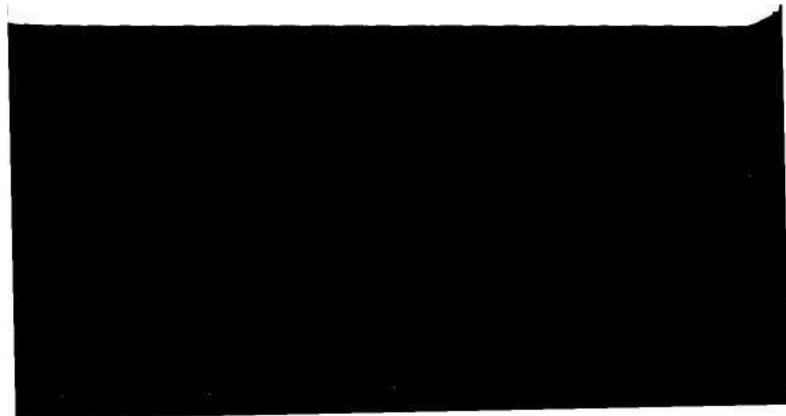
Din fericire, Plouhinec şi Pouldreuzic nu sînt chiar învecinate. Dacă vă uitaţi pe harta Fi-nistere-ului, veţi vedea că la mijlocul distanţei dintre cele două sate se află un altul : Ploze-vet. Or, în vremea acee,a neexistînd nici o brutărie în Plozevet, părinţii lui Gael şi ai lui Guenagle hotărîră să-şi stabilească acolo copiii. Şi tot acolo aveau să-i şi căsătorească. Astfel, nici cei din Pouldreuzic, nici cei din Plouhinec nu s-ar simţi umiliţi. Cît despre ospăţul de nuntă, se va mînca anghinare şi cartofi, -carne de gîscă şi de porc, totul servit împreună cu cidru şi cu perată.

In schimb, problema pîinii care avea să se afle pe masă nu era la fel de uşor de rezolvat. La început, părinţii se gîndiră să servească

în mod egal pesmeţi şi brioşe. Copiii însă obiectară, spunînd că e vorba de o nuntă şi, pe deasupra, o nuntă de brutari şi că, în consecinţă, trebuia găsită calea de a însoţi şi pes-meţii cu brioşele. Pe scurt, noua brutărie era datoare să creeze un nou sortiment de pîine, pîinea de Plozevet, înrudită în aceeaşi măsură şi cu pîinea-coajă din Plouhinec, şi cu pîinea-miez din Pouldreuzic. Dar' cum ? Cum să faci o pîine care să aibă în acelaşi timp şi coajă, şi miez ?

Două soluţii păreau posibile. Gael îi atrase atenţia Guenaelei că puteau lua ca model crabii şi homarii. La aceste animale, partea tare se află în exterior, cea moale în interior. Guenaele îi dădu în schimb ca exemplu iepurii şi pisicile, peştii şi copiii : în aceste cazuri, partea moale — carnea — este la exterior iar partea tare — osatura — în interior. Ea îşi amintea chiar şi două cuvinte savante care desemnează această diferenţă : homarii sînt crustacee,

iepurii sînt vertebrate.
Aveau deci de ales între două feluri de pîine : pîinea-crustaceu, a cărei coajă formează un fel de carapace ce acoperă miezul şi pîinea vertebrată, av cărei coajă se află ascunsă tocmai în inima miezului.
Se puseră pe treabă, fiecare urmîndu-şi ideea lui. Se dovedi curînd că pîinea-crustaceu se coace mult mai uşor decît pîinea vertebrată, într-adevăr, dacă un bulgăre de aluat e pus la cuptor, suprafaţa lui se usucă, se rumeneşte şi se întăreşte. înăuntru, aluatul rămîne alb şi moale. Dar cum să faci pîine vertebrată ? Cum să obţii o coajă tare în interiorul miezului ?

Gael triumfa cu pîinea lui cru.staceu, însă eşecurile logodnicei sale îl întristau. Cu toate acestea, brutăriţa nu se dădea bătută ! Ea înţelesese că, în timpul coptului, căldura era cea care dădea naştere cojii de pîine. Aşadar, pîinea vertebrată trebuia coaptă dinspre interior — şi nu din afară, aşa cum se întîmplă într-un cuptor, li venise astfel idea de a înfige în aluat o tijă de fier încins, asemeni unui vătrai. Ah, s-o fi văzut cum îşi mînuia vătraiul ca pe-o armă fumegîndă ! Strîngea din dinţi iar bărbia îi zvîcnea cînd împungea pîinişoarele cu sabia ei de foc. Gael, urmărind-o, simţea că-l trec fiorii, căci se întreba ce era oare în capul şi-n inima logodnicei lui de-şi putuse închipui o asemenea luptă ciudată în care se arunca cu atîta înfocare. Şi-apoiî, o să împungă ea oare întotdeauna numai pîinile cu un fier înroşit ?
La urma urmelor, ce importanţă avea ? Gue-naele nu ajungea la nici un rezultat, iar în ziua nunţii numai pîinea-crustaceu fu gata şi, în acea zi, la Plozevet fu gustată oficial pentru prima dată pîinea pe care o cunoaştem noi, cu coajă rumenă ce înconjoară miezul dulce şi pufos.
Oare pîinea vertebrată să fi fost dată uitării cu desăvîrşire ? Nicidecum. în anii ce urmară, această piine avea, dimpotrivă, să-şi ia o revanşă strălucită, plină de tandreţe şi de poezie. Gael şi Guenaele avură un băieţel pe care-l botezară Anicet, în speranţa că acest prenume parfumat îl va ajuta să-şi facă. un loc în breasla lor. Şi copilul nu le înşelă aşteptările, căci el a fost acela care — la vîrsta de cinci ani — îi sugeră mamei lui ideea ce avea să lanseze pîinea vertebrată. Pentru aceasta îi fu de-ajuns

să mănînce la ora patru o brioşă împreună cu o bucată de ciocolată. Mama lui, care-l urmărea cum ţinea într-o mină brioşa, iar în cealaltă bucata de ciocolată, îşi dădu cu palma peste frunte şi se năpusti la cuptor. Căci îi venise ideea că osul, vertebra, partea tare a pîinii vertebrate putea fi formată dintr-un baton de ciocolată.
Chiar în acea se^ră, în galantarul brutăriei din Plozevet apărură primele chifle cu ciocolată din istorie. Chifle care aveau să cucerească în curînd lumea şi să aducă bucurie tuturor copiilor.

Legenda muzicii şi a dansului

LA ÎNCEPUT A FĂCUT DUMNEZEU cerul şi pămîntul. Or, întunericul acoperea pămîntul iar liniştea umplea cerul. Dumnezeu a făcut aşadar aştrii, luminătorii şi planetele.

Şi s-a făcut lumină.

Dar nu numai lumină, căci aştrii, luminătorii şi planetele îşi urmau parabolele şi revoluţiile lor pe cer, însoţindu-le de sunete. Şi se auzea fără-ncetare aşa, ca un concert ceresc, lin, adînc şi încîntător : muzica sferelor.

Apoi Dumnezeu îl făcu-pe om. Şi l-a făcut mascul şi femelă, ceea ce înseamnă că avea totodată sîni de femeie şi sex de băiat. Iar Dumnezeu se ascunse în spatele unui nor ca să vadă ce avea să facă Adam.

Aşadar, ce-avea să facă Adam ? Adam ciuli urechea şi ascultă cîntecul acela subţire şi melodios ce se revărsa din ceruri. Apoi îşi propti un picior în faţa celuilalt, îşi încrucişa braţele şi, încet-încet, începu să se învîrtească în loc. Şi se învîrti, se învîrti, se învîrti pînă cînd, cuprins de ameţeală, căzu la pămînt unde rămase o clipă năucit. în sfîrşit îşi veni în fire şi, nemulţumit, îşi strigă tatăl :

— Hei, Dumnezeule din ceruri !

Dumnezeu, care abia aştepta această chemare, apăru îndată :

— Ce se întîmplă, fiule ?

— Se întîmplă, spuse Adam, că ascultînd această muzică simt nevoia să dansez. Or, sferele sînt multe, iar muzica lor e ca a unui adevărat balet. Iar eu, eu sînt singur. Picioarele mele înaintează fără să ştie către ce, braţele mele se întind fără să ştie către cine.

— E adevărat, zise Dumnezeu, dacă omul trebuie să danseze, atunci nu e bine să rămînă singur.

Şi-atunci îl cufundă pe Adam într-un somn adînc. îi despărţi apoi trupul în două jumătăţi, mascul şi femelă, iar din această dublă fiinţă făcu un bărbat şi o femeie. Cînd cele două fiinţe deschiseră ochii, Dumnezeu îi spuse uneia dintre ele :

— E partenera ta. Iar celeilalte îi spuse :

— E partenerul tău.

După care se ascunse în spatele unui nor ca să vadă ce-aveau să facă. Ce făcură aşadar Adam şi Eva cînd se descoperiră atît de minunat diferiţi şi complementari ? începură să asculte muzica sferelor.

— Ce-auzim nu e cumva un pas de doi ? întrebă Eva.

Şi dansară primul pas de doi. •

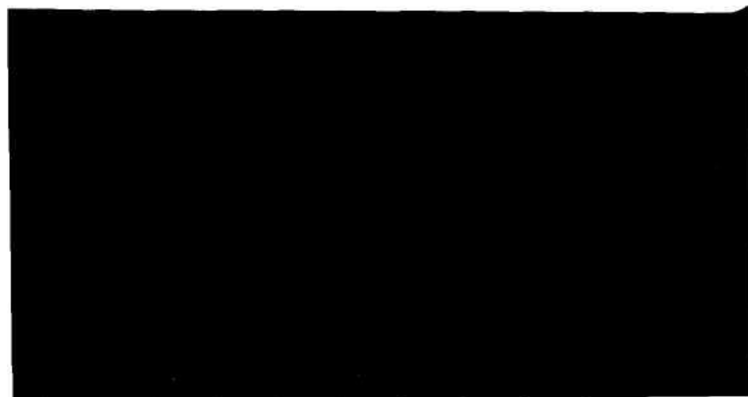
— Ăsta nu-i un menuet ? întrebă mai tîrziu Adam.

Şi dansară primul menuet.

— Asta nu-i un vals ? întrebă apoi Eva.

Şi dansară primul vals. în sfîrşit, ascultînd cu atenţie, Adam întrebă :

— Acum nu-i un cadril ?

— Fără îndoială, îi răspunse Eva, e un cadril. Dar pentru dansul ăsta trebuie să fim măcar patru. Aşa că hai să ne oprim o clipă şi să ne gîndim la Cain şi la Abel.

Şi astfel, pentru nevoile dansului, iată că s-a înmulţit omenirea.

Or, în Paradis se aflau o mulţime de arbori care, prin fructele lor, confereau fiecare o anume cunoaştere. Unul dezvăluia tainele matematicii, celălalt chimia, un al treilea limbile orientale. Or, Dumnezeu le spuse lui Adam. şî Evei :

— Puteţi să mîncaţi din fructele tuturor pomilor şi să dobîndiţi toate cunoştinţele. Pă-ziţi-vă să mîncaţi din fructele pomului muzicii căci, cunoscînd astfel notele, veţi înceta îndată să mai auziţi marea simfonie a sferelor cereşti şi, credeţi-mă, nimic nu e mai trist ca tăcerea veşnică a spaţiilor infinite* î

Adam şi Eva erau uluiţi. Şarpele le spuse :

— Mîncaţi deci din fructele copacului mu-, zicii. Cunoscînd notele, vă veţi face propria voastră muzică ce o va egala pe cea a sferelor.

Pînă la urmă se lăsară duşi în ispită. Or, abia dacă apucară să muşte dintr-un fruct al copacului muzicii că li se şi astupară urechile. Nu măi auziră muzica sferelor şi asupra lor se lăsă o tăcere funebră.

Aşa luă sfîrşit Paradisul pe pămînt. începea astfel istoria muzicii. Adam şi Eva, apoi urmaşii lor, se apucară să întindă piei pe tigve şi

1 Ceea ce dovedeşte că Pascal (n. a.).

Dumnezeu îl citise pe

coarde pe arcuşuri. Făcură găuri în tulpinele de trestie şi îndoiră lingouri de alamă ca să meşterească diapazoane. Toate acestea durară milenii întregi, şi astfel apăru Orfeu, apărură Monteverdi, Bach, Mozart, Beethoven. Apărură Ravel, Debussy, Benjamin Britten şi Pierre Boulez.

Cerul însă rămase de atunci tăcut şi nicicînd nu se mai auzi muzica sferelor.

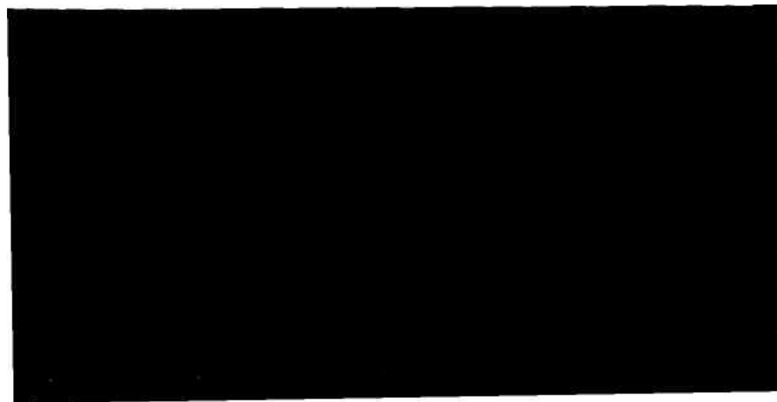

Legenda parfum urilor

, TREBUIE MAI ÎNTÎI să amintim că, după Scripturi, Dumnezeu l-a plămădit pe Adam din nisipul deşertului şi, pentru a-i da viaţă, i-a suflat aer în nări. îl hărăzea astfel unei existenţe dominate de emoţii olfactive. Trebuie, de asemenea, să recunoaştem că această faptă a lui era paradoxală. Să laşi singură într-un deşert o fiinţă esenţial mente olfactivă, nu înseamnă oare să-i aduci nenorocirea ? Sigur că, multe milenii mai tîrziu, se va găsi o cîntăreaţă de muzică populară franţuzească ce avea să pretindă că legionarul ei miroase plăcut, a nisip cald. Dar toate experienţele ce au urmat au dovedit că e vorba de o pură licenţă poetică, pentru că nisipul — rece sau cald —, lucrul este evident,

nu miroase în nici un fel.
Aşa se făcu, deci, că Dumnezeu planînd într-o zi pe deasupra dunelor pămîntului pustiu, îl surprinse pe Adam într-o postură ciudată, îşi plimba nasul de-a lungul unuia din braţe şi se chinuia în van să-şi prelungească investigaţia pînă în scobitura subraţuluii

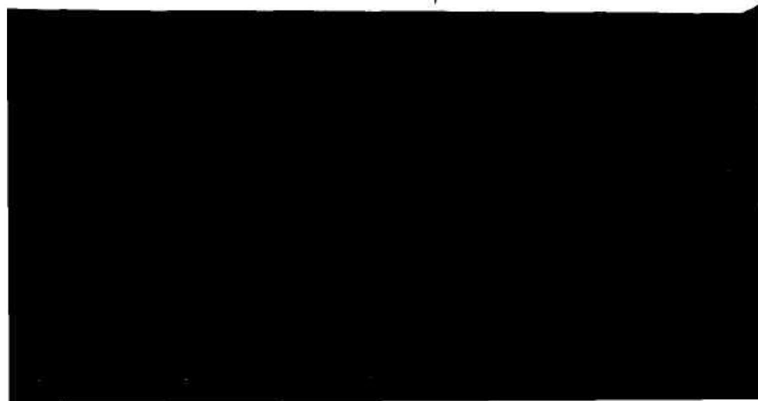
— Hei, fiule, dar ce faci tu acolo ?
— Miros, îi răspunse Adam, sau mai degrabă încerc să miros, căci simt mai ales că nu simt nimic...
Şi-i întoarse spatele ridicînd trist din umeri.
Dumnezeu cugetă. Dacă Adam trebuie să aibă o viaţă olfactivă, gîndi el, nu e bine să rămînă singur. Dar asta nu e totul, li trebuie si un mediu parfumat.
Se puse deci pe treabă şi crea Paradisul. Or, Paradisul nu era altceva decît o grădină cu flori mărginită de păduri de santal, de cesal-pinia şi de tufe de busuioc. Şi fiecare din aceste flori revărsa în jur miresme asemeni tămîii din cădelniţă, cum a scris poetul. Pămîntul Paradisului nu semăna nici el cu nisipul uscat, sterp şi inodor din care fusese plămădit Adam. Era un pămînt gras, greu şi bogat. Şi din această materie o plămădi Dumnezeu pe Eva.
Eva deschise ochii, îl văzu pe Adam, trase adînc aer în piept şi întinse braţele spre el.
— Vino, frumosul meu prieten ! * îi spuse ea. Adam se apropie şi simţi în nări miresmele
ce pluteau în jurul trupului ei masiv şi gol.
— Frumoasă Doamnă ! 2, murmură el fermecat.
•Se prinseră de mînă şi păşiră într-o atmosferă ciudat de pură, neatinsă încă de vreo urmă
1 In-fr. în orig. „bel. ami" (n. t.).
2 In fr. în orig. „Jolie Madame" (n. t).

omenească, în care se întîlneau doar floarea, lemnul şi blana animală.
—■ Respiră, dragul meu, spuse Eva. Ne în-tîmpină natura dinaintea omului, cu cele trei note ale inocenţei vegetale, forestiere şi animale.
— E mirosul din cea de-a 5-a zi a facerii, preciza Adam, de vreme ce noi am fost creaţi în ziua a 6-a.
Astfel se scurgea viaţa fericită în Paradis, ritmată de parfumuri care, numai ele, marcau orele şi aventurile fiecărei zile. Aventura de-a-tunci cînd Adam ridică de pe plajă un bulgăre negru şi auriu pe care i-l oferi Evei. Ora aceea încîntătoare cînd noaptea albastră se lăsa asupra lor după apusul soarelui. Aventură şi în ziua în care Eva descoperi încolăcit în iarbă un şarpe admirabil ai cărui solzi păreau tot atîtea pietre nestemate. Ea tocmai întindea mîna către acest giuvaer însufleţit, cînd vocea Domnului răsună din înaltul cerului : „Otravă !" spunea acea voce. -Adam şi Eva dădură înapoi înfricoşaţi. Dar Şarpele, ridicîndu-se pe coadă, trimise spre ei, ca să-i seducă, un suflu cald, vibrant, scînteietor, enigmatic. Cei doi fugiră, dar de-atunci au ştiut că nu terminaseră cu Şarpele.
Or, în Paradis se aflau o mulţime de arbori şi fiecare, prin fructele lui, conferea o anume cunoaştere. Unul putea dezvălui matematicile, celălalt chimia, un al treilea limbile orientale. Dumnezeu le spuse lui Adam şi Evei :

— Puteţi să mîncaţi din fructele tuturor pomilor şi să dobîndiţi toate cunoştinţele. Feri-ţi-vă însă să mîncaţi din fructul pomului cu parfumuri căci, cunoscînd arta parfumeriei, veţi înceta îndată să mai primiţi gratuit parfumu-rile naturii. Iar natura nu vă va mai. trimite decît mirosuri şi, credeţi-mă, nimic nu e mai plicticos decît mirosurile !
Adam şi Eva erau uluiţi. Şarpele îi învălui în efluviul său otrăvit şi seducător.
— Mîncaţi din fructul pomului cunoaşterii parfumurilor, le spuse el. Cunoscînd arta şi chimia parfumeriei, vă veţi face propriile voastre parfumuri, care le vor egala pe cele ale Paradisului.
Pînă la urmă, cei doi cedară ispitei. Or, de-a-bia- muşcară din fructul pomului cunoaşterii parfumurilor, că nările li se

şi strînseră de repulsie şi amărăciune. Toate parfumurile Paradisului se risipiră dintr-o dată iar la ei nu . mai ajungeau decît mirosuri triviale. Humusul, finul abia cosit, frunza uscată, părul umed al prepelicarului, lemnul care arde şi funinginea ce cămine sînt fără îndoială pentru noi, biete fiinţe de după rai, izuri din copilărie care ne merg la inimă. Pentru Adam şi Eva, toate nu erau decît una şi aceeaşi putoare, aceea a noii lor nenorociri. Şi mai rău încă, apropiindu-se unul de celălalt şi vrînd parcă la fel ca altădată să-şi adulmece sufletele, nu simţiră decît

255

un singur miros, acela al transpiraţiei lor. Căci pîinea de fiecare zi cîştigată cu sudoarea frunţii este inevitabil însoţită de duhoarea trudei. Şi în acel moment, Adam şi Eva rostiră într-un singur glas cuvîntul cel mai diform, cel mai sinistru, cel mai necuviincios din sabirul internaţional : „Ne-ar trebui, spuseră ei, un deodorant".

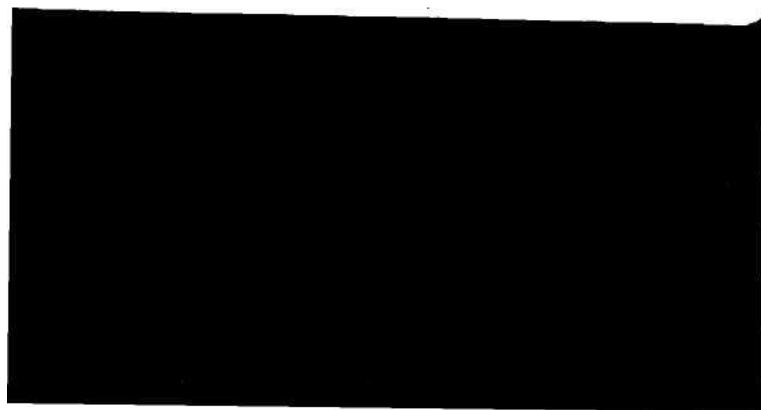
Făgăduinţele Şarpelui nu erau poate întru totul înşelătoare, dar omului îi trebuiră ' mii de ani de tatonări şi căutări pentru a regăsi, unul cîte unul, marile parfumuri ale Paradisului. Cînd Dumnezeu l-a chemat pe Moise pe muntele Sinai, a făcut-o nu numai spre a-i da Tablele Legii. El i-a dictat şi reţeta primului parfum din istoria omenirii (smirnă neatinsă, scorţişoară aromată, trestie mirositoare, casia, ulei de măsline). S-a vorbit la nesfîrşit despre revoluţia creştină. Adevărata ei semnifacaţie se află în darurile oferite de regii magi Fiului lui Dumnezeu : aurul, tămîia şi smirna. Adică două mari parfumuri şi metalul flaconului' —■ .aurul — într-o epocă în care cristalul nu exista. Odată adult, Isus va demonstra că nu a uitat această lecţie din prima lui copilărie. Atunci cînd Măria Magdalena îi varsă pe creştet uri, parfum peste măsură de scump, discipolii sînt indignaţi de o asemenea risipă. Isus îi mustră cu asprime. Acest omagiu nu i se cuvine oare pe deplin ?

256

Dar mai este încă de aşteptat, şi în special Franţa secolului XX, pentru a asista la o veritabilă explozie de invenţii olfactive ale unei pleiade de fabricanţi de parfumuri geniali.

Totul a început în 1912, cînd Guerlain lansă HEURE BLEUE. Cel la care ajungea adierea de iris, de heliotrop, de iasomie şi de trandafir bulgăresc se trezea transportat în primul crepuscul al lumii, cînd primele stele scînteiau deasupra primului cuplu uman înlănţuit. Şi fiecare plîngea în inima sa după acest climat de tihnită fericire. Cu totul altceva a fost în anul 1921, cînd Chanel a creat al său NUME-RO 5. Acest nume indica o dată, 5 mai (a cincea lună a anului). Dar, în acelaşi timp, în memoria noastră ancestrală, parfumul evoca şi a 5-a zi a Facerii, cînd pe pămînt era pădure, mare şi animale, dar nici urmă de om încă. Apoi, în 1927, Lan vin rostogoli la picioarele noastre un bulgăre negru şi aUriu, chiar pe aceia pe care Adam îl culesese de pe o plajă şi care se numeşte ARPEGE. Şi, a fost nevoie de mulţi ani încă pînă ce Balmain cu JOLIE MADAME şi Hermes cu BEL AMl să regăsească, fiecare în parte, cuvintele pe care primii noştri părinţi le schimbaseră atunci cînd se descoperiseră atît de minunat diferiţi şi complementari la trezirea din somnul lor natal. Cît despre POISON, mirosul puternic şi seducător al Şarpelui, el va fi recompus de Christlan, Dior.

257

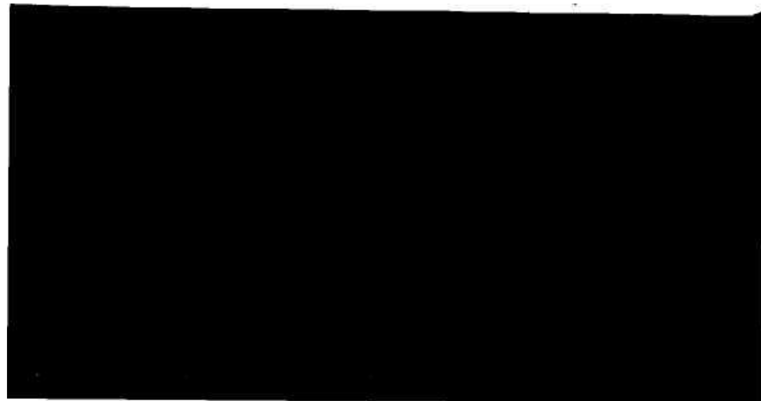

Astfel, fiecare mare parfum este o poart ce se deschide spre trecutul nostru paradisiacfl Marcel Proust a făcut celebru gustul made-leinei care-i restituia copilăria. Pentru că are aripi de uriaş, parfumul ne restituie grădina magică în care primul cuplu se iubea cu nevinovăţie sub ochiul tutelar al Marelui Fabricant Divin de Parfumuri.

Legenda picturii

EU şi PIERRE ne-am născut în acelaşi an, în acelaşi sat. Am învăţat să' citim şi să scriem la aceeaşi şcoală. Dar acolo destinele noastre au început să o ia fiecare pe alt drum. în vreme ce Pierre excela la matematică, era pasionat de chimie şi cîştiga toate premiile la fizică, pentru mine contau numai literatura, poezia şi, mai tîrziu, filosofia. încă de la vîrsta de douăzeci de ani, Pierre s-a expatriat. Eu am rămas în sat, în casa seculară a strămoşilor mei. Nu-l mai vedeam pe prietenul meu din copilărie, dar mai aveam veşti despre el prin părinţii lui, care-mi rămăseseră vecini. El se afla în S. U. A. Făcuse studii de electricitate, de electronică şi de informatică. Se spunea că ocupă un post important la o firmă de calculatoare.

îl simţeam îndepărtîndu-se de mine pe măsură ce-şi urma treptat vocaţia. Eu scriam povestiri şi legende, ce se adăpau la izvoarele tradiţiei populare. Mi se părea că numai apropierea pădurilor şi a pămînturilor arate ale copilăriei mele mi-ar putea hrăni inspiraţia de povestitor. Cu cît măiestria mea se îmbogăţea, cu atît mă înrădăcinam mai adînc în pămîntul meu natal.

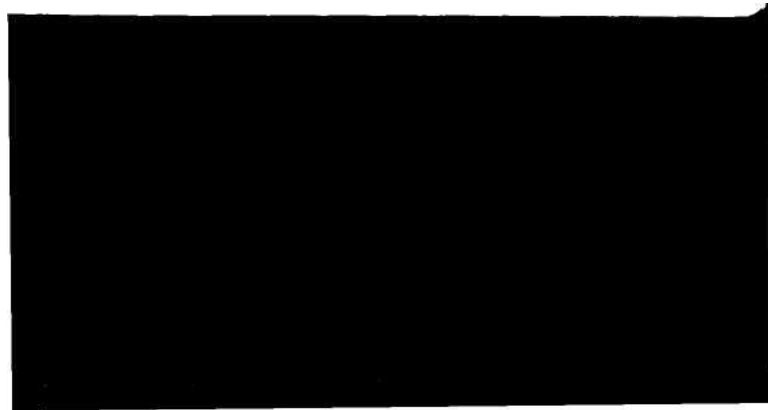

într-o zi, pe neaşteptate, Pierre apăru din nou. Sună la uşa mea şi mi se aruncă în braţe. Nu se schimbase aproape deloc. In ciuda distanţei, îmi urmărise activitatea. Nu exista vreo carte de-a mea pe care să n-o fi citit şi răscitit. Şi venea la mine cu o propunere fantastică. Firma lui tocmai pusese la punct un sistem de codificare internaţional. Orice program pu-t^a fi înregistrat într-un volum infim şi devenea accesibil unei multitudini de decodificări în diverse limbi. îmi propunea să fiu eu primul scriitor din lume care să profite de acest sistem. Dacă eram de acord, toată opera mea ar fi introdusă în calculator şi descifrată apoi în cele o sută treizeci de ţări dotate în prezent cu un terminal corespunzător. Cărţile mele ar cunoaşte astfel o uimitoare răspîndire, comparabilă cu cea a Bibliei şi a Coranului. Proiectul lui Pierre îmi trezi entuziasmul.

— Eu sînt un om al comunicării, îmi spuse el. Tu eşti un om de creaţie. Comunicarea nu se justifică decît prin mesajul pe care îl vehiculează. Fără tine, eu n-aş fi nimic.

— Nu fi prea modest, îi. spusei la rîndul meu. Creaţia nu se poate dispensa de răspîndire. Eu nu aspir nici la glorie, nici la avere. Dar am nevoie să fiu citit. Ce-i un muzician a cărui muzică nu e cîntată, un autor dramatic fără teatru ? Comunicarea adaugă creaţiei o viaţă multiplicată de nenumărate ori şi imprevizibilă, fără de care ea nu e decît un obiect inert.

Şi cum eu mă exprim cel mai bine ca povestitor, îi povestii o parabolă a înţeleptului
260
derviş Algazel, mai corect numit Rhazali sau Ghazali, parabolă uşor modificată în stilul meu, aşa cum o îngăduie lesne tradiţia orală.
A fost odată un calif al Bagdadului, care voia să*-i fie decorate cele două ziduri ale sălii de onoare din palatul său. Aduse acolo doi artişti, unul din Orient, celălalt din Occident. Primul era un vestit pictor chinez care nu pusese niciodată piciorul afară din provincia lui. Cel de-al doilea, un grec, vizitase toate naţiile şi părea să vorbească toate limbile. Nu era numai pictor. Era la fel de priceput în astronomie, fizică, chimie, arhitectură. Califul le spuse care-i era intenţia şi-i încredinţa fiecăruia cîte unul din zidurile sălii de onoare.
— Cînd veţi fi terminat, spuse el, curtea se va aduna cu mare pompă. Ea va cerceta şi compara operele voastre, iar aceea care va fi socotită cea mai frumoasă îi va aduce autorului ei o imensă recompensă.
Apoi, întorcîndu-se către pictorul grec, îl întrebă cît timp i-ar trebui ca să-şi termine fresca. Iar grecul răspunse misterios : „Cînd confratele meu chinez va fi terminat, voi fi terminat şi eu." Atunci califul îl întrebă pe chinez, care ceru un răgaz de trei luni.
— Bine, spuse califul. O să pun să fie împărţită încăperea în două printr-o draperie, ca să nu vă stînjeniţi unul pe celălalt, şi ne vom revedea peste trei luni.
Cele trei luni trecură, iar califul îi chemă la el pe cei doi pictori. Întorcîndu-se către cel grec, îl întrebă : „Ai terminat ?•' Iar grecul,
261

-enigmatic, îi răspunse : „Dacă confratele meu chinez a terminat, am terminat şi eu". Atunci califul t îl întrebă la rîndul lui pe chinez, care răspunse : „Am terminat".
Curtea se întruni după două zile şi se îndreptă în mare alai către sala de onoare pentru a judeca şi compara cele două opere. Era un cortegiu magnific, în care se vedeau numai rochii brodate, panaşe, bijuterii de aur, arme frumos meşteşugite. Toată lumea se strînse mai întîi în partea cu zidul pictat de chinez. Izbucni atunci un strigăt de admiraţie. Fresca reprezenta într-adevăr o grădină de vis cu pomi înfloriţi şi cu mici lacuri în formă de păstaie pe deasupra cărora traversau graţioase pasarele. O viziune paradisiacă pe care na te mai saturai s-o priveşti. Incîntarea era atît de mare încît unii voiau să fie declarat chinezul ca învingător al concursului, chiar fără să arunce măcar o privire la opera grecului.
Dar curînd califul puse să se dea la o parte draperia ce despărţea încăperea în două, şi mulţimea se întoarse. Mulţimea se întoarse şi slobozi o exclamaţie de uimire şi încîntare.
Aşadar, ce făcuse grecul ? Nu pictase absolut nimic. Se mulţumise să aşeze pe zid o o-glindă imensă care se întindea de la^pămînt pî-nă-n tavan. Şi, desigur, această oglindă reflecta grădina chinezului pînă în cele mai mici detalii. Dar, veţi spune, prin ce era această imagine mai frumoasă şi mai emoţionantă decît modelul ei ? Prin aceea că, în vreme ce grădina chinezului era pustie şi lipsită de locuitori, în
262
grădina grecului se vedea o mulţime minunată,, cu rochii brodate, panaşe, bijuterii de aur şi arme frumos meşteşugite. Şi toţi acei oameni se mişcau, gesticulau şi se recunoşteau în o-glindă plini de încîntare.
Grecul fu declarat în unanimitate cîştigător al concursului.

Cele două banchete
sau
Comemorarea

A FOST ODATĂ un calif din Ispahan care rămăsese fără bucătar. Porunci aşadar intendentului său să purceadă în căutarea unui nou bucătar vrednic de a îndeplini înalta funcţie de şef al bucătăriilor de la palat.

Zilele trecură. Califul deveni nerăbdător şi-l chemă la el pe intendent.

— Ei ? L-ai găsit pe omul care ne trebuie ?

— Stăpîne, mă aflu în încurcătură, răspunse intendentul. Căci am găsit nu un bucătar, ci doi întru totul demni de a ocupa a ceasta înaltă funcţie, şi nu ştiu pe care să-l aleg.

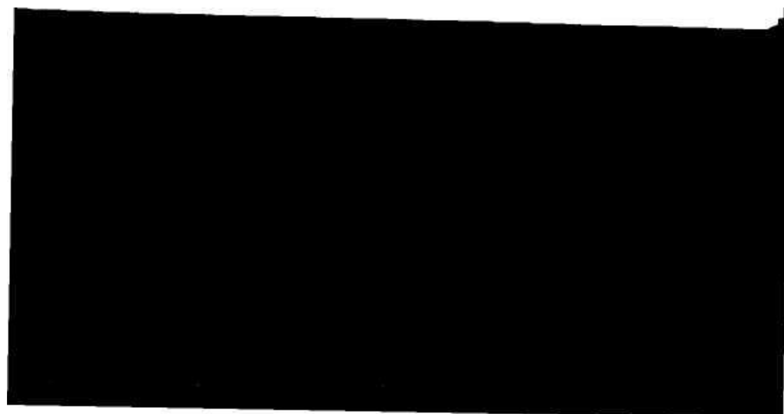
— Asta să fie baiul, răspunse califul, mă ocup eu de asta. Duminica ce vine, unul din cei doi oameni, ales la sorţi, ne va pregăti un festin,, curţii şi mie însumi. Duminica următoare va fi rîndul celuilalt. La sfîrşitul celui de-al doilea ospăţ, eu însumi îl voi desemna pe învingătorul acestei amuzante întreceri.

x^şa se şi întîmplă. în prima duminică, bucătarul ales prin tragere la sorţi se ocupă de pregătirea prînzului pentru curte. Toată lumea aştepta cu cea mai lacomă curiozitate mîncăru-rile ce urmau să fie servite. Or, fineţea, origi-nalitatea, bogăţia, savoarea mîncărurilor care se perindară pe masă depăşiră orice aşteptări. Me-

senii erau atît de entuziasmaţi încît îl zoreau pe calif să-l numească pe loc şef al bucătăriilor de la palat pe autorul acelui ospăţ fără pereche. Ce nevoie mai era de o altă experienţă ? Dar califul fu de neclintit în hotărîrea lui. „Să aşteptăm duminica următoare, spuse el, şi să-i dăm o şansă şi celuilalt concurent."

Trecu o săptămînă şi la sfîrşitul ei toată curtea se strînse din nou în jurul aceleiaşi, mese pentru a gusta din capodopera celui de-al doilea bucătar. Nerăbdarea era mare, dar amintirea desfătătoare a ospăţului dinainte crea o prejudecată în privinţa lui.

Mare fu surpriza generală cînd pe masă sosi primul fel de mîncare : era acelaşi ca şi primul fel de la ospăţul precedent. La fel de fin, de original, de bogat şi de savuros, dar identic. Se auziră rîsete şi murmure cînd al doilea fel se dovedi, la rîndul lui, aidoma celui de-al doilea fel de la primul banchet. însă o mută consternare se lăsă apoi asupra mesenilor cînd se dovedi că toate felurile următoare erau, şi ele, asemeni celor din duminica precedentă. Trebuia să te pleci în faţa evidenţei : al doilea bucătar îl imita pas cu pas pe concurentul lui. Or, se ştia că acest calif era un tiran bănuitor şi că nu îngăduia ca cineva să-şi bată joc de el, cu atît mai puţin un bucătar, şi astfel toată curtea aştepta înspăimîntată, aruncînd către el priviri furişe, mînia ce avea să-l lovească din-tr-o clipă într-alta pe autorul acelei nefericite farse. Califul însă continua să mănînee imperturbabil şi nu schimba cu vecinii lui decît acele rare şi neînsemnate cuvinte care se obişnuiesc în astfel de împrejurări. De p'arcă nici nu ob-

servase că era victima unei incredibile mistificări.

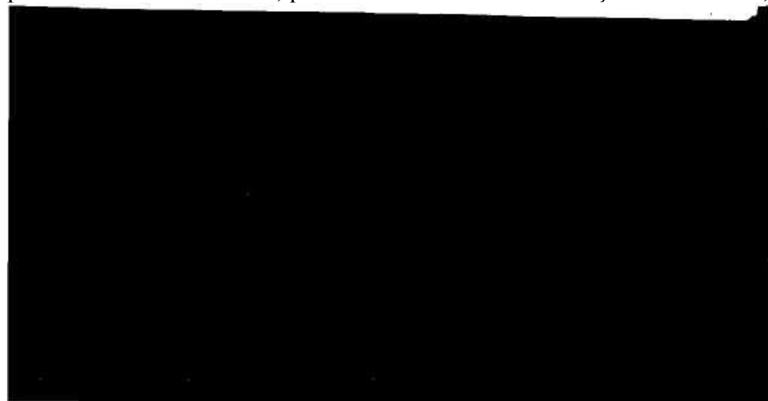
Se serviră în sfîrşit deserturi de ■ tot felul, şi ele perfect asemănătoare cu cele de la primul banchet. Apoi, servitorii se grăbiră să strîngă masa.

Atunci, califul ordonă să fie aduşi cei doi bucătari, iar cînd aceştia se aflară în faţa lui, se adresă întregii curţi astfel :

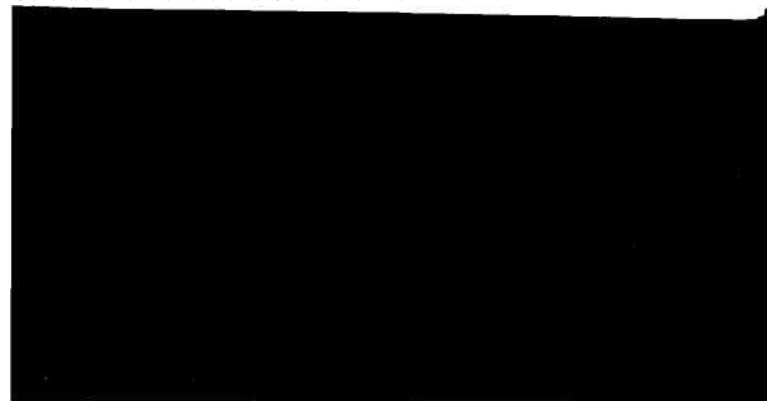
— Aşadar, prieteni, aţi putut aprecia, la aceste două banchete, arta şi inventivitatea celor doi bucătari aici de faţă. Acum e sarcina noastră să-i departajăm şi să hotărîm care din ei trebuie învestit cu înalta funcţie de şef al bucătăriilor de la palat. Or, cred că veţi fi cu toţii de acord să recunoaşteţi şi să proclamaţi împreună cu mine imensa superioritate a celui de-al doilea bucătar asupra primului. Căci masa care ni s-a dat duminica trecută, deşi la fel de fină, originală, bogată şi savuroasă ca cea care ne-a fost servită astăzi, nu era, în fond, decît o masă princiară. Dar cea de-a doua, fiind repetarea exactă a celei dintîi, se înalţă la o dimensiune superioară. Primul banchet a fost un eveniment, dar al doilea a fost o comemorare, iar dacă primul a fost de neuitat, numai cel de-al doilea i-a conferit retroactiv acest caracter memorabil. La fel şi înaltele fapte istorice, care nu se desprind din ganga impură şi îndoielnică în care s-au născut decît graţie amintirii ce le perpetuează în generaţiile ulterioare. Deci, dacă apreciez mesele princiare cînd mă aflu la prieteni sau cînd călătoresc, aici, la palat, nu vreau decît mese sacre. Sacre, da, căci sacrul nu există decît prin re-

petare, şi cîştigă în măreţie de fiecare, dată cînd se repetă.

Bucătar unu şi bucătar doi, vă angajez şi pe unul, şi pe celălalt. Tu, bucătar unu, mă vei însoţi la vînătoare şi la război. Tu vei aduce pe masa mea produsele noi, mîncărurile exotice, invenţiile cele mai surprinzătoare ale gastronomiei. Iar tu, bucătar doi, vei veghea aici ca rînduiala mesei mele zilnice să rămînă neschimbată. Tu vei fi marele preot al bucătăriilor mele, păstrător al riturilor culinare şi manducatorii, ee conferă mesei o dimensiune spirituală.

CUPRINS

Tehnoredactor : ELENA DINULESCU
Coli de tipar : 8,5
Wiparul executat sub cda. nr. 5205/92 la Imprimeria „Bacovia" Bacău